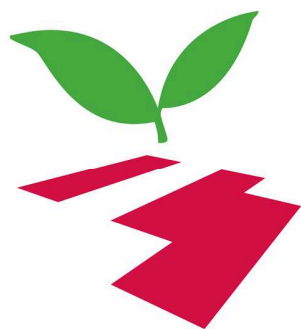

Begroting 2020-2023

GEMEENTE

Lansingerland

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Algemeen	5
Financiële samenvatting	6
Programma 1: Bestuur en dienstverlening.....	9
Beleidsveld 1.1 Gemeenteraad, college en griffie	11
Beleidsveld 1.2 Samenwerking en Participatie	12
Beleidsveld 1.3 Dienstverlening.....	14
Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid	16
Beleidsveld 2.1 Openbare Orde en Veiligheid	18
Programma 3: Sport, cultuur en onderwijs.....	20
Beleidsveld 3.1 Sport	23
Beleidsveld 3.2 Cultuur.....	25
Beleidsveld 3.3 Onderwijs en kinderopvang	27
Programma 4: Sociaal Domein.....	29
Beleidsveld 4.1 Samenleving	32
Beleidsveld 4.2 Jeugd	34
Beleidsveld 4.3 Participatie	36
Beleidsveld 4.4 Maatschappelijke ondersteuning	38
Programma 5: Kwaliteit openbare ruimte.....	40
Beleidsveld 5.1 Beheer Openbare ruimte	43
Beleidsveld 5.2 Afval- en afvalwatermanagement	45
Programma 6: Lansingerland ontwikkelt.....	48
Beleidsveld 6.1 Ruimtelijke ordening	53
Beleidsveld 6.2 Infrastructuur en mobiliteit	55
Beleidsveld 6.3 Economische ontwikkeling.....	56
Beleidsveld 6.4 Duurzaamheid	58
Beleidsveld 6.5 Vastgoedbeleid	60
Programma 7: Grondzaken.....	63
Beleidsveld 7.1: Grondexploitatie	65
Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen.....	67
Overzicht: Algemene dekkingsmiddelen.....	68
Overzicht Overhead	71
Overzicht: Overhead	72
Paragrafen	74
Paragraaf Lokale heffingen	75
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	85
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	93
Paragraaf Financiering	97
Paragraaf Bedrijfsvoering	107

Paragraaf Verbonden partijen.....	111
Paragraaf Grondbeleid	131
Paragraaf Interbestuurlijk toezicht	140
Meerjarenbegroting	141
Overzicht van baten en lasten	142
Overzicht incidentele baten en lasten	144
Geprognosticeerde balans	149
Uitgangspunten Begroting 2020-2023	150
BBV: Begroting 2020 naar taakvelden.....	152
BBV: Beleidsindicatoren.....	155
Bijlagen	156
Reserves en voorzieningen.....	157
Investerings.....	164
Stand van zaken Collegeprogramma	173

Algemeen

Inleiding

In deze begroting werkt het college de ambities uit het coalitieakkoord en de Kaderbrief 2020 verder uit. Het college wil Lansingerland - als groeigemeente in een veranderende omgeving - nóg mooier, socialer, leuker en veiliger maken. We hebben onze plannen en doelstellingen voor de komende vier jaar concreet geformuleerd en laten zien wat we daarvoor gaan doen, wanneer we dat gaan doen en wat de kosten zijn. Daarbij zetten we ook in deze begroting een verdere stap in het SMART formuleren van onze doelstellingen. Komende jaren ontwikkelen we dit door in lijn met de weg die we in de Kaderbrief 2020 hebben ingezet. Het college concentreert zich op de opgaven die van wezenlijk belang zijn voor de toekomst van Lansingerland. Daarom kiest het college ervoor om te blijven investeren, maar doet zij dit wel op een verantwoorde wijze.

Lansingerland staat er financieel goed voor. Ondanks ons stevige ambitieprogramma voor de komende jaren, is de Meerjarenbegroting 2020-2023 sluitend. Er is ruimte om eventuele risico's en andere toekomstige ontwikkelingen op het gebied van onder andere sociaal domein, onderwijs en sport op te vangen. De afgelopen jaren hebben we hard gewerkt aan de financiële positie van onze gemeente. De effecten daarvan zijn inmiddels zichtbaar in onze begrotingssaldi, de hoogte en afname van onze schulden en ons weerstandsvermogen (algemene reserve). In de Kaderbrief 2020 en in deze begroting maken we gebruik van de opgebouwde ruimte. Zowel voor de lopende structurele uitgaven als incidentele uitgaven. We zetten daarvoor zoals aangekondigd in de Kaderbrief op een verantwoorde manier de algemene reserve in. Het blijft daarbij belangrijk een juiste balans te vinden tussen het verhogen van de uitgaven om onze plannen te realiseren en het houden van voldoende flexibiliteit in de begroting om eventuele tegenvallers op de te kunnen vangen, zonder daarvoor direct te hoeven bezuinigen. Deze begroting laat daarom een overschot zien. Wij denken dat deze overschotten ook nodig zijn de komende jaren. De afgelopen jaren creëerde het college enerzijds zelf mogelijkheden om de uitgaven te verhogen (scherper begroten), maar een belangrijk deel van de mogelijkheden kwam ook omdat het Rijk het gemeentefonds verhoogde. De afhankelijkheid van het gemeentefonds is ook groter dan een aantal jaren terug en daarmee ook de potentiële impact van het verlagen van dit fonds (of minder groei dan nu voorzien).

We zijn blij hierbij een begroting te presenteren waarin fors geïnvesteerd wordt in onze samenleving. We zetten onze financiële mogelijkheden optimaal in voor zaken die voor onze inwoners belangrijk zijn en werken aan een gezonde toekomst voor onze gemeente.

Financiële samenvatting

Inleiding

Het financiële vertrekpunt voor deze Begroting 2020-2023 is de Begroting 2019-2022. In het overzicht hieronder wordt de oorspronkelijke meerjarenraming weergegeven om vervolgens te laten zien welke mutaties zich sindsdien hebben voorgedaan en wat dat uiteindelijk betekent voor de jaarschijven in de Begroting 2020-2023. Daarbij nemen we in deze begroting de verwachte effecten uit de kaderbrief mee. De structurele ontwikkelingen uit de zomerrapportage 2019 en enkele overige (onvermijdelijke) ontwikkelingen zijn eveneens opgenomen.

Van Begroting 2019 naar Begroting 2020

Het financiële vertrekpunt voor deze Begroting 2020-2023 is de in de Begroting 2019-2022 opgenomen meerjarenraming 2020-2023. In het overzicht hieronder wordt de oorspronkelijke meerjarenraming weergegeven om vervolgens te laten zien welke mutaties zich sindsdien hebben voorgedaan en wat dat uiteindelijk betekent voor de jaarschijven in de Begroting 2020-2023.

Bedragen x € 1.000

Van Begroting 2019 naar Begroting 2020	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019-2022	3.234	4.202	4.076	4.721
Collegeprogramma 2018-2022	-3.175	-3.458	-3.371	-3.371
Administratieve wijzigingen	-10	-20	-20	-60
Septembercirculaire 2018	-124	-349	-352	-341
Decembercirculaire 2018	60	60	60	60
Begroting voor Kaderbrief 2020	-15	435	393	1.009
<i>Mutaties naar aanleiding kaderbrief</i>				
Meicirculaire 2019	2.781	1.786	804	700
Renteontwikkelingen	-1.092	-1.201	-1.194	-271
Openen GREX Wilderszijde	0	500	500	500
Loonkosten	-2.127	-2.492	-2.566	-2.621
Ambities kaderbrief	117	35	-905	-1.127
Indexatie verbonden partijen	-310	-348	-348	-348
Begroting na Kaderbrief 2020	-645	-1.284	-3.316	-2.159
<i>Overige mutaties</i>				
Kapitaallasten	1.045	1.295	1.545	1.795
Eneco	651	1	1	1
Septembercirculaire 2019	194	1.038	962	707
Zomerrapportage 2019	-342	-574	-466	-605
Belastingen	94	170	232	231
Overige mutaties	51	290	475	469
Begroting 2020-2023	1.049	935	-567	439

Effecten Kaderbrief 2020

In juli 2019 stelde de Raad de Kaderbrief 2020 vast. De Kaderbrief schetste in eerste instantie een actueel beeld van de financiën van de gemeente. De Meicirculaire 2019 pakte voor onze gemeente voordelig uit, onder andere als gevolg van de compensatie van het Rijk voor de stijgende lasten van de Jeugdzorg in de jaren 2019 t/m 2021. Bij het herzien van de grondexploitaties 2019 besloot de gemeenteraad om het rentepercentage dat aan de grondexploitaties wordt toegerekend te verlagen en daarmee (weer) in lijn te brengen met de gemiddelde rente die de gemeente betaald op de leningen. Dit leidde tot een structureel nadeel. Dit nadeel werd deels gecompenseerd doordat grondverkoop sneller dan gepland plaatsvond en daarmee de financieringsbehoefte van de grondexploitaties sneller afneemt dan gepland. Naar verwachting gaat het project Wilderszijde in 2020 in exploitatie en kan vanaf begrotingsjaar 2021 weer rente aan Wilderszijde worden toegerekend. Dit zorgt voor een structureel voordeel op de begroting. De jaarlijkse indexatie van de bijdragen aan verbonden partijen zorgt voor een toename van de lasten.

In de Kaderbrief was rekening gehouden met een beperkte stijging van de cao voor 2019. Inmiddels is er een vastgestelde cao voor de jaren 2019-2020 en een totale stijging van 6,25%. Per 1 oktober 2019 stijgen de salarissen met 3,25%, daarna volgt in 2020 driemaal een stijging van 1% per 1 januari, 1 juli en 1 oktober). De stijgingen zijn verwerkt in deze begroting en verklaren grotendeels de verandering in de loonkosten. Dit zorgt voor een hogere loonkostenstijging dan bij de Kaderbrief verwacht. Deze stijging is ook de belangrijkste verklaring voor het feit dat het verwachte saldo van de begroting na Kaderbrief lager is dan bij de Kaderbrief was voorzien.

Naast een actueel beeld van de financiën werkte het college in de Kaderbrief haar plannen en ambities verder uit inclusief een duiding van de verwachte financiële gevolgen. In deze begroting zijn deze plannen en ambities verder uitgewerkt. Op een paar onderdelen heeft dit geleid tot een beperkte bijstelling van de bedragen.

Mutaties na de Kaderbrief - overige ontwikkelingen:

Behalve voorstellen uit de Kaderbrief en meerjarige effecten van de Zomerrapportage, leiden enkele nieuwe (onvermijdelijke) ontwikkelingen tot aanpassingen in de verwachte begrotingssaldi. De grootste ontwikkelingen zijn de volgende:

- *Kapitaallasten*: Iedere beoogde investering wordt zo realistisch mogelijk ingeschat qua bedrag en planning. Toch gebeurt het vaak dat een investering later dan gepland plaatsvindt. De afgelopen jaren is hier bij iedere begroting en tussentijdse rapportage aandacht voor geweest. Aan het eind van het jaar blijkt toch dan dat de investeringen (en dus ook de kapitaallasten) achterlopen ten opzichte van de planning in de begroting. Per project is er altijd een verklaring voor, maar onderaan de streep leidt het tot een te grote afwijking en een voordeel op het voorlopig rekeningresultaat. In de praktijk betekent dit dat er onnodig ruimte in de begroting zit. Om deze reden is er een afschrijvingslasten stelpost ingesteld, bestaande uit € 1 mln. in 2020 en oplopend met € 250.000 per jaar naar € 1,75 mln. in 2023. Via deze stelpost houden we er in de begroting al rekening mee dat waarschijnlijk niet alle investeringen conform planning (kunnen) worden uitgevoerd. Het afschrijvingsplafond gaat uit van een investeringsvolume van circa € 10 mln. per jaar (excl. riolering, afval, scholen en Kaderbrief 2020 investeringen). Dit investeringsvolume is hoger dan het volume dat wij de afgelopen jaren hebben gerealiseerd. Zo was in 2018 het vergelijkbare investeringsvolume € 6,2 mln. Onze gemeente is echter een groeigemeente en daarmee stijgt ook het investeringsvolume. We verlagen op korte termijn de kapitaallasten naar een niveau dat de organisatie kan verwerken en de markt kan absorberen, maar op de lange termijn zal het niveau wel stijgen.

- *Eneco*: het dividend van Eneco over 2019, uit te keren in 2020, bedraagt naar verwachting voor Lansingerland afgerond € 651.000 meer dan tot op heden begroot.
- *Septemercirculaire 2019*: In de Septemercirculaire, die op Prinsjesdag is verschenen, is vanaf 2020 sprake van een groei ten opzichte van de stand van de Meicirculaire. Dit komt omdat het Rijk zelf meer geld verwacht uit te gaan geven de komende jaren. Voor het jaar 2019 is er nog wel een nadeel van € 200.000 voor onze gemeente. Dit komt doordat het Rijk aangeeft dat het in 2019 naar verwachting minder zal uitgeven dan is begroot. Dit nadeel verwerken we in de slotbegrotingswijziging voor 2019.
- *Belastingen*: In 2022 en 2023 is er een positief verschil in de geprognostiseerde toename van de WOZ-waarde als gevolg van de groei van de gemeente. Met name bij de niet-woningen. Bij niet-woningen is er een verschil in de voorspelde toename van de WOZ-waarde (als gevolg van groei aantal woningen en niet-woningen) t.o.v. van de Begroting 2019-2022 (toename van € 64,5 miljoen t.o.v. € 28 miljoen in de Begroting 2019-2022). Ook in 2021 zit een positieve aanpassing, van € 5 miljoen naar € 20 miljoen. Deze hogere WOZ-waarden leiden tot hogere OZB-opbrengsten. Dit heeft een cumulatief effect.
- *Overige mutaties*: De overige mutaties zijn in financiële omvang beperkt. Dit zijn veel verschillende posten. In de verschillenanalyse per programma wordt dit nader toegelicht.

Risico's

Hoewel wij onze begroting gedegen hebben opgesteld, zijn er altijd een aantal risico's die ertoe kunnen leiden dat het in deze begroting verwachte resultaat zal verminderen. Zo blijft het voor de komende jaren, ondanks dat het economisch beter gaat, onzeker of de geraamde gronduitgiftes, met name voor bedrijventerreinen, gehaald zullen worden. Hiervoor beschreven we ook al de afhankelijkheid van het gemeentefonds. Jaarlijkse schommelingen in dit fonds kunnen zowel in positieve als negatieve zin een aanzienlijke impact hebben op de begroting. Voor een verdere toelichting op de risico's verwijzen wij u naar de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Leeswijzer

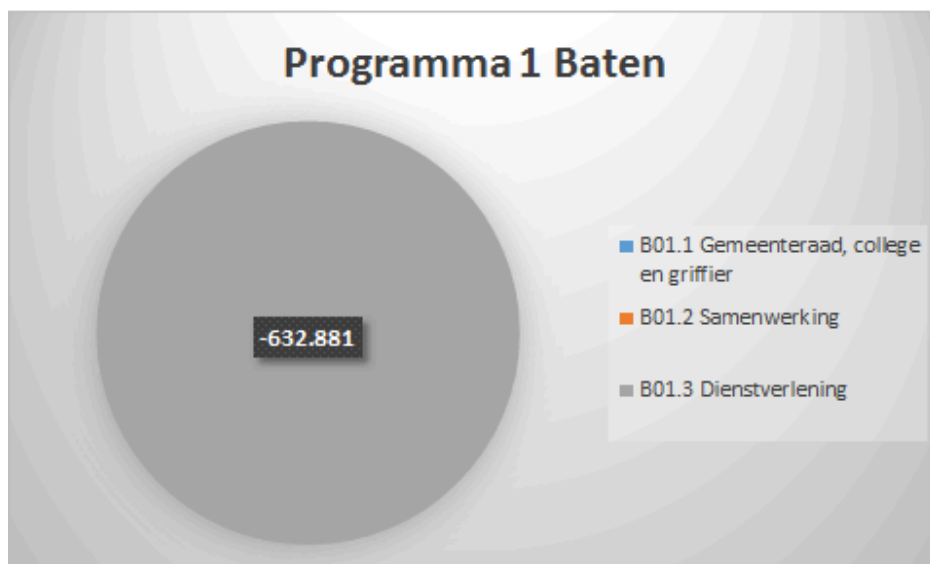
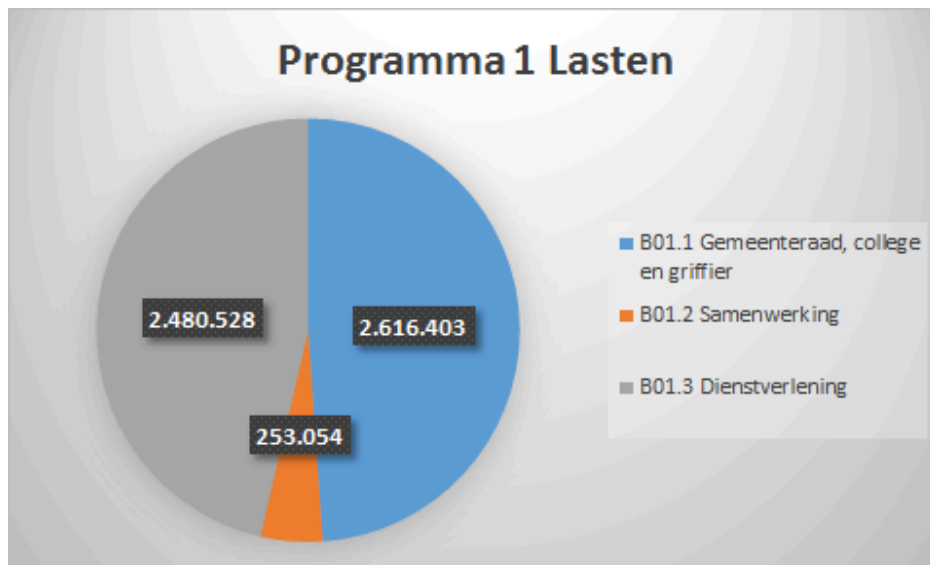
Het financiële vertrekpunt voor deze Begroting 2020-2023 is de in de Begroting 2019-2022 opgenomen meerjarenraming 2020-2023. In de volgende hoofdstukken worden per programma de mutaties ten opzichte van deze oorspronkelijke meerjarenraming weergegeven om te laten zien wat dat per programma betekent voor de jaarschijven in de Begroting 2020-2023. Per mutatie wordt aangegeven of de mutatie voortgevloeid is uit de Kaderbrief 2020 of een overige mutatie betreft.

Programma 1: Bestuur en dienstverlening

Beoogd maatschappelijk effect

Daadkrachtig, integer en transparant besturen met regionale invloed, lokale participatie en een optimale dienstverlening voor onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	5.392	5.780	5.350	5.288	5.284	5.284
Baten	1.421	732	633	670	687	687
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-3.971	-5.048	-4.717	-4.618	-4.597	-4.597
Reserves						
Onttrekkingen	51					
Toevoegen	22					
Mutatie reserves	29					
Geraamde resultaat	-3.942	-5.048	-4.717	-4.618	-4.597	-4.597

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Verkiezingen: € 184.000 lagere lasten

In 2020 zijn er geen verkiezingen gepland en zijn de kosten afgeraamd tot een minimum.

Bijdrage Metropool Regio Rotterdam en Den-Haag (MRDH): € 158.000 lagere lasten

De post wordt voortaan (conform de externe verslagleggingsregels) onder beleidsveld 6.2 verantwoord (budget neutrale wijziging).

Afdracht Rijksleges reisdocumenten: € 65.000 lagere baten

Op basis van de meerjarige cijfers zien we tot 2020 een daling in het aantal reisdocumenten als gevolg van de verlening in geldigheidsduur van 5 jaar naar 10 jaar in 2013. Na 2020 zal de opbrengst weer stijgen. Als gevolg van de daling neemt de afdracht aan het rijk bij de lasten eveneens af.

Dienstverlening: € 100.000 lagere lasten

In het Collegakkoord 2018 was € 100.000 opgenomen voor de dienstverlening Lansingerland in het jaar 2020. Omdat de dienstverlening inmiddels op een andere manier georganiseerd wordt, besparen we deze € 100.000.

Beleidsveld 1.1 Gemeenteraad, college en griffie

Wat willen we bereiken?

Lansingerland is een bestuurskrachtige gemeente met een efficiënt en integer bestuur, waarbij openheid de norm is

Bij de laatste burgerpeiling in 2018 was het percentage van inwoners met vertrouwen in het bestuur van de gemeente 31%. In 2020 is er een nieuwe peiling. Het gemeentebestuur streeft ernaar dat het vertrouwen blijft toenemen en minimaal gelijk is aan het landelijk gemiddelde. Die score was in 2018 33%.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 1.1 Adequate en actieve informatieverstrekking aan de gemeenteraad
- 1.2 Kwaliteitsslag in de voorbereiding van politiek-bestuurlijke besluitvorming

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Exploitatie						
Lasten	2.362	2.692	2.616	2.600	2.600	2.600
Baten	192					
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-2.170	-2.692	-2.616	-2.600	-2.600	-2.600
Reserves						
Onttrekkingen						
Toevoegen	22					
Mutatie reserves	-22					
Geraamde resultaat	-2.192	-2.692	-2.616	-2.600	-2.600	-2.600

Bedragen x € 1.000

Toelichting activiteiten

1.1 Adequate en actieve informatieverstrekking aan de gemeenteraad

Het college informeert de raadsleden adequaat en tijdig zodat zij hun werk goed kunnen doen en weloverwogen en op basis van volledige informatie besluiten kunnen nemen. Dit conform de kengetallen van het beleidsveld Gemeenteraad, college en griffie (zie tabel kengetallen van dit programma). Ook is er vanuit de burgemeester specifiek aandacht voor de informatiepositie van de niet-collegepartijen.

1.2 Kwaliteitsslag in de voorbereiding van politiek-bestuurlijke besluitvorming

De organisatie zet in op een verdere kwaliteitsslag van de voorbereiding van politiek-bestuurlijke besluitvorming. In dit kader verbeteren we het sjabloon voor college- en raadsvoorstellen.

Beleidsveld 1.2 Samenwerking en Participatie

Wat willen we bereiken?

Effectievere samenwerking en participatie

Effectievere samenwerking en participatie. Voor het realiseren van de ambities van Lansingerland op het gebied van regionale samenwerking moeten we onze inspanning intensiveren om invloed te vergroten. Lansingerland levert een bijdrage aan de kracht van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Omgekeerd biedt de regio ons mogelijkheden om kansen te benutten. Om onze belangen goed te behartigen en gebruik te maken van de mogelijkheden van onze publieke en maatschappelijke partners, zijn we in diverse samenwerkingsverbanden actief (MRDH, Greenport West-Holland, Corridor A12, GR Jeugd, Alliantie Middengebied). Lokaal is participatie een integraal onderdeel van ons werk. Met de nieuwe positioneringsstrategie ontwikkelen we één boodschap waarin de binnenwereld zich herkent, waarin de buitenwereld zich erkent, met een duidelijke visie op de toekomst en waarin we ons als gemeente onderscheiden.

Wat gaan we daarvoor in 2019 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 1.3 Regionale positionering (o.a. 'citymarketing') en bestuurlijke profilering
- 1.4 Strategiebepaling bestuurlijke overleggen in de regio
- 1.5 Aan de slag met het rekenkameronderzoek Burgerparticipatie
- 1.6 Interactieve beleidsvorming binnen gemeentelijke projecten in wijken
- 1.7 Optimaal benutten van het burgerpanel met een maximum van vijf keer per jaar
- 1.8 Meer bekendheid geven aan het Lansingerlands Initiatief

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Exploitatie						
Lasten	512	411	253	253	253	253
Baten	2					
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-510	-411	-253	-253	-253	-253
Reserves						
Onttrekkingen						
Toevoegen						
Mutatie reserves						
Geraamde resultaat	-510	-411	-253	-253	-253	-253

Toelichting activiteiten

1.3 Regionale positionering (o.a. 'citymarketing') en bestuurlijke profilering

Onlangs is de Kaderbrief 2020 vastgesteld waarin is opgenomen om de gemeente Lansingerland te profileren. Het is onze ambitie om het profiel van de gemeente Lansingerland inhoudelijk te laden en consistent uit te dragen. Om te starten, is het belangrijk om te bepalen wie je bent en wat je wilt zijn. Hiermee creëer je duidelijke kaders waar je aan de hand van een plan van aanpak naartoe kunt werken. Daarnaast zijn de missie, visie en bijbehorende kernwaarden geformuleerd. Dit concept document is gereed en vormt de basis van waaruit we verder kunnen bouwen. Met behulp van de inzet van het project EXPO Lansingerland zijn vele verhalen opgehaald die onze gemeente rijk is. De input die is opgehaald in deze gesprekken wordt meegenomen in de planvorming. We realiseren een strategie en een plan van aanpak voor de regionale positionering (zoals gebiedspromotie) en bestuurlijke profilering. Dit doen we in samenwerking met een externe partij. Deze aanpak draagt bij aan het realiseren van de doelstellingen van Lansingerland, voor de komende collegeperiode en lange termijn.

1.4 Strategiebepaling bestuurlijke overleggen in de regio

Aan de hand van de bestuurlijke prioriteiten op regionale samenwerking bepalen we per bestuurlijk gremium wat we als Lansingerland willen bereiken. Daaruit volgt de strategie voor de inbreng van de collegeleden in de regionale overleggen.

1.5 Aan de slag met het rekenkameronderzoek Burgerparticipatie

We actualiseren de nota Burgerparticipatie, mede aan de hand van de acties zoals hieronder omschreven in 1.6 - 1.8.

1.6 Interactieve beleidsvorming binnen gemeentelijke projecten in wijken

Bij projecten die we opstarten in wijken passen we waar nodig participatie op een vernieuwende manier toe.

1.7 Optimaal benutten van het burgerpanel met een maximum van vijf keer per jaar

We zetten het burgerpanel maximaal vijf keer per jaar in. We verzorgen een terugkoppeling van de (verwerking van de) resultaten naar de panelleden.

1.8 Meer bekendheid geven aan het Lansingerlands Initiatief

Bij het Lansingerlands Initiatief dienen inwoners onder eigen verantwoordelijkheid burgerinitiatieven in. In oktober 2020 start de derde editie van het Lansingerlands Initiatief. We zetten de lijn van goede informatievoorziening en een intensieve begeleiding voort. We zorgen ervoor dat het Lansingerlands Initiatief en andere subsidievormen voor initiatieven meer bekendheid krijgen.

Beleidsveld 1.3 Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

Inwoners snel en slim helpen!

De dienstverlening van de gemeente Lansingerland bestaat niet alleen uit het uitvoeren van wettelijke taken, maar houdt ook in dat de gemeente zich dienstbaar opstelt naar wat de samenleving van Lansingerland verlangt en wat de samenleving nodig heeft. We bieden goede en persoonlijke dienstverlening aan, kwalitatief goed en dichtbij.

De inwoners en ondernemer staan centraal. Zij kunnen contact met ons opnemen op de manier die zij gemakkelijk vinden, op een tijdstip dat het hen uitkomt. Waarbij het voor de mate van dienstverlening niet uitmaakt welke ingang de inwoner of ondernemer kiest. We sluiten aan op de behoefte van de inwoner en ondernemer. Persoonlijk contact of hulp blijft altijd mogelijk.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 1.9 We geven invulling aan de vastgestelde visie op Dienstverlening
- 1.10 We zorgen ervoor dat de informatievoorziening over alle ingangen hetzelfde is
- 1.11 We regelen een snelle afhandeling binnen de gestelde normen
- 1.12 We bezorgen reisdocumenten bij de inwoners thuis
- 1.13 Onze website is digitaal toegankelijk

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Exploitatie						
Lasten	2.518	2.676	2.481	2.435	2.432	2.432
Baten	1.227	732	633	670	687	687
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-1.292	-1.945	-1.848	-1.765	-1.745	-1.745
Reserves						
Onttrekkingen	51					
Toevoegen						
Mutatie reserves	51					
Geraamde resultaat	-1.241	-1.945	-1.848	-1.765	-1.745	-1.745

Toelichting activiteiten

1.9 We geven invulling aan de vastgestelde visie op Dienstverlening

In 2020 implementeren we met een uitvoeringsplan de visie op Dienstverlening en borgen wij de te volgen koers. De organisatie werkt een eigen ontwikkelopgave uit, passend bij de verandervraag.

Mindset (houding en gedrag, cultuur) van onze medewerkers is daarbij belangrijk. Q4 2020 zijn alle medewerkers van de gemeente op training/teamcoaching geweest, om die culturomslag te bewerkstelligen.

1.10 We zorgen ervoor dat de informatievoorziening over alle ingangen hetzelfde is

Het maakt niet uit welke ingang de inwoner kiest om informatie te krijgen. Eind Q4 2020 is de informatievoorziening over alle ingangen hetzelfde. Om te meten of dit goed gaat, richten we onderzoek naar klanttevredenheid in. We bouwen in de processen belangrijke KPI's in voor The First Time Right (inwoner in 1 x geholpen), de Net Promoter Score (beveel je ons aan), de CSAT (hoe tevreden is de inwoner) en de CES (hoeveel moeite heb je moeten doen om het juiste antwoord te krijgen).

1.11 We regelen een snelle afhandeling binnen de gestelde normen

In Q1 2020 is in de centrale hal een snelbalie aanwezig waarbij we het losgekoppelde documentendistributiesysteem gebruiken als veilige opslag voor paspoorten, identiteitsbewijzen en rijbewijzen. Tijdens de openingstijden van het gemeentehuis (en dus ook buiten de openingstijden van de balie om) halen onze inwoners deze producten op.

In Q2 2020 breiden wij deze service uit met producten als uittreksels en verklaringen.

1.12 We bezorgen reisdocumenten bij de inwoners thuis

We starten in Q1 2020 met de pilot van één jaar van (desgewenst) thuisbezorgen reisdocumenten. Blijkt na de evaluatie dat het thuisbezorgen een goede aanvulling op onze dienstverlening is, dan geven we vervolg aan de pilot door het implementeren van het thuisbezorgen van reisdocumenten in ons bestendig beleid.

Met de leverancier van de mobiele fotostudio in de centrale hal breiden we tegelijk de aanvraagservice bij onder andere verzorgingshuizen (gemeentehuis) uit. Inwoners vragen reisdocumenten dan op locatie aan, waarbij de fotograaf direct de pasfoto maakt die wij gebruiken bij de aanvraag. En ook dan kan het reisdocument thuisbezorgd worden. Zo regelen wij dat ook minder mobiele mensen snel en slim geholpen worden door ons.

1.13 Onze website is digitaal toegankelijk

In Nederland willen we dat alle openbare voorzieningen toegankelijk zijn voor alle inwoners. Voor digitale voorzieningen is dat niet anders. Digitale toegankelijkheid is belangrijk én door Europese regelgeving wettelijk verplicht voor de (semi-)overheid. De websites moeten door iedereen kunnen worden gebruikt, ook de bezoekers met een (fysieke of neurologische) beperking. De eisen hiervoor zijn vastgelegd in het Tijdelijk Besluit Digitale Toegankelijkheid. Eind Q4 2019 voldoet onze website aan deze eisen.

Kengetallen Bestuur en dienstverlening

Kengetal	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020
Gemeenteraad, college en griffier			
Beantwoording van artikel 37 vragen binnen wettelijke termijn (30 dagen)	90%	90%	100%
Vertrouwen in gemeentebestuur	31%	n.v.t.	>33%
Samenwerking			
Aantal inwoners lid digitaal burgerpanel	1.400	1.500	1.500
Aantal uitgezette enquêtes via het burgerpanel	2	5	5
Aantal verbonden partijen	15	15	15
Dienstverlening			
Gemiddelde wachttijd aan de balie met afspraak	2:23 min.	< 1 min.	<1 min.
Gemiddelde wachttijd aan de balie zonder afspraak	10:03 min.	15 min.	15 min.
Maximale wachttijd aan de balie zonder afspraak	98:44 min.	30 min.	30 min.
Telefonische bereikbaarheid binnen 30 seconden	<30 sec.	< 30 sec.	<30 sec.
Maken van een afspraak	< 2 weken	< 2 weken	< 2 weken

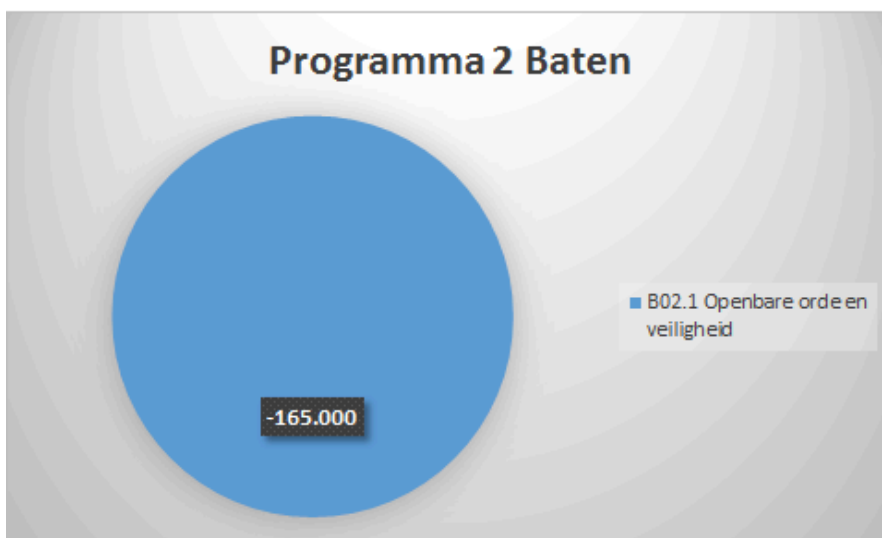
Programma 2: Openbare Orde en Veiligheid

Beoogd maatschappelijk effect

Lansingerland is een veilige en leefbare gemeente om in te wonen, werken, ondernemen en ontspannen

We staan voor een veilig Lansingerland waarbij zowel de fysieke en sociale veiligheid als ook de veiligheidsbeleving toeneemt. We leggen de focus op de aanpak van delicten met een grote impact en delicten die ondermijnend zijn aan de samenleving. Dit kunnen we als gemeente niet alleen. Hiervoor hebben we onze inwoners, politiek en ondernemers nodig. De komende jaren investeren we dan ook in de samenwerking met diverse partners, vergroten we het bewustzijn van het bestuur en zorgen we dat inwoners ons nog beter weten te vinden. We vergroten onze zichtbaarheid in een leefbare en veilige gemeente.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	4.652	5.356	6.023	5.988	5.890	5.890
Baten	51	66	65	65	65	65
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-4.601	-5.291	-5.958	-5.923	-5.825	-5.825
Reserves						
Onttrekkingen			100			
Toevoegen						
Mutatie reserves			100			
Geraamde resultaat	-4.601	-5.291	-5.858	-5.923	-5.825	-5.825

Toelichting (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Mutaties vanuit de Kaderbrief 2020:

Inwoner bijdrage Veiligheidsregio Rijnmond (VRR): € 301.000 hogere lasten

De inwonerbijdrage aan de VRR is in 2020 circa € 301.000 hoger dan in 2019. Dit verschil is voornamelijk te verklaren door indexatie van de tarieven, de CAO stijging en het wegvallen van inkomsten uit het openbare meldsysteem.

Aanpak ondermijning: € 100.000 hogere lasten voor een stevige en pragmatische aanpak van ondermijning. We willen een goede informatiepositie, meer bewustzijn over de effecten en een sterke regisserende rol in de ketenaanpak van ondermijning verkrijgen.

Mutaties Begroting 2020:

De loonprognose, kapitaallasten en overige mutatie zorgen in totaal voor: € 266.000 hogere lasten. In vergelijking met vorig jaar zijn de kosten van de loonprognose verhoogd. Deze stijging wordt grotendeels verklaard door de CAO stijging. Verder heeft de wijziging van het omslagrentepercentage (van 0,45% naar 0,75%) en een verschuiving van de investeringen geleid tot een stijging van de lasten op de doorbelasting kapitaallasten.

Mutaties reserves:

Hogere onttrekking reserves: € 100.000. In 2020 onttrekken we € 100.000 uit de reserve ombuiging ter dekking van de aanpak ondermijning.

Beleidsveld 2.1 Openbare Orde en Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Een veilig Lansingerland

Onze ligging tussen de grote steden brengt positieve en negatieve invloeden uit de stad met zich mee. Wij willen dat iedereen zich veilig voelt in Lansingerland. Daarom hebben we meer aandacht voor de leefbaarheid in de kernen en wijken en pakken we overlast en criminaliteit aan. We creëren zo een veilige en leefbare omgeving voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. In januari 2019 stelde de gemeenteraad het Integraal Veiligheidsbeleid 2019 - 2022 vast met 7 prioriteiten voor de komende jaren.

Een belangrijke ontwikkeling in het veiligheidsdomein is de kleinere afstand tussen de onder- en bovenwereld. Daarom zet de driehoek bestaande uit burgemeester, politie en openbaar ministerie stevig in op ondermijning. Dit vraagt ook een grotere inzet van de gemeentelijke organisatie in capaciteit, bewustzijn en bestuurlijke maatregelen. Tegelijkertijd laat de jaarlijkse misdaadmonitor van het AD zien dat de veiligheid in Lansingerland groeit. De BOA's vervullen een wenselijke rol in de sociale veiligheid in de kernen en de aanpak van jeugdoverlast.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 2.1 We voeren regie op de aanpak van ondermijning
- 2.2 We voorkomen problemen bij overlastgevendende en risicovolle jongeren
- 2.3 We investeren op het vergroten van de leefbaarheid en het veiligheidsgevoel van inwoners
- 2.4 We hebben een kleine en slagvaardige crisisorganisatie

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Exploitatie						
Lasten	4.652	5.356	6.023	5.988	5.890	5.890
Baten	51	66	65	65	65	65
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-4.601	-5.291	-5.958	-5.923	-5.825	-5.825
Reserves						
Onttrekkingen			100			
Toevoegen						
Mutatie reserves			100			
Geraamde resultaat	-4.601	-5.291	-5.858	-5.923	-5.825	-5.825

Toelichting activiteiten

2.1 We voeren regie op de aanpak van ondermijning

Ook in Lansingerland vindt ondermijnende criminaliteit plaats. De tot nu repressieve aanpak zetten we om in een proactieve, signalerende en regisserende rol van de gemeente. We organiseren in Q4 2019 en doorlopend in 2020 bewustwordingsbijeenkomsten voor onder andere bestuur, politiek en ondernemers. We implementeren uiterlijk het eerste half jaar van 2020 een applicatie voor het melden van signalen. We regisseren de samenwerking met partners zoals politie en het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum. We benutten ons juridisch instrumentarium zoals bestuurlijke maatregelen (het sluiten van panden). Daarnaast voeren we Bibob toetsen uit bij vergunningaanvragen op basis van de APV, Drank- en Horecawet, Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, subsidies en de Huisvestingswet.

2.2 We voorkomen problemen bij overlastgevende en risicovolle jongeren

We benutten de kennis en expertise van het Jeugd- en Jongerenwerk en zetten hen steeds meer innovatief en preventief in op overlastgevende groepen en locaties. We bespreken casuïstiek en signalen om deze inzet te bepalen. Ook geven we verder invulling aan het Convenant Veilige School met het voortgezet onderwijs. We bieden scholen minimaal twee trainingen, workshops of voorlichtingen per jaar aan.

2.3 We investeren op het vergroten van de leefbaarheid en het veiligheidsgevoel van inwoners

Als onderdeel van een integrale aanpak zetten we mobiel cameratoezicht in op plekken waar inwoners zich onveilig voelen. In 2020 professionaliseren we de inzet van Boa's door hen op gestructureerde wijze in te zetten. Daar waar nodig zijn zij de oren en ogen van onze gemeente. We continueren de inzet van Boa's waarbij zij minimaal 10 keer per jaar per dorpskern met buurttoezicht op pad gaan. Zij informeren inwoners op diverse manieren over wijkaangelegenheden en hun wijk.

2.4 We hebben een kleine en slagvaardige crisisorganisatie

We trainen onze medewerkers en we zorgen dat minimaal 95% van onze sleutelfunctionarissen op een voldoende niveau is opgeleid en getraind. Daarmee zijn we in staat om snel een hoogwaardige en effectieve inzet bij crises en incidenten te verzorgen. We continueren onze samenwerking in de Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond waarmee we beschikbaarheid en bereikbaarheid garanderen voor de hulpdiensten en in crisissituaties.

Kengetallen Openbare orde en veiligheid

Kengetal	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020
Openbare orde en veiligheid			
Aantal Bibob toetsen bij vergunningaanvragen op basis van beleidsregel Wet Bibob Lansingerland 2018			100%
Percentage bezochte voortgezet onderwijs instelling (in het kader van het Convenant Veilige School)			100%
Aantal gecombineerde rondes boa's en buurttoezicht	30	30	30
Percentage op minimaal niveau opgeleide en geoefende sleutelfunctionarissen	95%	95%	95%
Aantal officieren van Dienst bevolkingszorg	2%	2	2

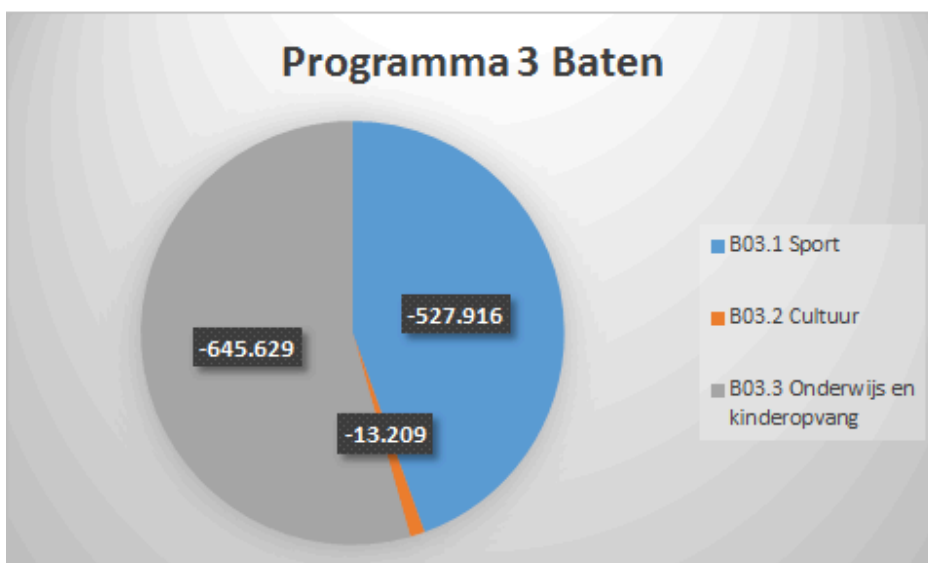
Programma 3: Sport, cultuur en onderwijs

Beoogd maatschappelijk effect

Een vitale samenleving voor alle leeftijden, waarin iedereen actief mee kan doen

Als gemeente met veel jeugd bieden we goede voorzieningen voor kinderen. We voorzien onder meer in adequate onderwijshuisvesting, een tegemoetkoming voor het leerlingenvervoer en een toegankelijk aanbod van voorschoolse voorzieningen. We ondersteunen inwoners van alle leeftijden om sportief en cultureel actief te zijn. We zetten in op een actief verenigingsleven, aansprekende evenementen en een passend aanbod, waaronder sportaccommodaties, cultuurhuizen en bibliotheekvoorzieningen. Op deze plekken kunnen mensen elkaar ontmoeten en sociale contacten opdoen. Zo ontstaat samenhang die bijdraagt aan een vitale samenleving waarin iedereen actief mee kan doen.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	11.195	12.169	11.442	11.478	12.158	12.041
Baten	1.077	1.115	1.056	1.005	953	953
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-10.118	-11.054	-10.386	-10.473	-11.205	-11.088
Reserves						
Onttrekkingen	660	898	191	240	123	14
Toevoegen	409	17	17	17	17	17
Mutatie reserves	251	882	174	223	106	-2
Geraamde resultaat	-9.868	-10.172	-10.212	-10.250	-11.098	-11.090

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

In 2020 zien we dat de lasten voor het programma in totaal € 727.000 lager zijn dan in 2019. Daarnaast zijn ook de baten in 2020 € 59.000 lager dan in 2019. Dit komt voornamelijk door de volgende ontwikkelingen:

Mutaties vanuit de Kaderbrief 2020:

Combinatiefunctionaris: € 61.000 hogere lasten

De inzet van de combinatiefunctionaris (breed) wordt voor 40% bekostigd vanuit het rijk, 60% wordt gedragen door de gemeente. Voor de regeling 2019-2022 was het budget vanuit de gemeente (60%) reeds opgenomen in de begroting. Via de algemene uitkering is de rijksbijdrage van € 61.000 (40%) beschikbaar gekomen. Dit bedrag wordt gedekt uit de reserve ombuiging.

Combinatiefunctionaris sport: € 60.000 hogere lasten

Als uitwerking van de sportvisie nemen we in 2020 en 2021 € 60.000 op voor combinatiefunctionarissen sport. Dit bedrag wordt gedekt uit de reserve ombuiging.

Cultuurhuis: € 60.000 hogere lasten

Voor de ontwikkeling van het cultuurhuis, Blok B, in Berkel en Rodenrijs hebben we incidenteel budget nodig.

IHP: stijging lasten vanaf 2023

Het integraal huisvestingsplan (IHP) wordt momenteel opgesteld. De eerste inzichten laten zien dat we in 2023 een deels incidentele stijging in de lasten krijgen i.v.m. vrijval diverse boekwaarden en bijkomende structurele kapitaallasten krijgen voor het ENG maken van diverse scholen als wij hiervoor kiezen. Om dit op te vangen hebben we in 2023 een extra stelpost IHP opgenomen van € 373.000. Met de verdere uitwerking van het IHP, zal dit nader worden ingevuld.

Cultuurhuis blok B: stijging lasten vanaf 2022

Vanaf 2022 is er een structureel budget opgenomen van € 500.000 voor de realisatie van cultuurhuis Blok B.

Overige mutaties:

Subsidie bibliotheek: € 101.000 hogere lasten

In 2020 is het beschikbare budget voor openbaar bibliotheekwerk hoger dan in 2019. Met de vaststelling van de Bibliotheeknota heeft de raad besloten in de periode 2018-2022 het beschikbare budget voor de bibliotheek stapsgewijs terug te brengen naar het niveau vóór de bezuinigingen.

Onderwijsachterstanden beleid: € 61.000 lagere baten en lasten

In 2019 heeft het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het onderwijsachterstandenbudget (hierna oab) herverdeeld. Deze herverdeling betekent een structurele korting voor het oab voor de gemeente Lansingerland, in 2020 ter hoogte van € 61.000. De vermindering van deze begrotingspost voor zowel de baten als de lasten is een rechtstreekse doorvertaling van deze korting.

Overdracht onderwijshuisvesting: € 885.000 lagere lasten

In 2019 hebben we € 885.000 incidenteel besteed aan de overdracht schoolgebouwen. Dit budget werd gedekt uit de gelijknamige bestemmingsreserve.

Budgetten sport: € 118.000 lagere lasten

In 2019 zijn er diverse incidentele budgetten voor sport beschikbaar gesteld voor het Urban Sportpark, personele capaciteit accommodatieplan en de subsidie voor de aanleg van padelbanen en de schaatsbaan. In 2020 leidt dit tot een verlaging van de lasten t.o.v. 2019.

Budgetten onderwijs: € 150.000 lagere lasten

In 2019 zijn er diverse incidentele budgetten voor onderwijs beschikbaar gesteld voor de afbouw van de WP2 school, het gebouw aan de Noorderparklaan en het IHP . In 2020 leidt dit tot een verlaging van de lasten t.o.v. 2019.

Loonprognose, kapitaallasten en overige mutaties: € 205.000 hogere lasten

In vergelijking met vorig jaar zijn de kosten van de loonprognose verhoogd. Deze stijging wordt grotendeels verklaard door de CAO stijging. Verder heeft de wijziging van het omslagrentepercentage (van 0,45% naar 0,75%) en een verschuiving van de investeringen geleid tot een stijging van de lasten op de doorbelasting kapitaallasten.

Reservemutaties:

Lagere onttrekking reserves: € 707.000 lager

In 2019 is het restant bedrag van € 885.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve overdracht schoolgebouwen. In 2020 onttrekken we € 60.000 voor de combinatiefunctionaris sport uit de reserve ombuiging en € 61.000 voor combinatiefunctionarissen breed. Daarnaast onttrekken we in 2020 € 60.000 voor het cultuurhuis, Blok B.

Beleidsveld 3.1 Sport

Wat willen we bereiken?

Lansingerland als sportiefste gemeente op de kaart

Met plezier sporten en bewegen is voor alle inwoners van Lansingerland belangrijk. Onze sportieve ambities staan in de visie 'Scoren met sport' (2019). Wij stimuleren de inwoners en maken sport en bewegen mogelijk voor iedereen, onder andere door de Subsidie voor sport en bewegen. We hebben daarbij extra aandacht voor kinderen (14-17 jaar), sociale minima, mensen met een beperking en senioren. Voor sportverenigingen is het belangrijk om vitaal te blijven. Wij ondersteunen hen bij hun rol en hun ontwikkeling naar de toekomst. Daarnaast houden we de sportaccommodaties op orde. Dat betekent dat we voldoende capaciteit hebben voor het stijgende aantal inwoners, dat we efficiënt gebruik maken van de accommodaties en dat de accommodaties betaalbaar blijven voor gebruikers en gemeente. Het grootste deel van het sportbudget is bestemd voor de sportaccommodaties.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 3.1 We stellen het accommodatieplan vast en starten met de uitvoering ervan
- 3.2 We starten met de inzet van combinatiefunctionarissen voor ondersteuning sportverenigingen
- 3.3 We bevriezen de huurtarieven voor de binnen- en buitensport tot 2022
- 3.4 We zetten in op Inclusief Sport & Bewegen Haaglanden voor ondersteuning van mensen met een beperking

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	1.663	1.996	2.189	2.217	2.189	2.159
Baten	474	528	528	528	528	528
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-1.189	-1.467	-1.661	-1.689	-1.661	-1.631
Reserves						
Onttrekkingen	319		60	60		
Toevoegen	334					
Mutatie reserves	-14		60	60		
Geraamde resultaat	-1.203	-1.467	-1.601	-1.629	-1.661	-1.631

Toelichting activiteiten

3.1 We stellen het accommodatieplan vast en starten met de uitvoering ervan

In Q1 2020 stellen we het accommodatieplan vast en starten we met de uitvoering van het plan. We zetten hiermee de eerste stappen om ook in de toekomst voldoende en passende sportaccommodaties te hebben voor het groeiende aantal inwoners.

3.2 We starten met de inzet van combinatiefunctionarissen voor ondersteuning sportverenigingen

Om sportverenigingen vitaal te houden, zetten we vanaf 2020 gemeentelijke middelen in voor combinatiefunctionarissen om sportverenigingen te ondersteunen. Deze combinatiefunctionarissen zorgen dat sportverenigingen onderling meer uitwisselen en meer contact hebben met maatschappelijke partners in Lansingerland. Het zijn verbinders, coördinatoren en contactpersonen voor de sportverenigingen. Ze organiseren samenwerking tussen verschillende sectoren waaronder sport, cultuur, onderwijs en zorg en welzijn.

3.3 We bevrozen de huurtarieven voor de binnen- en buitensport tot 2022

In 2020 stellen we een nieuwe tarievenstructuur op die past bij het nieuw op te stellen accommodatieplan.

3.4 We zetten in op Inclusief Sport & Bewegen Haaglanden voor ondersteuning van mensen met een beperking

Inclusief Sport & Bewegen Haaglanden zet zich in om vanuit intergemeentelijke samenwerking het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking beter aan te laten sluiten op de vraag en de drempel daarbij zoveel mogelijk weg te nemen. Daardoor kunnen ook mensen met een beperking zorgen dat zij gezond blijven en participeren in de samenleving.

Beleidsveld 3.2 Cultuur

Wat willen we bereiken?

Een bruisend, bindend en boeiend cultuuraanbod dat toegankelijk is voor iedereen

Cultuur is van grote waarde voor de samenleving en is mede bepalend voor de identiteit van Lansingerland. In de Cultuurnota bruisen, binden, boeien (2017) staan onze culturele doelstellingen. Wij streven naar een divers cultureel aanbod dat voor iedereen toegankelijk is en waarbij nieuwe verbindingen ontstaan met andere sectoren zoals onderwijs, economie, ruimtelijke ordening, zorg en welzijn. Daarin werken wij samen met culturele partners en inwoners. Met de uitkomsten van de pilots van EXPO Lansingerland werken we de plannen voor kunst en erfgoed in de openbare ruimte verder uit.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 3.5 We ontwikkelen de cultuurhuizen verder
- 3.6 We intensiveren het cultureel aanbod
- 3.7 We subsidiëren het bibliotheekwerk

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Exploitatie						
Lasten	1.464	1.547	1.782	1.814	2.357	2.297
Baten	11	14	13	13	13	13
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-1.452	-1.534	-1.768	-1.801	-2.343	-2.284
Reserves						
Onttrekkingen			60	60	60	
Toevoegen						
Mutatie reserves			60	60	60	
Geraamde resultaat	-1.452	-1.534	-1.708	-1.741	-2.283	-2.284

Toelichting activiteiten

3.5 We ontwikkelen de cultuurhuizen verder

Met de opening van 't Web in Bleiswijk in 2018 en de Cultuurfabriek in Bergschenhoek in 2019 zijn twee van de beoogde drie cultuurhuizen gerealiseerd. We ondersteunen de twee cultuurhuizen bij het organiseren van hun programmering en de organisatie van culturele activiteiten. De volgende stap is de totstandkoming van een cultuurhuis in Berkel en Rodenrijs. Afhankelijk van de besluitvorming hierover in 2019 gaan we vanaf 2020 aan de slag met de realisatie van het Berkelse cultuurhuis. De verwachting is dat het cultuurhuis eind 2021 wordt opgeleverd.

3.6 We intensiveren het cultureel aanbod

Met de inzet van verschillende culturele subsidieregelingen stimuleren we cultuureducatie voor jeugd, cultuurparticipatie voor alle inwoners en culturele programmering in de cultuurhuizen en op locatie. We streven naar een divers aanbod van activiteiten, zoals lessen voor de jeugd op het gebied van theater, muziek, dans, zang, tekenen en schilderen. Verder maken we uiteenlopende culturele initiatieven en evenementen mogelijk, waaronder het poëzieproject in het kader van 75 jaar vrijheid en diverse voorstellingen voor, door en met inwoners.

3.7 We subsidiëren het bibliotheekwerk

De bibliotheek heeft 5 wettelijke taken, namelijk het ter beschikking stellen van kennis en informatie; het bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie; het bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur; het organiseren van ontmoeting en debat en het laten kennis maken met kunst en cultuur. We zetten in op een toekomstbestendige bibliotheek, die een stimulerende leeromgeving en dynamische ontmoetingsplek is voor inwoners van alle leeftijden. Naast boeken uitlenen pakt de bibliotheek steeds meer maatschappelijke taken op, bijvoorbeeld op het gebied van taalontwikkeling. Daarnaast organiseert de bibliotheek uiteenlopende activiteiten voor inwoners van alle leeftijden die te maken hebben met taal en ontmoeting.

Beleidsveld 3.3 Onderwijs en kinderopvang

Wat willen we bereiken?

Goed en passend toekomstgericht onderwijs voor iedereen dichtbij

In de visienota Onderwijs 2017-2025 staan de doelen voor de komende jaren. Een gemeente waarin:

1. Goed basis- en voortgezet onderwijs dichtbij huis beschikbaar is voor ouders en leerlingen;
2. het onderwijs aansluit bij de veranderende behoefte en wensen van de samenleving;
3. gemeente en onderwijs samen zorgen voor een sluitende ondersteuning voor kinderen die een extra steuntje in de rug nodig hebben;
4. kinderen worden uitgedaagd om het maximale uit zichzelf te halen.

Achterstanden en leerproblemen pakken we snel en adequaat aan. Jongeren hebben toegang tot de beste onderwijsinstellingen, ook buiten Lansingerland. Verder hebben ze duidelijke carrièremogelijkheden in de regio door een sterke samenwerking tussen VMBO, MBO en het lokale bedrijfsleven. Tot slot sluit het onderwijs door (technologische) innovatie aan bij een snel veranderende wereld en bereidt het onze jongeren hierop voor.

Naast de doelstellingen uit de visienota blijven we voldoen we aan onze wettelijke verplichtingen voor onderwijshuisvesting. We zorgen daarnaast voor een tegemoetkoming in het leerlingenvervoer voor de beoogde doelgroep en houden toezicht op het openbaar primair onderwijs. Met de uitvoering van onze activiteiten op het gebied van leerplicht dragen we eraan bij dat leerplichtige kinderen naar school gaan en zorgen we voor zo min mogelijk voortijdige schoolverlaters. Tot slot houden we toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang en zorgen we voor een toegankelijk aanbod van voorschoolse voorzieningen.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 3.8 We stellen het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs vast
- 3.9 We houden toezicht op de kwaliteit van kinderopvang en handhaven zo nodig
- 3.10 We zorgen voor een goed onderwijsachterstandenbeleid (OAB)
- 3.11 We zorgen voor goede uitvoering van leerlingenvervoer

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Exploitatie						
Lasten	8.068	8.625	7.472	7.447	7.612	7.585
Baten	591	573	515	464	412	412
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-7.477	-8.053	-6.957	-6.984	-7.200	-7.173
Reserves						
Onttrekkingen	340	898	71	120	63	14
Toevoegen	76	17	17	17	17	17
Mutatie reserves	265	882	54	103	46	-2
Geraamde resultaat	-7.212	-7.171	-6.903	-6.881	-7.154	-7.175

Toelichting activiteiten

3.8 We stellen het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs vast

Bij zowel de schoolbesturen als de gemeente bestaat de behoefte aan een actualisatie van de huisvestingsagenda voor het primair onderwijs in Lansingerland. Sinds het vastgestelde Integraal Huisvestingsplan (IHP) van 2013 hebben zowel landelijk als lokaal verschillende ontwikkelingen plaatsgevonden die dan ook vragen om het IHP opnieuw te bezien. In de gezamenlijke opgave van gemeente en schoolbesturen leggen wij een gedeelde visie op het scholenlandschap van de toekomst vast in dit nieuwe Integraal Huisvestingsplan. Het IHP bestaat in ieder geval uit een analyse van trends en ontwikkelingen, een inventarisatie van huidige voorzieningen, afspraken over huisvesting, een uitvoeringsprogramma en een financiële paragraaf. Wij bieden het IHP in het vierde kwartaal 2019 / eerste kwartaal 2020 aan de gemeenteraad aan. Vooruitlopend hierop is in deze begroting een stelpost in 2023 opgenomen voor het opvangen van de kapitaallasten voortvloeiend uit de eerste investeringen. Na vaststelling van het IHP starten wij met de uitvoering van de daarin genoemde huisvestingsplannen.

3.9 We houden toezicht op de kwaliteit van kinderopvang en handhaven zo nodig

We houden toezicht op zowel de kinderopvang als de gastouderopvang. Dit doen we door de GGD inspecties uit te laten voeren. Vanwege de aangescherpte kwaliteitseisen vanuit de Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang merken we een toename in het aantal handhavingstrajecten.

3.10 We zorgen voor een goed onderwijsachterstandenbeleid (OAB)

We ontvangen jaarlijks een specifieke uitkering van het rijk voor OAB. Deze bijdrage loopt de komende jaren terug. We zorgen voor een goed afgestemd beleid op basis van de teruglopende rijksbijdrage, waar de voor- en vroegschoolse educatie onderdeel van uitmaken.

3.11 We zorgen voor goede uitvoering van leerlingenvervoer

We zorgen voor een goede uitvoering van onze wettelijke taak op het gebied van leerlingenvervoer. Dit doen we door te zorgen voor een goede aanbieder voor het taxivervoer, een goede verordening, beleidsregels en tijdige afhandeling van alle aanvragen voor het leerlingenvervoer. We maken ook gebruik van de kennis en ervaring van de adviesraad leerlingenvervoer.

Kengetallen Sport, cultuur en onderwijs

Kengetal	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020
Sport			
Aantal binnensportaccommodaties (zaaldelen)	28	28	28
Aantal buitensportaccommodaties (velden)	74	75	75
Cultuur			
Aantal gesubsidieerde culturele activiteiten	25	n.v.t.	30
Aantal scholen dat meedoet met Cultuurtrain	10	12	12
Cultuurhuizen in Lansingerland	2	2	2
Percentage inwoners dat lid is van de bibliotheek	20%	20%	20%
Onderwijs en kinderopvang			
Aantal basisscholen	22	22	22
Aantal scholen voortgezet onderwijs	6	6	6
Aantal Integrale Huisvestings Projecten	1	1	1
Aantal jaarlijkse GGD onderzoeken	71	77	90
Aantal GGD onderzoeken voor registratie	25	20	20
Aantal nader onderzoeken bij overtredingen	7	12	18
Aantal kindplaatsen peuteropvang bij gesubsidieerde instellingen (inclusief VVE- instellingen)	361	362	362
Totaal aantal beschikkingen leerlingenvervoer	265	262	275

Programma 4: Sociaal Domein

Beoogd maatschappelijk effect:

Een gezonde, energieke samenleving met veerkrachtige individuen

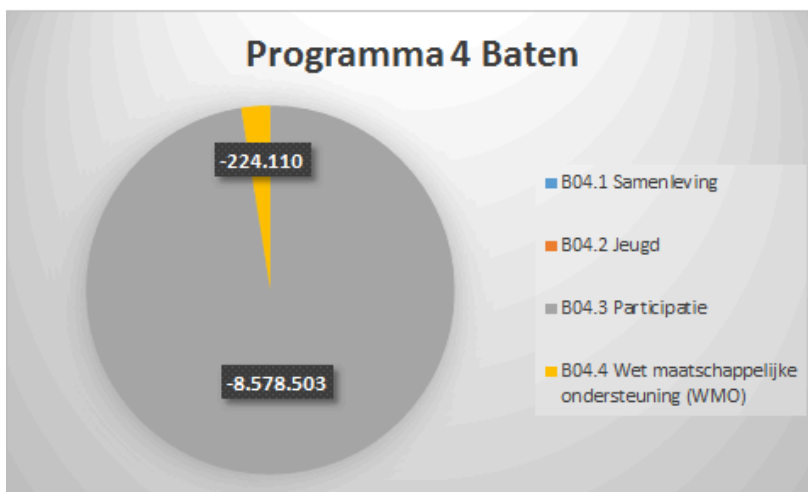
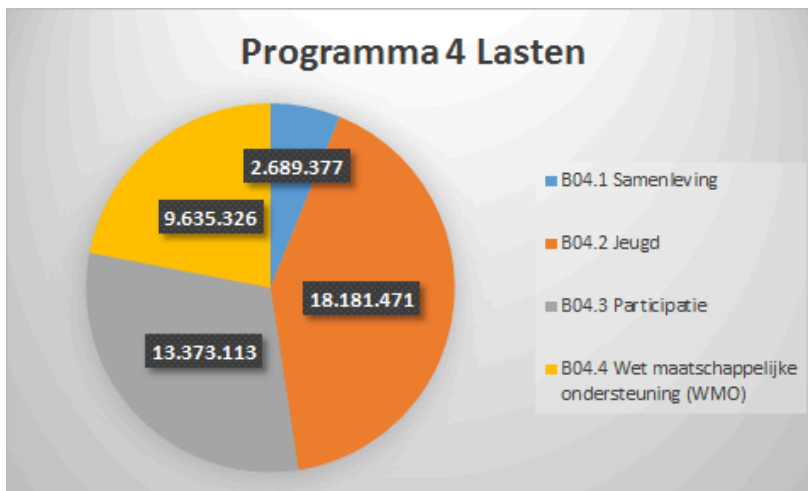
Een gezonde energieke samenleving

Onze samenleving is ondernemend, neemt verantwoordelijkheid, heeft oog voor kwetsbaren en kan tegen een stootje. Wij zien deze kracht in onze samenleving en we stimuleren dat iedereen meedoet en erbij hoort: jong en oud, arm en rijk, ongeacht afkomst, geardeheid of geloofsovertuiging. Die kracht is van grote waarde voor de gezondheid en het welbevinden van onze inwoners.

Veerkracht van het individu en van de samenleving

Veerkracht staat centraal in onze visie. Mensen komen het meest tot hun recht wanneer ze meedoen in de samenleving. De grootste groep inwoners is in staat om hun eigen problemen op te lossen. Waar mogelijk lossen we problemen samen op, zodat mensen weer op eigen kracht verder kunnen. Als dat niet mogelijk is, zetten we in op het leren omgaan met de situatie en op het investeren in het netwerk. Daarmee versterken we de veerkracht van het individu en van de samenleving.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	35.853	38.898	40.866	40.715	40.335	40.039
Baten	9.112	9.046	8.805	8.573	8.317	8.064
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-26.742	-29.853	-32.061	-32.142	-32.018	-31.975
Reserves						
Onttrekkingen	99	5	1		74	2
Toevoegen	13	13	3.013	13	13	13
Mutatatie reserves	86	-8	-3.013	-13	61	-11
Geraamde resultaat	-26.656	-29.860	-35.074	-32.155	-31.958	-31.986

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Er is sprake van wijzigingen binnen het programma. In 2020 liggen de uitgaven per saldo € 5.213.755 hoger dan in 2019. Dit verschil wordt grotendeels veroorzaakt door de volgende grote ontwikkelingen:

Instellen bestemmingsreserve sociaal domein: € 3,0 miljoen hogere lasten

Naast onze eigen ambities op het gebied van sociaal domein, zien we ontwikkelingen op ons afkomen die effecten hebben voor onze gemeente. Landelijke onderzoeken wijzen uit dat gemeenten structureel meer geld kwijt zijn voor zorg en jeugdhulp dan het Rijk beschikbaar stelt. Conform het voorstel in de Kaderbrief 2020 is ter dekking van de toekomstige risico's een bestemmingsreserve Sociaal Domein ingesteld van € 3,0 miljoen.

Bijdrage Gemeenschappelijke Regeling Jeugdhulp Rijnmond (GRJR): € 1,2 miljoen hogere lasten

De bijdrage voor de GRJR ligt € 1,2 miljoen hoger dan in 2019 door een toename van het zorggebruik binnen deze regeling zowel in totaliteit als voor Lansingerland.

Uitkeringen Participatiewet/BUIG-gelden: € 120.586 hogere lasten

De uitgaven op de Uitkeringen Participatiewet zijn ten opzichte van 2019 gedaald met € 131.711. De inkomsten vanuit de rijksbijdrage (BUIG-gelden) zijn echter afgenomen met € 252.297. Per saldo een nadeel.

Invoering Wet verplichte GGZ: € 106.000 hogere lasten

In 2020 wordt de Wet verplichte GGZ (WvGGZ) ingevoerd. Deze kosten voor de gemeente worden gecompenseerd vanuit de algemene uitkering.

Hulp bij het huishouden: € 82.500 hogere lasten

Het budget is meegestegen met de groei van de doelgroep (ouderen).

Beleidsaccent de leraar trekt aan de bel: € 74.000 hogere lasten

Het budget voor het beleidsaccent De leraar trekt aan de bel (€ 74.000) is voor 2019 incidenteel afgeraamd. Vanaf 2020 is dit budget nodig voor de kosten van jeugdhulp op school.

Huishoudelijke mantelzorg: € 64.128 hogere lasten

Het budget is meegestegen met de groei van de doelgroep (ouderen).

Subsidies: € 53.641 hogere lasten

De kosten voor subsidies zijn in 2020 hoger dan in 2019 door een hogere subsidie aan Take Care i.v.m. groei van de doelgroep. Daarnaast is in 2019 de subsidies voor 2018 definitief vastgesteld wat een voordeel voor 2019 liet zien.

Kwijtschelding afvalstofheffing: € 50.000 hogere lasten

In 2019 zijn onze kosten aan de kwijtschelding voor afvalstoffenheffing € 50.000 euro lager, omdat in het tarief van de aanslag in 2019 een eenmalige teruggaaf is verwerkt. In 2020 vervalt deze teruggaaf.

Loonprognose, kapitaallasten en overige mutaties: € 484.173 hogere lasten

Deze hogere lasten worden grotendeels verklaard doordat de kosten van de loonprognose zijn verhoogd als gevolg van de nieuw afgesloten cao.

Beleidsveld 4.1 Samenleving

Wat willen we bereiken?

Een sterke en verbonden samenleving waaraan iedereen naar vermogen meedoet

We willen dat iedereen meedoet in de samenleving vanuit de gedachte dat de onderlinge verbondenheid bijdraagt aan het individuele welzijn en welbevinden. Met de inzet van de beleidsaccenten zoeken we verbinding met wonen, sport, onderwijs en cultuur.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 4.1 We garanderen de basisgezondheidszorg in onze gemeente
- 4.2 We versterken de Lansingerlandse standaard door de uitvoering van beleidsaccenten

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
Exploitatie						
Lasten	780	1.820	2.689	2.636	2.592	2.593
Baten	25	5	3	3	3	3
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-755	-1.814	-2.687	-2.633	-2.589	-2.590
Reserves						
Onttrekkingen						
Toevoegen						
Mutatie reserves						
Geraamde resultaat	-755	-1.814	-2.687	-2.633	-2.589	-2.590

Toelichting activiteiten

4.1 We garanderen de basisgezondheidszorg in onze gemeente

De GGD Rotterdam Rijnmond draagt in onze opdracht zorg voor het bevorderen en beschermen van de gezondheid van onze inwoners. Daarnaast zet de GGD in samenwerking met alle regiogemeenten zich in voor het terugdringen van gezondheidsachterstanden en het bevorderen van de samenwerking met zorgverzekeraars. Ook brengt de GGD in 2020 opnieuw de gezondheid van de bevolking in Lansingerland in kaart met de gezondheidsmonitor. Dat is een vragenlijstonderzoek onder steeds een andere leeftijdsgroep van inwoners. In 2020 vindt het onderzoek plaats onder de volwassenen en ouderen.

4.2 We versterken de Lansingerlandse Standaard door de uitvoering van beleidsaccenten

De tien beleidsaccenten vormen een intensivering van onze inzet in het kader van onze wettelijke taken en de Lansingerlandse Standaard. Door de uitvoering hiervan maken wij het verschil voor onze inwoners. De accenten zijn gericht op verschillende doelgroepen. In 2020 ronden wij de realisatie van circa 12 chillplekken voor jongvolwassenen in onze gemeente af. In het kader van preventie en vroegsignalering van problemen starten wij in 2020 met jeugdhulp op school (JOS). Met het Kindpakket van Stichting Leergeld bereiken we bijna 1.000 kinderen. Om jeugdwerkloosheid te voorkomen begeleiden we minimaal 30 jongeren met een arbeidsbeperking van school naar een vervolgopleiding, naar werk of naar een begeleidingstraject. We bieden financiële educatie aan op minimaal 15 basisscholen, waarmee we ten minste 2.500 kinderen bereiken. Daarnaast bereiken we ten minste 700 middelbare scholieren met educatieve voorstellingen. In het kader van de vroegsignalering van financiële problematiek leggen we in 2020 ten minste 120 huisbezoeken af bij inwoners.

Beleidsveld 4.2 Jeugd

Wat willen we bereiken?

Kinderen en jongeren groeien veilig en gezond op en ontwikkelen zich tot zelfredzame inwoners

Om veilig en gezond te kunnen ontwikkelen tot een zelfredzame inwoner is een goede basis belangrijk. Die stevige basis wordt in de eerste plaats gelegd door de ouders en/of verzorgers. Zij hebben daarvoor voldoende opvoedvaardigheden nodig en moeten een veilig thuis kunnen bieden. Naarmate het kind ouder wordt, bouwen onder andere de opvang, school, sportclubs, vrienden en vakantiebaantjes mee aan de basis. De ruimte die kinderen krijgen om de eigen talenten te benutten en te ontplooiën bepaalt in belangrijke mate hun kansen om volledig en volwaardig mee te kunnen draaien in de maatschappij en daar een bijdrage aan te kunnen leveren.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 4.3 We benutten de eigen kracht van jeugdigen en hun ouders/verzorgers
- 4.4 We voorkomen problemen bij risicogroepen en zetten in op preventie
- 4.5 We verbeteren of stabiliseren de probleemsituatie

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
Exploitatie						
Lasten	13.375	14.674	15.181	15.234	15.088	14.789
Baten	20	2				
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-13.355	-14.673	-15.181	-15.234	-15.088	-14.789
Reserves						
Onttrekkingen						
Toevoegen			3.000			
Mutatie reserves			-3.000			
Geraamde resultaat	-13.355	-14.673	-18.181	-15.234	-15.088	-14.789

Toelichting activiteiten

4.3 We benutten de eigen kracht van jeugdigen en hun ouders/verzorgers

We zorgen dat ouders en jeugdigen zelfstandig problemen kunnen voorkomen en/of oplossen. We doen dit door activiteiten uit de Lansingerlandse Standaard, zoals opvoedondersteuning door CJG Rijnmond (circa 50 trajecten en bijeenkomsten) en ondersteuning door vrijwilligers zoals Humanitas Home Start (circa 30 gezinnen). Daarnaast bieden deze trainingen handvatten voor ouders bij de begeleiding van bepaald gedrag of bij een echtscheiding. Bij de uitvoering van ons beleidsaccent 'Pubers in de spotlights' gaan wij met jongvolwassenen in gesprek en dagen hen uit zelf hun ideeën en acties te realiseren, met ondersteuning van de gemeente.

4.4 We voorkomen problemen bij risicogroepen en zetten in op preventie

Het versterken van preventie en vroegsignalering is het belangrijkste speerpunt van onze aanpak van de transformatie van het sociaal domein. Daarom intensiveren wij onze inzet op vroegsignalering en preventie. Naast onze Lansingerlandse Standaard doen wij dit door de beleidsaccenten 'Geen kind in de knel' en 'De leraar trekt aan de bel'. Deze activiteiten kwamen bovenop onze reguliere activiteiten: zo bereikt Jeugd- en Jongerenwerk met haar activiteiten jaarlijks circa 4.000 jongeren (Deze cijfers betreffen het totaal aantal deelnemers aan activiteiten, niet te verwarren met unieke individuen).

4.5 We verbeteren of stabiliseren de probleemsituatie

Ieder jaar ondersteunen wij circa 1.800 jeugdigen met een maatwerkvoorziening. Dit aantal is stabiel en relatief laag. Niettemin staat de jeugdzorg in onze gemeente onder financiële druk. Sinds 2017 is er sprake van aanzienlijke kostenstijgingen. Hierin zijn wij niet uitzonderlijk: vrijwel iedere gemeente in Nederland worstelt met grote tekorten. In de periode 2019 - 2021 zetten wij ons extra in om de transformatie van de jeugdhulp te versnellen. Hiertoe bundelen wij al onze bestaande en nieuwe acties gericht op het versnellen van de transformatie in vijf actielijnen. Bij het ontstaan van problemen is het essentieel om de jeugdige zo snel mogelijk naar een passende vorm van ondersteuning toe te leiden. Wij streven daarom naar het zoveel mogelijk beperken van wachttijden. Met de aanbieders van specialistische jeugdhulp is contractueel vastgelegd dat zij binnen 5 werkdagen na aanmelding contact leggen met de ouders.

Beleidsveld 4.3 Participatie

Wat willen we bereiken?

Financieel zelfredzame, betrokken volwassenen die geen beroep hoeven te doen op de gemeente

Iedereen kan meedoen in Lansingerland. Werk voor jong en oud, starter en ervaren. We voorkomen zoveel mogelijk dat onze inwoners financiële problemen of schulden hebben en/of dat zij afhankelijk zijn van een uitkering. Voor inwoners die toch financiële problemen of schulden hebben en/of afhankelijk raken van een uitkering bieden we ondersteuning. Met deze ondersteuning zorgen we ervoor dat onze inwoners zo snel mogelijk weer zelfredzaam zijn. In 2020 werken we toe naar 15% minder inwoners met een uitkering aan het einde van de collegeperiode (gecorrigeerd voor bevolkingstoename). Daarnaast helpen wij in 2020 ten minste 100 inwoners met financiële problemen of problematische schulden. Ook treffen we in 2020 de voorbereidingen voor de invoering van de nieuwe wet inburgering die ingaat op 1 januari 2021.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 4.6 Inwoners zijn financieel zelfredzaam
- 4.7 We voorkomen problemen bij risicogroepen en zetten in op preventie
- 4.8 We verbeteren of stabiliseren de probleemsituatie

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
Exploitatie						
Lasten	13.125	13.188	13.373	13.285	13.216	13.218
Baten	8.727	8.808	8.579	8.327	8.077	7.824
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-4.398	-4.380	-4.795	-4.958	-5.140	-5.394
Reserves						
Onttrekkingen	91					
Toevoegen						
Mutatie reserves	91					
Geraamde resultaat	-4.307	-4.380	-4.795	-4.958	-5.140	-5.394

Toelichting activiteiten

4.6 Inwoners zijn financieel zelfredzaam

Voor onze bijstandsgerechtigde inwoners bieden we hulp en ondersteuning op maat bij activering en re-integratie. We sluiten met maatwerk aan op de motivatie en vaardigheden van onze inwoners. In 2020 bieden we hulp en ondersteuning op maat bij re-integratie aan minimaal 400 bijstandsgerechtigde inwoners. Deze hulp en ondersteuning kan bestaan uit matching, empowermentstraining, (om)scholing, een traject gericht op werkfitheid of activering en/of praktische hulp zoals de financiering van werkschoenen of vervoer. Om te zorgen voor duurzame matches sluiten we met dit maatwerk zoveel mogelijk aan op de drijfveren en talenten van onze inwoners. Daarnaast bieden we begeleidingstrajecten op de werkplek aan (jobcoaching) voor ten minste 50 inwoners die hier in 2020 behoefte aan hebben.

Naast onze inzet op uitkeringsgerechtigde inwoners, stimuleren we werkgevers in de regio tot het nemen van verantwoordelijkheid voor een inclusieve arbeidsmarkt. Dit doen we door werkgevers voor te lichten over de mogelijkheden van jobcarving en de instrumenten in de regionale toolbox. Daarnaast faciliteren we initiatieven als de pilot Het Nieuwe Wij. Ook nemen we een SROI-verplichting op in ten minste 70% van de contracten die wij in 2020 afsluiten.

In samenwerking met gemeenten, ondernemers en onderwijsinstellingen zorgen we voor banen die nodig zijn voor de financiële zelfredzaamheid van onze inwoners. Dit doen we door in onze arbeidsmarktregio te werken aan de regionale doe-agenda '*Perspectief Op Werk*' die we hebben opgesteld om gezamenlijk de krapte op de arbeidsmarkt aan te pakken. Daarnaast werken we vanuit het budget voor economische ontwikkeling samen met de gemeenten Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer aan een arbeidsmarktoffensief (zie paragraaf 6.7). Met dit arbeidsmarktoffensief zetten we in op een sterk economisch vestigingsklimaat met voldoende en passend 'human capital'.

4.7 We voorkomen problemen bij risicogroepen en zetten in op preventie

We voorkomen zoveel mogelijk nieuwe uitkeringen onder jongeren, (nieuw) arbeidsbeperkten en (nog) niet-uitkeringsgerechtigden. Met scholingsadviesgesprekken, een Jongerensteunpunt en intensieve begeleidingstrajecten voor jongeren voorkomen we voor ten minste 60 jongeren dat zij geen school en geen werk hebben. Daarnaast zetten we extra in op de preventie van jeugdwerkloosheid met het accent 'Werken aan Werk'. In 2020 begeleiden we vanuit de pilot-samenwerking met de Sociale Verzekeringsbank (SVB) minimaal 5 inwoners met een uitkering vanuit de Algemene Nabestaandenwet naar werk of naar een begeleidingstraject gericht op re-integratie.

Financiële problemen of schulden voorkomen we zoveel mogelijk met ons accent 'Grip op Geld'. Met dit accent geven we voorlichting op scholen en signaleren we problemen of schulden vroegtijdig bij onze inwoners waarna we hulp en ondersteuning aanbieden. Daarnaast ondersteunen we minimaal 300 inwoners die via de reguliere kanalen van onze Lansingerlandse Standaard terecht komen bij ons voor hulp en ondersteuning bij financiële problemen en problematische schulden.

4.8 We verbeteren of stabiliseren de probleemsituatie

Aan inwoners die tijdelijk niet financieel zelfredzaam zijn, verstrekken we zolang dat nodig is een uitkering. We zorgen ervoor dat deze periode zo kort mogelijk is en dat inwoners zo snel mogelijk aan het werk gaan. Tegelijkertijd bieden we hulp en ondersteuning op maat bij het verminderen van belemmeringen om aan het werk te gaan en te blijven. In 2020 leiden we naar verwachting minimaal 100 bijstandsgerechtigde inwoners toe naar hulp en ondersteuning bij schulden, verslavingen, psychische problemen en overige belemmeringen. Daarnaast bieden we in 2020 aan ten minste 15 bijstandsgerechtigde inwoners Wmo-begeleidingstrajecten met het doel activering.

Beleidsveld 4.4 Maatschappelijke ondersteuning

Wat willen we bereiken?

Zelfredzame, betrokken en vitale inwoners

We willen dat volwassenen financieel onafhankelijk zijn, voor zichzelf kunnen zorgen en investeren in hun eigen netwerken en in de samenleving. Voor ouderen willen wij dat zij zo zelfstandig als mogelijk functioneren, wonen en participeren.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 4.9 We benutten de eigen kracht van de samenleving, volwassenen en ouderen
- 4.10 We voorkomen problemen bij risicogroepen en zetten in op preventie
- 4.11 We verbeteren of stabiliseren de probleemsituatie

Wat gaat het kosten?

Exploitatie	Bedragen x € 1.000					
	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	8.574	9.216	9.622	9.560	9.439	9.440
Baten	339	231	224	244	238	238
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-8.234	-8.986	-9.399	-9.316	-9.201	-9.202
Reserves						
Onttrekkingen	8	5	1		74	2
Toevoegen	13	13	13	13	13	13
Mutatie reserves	-5	-8	-13	-13	61	-11
Geraamde resultaat	-8.239	-8.993	-9.411	-9.329	-9.140	-9.213

Toelichting activiteiten

4.9 We benutten de eigen kracht van de samenleving, volwassenen en ouderen

Het aantal ouderen groeit hard, ook in Lansingerland. Het verdwijnen van de verzorgingsstaat betekent dat we van ouderen verwachten dat ze zo lang mogelijk de regie over het eigen leven houden en dat ze zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen. Wij faciliteren en stimuleren inwoners hierbij. Inwoners en maatschappelijke organisaties gebruiken het Zeilfonds voor het organiseren van diverse kleinschalige activiteiten in de buurt die de onderlinge betrokkenheid verstevigen. In totaal verwachten we voor circa 50 initiatieven Zeilfonds subsidies te verstrekken. Daarnaast bieden we weer diverse trainingen, cursussen en activiteiten aan ouderen (beoogd bereik: 200-250 deelnemers) om de zelfredzaamheid te vergroten of te behouden. Het aanbod bestaat uit cognitieve fitness, workshops over zingeving, gezonde voeding en een dansmiddag. Met het beleidsaccent 'Intergenerationeel wonen met passende woningen' zetten we in op bewustwording: wat kan een oudere doen om zo lang mogelijk zelfstandig thuis te wonen?

4.10 We voorkomen problemen bij risicogroepen en zetten in op preventie

Om mantelzorgers te versterken en te ontlasten bieden wij een uitgebreid mantelzorgpakket aan. Ook in 2020 zetten we ons in om mantelzorgers in onze gemeente gebruik te laten maken van de verschillende onderdelen van dit pakket, zoals huishoudelijke mantelzorg (ca. 250 deelnemers), Take Care (ca. 150 deelnemers) en verwendagen (ca. 10 deelnemers). Veilig Thuis is 24/7 beschikbaar en bereikbaar voor inwoners en verwijzers die te maken hebben met huiselijk geweld.

4.11 We verbeteren of stabiliseren de probleemsituatie

We bieden diverse vormen van vrij toegankelijke voorzieningen om de thuissituatie te verbeteren of te stabiliseren, zoals dagbesteding, begeleiding thuis en het ouderenadvies. We verwachten dat de vraag naar deze vrij toegankelijke voorzieningen meegroeit met de groei van de groep ouderen. Daarnaast verwachten we dat in 2020 circa 2.000 - 2.100 unieke inwoners gebruik maken van een maatwerkvoorziening Wmo, zoals hulp bij het huishouden, begeleiding, dagbesteding of vervoer. Door de lage eigen bijdrage (€ 17,50 per vier weken) en de groei van de doelgroep ouderen verwachten we dat ook het beroep op maatwerkvoorzieningen toeneemt. Het financiële effect hiervan is nog niet verwerkt in deze begroting.

Kengetallen Sociaal Domein

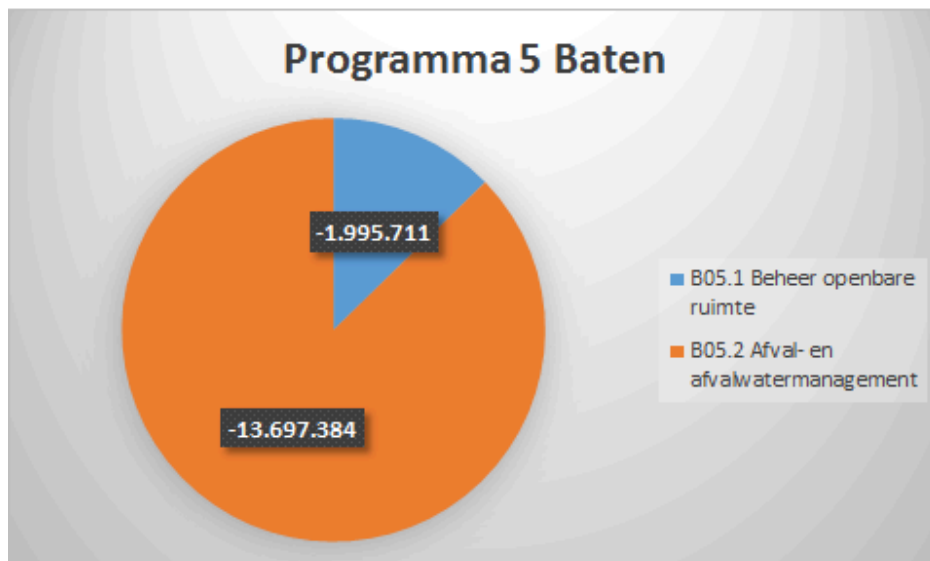
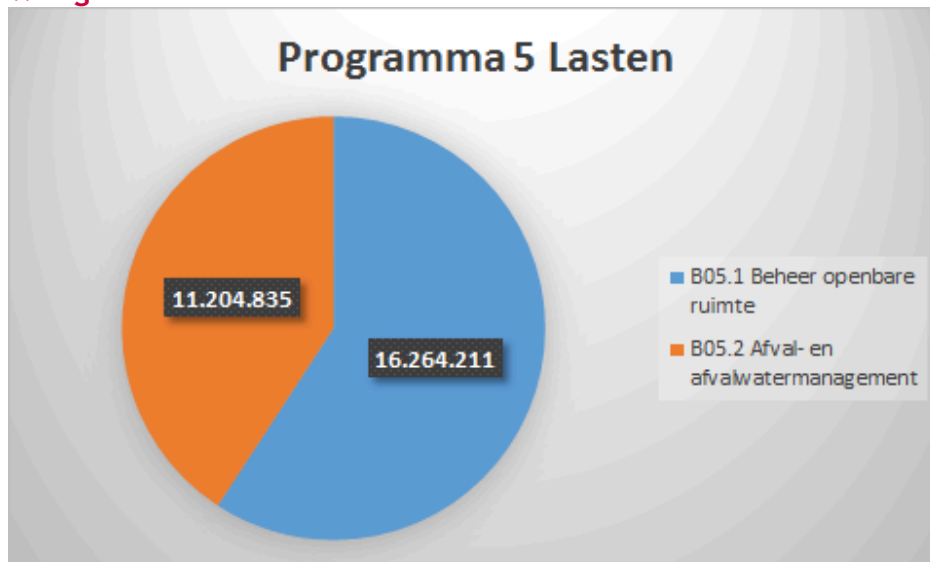
Kengetal	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020
Samenleving			
Percentage inwoners dat maatwerkondersteuning ontvangt	n.v.t.	7%	7%
Aantal geregistreerde mantelzorgers	830	700	850
Jeugd			
Aantal unieke cliënten dat gebruik maakt van een maatwerkvoorziening Jeugdwet (2e half jaar)	1.466	1.400	1.300
Gemiddeld aantal indicaties per cliënt	n.v.t.	1,5	1,4
Gemiddelde wachttijd JGGZ Q4 (specialistisch)	n.v.t.	7 weken	6 weken
Gemiddelde tijd tussen contact met consultant en ondersteuningsplan (bron: GWS)	n.v.t.	20 dagen	15 dagen
% met een positieve gedragsverbetering door hulp (bron: CEO Jeugd)	62%	80%	65%
% uitval en voortijdig afgesloten trajecten (lokaal)	2,55%	8%	2,5%
Participatie			
Aantal unieke cliënten dat gebruik maakt van een voorziening i.h.k.v. de Participatiewet (2e half jaar)	n.v.t.	860	714
Aantal lopende bijstandsuitkeringen op 31 december	565	615	549
% inwoners met een bijstandsuitkering	n.v.t.	2%	2%
Aantal kandidaten dat is uitgestroomd naar betaald werk	70	110	150
Aantal kandidaten dat parttime is gaan werken	n.v.t.	n.v.t.	20
Aantal inwoners waarvoor instroom is voorkomen (preventie)	n.v.t.	n.v.t.	40
Aantal formele en informele schuldhulptrajecten	n.v.t.	340	350
Gebruik JCF, JSF en Stichting Leergeld	n.v.t.	1.700	1.850
Gebruik Collectieve zorgverzekering	763	1.000	1.200
Maatschappelijke ondersteuning			
Aantal unieke cliënten (jeugd, volwassenen en ouderen) dat gebruik maakt van een maatwerkvoorziening Wmo (2e half jaar)	1.827	1.800	1.870
Gemiddeld aantal indicaties per cliënt (jeugd, volwassenen en ouderen)	n.v.t.	1,7	1,8
Tevredenheid kwaliteit ondersteuning (bron: CEO)	85%	85%	87%
% door hulp een betere kwaliteit van leven heeft (bron: CEO)	77%	78%	80%

Programma 5: Kwaliteit openbare ruimte

Beoogd maatschappelijk effect

Onze ambitie is dat de inwoner van Lansingerland zijn leef- en woonomgeving ervaart als veilig en aantrekkelijk om te wonen, werken, ontmoeten en ontspannen

Wat gaat het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	22.405	25.481	27.228	28.021	27.911	28.642
Baten	12.545	12.489	14.721	15.113	15.145	15.320
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-9.859	-12.992	-12.508	-12.908	-12.766	-13.322
Reserves						
Onttrekkingen	2.726	2.575	973	747	708	807
Toevoegen	501	241	241	241	241	241
Mutatie reserves	2.224	2.334	732	506	467	567
Geraamde resultaat	-7.635	-10.659	-11.776	-12.403	-12.299	-12.755

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Er is sprake van wijzigingen binnen het programma. In 2020 liggen de uitgaven per saldo € 484.000 lager dan 2019. Dit verschil wordt grotendeels veroorzaakt door de volgende ontwikkelingen:

Baggerwerkzaamheden: € 140.000 hogere lasten (5.1)

In vergelijking met 2019 voorzien we een stijging van de lasten van € 140.000. Baggerwerk dat in eerdere jaren was voorzien is na overleg met de Hoogheemraadschappen van Delfland en Schieland en de Krimpenerwaard uitgesteld. De gezamenlijke aanpak biedt voordelen op het gebied van kosten, kwaliteit en geeft minder overlast.

Verhogen onderhoudsniveau: € 420.000 hogere lasten (5.1)

De lasten zijn in 2020 ook hoger doordat we het onderhoudsniveau herstellen naar niveau B voor het regulier areaal en naar niveau A voor de centrumgebieden. De extra kosten bedragen voor de onderdelen Civiel € 125.000, Stof- en Onkruidbestrijding € 190.000, Openbare Verlichting € 65.000 en Spelen/Groen € 40.000.

Kapitaallasten: € 450.000 hogere lasten (5.1)

In 2019 is er veel geïnvesteerd en worden langlopende projecten afgesloten wat leidt tot € 332.500 extra kapitaallasten in 2020 ten opzichte van 2019. Verder heeft de wijziging van het omslagrentepercentage van 0,45% naar 0,75% geleid tot hogere lasten van € 117.500.

Inzamelen en verwerken huishoudelijk afval: € 450.000 hogere lasten (5.2)

De lasten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval nemen met € 233.000 toe vanwege de toename van het aantal huishoudens en doordat opdrachten voor de inzameling en verwerking van glas, papier en textiel opnieuw zijn aanbesteed, met hogere kosten als gevolg.

Om (grote) schommelingen in de Afvalstoffenheffing voor inwoners te voorkomen, berekenen we in de begroting op een aantal sub-posten een beredeneerde risico-opslag. Het gaat hierbij om posten waarvan de ontwikkeling het komende jaar onzeker is. Denk hierbij aan schommelingen in markttarieven, afvalhoeveelheden en nog niet afgesloten aanbestedingstrajecten. De opslag bedraagt € 217.000 (3,4%).

Onderhoud riolering en rioalgemalen: € 277.000 hogere lasten (5.2)

In 2020 zet de ambtelijke organisatie meer uren in om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren. Dit heeft als gevolg dat de kosten € 200.000 stijgen. De overige kosten voor het onderhoud dalen met € 23.000.

In 2020 moeten we € 100.000 extra toevoegen aan de voorziening Riolering als het gevolg van hogere baten van de rioolheffing.

Kapitaallasten: € 47.000 hogere lasten (5.2)

De wijziging van het omslagrentepercentage van 0,45% naar 0,75% en een verschuiving van de investeringen leidt per saldo tot hogere kapitaallasten van € 47.000.

Afvalstoffenheffing: € 2.172.000 hogere baten (5.2)

In 2019 hebben de inwoners een eenmalige korting op de afvalstoffenheffing ontvangen. Deze korting bedroeg € 1.235.000. De cumulatieve baten voor afval nemen in vergelijking met de Begroting 2019 met € 937.000 toe. Dit komt voornamelijk doordat de kosten voor het inzamelen en verwerken van het afval stijgen doordat we de inzameling en verwerking van papier, glas en textiel opnieuw hebben aanbesteed. Daarnaast neemt het aantal inwoners toe, dit zorgt voor een kosten- en batenverhoging. In 2020 voorzien we per huishouden een stijging van de afvalstoffenheffing van 20,8%, zie ook de toelichting in de paragraaf lokale heffingen.

Rioolheffing: € 68.000 hogere baten (5.2)

Door bevolkingsgroei nemen ook de baten van de rioolheffing in vergelijking met 2019 toe met € 68.000. De toename is voornamelijk te verklaren door een stijging van het tarief conform het gemeentelijk rioleringsplan (GRP).

*Reservemutaties:***Lagere onttrekking reserves: € 1.620.000 lager (5.1)**

Er wordt € 1.620.000 minder onttrokken aan de reserves. Baggerwerk dat in eerdere jaren was voorzien is na overleg met de Hoogheemraadschappen van Delfland en Schieland en de Krimpenerwaard uitgesteld. In 2020 wordt er € 385.000 minder onttrokken aan de reserve Baggeren.

Beleidsveld 5.1 Beheer Openbare ruimte

Wat willen we bereiken?

Een duurzaam ingerichte en onderhouden leefomgeving, die technisch op orde is en aansluit op de behoeften van de gebruikers

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 5.1 We beheren en onderhouden de openbare ruimte en voeren de werkzaamheden op basis van de beheerplannen uit
- 5.2 We betrekken inwoners bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en meten de mate van tevredenheid
- 5.3 We zorgen voor een veilige buitenruimte
- 5.4 We maken wijken toekomstbestendig door bij renovaties aandacht te hebben voor klimaatadaptatie

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	12.589	15.109	16.039	16.417	16.091	16.723
Baten	1.487	1.050	1.041	1.046	849	850
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-11.102	-14.060	-14.997	-15.371	-15.242	-15.874
Reserves						
Onttrekkingen	822	1.339	954	719	648	772
Toevoegen	486	226	226	226	226	226
Mutatie reserves	336	1.113	729	493	422	547
Geraamde resultaat	-10.766	-12.946	-14.269	-14.878	-14.820	-15.327

Toelichting activiteiten

5.1 We beheren en onderhouden de openbare ruimte en voeren de werkzaamheden op basis van de beheerplannen uit.

Vanaf 2019 zijn we gestart met het stapsgewijs terugdraaien van de bezuinigingen van de afgelopen jaren op de openbare ruimte. Dit traject zetten we in 2020 voort. We herstellen het onderhoudsniveau naar niveau B voor het reguliere areaal en naar niveau A voor de centrumgebieden en de stationsgebieden.

In 2020 voldoen Groen & Spelen, Onkruidbestrijding, Zwerfvuil, Bebording, Belijning & Straatmeubilair aan onderhoudsniveau B, de centrumgebieden en de stationsgebieden onderhouden we in 2020 voor deze onderdelen op onderhoudsniveau A. De overige onderdelen (Civieltechnische kunstwerken, Wegen en Openbare Verlichting,) voldoen binnen twee jaar aan onderhoudsniveau B voor het reguliere areaal en aan onderhoudsniveau A voor de centrumgebieden en de stationsgebieden.

Via inspecties en schouwen controleren we of we aan het afgesproken onderhoudsniveau voldoen.

5.2 We betrekken inwoners bij het beheer en onderhoud van de openbare ruimte en meten de mate van tevredenheid.

We betrekken inwoners bij hun leefomgeving en geven hen invloed op zowel de inrichting als het beheer via burgerparticipatie en wijkgericht werken. Dit doen we bijvoorbeeld door inwoners zo vroeg mogelijk bij grote investeringsprojecten in hun wijk en/of buurt te betrekken, ruimte te geven aan zelfbeheerinitiatieven en open te staan voor 'right to challenge'.

In 2020 voeren wij een tevredenheidsonderzoek uit. We zetten hier het burgerpanel 'Lansingerland peilt' voor in. Dit onderzoek herhalen we periodiek om inzicht te krijgen in trends en ontwikkelingen op langere termijn. We sturen bij op de punten waar ontevredenheid over is.

5.3 We zorgen voor een veilige buitenruimte

Een veilige buitenruimte ontstaat door een integrale aanpak van het beheer en onderhoud in de openbare ruimte en door alertheid in het geval van afwijkingen. Het gaat bijvoorbeeld om afwijkingen als gevolg van het optreden van extreem weer (zoals gladheid of vorstschade), mankementen in de openbare ruimte (zoals loszittende stoeptegels door wortelopdruk) of een tijdelijke achteruitgang in technische kwaliteit (zoals minder deklaag) tijdens het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden. Dankzij monitoring en inspecties constateren en verhelpen we deze afwijkingen snel. De overige afwijkingen reiken inwoners aan.

Dit kan via verschillende kanalen waaronder het meldingsysteem, wijk- of buurtschouwen, social media, WhatsApp, het spreekuur van de wethouder en contact met de wijkbeheerders. Met deze aanpak beperken we het aantal gegrond verklaarde aansprakelijkheidstellingen tot maximaal 10 per jaar.

5.4 We maken wijken toekomstbestendig door bij renovaties aandacht te hebben voor klimaatadaptatie

In de zomer van 2019 stelde de raad de duurzaamheidsvisie vast. De visie werken we uit in een gemeentebrede uitvoeringsagenda voor de komende jaren. De uitvoeringsagenda bevat belangrijke projecten op het gebied van de verduurzaming van de openbare ruimte en vormt daarmee hét uitvoeringskader op dit vlak.

Bij renovaties hanteren we de leidraad Duurzame Inrichting Openbare Ruimte (DIOR). In de leidraad DIOR staan de minimale eisen voor de inrichting van een duurzame en kwalitatief hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte.

Beleidsveld 5.2 Afval- en afvalwatermanagement

Wat willen we bereiken?

Het duurzaam en kostenbewust inzamelen en transporteren van (afval)water en huishoudelijk afval

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 5.5 We zorgen voor de inzameling en transport van stedelijk afvalwater
- 5.6 We zorgen voor de inzameling en verwerking van het hemelwater
- 5.7 We zorgen voor een optimale grondwaterstand in het openbaar gebied
- 5.8 We meten de tevredenheid van inwoners over de inzameling en verwerking van afvalwater
- 5.9 We actualiseren het gemeentelijk rioleringsplan
- 5.10 We moderniseren het afvalbrenngstation aan de Bosland in Bergschenhoek in 2020
- 5.11 We werken het nieuwe Afvalbeleid uit in het uitvoeringsplan Afval
- 5.12 We realiseren een toename van het aandeel gescheiden GFT (groente-, fruit- en tuin-)afval van 3,5%

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	9.816	10.372	11.190	11.605	11.820	11.918
Baten	11.058	11.439	13.679	14.067	14.296	14.471
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	1.242	1.067	2.489	2.463	2.476	2.552
Reserves						
Onttrekkingen	1.903	1.236	18	28	60	35
Toevoegen	15	15	15	15	15	15
Mutatie reserves	1.888	1.220	3	13	45	20
Geraamde resultaat	3.131	2.288	2.493	2.476	2.521	2.572

Toelichting activiteiten

5.5 Inzameling en transport van stedelijk afvalwater

Storingen aan gemalen verhelpen we zo snel mogelijk. Maximaal 1 storing per jaar mag langer dan 24 uur duren.

5.6 Inzameling en verwerking van hemelwater

Bij regenval staat er bij een reguliere bui net geen water op straat. Bij bijzonder intensieve regenbuien tolereren we dat er maximaal 30 minuten water op straat staat.

5.7 Optimale grondwaterstand in het openbaar gebied

Dit kunnen we alleen doen binnen de beperkte mogelijkheden die de diepe polders van Lansingerland daarvoor bieden. Inwoners zorgen zelf voor voldoende drainage, waterdichte kelders en dampdichte vloeren in de eigen tuin en woning. Hierbij streven we naar maximaal 1 geground verklaarde aansprakelijkheidstelling per jaar.

5.8 Meten tevredenheid over inzameling en verwerking van afvalwater

In 2020 voeren wij een tevredenheidsonderzoek uit over afvalwater. We zetten hier het burgerpanel voor in. We sturen bij op de punten waar ontevredenheid over is.

5.9 Gemeentelijk Rioleringsplan

De plantermijn van het huidige Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2020 (GRP) loopt af. Daarom stellen we in 2020 een nieuw water- en rioleringsplan vast. Dit nieuwe beleid bevat ondermeer concrete doelstellingen en maatregelen die aansluiten bij nationale en gemeentelijke doelstellingen op het gebied van klimaatadaptatie.

5.10 Modernisering afvalbrenngstation

Het afvalbrenngstation aan de Bosland 51 in Bergschenhoek is toe aan modernisering. De DCMR geeft aan dat onze voorzieningen niet voldoen aan wet- en regelgeving. Het brengen van afval is voor inwoners nu niet prettig en in potentie onveilig. De medewerkers zijn door de opzet van het afvalbrenngstation niet voldoende in staat om prettig en makkelijk hun werk te verrichten. Met de upgrade willen we voor onze inwoners en ondernemers een modern, veilig en op circulariteit gericht afvalbrenngstation realiseren.

5.11 Uitvoeringsplan Afval

Het uitvoeringsplan is de basis voor een gestroomlijnde implementatie van het nieuwe Afvalbeleid. Wij werken het uitvoeringsplan uit op basis van het door de Raad vastgestelde Afvalbeleid.

5.12 Verhoging aandeel gescheiden GFT

Uit onderzoek blijkt dat GFT (groente, fruit- en tuinafval) in Lansingerland nog te vaak in het restafval terecht komt. Bij appartementencomplexen is nog veel winst te halen. Door bij alle appartementencomplexen in Lansingerland een inzamelmiddel te plaatsen voor de gescheiden inzameling voor GFT bieden wij deze doelgroep betere mogelijkheden om het GFT uit het restafval te houden.

Door in 2020 de voorlichting over het GFT afval te verduidelijken en te intensiveren gaan we zowel bewoners van de appartementencomplexen als bewoners van de grondgebonden woningen stimuleren om GFT nog meer gescheiden in te zamelen.

Kengetallen Kwaliteit openbare ruimte

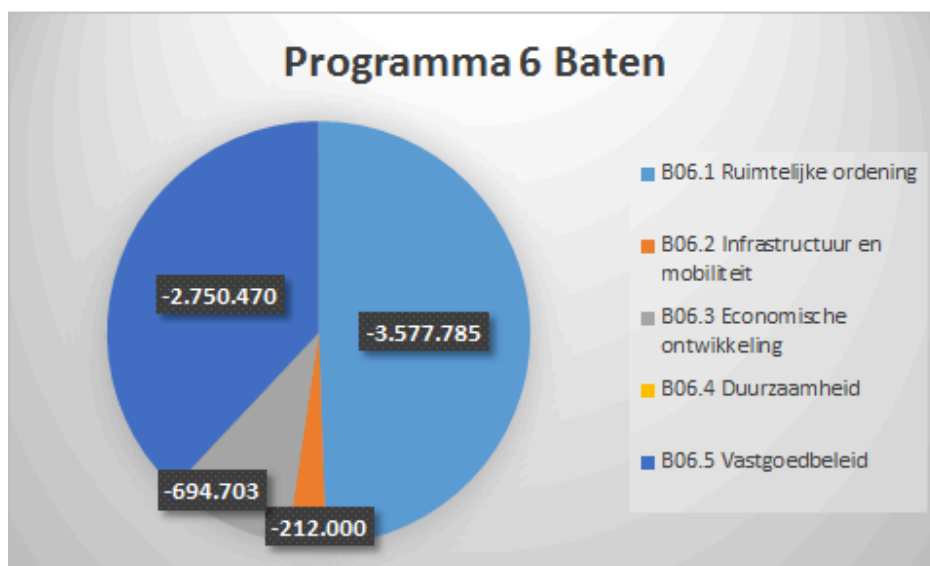
Kengetal	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020
Beheer openbare ruimte			
Percentage areaal openbare ruimte met minimaal beeldkwaliteit C of het equivalent hiervan	100%	100%	n.v.t.
Percentage producten onkruidbestrijding, zwerfvuil, vegen en maaien op minimaal beeldkwaliteitsniveau B	100%	100%	n.v.t.
Percentage Groen & Spelen, Onkruidbestrijding, Zwerfvuil, Bebording, Belijning & Straatmeubilair voor regulier beheergebied op minimaal onderhoudsniveau B			100%
Percentage Groen & Spelen, Onkruidbestrijding, Zwerfvuil, Bebording, Belijning & Straatmeubilair voor centra en stationsgebieden op minimaal onderhoudsniveau A			100%
Uitvoeren tevredenheidsonderzoek openbare ruimte via burgerpanel	n.v.t.	Uitgevoerd	Uitgevoerd
Aantal aansprakelijkheidsstellingen	14	10	10
Opleveren leidraad Duurzame Inrichting Openbare Ruimte (DIOR)	n.v.t.	Uitgevoerd	n.v.t.
Afval- en afvalwater management			
Maximaal aantal storingen per jaar van langer dan 24 uur aan rioolgemalen	1x/jr	1x/jr	1x/jr
Aantal minuten waarbij tijdens bijzonder intensieve buien water op straat mag staan	n.v.t.	30 min.	30 min.
Aantal aansprakelijkheidsstellingen n.a.v. grondwaterstand	n.v.t.	Vastgesteld	1
Vaststellen nieuw afvalbeleid	n.v.t.	Uitgevoerd	
Onderzoeken meest effectieve methode afvalinzameling, -scheiding en -verwerking	n.v.t.		n.v.t.
Uitvoeren tevredenheidsonderzoek afvalwater via burgerpanel	n.v.t.	Uitgevoerd	n.v.t.
(We voeren 1x per twee jaar een tevredenheidsonderzoek uit dat specifiek op afvalscheiding is gericht.)			
Uitvoeren tevredenheidsonderzoek afvalscheiding via burgerpanel		Uitgevoerd	
Opstellen uitvoeringsplan Afvalbeleid	n.v.t.	Uitgevoerd	Uitgevoerd
Realiseren toename gescheiden GFT afval	n.v.t.	n.v.t.	3,5%
Modernisering afvalbrenghstation		n.v.t.	in voorbereiding

Programma 6: Lansingerland ontwikkelt

Beoogd maatschappelijk effect

Ook in een groeiend Lansingerland blijft het goed wonen, werken, ondernemen en recreëren

Wat mag het kosten?

	Bedragen x € 1.000					
Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	13.697	15.310	15.188	14.446	13.919	13.251
Baten	6.726	4.424	4.312	4.183	3.909	3.677
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-6.971	-10.886	-10.876	-10.263	-10.010	-9.574
Reserves						
Onttrekkingen	705	5.348	2.925	1.602	944	342
Toevoegen	128	2.195	1.272	382	396	379
Mutatie reserves	577	3.153	1.652	1.220	548	-37
Geraamde resultaat	-6.394	-7.733	-9.224	-9.042	-9.462	-9.611

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

Beleidsveld 6.1 Ruimtelijke ordening

In 2020 zien we dat de lasten voor het beleidsveld in totaal € 1.318.000 hoger zijn dan in 2019. Dit komt voornamelijk door de volgende ontwikkelingen:

Stelpost areaaluitbreiding € 470.000

De stelpost areaaluitbreiding is in 2019 afgeraamd. In de Zomerrapportage 2020 wordt deze opnieuw beoordeeld voor het jaar 2020. Dit leidt tot een hogere begrote uitgave in 2020.

Middengebied € 170.000

In de Kaderbrief 2020 is extra budget beschikbaar gesteld voor de samenwerking op het niveau van het Middengebied. In 2020 en 2021 is € 170.000 toegekend en in 2022 € 120.000. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve Onderzoekskosten.

Incidentele budgetten in 2019 € 450.000

In 2019 zijn enkele incidentele budgetten toegekend welke niet meer in de Begroting 2020 zijn opgenomen. Uit het Collegeprogramma waren dit € 60.000 voor participatie in regionale trajecten, € 50.000 voor de samenwerking corridor A12, € 20.000 voor de visie op het Middengebied en € 10.000 voor onderzoek burgerraadpleging woningbouwprogramma. Daarnaast is in de slotwijziging 2018 € 55.000 overgeheveld naar 2019 voor regionale overleggen en een bedrag van € 45.000 voor de waardebeoordeling van monumenten. In 2019 hadden we een incidentele uitgave voor Prisma (€ 210.000 nadeel in 2020).

Regionale afspraken woningmarkt € 25.000

In de Kaderbrief 2020 is voor 2020 incidenteel € 25.000 extra budget toegekend om onze aanpak regionale woningmarkt afspraken te versterken. Dit bedrag wordt onttrokken aan de reserve Onderzoekskosten.

Omgevingswet € 30.000

De structurele budgetten voor de omgevingswet zijn in de Jaarrekening 2018 en Kaderbrief 2020 ondergebracht in een reserve Actieplan Omgevingswet. In 2020 wordt € 350.000 aan deze reserve onttrokken en in 2019 was dit € 380.000. Hierdoor resteert een nadeel van € 30.000 ten opzichte van het jaar 2019.

Doorbelasting € 989.000

In 2020 hebben we een hogere doorbelasting naar het beleidsveld (€ 989.000). Deze hogere doorbelasting komt voornamelijk door meer uren (en bijbehorende extra salariskosten door de nieuwe CAO) die worden doorbelast naar het beleidsveld.

Bouw- en woningtoezicht € 113.000

In 2020 hebben we hogere uitgaven voor bouw- en woningtoezicht; hier staan legesinkomsten tegenover.

Overige € 31.000.

Het resterende verschil van € 31.000 voordelig komt door enkele kleine budgettaire mutaties.

De baten op dit beleidsveld blijven bijna gelijk in 2019 en 2020 (€ 3.000 lager). In 2019 was een incidenteel hogere baat door vrijval van de voorziening m.b.t. Parnassia (€ 62.000), maar deze is gecompenseerd met een evenredige toename in de bouwleges.

Reservemutaties:

De hogere onttrekking aan de reserves van € 175.000 komt voornamelijk door een onttrekking aan de reserve Onderzoekskosten voor de samenwerking op het niveau van het Middengebied (€ 170.000 voordeel) en een onttrekking aan deze reserve voor de regionale afspraken m.b.t. de woningmarkt (€ 25.000 voordeel). Ook hebben we een lagere onttrekking aan de reserve Omgevingswet (€ 30.000 nadeel). Het restant is het resultaat van budgetoverhevelingen uit 2018 (€ 10.000 voordeel).

Beleidsveld 6.2 Infrastructuur en mobiliteit

In 2020 zien we dat de lasten voor het beleidsveld € 430.000 hoger zijn dan in 2019. Dit komt voornamelijk door de volgende ontwikkelingen:

Bijdrage aan de MRDH € 157.829

De bijdrage aan de MRDH stond in 2019 begroot onder Beleidsveld Samenwerking. Vanaf 2020 is deze begroot onder Beleidsveld Infrastructuur en mobiliteit. Dit leidt tot een hogere last op dit beleidsveld van € 157.829 ten opzichte van 2019.

Netwerkstudie Randstadrail € 100.000

In de Kaderbrief 2020 is voor 2020 t/m 2021 jaarlijks € 100.000 extra budget toegekend om in te zetten op de komst van een lightrail verbinding tussen Zoetermeer en Rotterdam.

Mobiliteitsbeleid/parkeerbeleid € 100.000

In de Kaderbrief 2020 is voor 2020 incidenteel € 100.000 extra budget toegekend om ons mobiliteitsbeleid/parkeerbeleid te onderzoeken.

Incidentele budgetten in 2019

In 2019 zijn enkele incidentele budgetten toegekend welke niet meer in de Begroting 2020 zijn opgenomen. In het Collegeprogramma is € 50.000 toegekend voor onderzoek naar een pendelbus richting Oudeland. Ook is in 2019 € 15.000 incidenteel toegekend voor communicatie over openbaar vervoer.

Doorbelasting € 136.000

Het resterende verschil komt door een hogere doorbelasting naar het beleidsveld in 2020 (€ 136.000).

Reservemutaties:

Zoals in de Kaderbrief 2020 opgenomen wordt in 2020 aan de reserve Onderzoekskosten € 100.000 onttrokken voor ons Mobiliteitsbeleid / parkeerbeleid en € 100.000 voor de Netwerkstudie Randstadrail.

Beleidsveld 6.3 Economische ontwikkeling

In 2020 zien we dat de lasten voor het beleidsveld € 208.000 hoger zijn dan in 2019. Dit komt voornamelijk door de volgende ontwikkelingen:

Greenport Lansingerland € 250.000

In de Kaderbrief 2020 is voor 2020 t/m 2022 jaarlijks € 250.000 extra budget toegekend om de Greenport Lansingerland als centrum voor kennis en innovatie te versterken.

Centrumontwikkeling Bergschenhoek € 200.000

In de Kaderbrief 2020 is voor 2020 t/m 2021 jaarlijks € 200.000 extra budget toegekend om het perspectief voor de centrumontwikkeling van Bergschenhoek vorm te geven.

Incidentele budgetten in 2019

In 2019 zijn enkele incidentele budgetten toegekend welke niet meer in de Begroting 2020 zijn opgenomen. De raad heeft in het Collegeprogramma voor 2019 een incidenteel budget van € 250.000 toegekend voor de proceskosten van de Holland Rail Terminal. Ook is in het Collegeprogramma € 10.000 toegekend voor ruimtelijke innovatiezones in de glastuinbouw.

Doorbelasting € 18.000

Het resterende verschil komt door een hogere doorbelasting naar het beleidsveld in 2020 (€ 18.000).

De lagere baten van € 27.000 komen voornamelijk door een incidentele bijdrage van de MRDH in 2019 (€ 21.000 nadeel in 2020). Ook hebben we in 2019 incidenteel hogere huurinkomsten voor de variabele huur onder het tankstation ontvangen (€ 6.000 nadeel in 2020).

Reservemutaties:

In 2020 wordt conform de Kaderbrief 2020 € 200.000 onttrokken aan de reserve Onderzoekskosten voor Perspectief centrumontwikkeling Bergschenhoek en € 250.000 onttrokken aan de reserve Ombuiging voor Greenport Lansingerland centrum voor kennis en innovatie.

Beleidsveld 6.4 Duurzaamheid

In 2020 zien we dat de lasten voor het beleidsveld € 505.000 hoger zijn dan in 2019. Dit komt voornamelijk door de volgende ontwikkelingen:

Duurzaamheid € 300.000

In het Collegeprogramma zijn budgetten voor verduurzaming opgenomen. In de Kaderbrief 2020 is daar bovenop structureel een budget van € 300.000 ter beschikking gesteld om initiatieven van derden en acties uit het uitvoeringsprogramma op te pakken.

Incidentele budgetten in 2019

In 2019 is incidenteel budget overgeheveld van 2018.

Doorbelasting € 234.000

Het resterende verschil komt door een hogere doorbelasting naar het beleidsveld in 2020 (€ 234.000).

Reservemutaties:

In 2019 is incidenteel € 30.000 aan budget overgeheveld uit de Jaarstukken 2018. Dit is aan de algemene reserve onttrokken.

Beleidsveld 6.5 Vastgoedbeleid

In 2020 zien we dat de lasten voor het beleidsveld € 2.583.000 lager zijn dan in 2019. Dit komt voornamelijk door de volgende ontwikkelingen:

Incidentele uitgaven in 2019 € 2.062.000

In 2019 zorgden enkele incidentele uitgaven voor hogere lasten. Zo is de Snip verkocht en de boekwaarde afgeschreven (€ 1.709.205) en vervallen uitgaven behorende bij het pand (€ 12.000), de onvoorziene schade aan het zwembad moest worden verholpen (€ 140.000), de kosten voor de herontwikkeling van de Notaris Kruytstraat zijn hoger geworden (€ 120.000) en door het opzeggen van de huurovereenkomst van de Smitshoek vervallen de budgetten voor verhuur en nutsvoorzieningen (€ 85.000) en overige uitgaven (€ 15.000).

Groot onderhoud € 772.000

In 2020 zijn de budgetten voor groot onderhoud lager dan in 2019.

Bosland € 150.000

In de Kaderbrief 2020 is voor 2020 en 2021 jaarlijks € 150.000 extra budget toegekend om de ontwikkelmogelijkheden rondom Bosland te onderzoeken.

Hogere kapitaallasten € 97.000

In 2020 stijgen de kapitaallasten op dit beleidsveld met € 97.000.

Doorbelasting € 63.000

In 2020 stijgen de lasten van doorbelasting met € 63.000.

Overige

Het resterende verschil komt door enkele kleine budgettaire mutaties.

De lagere baten van € 83.000 in 2020 komen door minder inkomsten uit de SPUK subsidies (€ 78.000) en de vervallen inkomsten uit verhuur van de Noorderparklaan (€ 5.000).

Reservemutaties:

In 2020 zien we zowel minder onttrekkingen (€ 3.200.000) als minder toevoegingen (€ 923.000) aan de reserves.

Onttrekkingen

In 2019 zijn de kredieten voor het verduurzamen van ons vastgoed omgezet naar budgetten voor groot onderhoud en deze mutaties liep over het beleidsveld (€ 1.760.000). Hierbij is in de Zomerrapportage 2019 ook € 100.000 onttrokken voor het duurzaam onderhoud van gebouwen. Ook is in de Zomerrapportage de boekwaarde van de Snip afgeraamd (€ 1.709.205). Vanwege budgetoverhevelingen in de Jaarrekening 2018 is € 65.000 aan de algemene reserve onttrokken. De overige onttrekkingen betreffen uitgaven voor onderhoud (€ 699.000).

De Reserve Fonds Bovenwijks wordt in 2020 deels omgezet naar de reserve Afschrijvingslasten (€ 419.500) en het restant valt vrij (€ 456.000). Deze boekingen lopen over dit beleidsveld zowel als toevoeging als onttrekking aan de reserves. Ook is in de Kaderbrief 2020 besloten om € 150.000 voor Bosland te onttrekken aan de reserve Onderzoekskosten. De overige onttrekkingen betreffen uitgaven voor groot onderhoud (€ 479.000).

Toevoegingen

De Reserve Fonds Bovenwijks wordt in 2020 deels omgezet naar de reserve Afschrijvingslasten (€ 419.500) en het restant valt vrij (€ 456.000). Deze boekingen lopen over dit beleidsveld zowel als toevoeging als onttrekking aan de reserves. De overige toevoegingen betreffen uitgaven voor groot onderhoud (€ 356.000).

Beleidsveld 6.1 Ruimtelijke ordening

Wat willen we bereiken?

Ruimtelijke ontwikkelingen die bij dragen aan goed wonen, ondernemen, werken en recreëren

Het faciliteren en scheppen van randvoorwaarden voor ontwikkeling op het gebied van wonen, werken, recreëren en infrastructuur.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 6.1 We bereiden ons voor op de implementatie van de omgevingswet 2021
- 6.2 We werken aan een sterke woonomgeving midden in de metropool
- 6.3 We werken de gebiedsagenda middengebied verder uit
- 6.4 Samen met onze partners werken we aan de verbetering van de waterkwaliteit

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Exploitatie						
Lasten	7.507	6.226	7.544	7.077	6.764	6.692
Baten	5230	2816	2.813	2713	2413	2213
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-2.277	-3.410	-4.731	-4.364	-4.351	-4.479
Reserves						
Onttrekkingen	631	590	765	605	149	39
Toevoegen	128	41	41	41	41	41
Mutatie reserves	503	549	724	564	108	-2
Geraamde resultaat	-1.774	-2.861	-4.007	-3.799	-4.243	-4.480

Toelichting activiteiten

6.1 We bereiden ons voor op de implementatie van de omgevingswet 2021

In december 2020 is er een vastgestelde Omgevingsvisie Lansingerland. Hierin staat het lange termijn strategisch beleid voor de fysieke leefomgeving. We passen onze interne werkprocessen aan om de omgevingswet uit te voeren. Dit betreft voornamelijk de digitalisering/informatiemanagement en vergunningverlening. We stellen in 2020 een procesplan van aanpak op waarin we aangeven welke stappen we van 2021 tot 2029 doorlopen om te komen tot een gemeentebreed omgevingsplan.

6.2 We werken aan een sterke woonomgeving midden in de metropool

In 2020 leveren we een geactualiseerde woonvisie op met aandacht voor diverse doelgroepen, waaronder starters en ouderen, maar ook thema's als scheiden van wonen en zorg en huisvesting arbeidsmigranten. In 2019 onderzoeken we de woonbehoefte voor Bleiswijk. De uitkomsten van dit onderzoek betrekken we in 2020 bij de visie op de verdere ontwikkeling van Bleiswijk. Ook in Bergschenhoek en Berkel en Rodenrijs onderzoeken we in 2020 diverse ontwikkellocaties en nieuwe woningbouwmogelijkheden, zoals Wolfend Bergschenhoek en Driehoek Noordpolder in Berkel en Rodenrijs.

In 2020 pakken we de verdere planuitwerking en ontwikkeling van Wilderszijde op. We onderzoeken daarbij ook de kansen voor versnelling en de mogelijkheden om meer woningen te realiseren. Ook in Westpolder/Bolwerk kijken we naar de kansen om meer woningen te realiseren rondom het station Westpolder.

De komende jaren verwachten wij gemiddeld 400-500 woningen per jaar op te leveren. In 2020 is dit aantal minder, naar verwachting circa 280, doordat de markt op dit moment niet meer kan realiseren, o.a. door tekorten aan personeel en materiaal in de bouw. Dit compenseren we de jaren daarna. Voor de sociale woningbouw voeren we de komende jaren ons bod ten behoeve van het Regioakkoord Woningmarktafspraken Regio Rotterdam 2018-2030 uit.

We voeren wet- en regelgeving op het gebied van omgevingsrecht vlot, zorgvuldig en adequaat uit. In 2020 optimaliseren we onze werkprocessen en communicatie verder in voorbereiding op de omgevingswet.

6.3 We werken de gebiedsagenda middengebied verder uit

Een goede bereikbaarheid is een randvoorwaarde voor de ontwikkeling van onze gemeente en de regio. Daarom zetten we in op de komst van een lightrail verbinding tussen Zoetermeer en Rotterdam. Om dit te bereiken pakken we in 2020 samen met onze partners de regio op dit dossier en werken toe naar afspraken met het rijk en de regio.

We werken de gebiedsagenda middengebied, die we in 2019 opstellen, in 2020 verder uit.

Begin 2020 is meer bekend over de ontwikkelmogelijkheden van Bleizo-West. De vervolgstappen zijn afhankelijk van de uitkomsten van de bestuurlijke discussie.

De Gemeenschappelijke Regeling levert in 2020 een visie op het Recreatieschap Rottemeren op. Deze visie draagt bij aan onze gemeentelijke doelstellingen op het gebied van plezierig wonen, recreatie, gezondheid en duurzaamheid.

6.4 Samen met onze partners werken we aan de verbetering van de waterkwaliteit

Volgens de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) moet het oppervlaktewater uiterlijk in 2027 in een 'goede toestand' verkeren. De waterkwaliteit in onze regio voldoet op veel plaatsen (nog) niet aan de normen. LTO Glaskracht Nederland, de Hoogheemraadschappen van Delfland en van Schieland en de Krimpenerwaard en de gemeenten in de regio waaronder Lansingerland spannen zich gezamenlijk in voor een betere waterkwaliteit.

De aanpak van het samenwerkingsverband bestaat uit twee sporen. Het eerste spoor richt zich op het creëren van bewustwording bij inwoners en ondernemers (bij glastuinbouwbedrijven in het bijzonder) en het stimuleren van gedragsverandering. Daarbij leren we van ervaringen van andere gemeenten en van onze aanpak op het gebied van wijkgericht werken. Het tweede spoor richt zich op het uitvoeren van controles en het zo nodig toepassen van handhaving.

In 2019 werken we ook samen met andere gemeenten en Hoogheemraadschappen aan het derde stroomgebiedbeheerplan voor de Europese regio Rijn-West. Dit plan moet in 2021 klaar zijn en loopt tot 2027. In 2027 moet de waterkwaliteit in heel Europa op orde zijn.

Beleidsveld 6.2 Infrastructuur en mobiliteit

Wat willen we bereiken?

De inwoners van Lansingerland kunnen zich op een snelle, adequate en veilige manier verplaatsen

Fietsers moeten zich zeker voelen op onze wegen en fietspaden. OV-gebruikers reizen gemakkelijk met betrouwbare en snelle OV-lijnen van en naar goede knooppunten. Automobilisten kunnen rekenen op een vlotte doorstroming en voldoende parkeerplaatsen.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

6.5 We werken aan een duurzame en veilige bereikbaarheid

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Exploitatie						
Lasten	813	765	1.195	1.120	1.014	1.015
Baten	82	12	12	12	12	12
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-730	-753	-1.183	-1.108	-1.002	-1.003
Reserves						
Onttrekkingen	74		200	100		
Toevoegen						
Mutatie reserves	74		200	100		
Geraamde resultaat	-656	-753	-983	-1.008	-1.002	-1.003

Toelichting activiteiten

6.5 We werken aan een duurzame en veilige bereikbaarheid

In 2020 voeren we de maatregelen voor de opwaardering van Station Rodenrijs uit. Zoals de bewaakte fietsenstalling, verbeterde wachtruimten, uitbreiding van de stallingsruimte en vergroening van de openbare ruimte.

Het onderzoek naar het onderliggend wegennet A16 ronden we in 2019 af. In 2020 gaan we met onze partners in gesprek over eventuele maatregelen. In 2020 voeren we het fietsveiligheidsplan verder uit, waarbij we de laatste fase van het aanpakken van de rotondes langs de Klapwijkseweg/Boterdorpseweg afronden. We gaan verder aan de slag met verkeerseducatie specifiek gericht op scholen en ouderen. We voeren de eerste tranche uit van de overige aandachtslocaties uit het fietsveiligheidsplan.

In 2020 werken we aan een nieuwe mobiliteitsvisie. Daarin hebben we specifiek aandacht voor o.a. parkeerbeleid en de bereikbaarheid van de centra.

In 2019 voeren we een onderzoek uit naar flexibel vervoer voor ouderen tussen de kernen en voor werknemers naar bedrijventerreinen. In 2020 gaan we aan de slag met de uitkomsten van dit onderzoek.

Beleidsveld 6.3 Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Een economisch succesvolle gemeente met een aantrekkelijk ondernemersklimaat

Een aantrekkelijk ondernemersklimaat in Lansingerland trekt nieuwe bedrijven aan, zorgt ervoor dat gevestigde bedrijven behouden blijven en faciliteert de lokale economie om vitale, levendige en aantrekkelijke kernen te stimuleren.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 6.6 We versterken onze positie als innovatieve glastuinbouwgemeente
- 6.7 We werken het plan van aanpak voor het arbeidsmarktoffensief verder uit
- 6.8 We starten met het uitvoeringsplan voor de centrumontwikkeling Bergschenhoek

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	836	1.181	1.390	1.385	1.181	931
Baten	262	272	245	245	245	245
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-573	-909	-1.145	-1.141	-937	-687
Reserves						
Onttrekkingen			450	450	250	
Toevoegen						
Mutatie reserves			450	450	250	
Geraamde resultaat	-573	-909	-695	-691	-687	-687

Toelichting activiteiten

6.6 We versterken onze positie als innovatieve glastuinbouwgemeente

In 2020 blijven we ons positioneren als meest innovatieve glastuinbouwgemeente van de wereld. Samen met onze partners zoals LTO Nederland en Greenport Westholland zoeken we naar kansen om onze internationale positie te versterken. Dit doen we door onder andere op basis van de ruimtelijke-economische visie Oostland te zoeken naar mogelijkheden hiervoor. We stellen ook een visie op op het uitbouwen en verbreden van de kennis- en innovatiezone en faciliteren activiteiten van onze partner de WUR om uitbreiding van hun locatie tot stand te brengen. Dit verbinden wij aan de bredere vraagstukken in onze gemeente op het gebied van wonen, werken en bereikbaarheid, om te komen tot een integraal afgewogen verhaal over onze toekomst als Lansingerland. Het betrokken raken van onze andere overheidspartners, zoals MRDH, provincie en Rijk, evenals onze (buur)gemeenten is belangrijk. Hier zetten wij in 2020 extra capaciteit op in.

Holland Rail Terminal Lansingerland

Als gemeente blijven wij net als de Provincie Zuid-Holland direct betrokken bij dit grootschalige ondernemersinitiatief gezien de impact op het gebied van bereikbaarheid, werkgelegenheid en duurzaamheid. Eind 2019 wordt duidelijk of het mogelijk is om met goederentreinen van en naar Bleiswijk te gaan, wanneer de uitkomsten van het onderzoek van Prorail bekend zijn. Afhankelijk daarvan gaan we in 2020 de realisatie van de eerste klimaat neutrale wereldwijde Holland Rail Terminal Lansingerland verder uitwerken, bijvoorbeeld door het aanpassen van het bestemmingsplan en ontwerp van de railterminal. Het ministerie van Infrastructuur en Waterschap betrekken wij bij de financiering van het project.

6.7 We werken het plan van aanpak voor het arbeidsmarktoffensief verder uit

In 2020 zetten we in op een sterk economisch vestigingsklimaat met voldoende en passend 'human capital'. Hiervoor is met de kaderbrief budget voor formatie-uitbreiding (ad. € 210.000) overgeheveld vanuit participatie naar economie. In het arbeidsmarktoffensief combineren we onze inzet op 'participatie en re-integratie' en 'economie' waardoor ze elkaar versterken. De verwachting is dat dit leidt tot werkgelegenheid voor onze inwoners. Gezamenlijk met de gemeenten Zoetermeer en Pijnacker-Nootdorp stellen we in 2019 een plan van aanpak op om de vraag en het aanbod van werkgelegenheid beter op elkaar af te stemmen. Hierbij werken we samen met onderwijsinstellingen, het georganiseerde bedrijfsleven en ook andere gemeenten. Dit werken we in 2020 verder uit, bijvoorbeeld in de vorm van pilots en projecten.

Bedrijventerreinen

Voor de economische impuls aan bedrijventerrein Klappolder en daarmee aan de werkgelegenheid en economie in Lansingerland en de regio, maken wij in 2020 het definitieve ontwerp voor een ontsluitingsweg.

6.8 We starten met het uitvoeringsplan voor de centrumontwikkeling Bergschenhoek

In 2019 bereiden we de eerste fase van het inrichtingsplan voor Bergschenhoek Centrum voor en ligt de nadruk op het faciliteren en het verbeteren van de organisatiegraad en professionalisering van de Bedrijven Investeringszone (BIZ) en het stimuleren van een samenwerkingsverband tussen de vastgoedeigenaren. In 2020 starten we met de uitvoering van het inrichtingsplan en onderzoeken we kansen voor verdere versterking van het centrumgebied.

Beleidsveld 6.4 Duurzaamheid

Wat willen we bereiken?

Een duurzamer Lansingerland

Wij zetten in op de energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie. Onze duurzaamheidsvisie 'Lansingerland Duurzaam' dient als uitgangspunt voor het uitvoeringsprogramma duurzaamheid.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 6.9 We gaan aan de slag met concrete duurzaamheidsmaatregelen die direct zichtbaar zijn
- 6.10 We zoeken de kracht op van samenwerking buiten onze gemeentegrens
- 6.11 We bepalen de opzet en voorwaarden van het revolverend fonds en nemen deze in gebruik

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Exploitatie						
Lasten	835	758	1.263	1.309	1.320	1.331
Baten	18	1	2	2	2	2
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-817	-757	-1.261	-1.307	-1.318	-1.329
Reserves						
Onttrekkingen		30				
Toevoegen						
Mutatie reserves		30				
Geraamde resultaat	-817	-727	-1.261	-1.307	-1.318	-1.329

Toelichting activiteiten

6.9 We gaan aan de slag met concrete duurzaamheidsmaatregelen die direct zichtbaar zijn

Duurzaamheid is een thema wat de afgelopen jaren al is geïntegreerd in alle werkvelden van onze gemeente, zoals ons inkoopbeleid, nieuwbouw, gebiedsontwikkeling, beheer openbare ruimte en verduurzaming van eigen gebouwen. Ook in 2020 zetten we dit voort.

In 2020 starten we met het opstellen van een plan voor het aardgasvrij maken van drie wijken. We zetten hierbij in op intensieve samenwerking met de inwoners van de wijken.

Om het elektrisch rijden te faciliteren plaatsen wij in 2020 op strategische plaatsen laadpalen. Ook plaatsen we op verzoek van inwoners laadpalen.

In 2020 zetten we onze publiekscampagne ‘Tuin van de Toekomst’ voort. Tuin van de Toekomst is een campagne waarmee we inwoners bewust maken van de gevolgen van klimaatverandering en hen bewust maken van wat ze daar zelf aan kunnen doen.

Als gemeente doen we bij de inrichting van de buitenruimte ervaring op met het gebruik van circulaire materialen. Ook ontwerpen we zo klimaatadaptief mogelijk.

Voor onze nieuwbouwlocaties voeren wij het vastgestelde beleid van de kaders Duurzame Gebiedsontwikkeling (DGO) en leidraad Duurzame Inrichting Openbare Ruimte (DIOR) uit. Binnen de getelde kaders wordt per project gezocht naar hoe duurzaamheid tot uiting komt. Omdat elk project zijn eigen context kent zijn gemaakte keuzes projectafhankelijk.

Wij blijven inzetten op de samenwerking met onze glastuinbouwondernemers en hun belangenverenigingen op het gebied van duurzaamheid. Een project als bijvoorbeeld “op weg naar een emissieloze kas in 2022” is hiervan een voorbeeld.

6.10 We zoeken de kracht op van samenwerking buiten onze gemeentegrens

Duurzaamheid overstijgt onze gemeentegrenzen. In 2020 nemen we actief deel aan regionale samenwerkingsverbanden, zoals de Regionale Energiestrategie, de Warmteronde en Warmtesamenwerking Oostland. Zo positioneren we Lansingerland en brengen we toekomstige kansen en opgaves in kaart. Daarnaast nemen we deel aan landelijke kennisprogramma’s o.a. over aardgasvrije wijken. Daar waar wij toegevoegde waarde zien sluiten we aan bij landelijke pilots.

6.11 We bepalen de opzet en voorwaarden van het revolverend fonds en nemen deze in gebruik

In de Kaderbrief 2020 is een revolverend fonds ingericht. In 2020 werken wij dit voorstel verder uit als onderdeel van de uitvoeringsagenda. We richten dit fonds in op basis van de behoefte en onze strategische doelen. Dit fonds biedt financiële ondersteuning bij onze duurzaamheidsopgave. In 2020 willen we, naast dit fonds, ook op andere manieren duurzaamheidsinitiatieven blijven stimuleren.

Beleidsveld 6.5 Vastgoedbeleid

Wat willen we bereiken?

Gemeentelijk vastgoed zetten we in om onze maatschappelijke doelstellingen te realiseren

We zetten ons gemeentelijk vastgoed zo efficiënt mogelijk in met als doel gewenste voorzieningen te huisvesten. We streven naar een zo goed mogelijk financieel en sociaal rendement en een duurzaam en veilig beheer.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 6.12 We verbeteren het sociaal en financieel rendement van panden
- 6.13 We nemen extra energiemaatregelen voor onze panden
- 6.14 We verwerken nieuwe wettelijke verplichtingen

Wat gaat het kosten?

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
Exploitatie						
Lasten	3.707	6.380	3.797	3.555	3.640	3.282
Baten	1.133	1.323	1.241	1.212	1.238	1.206
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-2.574	-5.057	-2.556	-2.343	-2.402	-2.077
Reserves						
Onttrekkingen		4.728	1.510	447	546	303
Toevoegen		2.154	1.232	341	356	338
Mutatie reserves		2.573	278	106	190	-36
Geraamde resultaat	-2.574	-2.483	-2.278	-2.237	-2.212	-2.112

Toelichting activiteiten

6.12 We verbeteren het sociaal en financieel rendement van panden

Voor het vastgoed wat in bezit is, hanteren we huurtarieven conform vastgestelde beleidslijnen. Met onze beheerders monitoren we de financiële prestaties van de gebouwen. We streven ernaar om minimaal hetzelfde financiële resultaat te behalen als begroot. Met Sportfondsen zijn afspraken gemaakt om op het gebied van bewegen voor doelgroepen en efficiënt inzetten van sporthallen verdere voortgang te boeken.

We streven naar financieel voldoende presterende objecten. Na aanpassingen in 2019 aan het pand Pecto's, kan het vanaf 2020 optimaal verhuurd worden. In 2020 bereiden wij de verkoop van vastgoed voor, waarvan de trajecten al vorige jaren zijn ingezet (zoals de Wildert en de Snip).

6.13 We nemen extra energiemaatregelen voor onze panden

In 2020 zijn op alle panden waar dit technisch mogelijk is zonnepanelen aangebracht. We maken minstens drie gemeentelijke panden gasloos. En we vragen onze beheerders extra te letten op het energieverbruik van panden.

6.14 We verwerken nieuwe wettelijke verplichtingen

Wet en regelgeving op het gebied van vastgoed wordt jaarlijks aangescherpt, onder andere op het gebied van duurzaamheid, fiscaliteit, veiligheid en energie efficiëntie. Dit leidt tot incidentele investeringen. In 2020 is duidelijk waaraan we moeten voldoen en nemen we daar actie op.

Kengetallen Lansingerland ontwikkelt

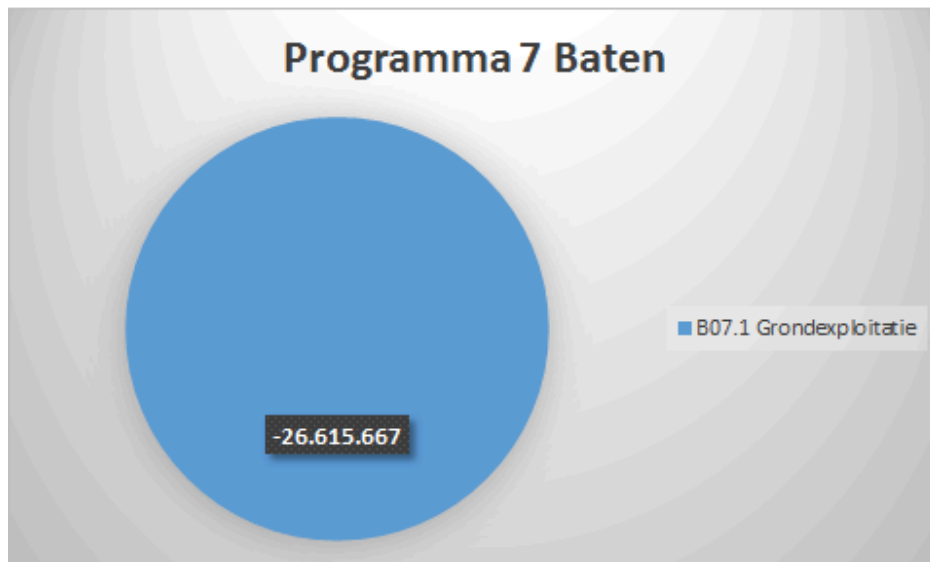
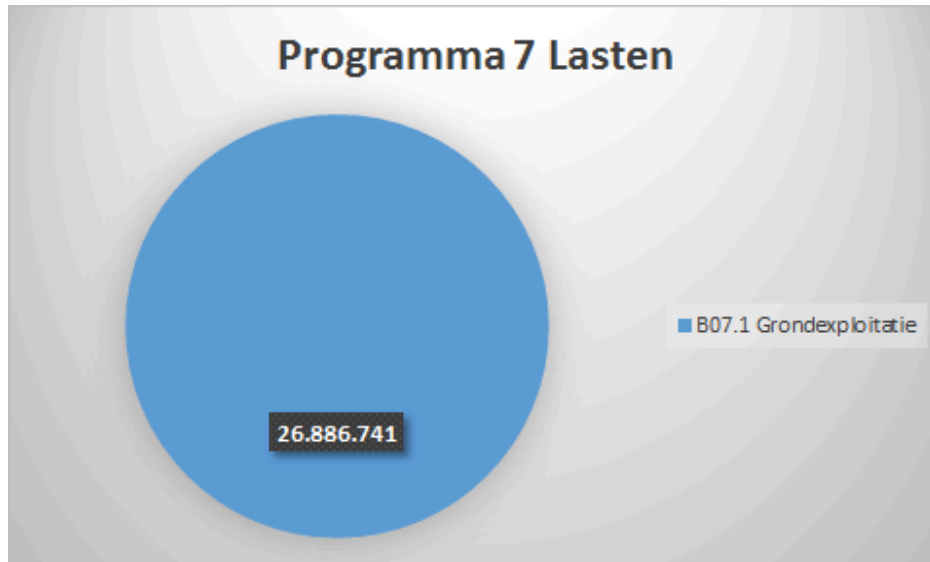
Kengetal	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020
Ruimtelijke ordening			
Aantal sociale woningen (vanaf 2019)	N.v.t.	Circa 130 (eigen grex-en en 100 particuliere initiatieven) in 2022	242 (GREX), 144 (particulier) in 2020-2023 (incl. 124 ambitie voor Wilderszijde)
Aantal starterswoningen	80 (i.o)	Circa 180 in de periode 2019-2022	174 (GREX), 97 (particulier in 2020-2023 (incl. 54 ambitie voor Wilderszijde)
Aantal gehuisveste statushouders (taakstelling)	63	42	PM (vaststelling 1e helft 2020)
Aantal nieuwbouwwoningen	177	400 à 500	280
% aanvragen voor omgevingsvergunning binnen wettelijke termijn afgehandeld	99%	98%	98%
Aantal aanvragen	560	600	600
Aantal handhavingszaken	50	50	50
Aantal handhavingszaken uitmondend in last onder dwangsom, resp. last onder bestuursdwang	9 resp. 1	10 resp. 1	10 resp. 1
Infrastructuur en mobiliteit			
Fietsgebruik per werkdag-etmaal telpunt	1.950	1.054	2.000
Klanten-rapportcijfer busvervoer Rotterdam e.o. (RET)	7,7	7,8	7,8
Verkeersslachtoffers	81	0	0
Aantal Ov-reizigers	13.960	15.000	16.000
Economische ontwikkeling			
Aantal bedrijven	3.008	3.100	3.100
Vloeroppervlak winkels	80.483	80.000	80.040
Aantal verkochte kavels op bedrijventerrein	16	6	4
Bezettingsgraad markt	95%	95%	95%
Aantal parkmanagementorganisaties	6	6	6
Aantal bijeenkomsten met bedrijfsleven	3	3	3
Aantal Bedrijven InvesteringsZones (BIZ)	2	3	2
Duurzaamheid			
Aantal laadpalen geplaatst	20	60	65
Aantal zakelijke gemeente kilometers verduurzaamd (Ton CO2 bespaard)	8.800 (1,9 ton)	44.000 (9,7 ton)	45.000 (9,9 ton)
Aantal wijken een aardgasvrij plan	0	0	3
Aantal schoolpleinen klimaatadaptief	0	2	3
Verstreckte subsidies tuin van de toekomst (beschikbaar bedrag)	0	€ 12.000	€ 12.000
Vastgoedbeleid			
Aantal panden gasloos	n.v.t.	n.v.t.	5
Aantal zonnepanelen op gemeentelijke panden geplaatst	10	975	550

Programma 7: Grondzaken

Beoogd maatschappelijk effect

Met ons grondbeleid dragen we bij aan de realisatie van ruimtelijke doelstellingen op het gebied van wonen, werken, ondernemen en recreëren

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	70.870	26.503	26.861	20.292	10.170	8.507
Baten	77.519	25.314	25.735	19.551	9.408	7.883
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	6.649	-1.189	-1.126	-741	-762	-624
Reserves						
Onttrekkingen	1.929	3.481	881	690	704	566
Toevoegen	9.837	2.599	26			
Mutatie reserves	-7.908	881	855	690	704	566
Geraamde resultaat	-1.260	-308	-271	-51	-58	-58

Toelichting op (grote) mutaties in het meerjarenbeeld

De verschillen tussen jaarschijf 2019 en jaarschijf 2020 worden met name veroorzaakt door de bijstelling van de grondexploitaties bij het MPG 2019 die in juni 2019 door de raad is vastgesteld. In 2020 zien we dat de lasten voor het beleidsveld € 358.000 hoger zijn. Dit komt voornamelijk door de volgende ontwikkelingen:

Uitgaven grondexploitaties € 476.000

In 2020 stijgen de uitgaven m.b.t. de grondexploitaties ten opzichte van 2019 (€ 459.000). Ook is de dotatie aan de verliesvoorziening iets hoger dan in 2019 (€ 17.000).

Incidentele uitgave 2019 € 188.000

In 2019 is de resterende boekwaarde van de Laan van Koot afgeschreven en dit leidde tot een incidenteel nadeel van € 188.000.

Toe te rekenen rente NIEGG € 102.000

In 2020 stijgt het omslagrentepercentage ten opzichte van 2019. Hierdoor stijgen de lasten van toe te rekenen rente aan de NIEGG.

Doorbelasting € 43.000

In 2020 daalt de doorbelasting naar dit beleidsveld met € 43.000.

De hogere baten van € 420.000 komen door hogere geprognosticeerde grondverkoop.

Reservemutaties:

In 2020 zien we zowel minder onttrekkingen (€ 2.600.000) als minder toevoegingen (€ 2.573.000) aan de reserves. Dit heeft voornamelijk te maken met de vrijval van de reserve Annie M.G. Schmidtpark in 2019 die zowel als onttrekking als dotatie dit beleidsveld heeft geraakt (€ 2.356.663). Ook is in 2019 de boekwaarde van de Laan van Koot afgeschreven middels een onttrekking aan de algemene reserve over dit beleidsveld (€ 188.000). De overige mutaties hebben met de mutatie van de verliesvoorziening grondexploitaties te maken en de verrekening van het resultaat van de grondexploitaties met de algemene reserve.

Beleidsveld 7.1: Grondexploitatie

Wat willen we bereiken?

Realiseren van gebiedsontwikkelingen binnen de financiële kaders en ruimtelijke randvoorwaarden

We produceren en verkopen bouwgrond, hiermee geven we invulling aan de doelstellingen op het gebied van wonen, werken en recreëren. We verkopen bouwgrond voor een marktconforme prijs en we beheersen de grondexploitaties en de hiermee samenhangende risico's.

Wat gaan we daarvoor in 2020 doen?

Om deze beoogde maatschappelijke effecten te bereiken, ontplooiën we in 2020 de volgende activiteiten.

- 7.1 We verkopen bouwgrond voor woningbouw en bedrijven
- 7.2 We verkopen gronden conform de Nota Grondbeleid
- 7.3 We actualiseren de grondexploitaties en risicoanalyse

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	70.870	26.503	26.861	20.292	10.170	8.507
Baten	77.519	25.314	25.735	19.551	9.408	7.883
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	6.649	-1.189	-1.126	-741	-762	-624
Reserves						
Onttrekkingen	1.929	3.481	881	690	704	566
Toevoegen	9.837	2.599	26			
Mutatie reserves	-7.908	881	855	690	704	566
Geraamde resultaat	-1.260	-308	-271	-51	-58	-58

Toelichting activiteiten

7.1 Verkoop bouwgrond

Voor 2020 ramen we circa 6 ha aan bouwgrond uit te geven op de gemeentelijke bedrijventerreinen Oudeland en Leeuwenhoekweg. Verder verwachten we grond voor 250 - 300 woningen te verkopen. Hiermee leveren wij een bijdrage aan de totale woningbouwopgave in Lansingerland.

7.2 Verkoop conform de Nota Grondbeleid

We verkopen gronden voor een marktconforme prijs. In 2020 richten we onze inspanningen daarom op onderhandelingen met partijen om tot resultaten te komen en leveren waar nodig maatwerk. In de nieuwe nota Grondbeleid zijn extra mogelijkheden opgenomen om kaders mee te geven aan woningbouwontwikkelingen. Denk hierbij aan de indexatie en termijnen van het beschikbaar houden van o.a. sociale woningbouw en middeldure huurwoningen.

7.3 Actualiseren grondexploitaties en risicoanalyse

Wij actualiseren de grondexploitaties en risicoanalyses 1x per jaar volledig, gelijktijdig met de jaarrekening. Daarnaast rapporteren we bij de begroting over grote gerealiseerde afwijkingen en geven we een globale doorkijk naar de eerstvolgende actualisatie. Bij het in kaart brengen van de risico's en de mogelijke effecten hiervan, formuleren we beheersmaatregelen en voeren we deze uit.

Kengetallen Grondzaken

In de kengetallen is het totaal aantal op te leveren woningen verplaatst naar programma 6. Hieronder is het aantal woningen op de te verwachten grondverkoop binnen onze grondexploitaties opgenomen voor 2020.

Kengetal	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020
Grondexploitatie			
Aantal woningen gronduitgifte	n.v.t.	n.v.t.	250-300
Verkoop van bedrijventerreinen	ca. 12 ha	2,3 ha	ca. 6 ha

Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de algemene dekkingsmiddelen toegelicht. Dit zijn inkomsten die niet specifiek toe te rekenen zijn aan een bepaald programma, maar waarmee uiteindelijk de saldi van de programma's 1 tot en met 6 kunnen worden gedekt. In de staat van Baten en Lasten (hoofdstuk 4.1) is de (financiële) samenhang tussen de programma's en algemene dekkingsmiddelen weergegeven.

De algemene dekkingsmiddelen zijn:

- Lokale heffingen;
- Algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- Dividend;
- Saldo van de financieringsfunctie;
- Overige algemene dekkingsmiddelen.

Overzicht: Algemene dekkingsmiddelen

Overzicht baten en lasten algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000

Totaal programma	Realisatie 2018	Begr 2019*	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lokale heffingen	390	387	366	370	376	382
Dividend	104	138	5	5	5	5
Financieringsfunctie	5.504	4.465	4.144	3.788	3.710	2.833
Algemene stelposten	1.476	841	-192	71	304	794
Post onvoorzien			50	50	50	50
Totaal lasten	7.474	5.830	4.373	4.283	4.444	4.064
Lokale heffingen	15.427	14.900	15.029	14.862	14.482	14.637
Algemene uitkering gemeentefonds	61.208	66.228	69.893	70.914	71.233	72.414
Dividend	3.082	3.875	3.876	3.226	3.226	3.226
Financieringsfunctie	5.690	3.936	4.194	4.060	3.686	3.196
Algemene stelposten	1.640	1.238	1.263	1.263	1.263	1.263
Totaal baten	87.047	90.177	94.256	94.325	93.891	94.737
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	79.573	84.347	89.883	90.041	89.447	90.673
Onttrekking reserves	945	237	16.285			
Toevoeging reserves	6.180		13.285			
Geraamde resultaat	74.338	84.584	92.883	90.041	89.447	90.673

Lokale heffingen

Lokale heffingen kunnen we onderverdelen in wel en niet gebonden bestedingen. Lokale heffingen waarvan de besteding gebonden is, zijn heffingen waarbij sprake is van een duidelijke relatie tussen de gemeentelijke dienstverlening en de belasting. Voorbeelden hiervan zijn de rioolrechten en de afvalstoffenheffing. Deze heffingen worden op de desbetreffende programma's als baten verantwoord en vallen dus niet onder de algemene dekkingsmiddelen. Lokale heffingen die niet gebonden zijn, vormen algemene dekkingsmiddelen en hebben geen vooraf aangewezen bestemming. In de tabel op de volgende pagina zijn bij de baten opgenomen:

- OZB-belasting (woningen en niet-woningen)
- Hondenbelasting
- Precariobelasting

De lasten betreffende de bijdrage aan het SVHW voor de uitvoering van de WOZ-taken en heffing van gemeentelijke belastingen. Voor verdere informatie verwijzen wij u naar 3.1 paragraaf 'Lokale heffingen'.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Het gemeentefonds vormt de grootste inkomstenbron voor gemeenten. Bijstelling van de algemene uitkering voor de Begroting 2020-2023 heeft plaatsgevonden via de Meicirculaire 2019 en de Septembercirculaire 2019. De Raad is per brief geïnformeerd over de effecten van de Meicirculaire 2019 (U19.05555). Zowel de effecten van de Meicirculaire 2019 als de Septembercirculaire 2019 zijn verwerkt in deze begroting.

<i>Bedragen x € 1</i>				
Mutatie Algemene Uitkering	2020	2021	2022	2023
Meicirculaire 2019	3.279.273	2.280.391	1.297.854	1.350.111
Septembercirculaire 2019	265.023	1.132.743	1.071.042	820.362
Totaal	3.544.296	3.413.134	2.368.896	2.170.473

Dividend

Onder algemene dividenden vallen dividenden die niet tot één van de programma's behoren. Eneco Groep N.V. en Stedin Holding N.V. zijn de belangrijkste deelnemingen waarin wij aandelen hebben. Op 31 januari 2017 is Eneco Holding N.V. gesplitst in een commercieel productie- en leveringsbedrijf Eneco Groep N.V., en een regionale netbeheerder Stedin Holding N.V. Deze splitsing is verplicht op basis van de Wet Onafhankelijk Netbeheer. De gemeente Lansingerland is nu aandeelhouder in twee ondernemingen: Eneco Groep N.V. en Stedin Holding N.V. In beide ondernemingen heeft de gemeente Lansingerland een aandelenbelang van 3,38%. Van beide bedrijven ontvangen wij naar verwachting dividend.

Verkoopproces Eneco

Van alle aandeelhouders heeft meer dan 96% van het geplaatst kapitaal, waaronder Lansingerland, besloten om de aandelen in Eneco te verkopen, omdat het aandeelhouderschap in Eneco niet noodzakelijk is om publieke belangen te realiseren of te borgen. Het verkoopproces resulteert naar verwachting eind 2019 / begin 2020 in een concreet bod. Verkoop van het aandelenpakket heeft onder meer een direct effect op de omvang van het jaarlijkse geprognostiseerde dividend van Eneco én de totale financieringspositie van de gemeente.

Saldo van de financieringsfunctie

Het saldo van de financieringsfunctie bestaat geheel uit het renteresultaat zijnde het saldo van de kostenplaats kapitaallasten. Het renteresultaat bestaat uit het verschil tussen enerzijds de werkelijke rentelasten over 2020 en anderzijds de rente die we doorbelasten naar de verschillende taakvelden. De paragraaf Financiering vermeldt de systematiek met betrekking tot het renteresultaat.

Algemene stelposten en post onvoorzien

Stelpost Kapitaallasten (€-1.000.000)

In de Begroting 2020 is onder de algemene dekkingsmiddelen een stelpost Afschrijvingslasten opgenomen bestaande uit € 1 mln. in 2020 en oplopend met € 250.000 per jaar naar € 1,75 mln. in 2023. Via deze stelpost houden we er in de begroting al rekening mee dat waarschijnlijk niet alle investeringen conform planning (kunnen) worden uitgevoerd. Het afschrijvingsplafond gaat uit van een investeringsvolume van circa € 10 mln. per jaar (excl. riolering, afval, scholen en Kaderbrief 2020 investeringen). Dit investeringsvolume is hoger dan het volume dat wij de afgelopen jaren hebben gerealiseerd. Zo was in 2018 het vergelijkbare investeringsvolume € 6,2 mln. Onze gemeente is echter een groeigemeente en daarmee stijgt ook het investeringsvolume. We verlagen op korte termijn de kapitaallasten naar een niveau dat de organisatie kan verwerken en de markt kan absorberen, maar op de lange termijn zal het niveau wel stijgen.

Post Onvoorzien (€ 50.000)

Jaarlijks wordt op begrotingsniveau een bedrag geraamd voor onvoorzienbare kosten. Hiermee worden in het begrotingsjaar onvoorzienbare en onontkoombare (dus niet te begroten) uitgaven opgevangen. Op basis van realisatie uit voorgaande jaren en het beleid uit het coalitieakkoord om scherp en realistisch te begroten, is deze stelpost naar beneden gesteld op € 50.000 voor de periode 2020-2023. In de primitieve Begroting 2019 was hier een post van €100.000 voor opgenomen.

Wat gaat het kosten?

Bedragen x € 1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	12.891	5.830	4.373	4.283	4.444	4.064
Baten	87.047	90.177	94.256	94.325	93.891	94.737
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	74.156	84.347	89.883	90.041	89.447	90.673
Reserves						
Onttrekkingen	945	237	16.285			
Toevoegen	763		13.285			
Mutatie reserves	182	237	3.000			
Geraamde resultaat	74.338	84.584	92.883	90.041	89.447	90.673

Overzicht Overhead

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat de baten en lasten van overhead niet onder de afzonderlijke programma's worden opgenomen. Daarom begroten we op een centrale begrotingspost het 'overzicht overhead'. Overhead is hier gedefinieerd als 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van het primaire proces'. Om inzichtelijk te maken waar de overhead uit bestaat, is deze verdeeld in vijf onderdelen: personeel, uitbestede bedrijfsvoering, huisvesting, automatisering en grondexploitaties.

Overzicht Overhead

	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
<i>Bedragen x € 1.000</i>						
Exploitatie						
Lasten	14.402	14.995	14.625	14.636	14.813	14.219
Baten	176	29	-71	-71	-71	-71
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-14.226	-14.965	-14.696	-14.707	-14.884	-14.290
Reserves						
Onttrekkingen	449	332	58	107	233	44
Toevoegen	206	66	66	66	66	66
Mutatie reserves	244	267	-7	41	167	-22
Geraamde resultaat	-13.982	-14.699	-14.703	-14.666	-14.717	-14.312

Overzicht: Overhead

Personeel

Onder de post personeel vallen twee kostenposten: medewerkers van ondersteunende afdelingen en medewerkers van uitvoerende afdelingen die conform BBV tot de overhead worden gerekend. Tot de ondersteunende afdelingen behoren bijvoorbeeld de directie, communicatie, facilitaire zaken en financiën. Medewerkers van uitvoerende afdelingen die onder overhead vallen, zijn bijvoorbeeld teammanagers en het secretariaat. Jaarlijks wordt de verdeling van de overhead geactualiseerd.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	11.124	10.778	9.387	9.339	9.339	9.339
Baten	3	29	26	26	26	26
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-11.121	-10.749	-9.361	-9.312	-9.312	-9.312
Gerealiseerd resultaat	-11.121	-10.749	-9.361	-9.312	-9.312	-9.312

Uitbestede bedrijfsvoering

Onder uitbestede bedrijfsvoering vallen werkzaamheden die tot de overhead worden gerekend volgens de BBV, maar die de gemeente Lansingerland heeft uitbesteed aan derden. Het gaat om kosten voor de catering voor zowel het bedrijfsrestaurant alsook voor de catering tijdens commissie- en raadsvergaderingen. Ook behoren de kosten voor schoonmaak, onderhoud van de elektrische fietsen en scooters, onderhoud van de planten in het gemeentekantoor en de beveiliging tot de uitbestede bedrijfsvoering.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	686	712	670	670	670	670
Gerealiseerd resultaat	-686	-712	-670	-670	-670	-670

Huisvesting

De huisvestingskosten bestaan uit alle kosten gerelateerd aan het gemeentekantoor en de gemeentewerf. Dit zijn onder andere de kapitaallasten, onderhoudskosten, diverse belastingen en heffingen, gas-, water- en elektriciteitskosten en verzekeringspremies. De opbrengsten die worden ontvangen voor de verhuur van delen van het gemeentekantoor aan derden zijn in mindering gebracht op deze kosten.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	1.947	1.849	1.959	1.964	2.116	1.629
Baten	126	0	-98	-98	-98	-98
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-1.822	-1.849	-2.057	-2.062	-2.213	-1.727
Gerealiseerd resultaat	-1.822	-1.849	-2.057	-2.062	-2.213	-1.727

Automatisering

Tot de automatiseringskosten behoren de kosten voor het algemeen gebruik van hard- en software (bijvoorbeeld Corsa en intranet). Hier worden ook de kosten voor het (externe) archief verantwoord. De kosten voor hard- en software van ondersteunende afdelingen vallen hier ook onder (bijvoorbeeld Key2Financiën en Pepperflow). De stijging van de lasten betreft de hogere kapitaallasten en licentiekosten door de invoering van het tijd en plaats-onafhankelijk werken (project TOP-werken). De hele ICT-infrastructuur is vernieuwd inclusief werkplekken en informatieveiligheid.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	1.820	1.717	2.360	2.402	2.428	2.320
Baten	47	0	0	0	0	0
Geraamde totaal saldo van baten en lasten	-1.772	-1.717	-2.360	-2.402	-2.428	-2.320
Gerealiseerd resultaat	-1.772	-1.717	-2.360	-2.402	-2.428	-2.320

Grondexploitatie

Sinds 2017 vindt de doorberekening van overheadkosten naar grondexploitatie plaats via het overzicht overhead. Deze doorbelasting wordt bepaald op basis van het overheadstarief per uur en het aantal uren op de grondexploitatie.

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Lasten	-1.175	-871	-725	-725	-725	-725
Gerealiseerd resultaat	1.175	871	725	725	725	725

Paragrafen

Inleiding

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) stelt dat een aantal verplichte paragrafen moet worden opgenomen in de programmabegroting. Zij geven, als een dwarsdoorsnede door de programma's, inzicht in een aantal bedrijfsvoeringsaspecten van de gemeente. De paragrafen zijn:

1. Lokale heffingen
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
3. Onderhoud kapitaalgoederen
4. Financiering
5. Bedrijfsvoering
6. Verbonden partijen
7. Grondbeleid
8. Interbestuurlijk toezicht

De paragraaf Interbestuurlijk toezicht is toegevoegd naar aanleiding van de wet revitalisering generiek toezicht. Paragraaf Taakstelling en reserveringen is niet verplicht vanuit de BBV, maar is toegevoegd naar aanleiding van een advies in de begrotingscirculaire van de Provincie Zuid-Holland 2014-2017. Zowel in 2019 als in 2020 hebben wij geen nieuwe stelposten (nog te effectueren voorgenomen bezuinigingen) en reserveringen (begrotingsruimte die gereserveerd is voor uitgaven) opgenomen. Zodoende laten we deze paragraaf vanaf de Begroting 2020 vervallen.

Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

De lokale heffingen vormen een belangrijke bron van inkomsten voor de gemeente. Het beleid voor deze heffingen is door de gemeenteraad vastgesteld en vastgelegd in verschillende gemeentelijke verordeningen. In deze paragraaf presenteren wij de lokale heffingen en de ontwikkelingen daarin voor 2020.

We onderscheiden twee soorten lokale heffingen: belastingen die als algemeen dekkingsmiddel mogen worden ingezet, en rechten waarvan de opbrengsten direct dienen ter dekking van gemaakte kosten. Tot de eerste categorie behoren de onroerende zaakbelastingen, hondenbelasting en de precariobelasting. Tot de tweede categorie, de zogenaamde bestemmingsheffingen, behoren de rioolheffing, afvalstoffenheffing, lijkbezorgingsrechten, marktgeden en leges. Voor deze categorie worden de tarieven dusdanig vastgesteld dat de geraamde baten van de rechten gelijk zijn aan de geraamde lasten.

De tarieven 2020 maken deel uit van deze paragraaf, maar zijn nog voorlopig. De gemeenteraad stelt de tarieven 2020 definitief vast in de raadsvergadering van december 2019 en zij zijn dus geen onderdeel van de besluitvorming van deze begroting.

Uitvoering WOZ-taken en heffingen gemeentelijke belastingen

De uitvoering van de WOZ-taken en heffing van gemeentelijke belastingen (opleggen en inning van de aanslag) zijn sinds 1 januari 2013 uitbesteed aan SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffingen en Waardebepaling) te Klaaswaal.

Overzicht opbrengst lokale heffingen

Bedragen x € 1.000

Opbrengst lokale heffingen	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024
OZB woningen	8.946	8.367	8.472	8.221	8.019	8.154	8.288
OZB niet-woningen	5.945	5.989	6.013	6.097	6.118	6.139	6.160
Afvalstoffenheffing	3.836	4.352	6.661	6.837	6.828	6.826	6.824
Rioolheffing	6.237	6.421	6.489	6.691	6.930	7.180	7.456
Lijkbezorgingsrechten	246	212	212	212	212	212	212
Leges burgerzaken	731	484	450	480	476	476	476
Leges bouw	4.776	2.500	2.600	2.500	2.200	2.000	2.000
Hondenbelasting	297	299	299	299	299	299	299
Marktgeden	63	71	71	71	71	71	71
Precariobelasting, uitstallingen	39	45	45	45	45	45	45
Precariobelasting, kabels en leidingen	201	200	200	200	0	0	0
Totaal	31.317	28.940	31.512	31.653	31.198	31.402	31.831
Stijging t.o.v. jaar t-1			2.572	141	-455	204	429

*Begroting 2019 na wijzigingen in het lopende jaar

De grootste mutatie op het gebied van inkomsten uit lokale heffingen in de Meerjarenraming 2020 ten opzichte van de Meerjarenbegroting 2019 betreft de afvalstoffenheffing (€ 2,3 miljoen). In 2019 was, evenals in 2018, een eenmalige korting op de afvalstoffenheffing als gevolg van het opheffen van de reserve afvalstoffenheffing verrekend in het tarief. Voor 2020 is gerekend met een tarief van € 290,49 voor een meerpersoonshuishouden. Een nadere toelichting van de stijging wordt gegeven in programma 5 bij het beleidsveld Afval.

In 2020 wordt het OZB tarief op woningen verlaagd ten opzichte van 2019 voor de verwachte waardeontwikkeling. Op termijn wil het college het OZB tarief terugbrengen naar het landelijk gemiddelde. De totale opbrengst stijgt licht door een hogere waardeontwikkeling in 2019 dan meerjarig begroot. In het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) is opgenomen dat de rioolheffing jaarlijks zal stijgen met 1,7%, totdat in 2041 een kostendekkend niveau is bereikt.

Gemeentelijke woonlasten 2019 en (concept) 2020

In onderstaande tabellen staan de bedragen van de gemeentelijke woonlasten 2019 en 2020. De woonlasten bestaan uit de gemeentelijke belastingaanslag. Deze wordt opgelegd door SVHW en bestaat uit de OZB, de afvalstoffen- en rioolheffing (overeenkomstig de publicatie van COELO).

Hieronder staan de woonlasten voor een meerpersoonshuishouden met (1) een eigen woning of (2) een huurwoning voor het jaar 2020. De WOZ-waarde voor de eigenaar van een woning is gebaseerd op fictieve WOZ-waarde gegevens.

Onderstaande cijfers zijn exclusief de eenmalige korting op de afvalstoffenheffing in 2019.

(1) Meerpersoonshuishouden met eigen woning en een (fictieve) WOZ-waarde van € 323.000

Bedragen x € 1,-

Lokale lasten Lansingerland	Aanslag 2019	Aanslag 2020	Vershil in €	Vershil in %
OZB	353,69	329,46	-24,23	-6,85%
Afvalstoffenheffing	240,48	290,49	50,01	20,80%
Rioolheffing	245,18	249,35	4,17	1,70%
Aanslag gemeentelijke belastingen (via SVHW)	839,35	869,30	29,96	3,57%

(2) Meerpersoonshuishouden met een huurwoning

Bedragen x € 1,-

Lokale lasten Lansingerland	Aanslag 2019	Aanslag 2020	Vershil in €	Vershil in %
Afvalstoffenheffing	240,48	290,49	50,01	20,80%
Rioolheffing	245,18	249,35	4,17	1,70%
Aanslag gemeentelijke belastingen (via SVHW)	485,66	539,84	54,18	11,16%

(3) Detailhandel met eigen woning met een (fictieve) WOZ-waarde van € 450.000

Bedragen x € 1,-

Lokale lasten Lansingerland	Aanslag 2019	Aanslag 2020	Vershil in €	Vershil in %
OZB	1.915,20	1.896,30	-18,90	-0,99%
Rioolheffing	245,18	249,35	4,17	1,70%
Aanslag gemeentelijke belastingen (via SVHW)	2.160,38	2.145,65	-14,73	-0,68%

Bedragen x € 1,-

Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar ervoor	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
A) OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde*	381,33	353,69	329,46	329,46	329,46	329,46
B) Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	241,08	245,18	249,35	253,59	257,90	262,28
C) Afvalstoffenheffing voor een gezin**	237,24	240,48	290,49	294,30	288,56	282,89
D) Eventuele heffingskorting	-65,31	-53,46	0,00	0,00	0,00	0,00
E) Totale woonlasten gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	794,34	785,89	869,30	877,35	875,92	874,63
F) Landelijke gemiddelde jaar ervoor	751,97	749,02	764,95	764,95	764,95	764,95
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar ervoor (E/F) x 100%	105,63%	104,92%	113,64%	114,69%	114,51%	114,34%

* De OZB wordt telkens berekend voor het komende begrotingsjaar (nu: 2020). Conform collegeprogramma zal de berekening begroting 2021 een verdere daling laten zien.

** exclusief de eenmalige korting op de afvalstoffenheffing in 2018 en 2019

COELO 2019 en woonlasten en tarieven regio

Het COELO (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden) publiceert jaarlijks de zogeheten 'Atlas van de lokale lasten'. In deze atlas staat een overzicht van de gemeentelijke woonlasten. De woonlasten hebben betrekking op een meerpersoonshuishouden met een eigen woning en bestaan uit de OZB, het rioolrecht en de afvalstoffenheffing. De WOZ-waarde van een woning is gebaseerd op de gemiddelde WOZ-waarde van alle woningen in de betreffende gemeenten.

Het COELO publiceert in de atlas ook een tarievenoverzicht. Het tarievenoverzicht voor 2019 is hieronder opgenomen, aangevuld met de gegevens van onze gemeente. Lansingerland staat in 2019 met het bedrag van € 780 (inclusief de korting op de afvalstoffenheffing) aan woonlasten op plek 231 van de 372 gemeenten.

Bedragen x € 1,-

COELO - 2019	Laagste	Landelijk gemiddelde	Hoogste	Lansingerland 2019	Lansingerland 2020 concept
OZB woningen (eigenaar)	0,0379%	0,1150%	0,2509%	0,1095%	0,1020%
OZB niet-woningen (eigenaar + gebruiker)	0,0668%	0,4779%	1,4075%	0,4256%	0,4214%
Afvalstoffenheffing MPH*	37,00	263,00	419,00	240,48	290,49
Rioolheffing 0-500 m3	0,00	340,00	1.370,00	245,18	249,35
Hondenbelasting (1ste hond)	15,37	45,46	124,80	81,48	81,48
Woonlasten meerpersoonshuishouden	511,00	740,00	1.446,00	833,46	869,30

*exclusief eenmalige korting 2019

Woonlasten en de tarieven in de regio

Voor de vergelijking van de woonlasten van Lansingerland met die van andere gemeenten is gebruikgemaakt van de gegevens, die zijn gepubliceerd in de Atlas van de lokale lasten 2019 van COELO.

In onderstaand overzicht zijn de gemiddelde woonlasten 2019 weergegeven voor eigenaren van een eenpersoons huishouden en voor een meerpersoonshuishouden in Lansingerland en in andere gemeenten. In de berekening van de woonlasten zijn meegenomen de onroerende zaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing. De gemiddelde WOZ-waarde is gebaseerd op peildatum 1 januari 2018.

Bedragen x € 1,-

Woonlasten in de regio 2019	Gemiddelde WOZ-waarde	Rangnummer	Gemiddelde woonlasten EPH	Gemiddelde woonlasten MPH	Vergelijking Lansingerland MPH
Lansingerland	317.709	231	742,66	780,09	100,00%
Zoetermeer	218.000	178	708,89	753,74	96,62%
Delft	211.819	316	722,16	850,06	108,97%
Zuidplas	262.183	254	779,92	795,09	101,92%
Pijnacker-Nootdorp	319.000	323	777,01	860,05	110,25%

Bedragen x € 1,-

Tarieven 2019 in de regio	Lansingerland	Delft	Pijnacker-Nootdorp	Zoetermeer	Zuidplas
OZB					
Eigendom woningen	0,1095%	0,1305%	0,0992%	0,1680%	0,1154%
Eigendom niet-woningen	0,2348%	0,2775%	0,2191%	0,4140%	0,1772%
Gebruik niet-woningen	0,1908%	0,2172%	0,1558%	0,3218%	0,1330%
Totaal niet-woningen	0,4256%	0,4947%	0,3749%	0,7358%	0,3102%
OZB-aanslag woningen (a)	347,89	276,42	316,45	366,24	302,56
Afvalstoffenheffing					
Eenpersoonshuishouden	149,59	225,76	232,20	235,27	230,17
Meerpersoonshuishouden (b)	187,02	353,66	315,24	280,12	245,33
Rioolheffing (c)	245,18	219,98	228,36	107,38	247,20
Gemiddelde woonlasten MPH (a+b+c)	780,09	850,06	860,05	753,74	795,09

Onroerend zaakbelastingen (ozb)

De ozb bestaat uit een belasting voor de eigenaar en een belasting voor de gebruiker van een opstal, waarbij verschil gemaakt wordt tussen woningen en niet-woningen.

Belastingplichtig voor de eigenarenbelasting is de genothebende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht. Dat is degene die bij het kadaster staat ingeschreven met het meest verstrekkende genotsrecht. Voor de gebruikersbelasting is belastingplichtig degene die de onroerende zaak gebruikt (bijvoorbeeld een huurder), al dan niet krachtens persoonlijk recht.

De ozb is een algemeen dekkingsmiddel, wat betekent dat deze vrij besteedbaar is. De belasting wordt berekend naar een percentage van de WOZ-waarde. De WOZ*-waarde wordt jaarlijks vastgesteld. Voor 2020 worden de onroerende zaken gewaardeerd naar de peildatum op 1 januari 2019. In het coalitieakkoord en het collegeprogramma is het streven opgenomen om de lokale lasten voor de ozb op termijn terug te brengen naar het landelijk gemiddelde.

Lansingerland kent een tariefdifferentiatie voor woningen en niet-woningen. De tarieven voor niet-woningen liggen hoger dan voor de woningen. Tariefdifferentiatie tussen woningen en niet-woningen wordt in heel Nederland toegepast.

Tarieven 2020

Het tarief voor 2020 wordt gecorrigeerd voor de verwachte waardemutatie in 2019 (een stijging van 7,4%, voor woningen) en verwachte inflatie. Door de extra daling in 2019 (8% i.p.v. 4%) is in 2020 naast de correctie voor de verwachte waardeinstijging geen verdere aanpassing van het tarief nodig om te voldoen aan het streven de ozb-lasten terug te brengen naar het landelijke gemiddelde. Het (voorlopig) tarief voor woningen daalt van 10,95% naar 10,20%. In de raadsvergadering van december 2019 staat de vaststelling van de ozb-tarieven 2020 geagendeerd.

Ozb - tarieven	2018	2019	Concept 2020	% verschil t.o.v. 2019
Eigenaar (woning)	0,1319%	0,1095%	0,1020%	-6,85%
Eigenaar (niet-woning)	0,2472%	0,2348%	0,2325%	-0,98%
Gebruiker (niet-woning)	0,1981%	0,1908%	0,1889%	-1,00%

Waardeontwikkeling en gevolgen ozb-tarief vanaf 2018

De tabel hieronder geeft aan wat het effect is van de waardeontwikkelingen van woningen en niet-woningen op het OZB-tarief in de afgelopen jaren.

Waardeontwikkeling en gevolgen ozb-tarief	2018	2019	2020
<u>Waardeontwikkeling t.o.v. 1 januari jaar t-1</u>			
Woningen	3,50%	10,60%	7,40%
Niet-woningen	0,00%	3,70%	1,00%
<u>Inflatiecorrectie</u>			
Extra (korting op inkomsten)	-3,00%	-8,00%	0,00%
<u>Gevolgen voor tarief</u>			
Eigenaar (woningen)	-6,30%	-16,98%	-6,89%
Eigenaar (niet-woningen)	-3,00%	-5,02%	-0,98%
Gebruiker (niet-woningen)	-3,00%	-3,69%	-1,00%

* Wet Waardering Onroerende Zaken

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing bekostigt de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. De belasting wordt geheven van degene die in de gemeente naar de omstandigheden al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht gebruikmaakt van een perceel ten aanzien waarvan ingevolge de artikelen 10.21 en 10.22 van de Wet milieubeheer een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt.

De geraamde baten mogen niet boven de geraamde kosten uitstijgen. De opbrengst mag dus maximaal 100% kostendekkend zijn in de begroting. Nu en in de toekomst blijft de afvalstoffenheffing een aparte geldstroom, los van de algemene middelen.

Tarieven 2020

Bij de vaststelling van de hoogte van de aanslag wordt rekening gehouden met een gedifferentieerd tarief voor één en meerpersoonshuishoudens.

Bedragen x € 1,-

Tarieven afvalstoffenheffing	2018		2019		Concept 2020	% verschil t.o.v. 2019
	Na teruggave	Voor teruggave	Na teruggave	Voor teruggave		
Eenpersoonshuishoudens	149,59	189,84	149,59	192,36	232,39	20,81%
Meerpersoonshuishoudens	187,02	237,24	187,02	240,48	290,49	20,80%

Rioolheffing

De rioolheffing wordt geheven op grond van artikel 228a van de Gemeentewet. Rioolheffing is een bestemmingsbelasting en dient ter bekostiging van de gemeentelijke watertaken. Deze watertaken zijn het inzamelen, zuiveren en transporteren van huishoudelijk afvalwater; het verzamelen en transporteren van bedrijfsafvalwater en het inzamelen en verwerken van hemelwater. De kosten hiervoor verhalen we met de rioolheffing op de gebruiker.

Tarieven 2020

Het tarief is een vast bedrag voor maximaal 500 m3 afgevoerd afvalwater voor huishoudens. Voor de zogenaamde grootverbruikers geldt dat boven de 500 m3 voor iedere volgende 500 m3 afgevoerd afvalwater of een gedeelte daarvan een opslag wordt geheven. Bij de totstandkoming van de Riolverordening 2020 gaan we onderzoeken of het wenselijk is om meer differentiatie in tariefeenheden aan te brengen.

Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2020 (GRP)

De gemeente kiest voor doelmatig en risico gestuurd werken. Er wordt zoveel mogelijk integraal en wijkgericht gewerkt. Om uiteindelijk alle activiteiten te kunnen uitvoeren, is 8,9 fte berekend in de organisatie. Om de kosten als gevolg van de activiteiten te kunnen dekken, stijgt de rioolheffing vanaf 2016 in 25 jaar geleidelijk met 1,7% per jaar tot een kostendekkend niveau van € 345,45 in 2041. Dit is conform Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2015-2020 en exclusief inflatie. De tarieven voor de rioolheffing 2020 zijn gebaseerd op bovenstaande uitgangspunten.

Bedragen x € 1,-

Tarieven rioolheffing	2018	2019	2020	% verschil t.o.v. 2019
Eenpersoonshuishoudens	241,08	245,18	249,35	1,70%
Meerpersoonshuishoudens	241,08	245,18	249,35	1,70%

Lijkbezorgingrechten

De gemeente Lansingerland heeft het gebruik van gemeentelijke begraafplaatsen vastgelegd in een beheerverordening. Deze verordening is door de raad van de gemeente Lansingerland vastgesteld op 27 november 2008 en in december 2008 in werking getreden. Hierin is onder meer bepaald welk type grafrechten worden verleend en onder welke voorwaarden. Daarnaast staat erin welke voorwaarden gelden alvorens iemand te begraven.

Leges Bouwvergunningen

In aanloop naar de Begroting 2020-2023 is de raming van de bouwleges geactualiseerd. Deze prognose is gebaseerd op meerjarige gemiddeldes en wordt hierbij afgestemd op de woningbouwplanning en de planning van de uitgifte van bedrijventerreinen.

De leges worden geheven naar de maatstaven en tarieven, opgenomen in tarieventabel behorend bij de legesverordening. Deze verordening en tarieventabel wordt eind 2019 geactualiseerd. De tarieven voor bouwleges zijn afhankelijk van de hoogte van de bouwsom. De hoogte van de bouwsom bepaalt in welke tariefcategorie de aanvraag behoort. Per categorie geldt een vast en een variabel (percentage van de bouwsom) deel. Voor de berekening van de leges wordt een gedeelte van een in de tarieventabel genoemde eenheid als een volle eenheid aangemerkt.

In 2018 is gestart met de pilot 'Vergroening Leges'. Hierbij bouwen we een financieel voordeel in voor een particulier wanneer deze energiezuiniger bouwt dan het huidige Bouwbesluit (minimale wettelijke technische bouweisen) voorschrijft. Op basis van ervaringen van andere gemeenten wordt voorgesteld te werken met een maximum aan legeskorting per aanvraag en een maximum aan totaal beschikbaar bedrag dat beschikbaar is voor vergroening van leges. Zo kan niet meer uitgegeven worden als dit maximumbedrag is bereikt. In deze begroting wordt rekening gehouden met een inkomstenderving van € 350.000 in 2020. Op basis van de evaluatie van de pilot verwerken we mogelijke de meerjarige effecten.

Bedragen x € 1,-

Inschatting bouwleges	2019
Basisinkomsten o.b.v. meerjarig gemiddelde	2.950.000
Vergroening leges	-350.000
Raming legesinkomsten bouwaanvragen	2.600.000

Hondenbelasting

De gemeente Lansingerland heft hondenbelasting. De tarieven daarvoor blijven ongewijzigd ten opzichte van 2019. Dit houdt in dat het tarief voor het houden van één hond in 2020 € 81,48 bedraagt, voor iedere volgende hond is dat € 114,12. De aanslag voor een geregistreerde kenneel is € 244,68.

Marktgeden en precariobelasting (uitstallingen)

De berekening van het marktgeld hangt af van het aantal gebuikte meters frontbreedte en het gebruik van elektriciteit. Er is in principe iedere week markt. Het college stelt jaarlijks de tarieven voor de marktgeden vast. Deze tarieven kunnen verhoogd worden met maximaal het inflatiecijfer dat wordt toegepast in de begroting.

Precario op kabels en leidingen

Sinds 1 juli 2017 is de precariobelasting voor nutsnetwerken afgeschaft. Maar de gemeente Lansingerland kan gebruikmaken van een overgangsregeling, waardoor de gemeente tot en met 2021 precario kan blijven heffen op ondergrondse energieleidingen. Dit levert ons € 200.000 inkomsten per jaar op. Deze belasting heffen wij op Dunea.

Kwijtscheldingen

In Lansingerland kan kwijtschelding worden verleend voor afvalstoffenheffing en rioolheffing, als een belastingschuldige (particulieren) financieel niet in staat is om de belastingaanslag te betalen. Of een belastingschuldige in aanmerking komt voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding, wordt beoordeeld aan de hand van een inkomens- en een vermogenstoets. Deze toets is gebaseerd op door het Rijk vastgestelde normen. De daarbij te hanteren kosten van bestaan (de zgn. betalingscapaciteit) worden vastgesteld op 100% van de bijstandsnorm.

Aan belastingschuldigen die op 31 december voorafgaand aan het belastingjaar een bijstandsuitkering en minimaal twee jaar gehele kwijtschelding hebben ontvangen, wordt automatisch kwijtschelding verleend. De kosten voor kwijtschelding worden bij de afvalstoffenheffing en de rioolheffing meegenomen in de berekening van de kostendekking.

De werkelijke en geraamde lasten van kwijtscheldingen staan in onderstaand overzicht.

Bedragen x € 1,-

Kwijtscheldingen	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Verschil t.o.v. 2019
Afvalstoffenheffing	124.543	139.800	189.800	50.000
Rioolheffing	181.377	189.200	189.200	0
Hondenbelasting	0	0	0	0
OZB (niet-)woningen	3.976	0	0	0
Totaal	309.896	329.000	379.000	50.000

Verordening Bedrijven Investeringszone (BIZ) Bedrijvenpark Rodenrijs

De BIZ-bijdrage is een bestemmingsbelasting die op verzoek van ondernemers wordt geheven. Met de opbrengst worden activiteiten gerealiseerd van en voor deze ondernemers. In 2019 int de gemeente twee heffingen in de vorm van een BIZ-bijdrage: (1) BIZ Bedrijvenpark Rodenrijs en (2) BIZ Centrum Bergschenhoek.

Overzicht kostendekkendheid rechten en leges

Vanaf de Begroting 2017 moet de gemeente in de paragraaf lokale heffingen een overzicht van baten en lasten opnemen voor de heffingen, waarbij sprake is van het verhalen van kosten. De verplichting is bij besluit van 5 maart 2016 in het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) opgenomen. In artikel 10, onderdeel c van het BBV is vastgelegd dat de paragraaf lokale heffingen in ieder geval bevat:

“Een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.”

Hieronder staat de mate van kostendekkenheid voor de verschillende rechten en leges.

Bedragen x € 1.000

Kostendekkendheid tarieven rechten	Afvalstoffenheffing	Rioolheffing	Lijkbezorgingsrechten	Marktgeden
Directe kosten	5.412.995	5.399.834	210	59
Directe inkomsten, exclusief heffingen	467.090	13.000		
Netto directe kosten	4.945.905	5.386.834	210	59
Toe te rekenen kosten:				
Overhead incl. (omslag)rente	656.077	539.753	159	56
BTW	1.059.185	562.497		
Totaal toe te rekenen kosten	6.661.167	6.489.084	369	115
Opbrengst heffingen	6.661.000	6.489.084	212	71
Dekking	100,00%	100,00%	57,45%	61,74%

In de tabel hieronder is de kostendekkendheid op hoofdstukniveau weergegeven. De gepresenteerde kostendekkendheid sluit aan bij de vernieuwde BBV-voorschriften, die sinds de Begroting 2017 van kracht zijn. Deze kostendekkendheid wordt in de komende periode nader gezien. Indien nodig of gewenst worden de tarieven op basis van deze bevindingen aangepast bij de Legesverordening 2020. De Raad stelt in december 2019 deze legesverordening en de tarieventabel definitief vast.

Bedragen x € 1,-

Hfd	Omschrijving	Lasten	Overhead	Totaal lasten	Baten	Kostendekkendheid
1.1	Burgerlijke stand	61.689	51.726	113.415	85.617	75,49%
1.2	Reisdocumenten	58.271	55.856	114.127	89.691	78,59%
1.3	Rijbewijzen	123.620	94.302	217.922	215.000	98,66%
1.4	Verstrekkings uit de Wet basisregistratie personen	16.425	10.156	26.580	24.274	91,32%
1.5	Verstrekkings uit het Kiezersregister	0	0	0	0	-
1.6	Verstrekkings op grond van Wet bescherming persoonsgegevens	0	0	0	0	-
1.7	Bestuursstukken	0	0	0	0	-
1.8	Vastgoedinformatie	1.679	1.406	3.086	2.676	86,73%
1.9	Overige publiekszaken	9.239	9.401	18.640	14.597	78,31%
1.10	Gemeentearchief	0	0	0	0	-
1.11	Huisvestingswet	0	0	0	0	-
1.12	Leegstandwet	0	0	0	0	-
1.13	Gemeentegarantie	0	0	0	0	-
1.14	Marktstandplaatsen	0	0	0	0	-
1.15	Winkeltijdenwet	0	0	0	0	-
1.16	Kansspelen	672	562	1.234	638	51,69%
1.17	Kinderopvang en peuterspeelzalen	0	0	0	0	-
1.18	Telecommunicatie	0	0	0	0	-
1.19	Verkeer en vervoer	17.267	13.620	30.888	15.254	49,39%
1.20	Diversen	63.742	61.664	125.405	75.348	60,08%

1.21	In deze titel niet benoemde beschikking	0	0	0	0	-
1	Subtotaal titel 1	352.604	298.693	651.297	523.095	80,32%
2.1	Begripsomschrijvingen Vooroverleg / beoordelen	0	0	0	0	-
2.2	conceptaanvraag	0	0	0	0	-
2.3	Omgevingsvergunning	1.801.592	848.631	2.650.223	2.600.000	98,10%
2.4	Vermindering	0	0	0	0	-
2.5	Teruggaaf Wijziging	0	0	0	0	-
2.6	omgevingsvergunning als gevolg van wijziging project	0	0	0	0	-
2.7	Bestemmingswijzingen zonder activiteiten	0	0	0	0	-
2.8	Slopmelding	0	0	0	0	-
2.9	Openstellingsvergunning	0	0	0	0	-
2.10	In deze titel niet benoemde beschikking	0	0	0	0	-
2	Subtotaal titel 2	1.801.592	848.631	2.650.223	2.600.000	98,10%
3.1	Horeca Organiseren van	12.133	10.253	22.386	17.645	78,82%
3.2	evenementen of markten	4.467	3.775	8.242	6.792	82,41%
3.3	Prostitutiebedrijven Splitsingsvergunning	0	0	0	0	-
3.4	woonruimte	0	0	0	0	-
3.5	Leefmilieuverordening	672	562	1.234	962	77,94%
3.6	Brandbeveiligingsverordening Niet benoemde vergunning, ontheffing of andere	280	234	514	201	39,08%
3.7	beschikking	0	0	0	0	-
3	Subtotaal titel 3	17.552	14.824	32.376	25.600	79,07%

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft aan in hoeverre de gemeente Lansingerland in staat is om haar financiële risico's op te vangen en welke methode gebruikt wordt voor het bepalen van het risicoprofiel. Daarnaast beschrijft de paragraaf op hoofdlijnen op welke wijze 'risicobeheersing' onderdeel is van de bedrijfsvoering van de gemeente. Op basis van het BBV nemen gemeenten een aantal verplichte financiële kengetallen op in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en het jaarverslag. Dit om de leden van provinciale staten en de gemeenteraad gemakkelijker inzicht te geven in de financiële positie van hun provincie of gemeente.

Risicobeheersing in de gemeente Lansingerland

De nota Risicomanagement en weerstandsvermogen 2015-2018 beschrijft op welke wijze Lansingerland haar risico's beheerst en hier verantwoording over af legt. Actualisatie van deze nota staat gepland voor 2020. De nota beschrijft o.a. welke informatie we in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de Begroting 2020 opnemen.

Op basis van de huidige inzichten loopt Lansingerland haar grootste financiële risico's bij de grondexploitaties. Het risico op de grondexploitaties houdt verband met de hoge boekwaarde van reeds gedane investeringen in grond en de marktomstandigheden. Het risico is dat grond niet, later, of voor een lagere prijs wordt verkocht dan nu voorzien. Om dit risico te 'beheersen' moeten we vooral inspelen op de marktontwikkelingen en het onderscheidende vermogen van de gemeente als toekomstige woongemeente of vestigingsplaats voor een bedrijf. Dit is daarom ook een speerpunt van het college. Om de boekwaarde op de huidige grondexploitaties niet (verder) op te laten lopen is de gemeente terughoudend met het doen van nieuwe uitgaven. Uitgaven doen we pas als deze noodzakelijk zijn om 'inkomsten' te genereren. Waar mogelijk benutten we schaalvoordelen om werkzaamheden te clusteren. In de Begroting 2020-2023 (prognose balans) is zichtbaar dat het geïnvesteerde bedrag in de grondexploitaties de komende jaren verder terugloopt. We verwachten meer inkomsten dan uitgaven. Voor een verdere toelichting op de risico's van de grondexploitaties wordt verwezen naar Paragraaf Grondbeleid.

Inventarisatie risico's

Op basis van het risicoprofiel van de gemeente Lansingerland kan worden bepaald hoeveel middelen nodig zijn om alle risico's te kunnen opvangen. Daarbij maken we onderscheid tussen 'incidentele risico's' en het risico op structurele tegenvallers. Incidentele risico's dienen te worden afgedekt door het beschikbare weerstandsvermogen en voor het opvangen van structurele risico's zal voldoende 'flexibiliteit' in de begroting aanwezig moeten zijn. Dit laatste maken we inzichtelijk door in de paragraaf weerstandsvermogen een aantal scenario's te schetsen die zich voor kunnen doen en daarbij aan te geven wat de financiële impact is op de saldi van de meerjarenbegroting.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend op basis van een risicosimulatie. Uitgangspunt hierbij is een statistische benadering die ervan uitgaat dat nooit alle risico's zich tegelijk én in hun maximale omvang zullen voordoen. Indien dat wel het geval is, zou op basis van de in beeld gebrachte risico's, hiermee een bedrag gemoeid zijn van € 117 miljoen (feitelijk het absoluut maximum aan financieel gevolg van de in beeld gebrachte risico's).

Dit is als volgt te verdelen over de algemene dienst en de grondexploitaties:

- Algemene dienst: € 16 miljoen
- Grondexploitaties: € 101 miljoen

Top 10 risico's gemeente Lansingerland

De top 10 aan risico's zijn op basis van hun aandeel in het totaal benodigde weerstandsvermogen:

Nr.	Risico	Kans	Maximaal bedrag (x 1.000)
1	Wilderszijde wordt niet meer ontwikkeld en grond afboeken naar restwaarde.	30%	€ 23.060
2	Fiscale optimalisatie Westpolder wordt niet gerealiseerd.	30%	€ 12.500
3	Vraag naar bedrijventerrein Oudeland komt onder druk.	30%	€ 9.370
4	Perceel in Oudeland kan niet worden verworven en daardoor niet worden uit gegeven.	50%	€ 4.410
5	Niet of later verkopen incurante restkavels Oudeland	30%	€ 6.200
6	Lagere grondprijs Oudeland na 6 jaar.	10%	€ 12.435
7	Projectrisico's uitvoering Westpolder (parkeren, fietsen, ontsluiting)	30%	€ 2.500
8	Lagere dekking Rijk inkomensdeel BUIG	30%	€ 1.200
9	Niet halen targets deelplannen Westpolder	30%	€ 2.300
10	Verwachte versnelling in GREX Groenzoom vindt niet plaats	30%	€ 2.000

Uit de voorgaande tabel blijkt dat onze grootste risico's betrekking hebben op de grondexploitaties, waarvan Westpolder en Wilderszijde de grootste invloed hebben. De genoemde bedragen zijn de mogelijke verdere verliezen op de grondexploitaties als de ontwikkelingen niet lopen zoals we nu inschatten op basis van de huidige marktomstandigheden. Naast bovenstaande incidentele effecten zijn er, als het risico zich voordoet, ook structurele effecten omdat schulden niet of minder snel kunnen worden afgelost. Op basis van de huidige rekenrente van 1,7% voor de grondexploitaties betekent elke € 10 miljoen verdere verliesname op de grondexploitatie een toename van de structurele rentelast op de begroting van € 0,17 miljoen. Voor wat betreft het risico op het moeten afboeken van Wilderszijde merken wij op dat we dit risico voorlopig nog handhaven totdat het project Wilderszijde formeel in exploitatie wordt genomen, inclusief de bijbehorende grondexploitatie en een op die grondexploitatie toegespitste risicoanalyse.

Ten opzichte van de Begroting 2019 zijn een aantal risico's uit de top 10 gemuteerd. Het risico op verminderde vraag naar grond op bedrijventerreinen schat het college lager in dan bij de Begroting 2019. Dit komt o.a. doordat in 2018 een aantal grote gronden zijn verkocht en daarmee is het risico gedaald.

In de Begroting 2019 stond nog een risico op planschade. In de Jaarrekening 2018 is hiervoor een voorziening getroffen en is het risico dus opgetreden (en daarmee geen risico meer maar een feit).

Het benodigde risicobedrag voor een eventueel tekort op Bleizo is ten opzichte van de jaarstukken 2018 en de Begroting 2019 verlaagd. Een eventueel tekort bij Bleizo komt voor de eerste € 9,5 miljoen ten laste van de gemeente Zoetermeer. Hiermee rekening houdend houden we op basis van de grondexploitatie Bleizo 2019 rekening met een risico van € 0,2 miljoen voor Lansingerland. Het risico valt daarmee buiten de top 10. Doordat dit risico uit de top 10 valt schuift het risico t.a.v. de versnelling GREX Groenzoom de top 10 in.

Risico's verbonden partijen

De gemeente Lansingerland neemt deel in diverse gemeenschappelijke regelingen en verbonden partijen. In de paragraaf verbonden partijen van deze begroting is een overzicht hiervan opgenomen en is per partij ook inzicht gegeven in de risico's bij de verbonden partij.

De risico's van Bleizo en het effect hiervan op het benodigde weerstandsvermogen van de gemeente zijn in de vorige paragraaf toegelicht. Uit de Begroting 2020 en de Jaarrekening 2018 van de gemeenschappelijke regeling Hoefweg blijkt dat de risico's die Hoefweg loopt nog opgevangen kunnen worden binnen de eigen grondexploitatie (de grondexploitatie bevat zelf nog voldoende weerstandscapaciteit). De gemeente zelf hoeft op basis van de huidige inzichten geen weerstandscapaciteit hiervoor aan te houden.

Het project Bleizo betreft de ontwikkeling van een hoogwaardige openbaar vervoersknoop (HOV) en de gebiedsontwikkeling rondom de knoop. Op 17 mei 2019 heeft staatssecretaris Stientje Van Veldhoven (ministerie van Infrastructuur en Waterstaat) het station Lansingerland-Zoetermeer op feestelijke wijze geopend. De trein, Randstadrail, bus, auto en fiets zijn hier met elkaar verbonden. Voor de gebiedsontwikkeling is het gebied in 2 delen opgedeeld. Voor Bleizo-Oost, het deel ten oosten van de HSL, is inmiddels het bestemmingsplan definitief vastgesteld. De economische groei en vraag naar logistieke kavels in de Corridor A12 maakt dat er ruimte is voor logistieke bedrijventerreinen. Partijen in de Corridor A12 hebben hierover met elkaar afspraken gemaakt, waardoor het bestemmingsplan voor Bleizo-Oost vastgesteld kon worden. Voor Bleizo-West doen we onderzoek naar een alternatief ontwikkelprogramma. Hiervoor is een eerste stedenbouwkundige verkenning uitgevoerd. Alvorens te kunnen besluiten over het ontwikkelprogramma voor Bleizo-West brengen we eerst alle contexten die behoren bij deze afweging in beeld. Dit is nodig om de gemeenteraden van Lansingerland en Zoetermeer weloverwogen en goed geïnformeerd een besluit te kunnen nemen. De vaststelling van het bestemmingsplan voor Bleizo-West is opgeschort totdat er meer duidelijkheid is over het onderzoek.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit betreft de middelen die de gemeente heeft of ter beschikking kan krijgen om de financiële gevolgen van risico's op te vangen. Het uitgangspunt daarbij is dat structurele risico's opgevangen moeten worden door structurele 'weerstandscapaciteit' en incidentele risico's opgevangen worden door incidentele 'weerstandscapaciteit'. Dit onderscheid is ook van belang met het oog op het 'structureel evenwicht' in de begroting en de toets van de Provincie hierop.

Incidentele weerstandscapaciteit

De gemeente Lansingerland rekent alleen de algemene reserve tot de incidentele weerstandscapaciteit. De overige reserves rekenen wij niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit zijn de bestemmingsreserves en de stille reserves. Bestemmingsreserves worden niet meegenomen, omdat hier al een bestemming aan is toegekend. Stille reserves (ontstaan wanneer de boekwaarde van de activa lager is dan de verkoopwaarde) worden niet meegenomen, omdat deze pas geïncasseerd kunnen worden als de activa verkocht wordt. Echter, als er expliciete besluiten worden genomen om stille reserves te gelden te maken, dan worden deze toegevoegd aan de weerstandscapaciteit.

Structurele weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit betreft de flexibiliteit die er in de begroting is. Dit betreft de mate waarin lasten verder zijn terug te brengen (door bezuinigingen), inkomsten te verhogen en de inzet van de post onvoorzien. Zodoende bestaat structurele weerstandscapaciteit uit:

- Onbenutte belastingcapaciteit;
- Post onvoorzien;
- Bezuinigingspotentieel lastenniveau tot wettelijke taken.

De onbenutte belastingcapaciteit is in theorie niet gemaximeerd. Er zijn geen maximum tarieven voor de OZB. Wel zijn er landelijk afspraken over de maximale jaarlijkse stijging van de OZB (macro-norm) en geldt voor het doen van een aanvraag tot artikel 12 dat de OZB boven de drempelpercentages ligt (gebaseerd op 120% van het landelijk gemiddelde OZB-percentages).

De post onvoorzien bedroeg in de Begroting 2018-2021 nog structureel € 250.000. Op grond van de financiële verordening 2017 bepaalt het college jaarlijks opnieuw de omvang van de post onvoorzien en motiveert de omvang in de begroting. Voor de Begroting 2019-2022 zag het college aanleiding de hoogte van de post onvoorzien naar € 100.000 bij te stellen. Aangezien de post onvoorzien nauwelijks wordt aangesproken stelt het college voor in deze begroting de post verder te verlagen naar € 50.000.

De afgelopen jaren kende de gemeente jaarlijks forse overschotten bij de jaarrekening. Bij het opstellen van de Begroting 2019-2022 is de begroting kritisch doorgelopen op eventuele (structurele) budgetruimte. Deze structurele budgetruimte is in de Begroting 2019-2022 toegevoegd aan de begrotingsruimte en ingezet voor het Collegeprogramma 2019-2022. Dit betekent wel dat de komende jaren de overschotten waarschijnlijk beperkter zullen zijn en er mogelijk (incidentele) tegenvallers ontstaan.

Ten behoeve van de Kadernota 2015 is het bezuinigingspotentieel in beeld gebracht indien de gemeente alleen de wettelijke taken zou uitvoeren en op taken met een inspanningsverplichting het minimale zou doen. In dat geval zou de gemeente nog enkele miljoenen kunnen bezuinigen. Dit zou dan wel gepaard gaan met veel maatschappelijke onrust en de bezuinigingen zijn veelal niet direct in het eerstvolgende begrotingsjaar in te voeren. De flexibiliteit op dit punt is beperkt.

Risicobuffer in grondexploitaties en projecten

In de grondexploitaties en kredieten is meestal ook een post 'onvoorzien' opgenomen. Binnen de grondexploitaties en projecten zelf is dus ook enige mate van weerstandscapaciteit aanwezig. Bij het bepalen van het weerstandsvermogen op gemeenteniveau houden we geen rekening met deze posten 'onvoorzien'.

Benodigde weerstandscapaciteit

De grootte van risico's zijn na identificatie ingeschat middels het benoemen van een kans en een gevolg (kwantificering). Op basis van de ingevoerde risico's is de risicosimulatie uitgevoerd. Op basis van deze simulatie kan (met een zekerheidspercentage van 90%) gesteld worden dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 39,3 miljoen.

De benodigde weerstandscapaciteit is als volgt te verdelen:

- Algemene dienst € 3,2 miljoen
- Grondexploitaties € 36,1 miljoen (incl. Bleizo)

De Rekenkamer Lansingerland gaat als 'benchmark' voor de risico's op grondexploitaties uit van een benodigde weerstandscapaciteit van 10% van de boekwaarde van de grondexploitaties in exploitatie en 10% van de nog te realiseren opbrengsten. Op basis van de Jaarrekening 2018 en de onderliggende grondexploitaties is dan € 51,3 miljoen nodig voor de gemeentelijke grondexploitaties. Voor Hoefweg is dit € 4,5 miljoen en voor Bleizo € 9 miljoen. Totaal dus circa € 64,8 miljoen. Deze berekeningswijze van de Rekenkamer is sterk genormeerd en houdt geen rekening met de specifieke omstandigheden. Enige afwijking tussen deze berekening en de eigen berekening is dus logisch. De eigen berekening van circa € 36 miljoen is circa € 14 miljoen lager dan de € 50 miljoen op basis van de methode Rekenkamer. De afwijking zit voor € 4,5 miljoen in het feit dat op basis van ons eigen risicobeleid we geen weerstandsvermogen hoeven aan te houden voor Hoefweg (de risico's van Hoefweg zijn nog op te vangen binnen het verwachte positieve resultaat van Hoefweg) en voor circa € 8,8 miljoen in Bleizo. Op basis van de risicoanalyse van Bleizo (aangepast naar grondslagen Lansingerland) is € 0,2 miljoen nodig. Op basis van de Rekenkamer is dit € 9 miljoen. Verschil zitten deze beide inschattingen zit vooral in het feit dat in de risico analyse van Bleizo de omvang van het risico op dalende grondprijzen lager is dan de methode waar de Rekenkamer mee rekent. Reden is dat vanaf de actualisatie 2014 van Bleizo reeds met een neerwaartse bijstelling van de grondprijzen rekening is gehouden. Het risico bedrag voor daling van de grondprijzen is daarmee ook lager. Daarnaast staat de gemeente Zoetermeer voor € 9,5 miljoen garant voor een tekort op de exploitatie Bleizo. De systematiek van de Rekenkamer houdt daar geen rekening mee. Voor de gemeentelijke grondexploitaties (inclusief Wilderszijde nog in exploitatie te nemen deel) is op basis van de methode Rekenkamer € 51,3 miljoen nodig. In de benodigde weerstandscapaciteit is dit

€ 36 miljoen. Het verschil zit vooral in het project Oudeland, Wilderszijde in exploitatie en Westpolder. In de projecten Oudeland en Wilderszijde in exploitatie is in de grondexploitatie zelf al rekening gehouden met een risicoreserve voor grondprijzen/vertraging. Afdekking via het weerstandsvermogen is dan niet nodig. Op basis hiervan is er geen reden het risicoprofiel van de gemeente bij te stellen voor de bepaling van het weerstandsvermogen. Voor Westpolder geldt dat hier een samenwerkingsovereenkomst is gesloten met een ontwikkelaar inclusief momenten en afgesproken financiële resultaten van de grondexploitatie. Op basis hiervan is er ook geen reden het risicoprofiel van de gemeente bij te stellen.

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Op basis van de Begroting 2020-2023 ontwikkelt het weerstandsvermogen zich als volgt:

<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Stand per 31 december	2019	2020	2021	2022	2023
Algemene reserve	102.131	86.414	86.575	85.319	85.206
Totale weerstandscapaciteit	102.131	86.414	86.575	85.319	85.206
Benodigde weerstandscapaciteit	39.300	39.300	39.300	39.300	39.300
Ratio weerstandsvermogen	2,6	2,2	2,2	2,2	2,2

In de nota risicomanagement is opgenomen dat Lansingerland streeft naar een ratio van 1,2 op de lange termijn. Door de saldi van de jaarrekeningen de afgelopen jaren en de betere vooruitzichten voor de grondexploitaties ligt de ratio inmiddels ruim boven de 2. In deze begroting stelt het college voor een (beredeneerd) deel van de algemene reserve (en daarmee de weerstandscapaciteit) in te zetten om een aantal incidentele lasten en investeringen in de toekomst van Lansingerland te dekken. De algemene reserve neemt hierdoor in 2020 af. Bovenstaande tabel geeft aan dat het weerstandsvermogen (ratio) nog ruim boven de streefwaarde van 1,2 blijft na inzet van de algemene reserve.

Scenario's risico op structurele tegenvallers - mogelijke impact onzekere gebeurtenissen

Met ingang van de Begroting 2017 geeft de paragraaf weerstandsvermogen inzicht in scenario's (onzekere gebeurtenissen) die zich kunnen voordoen en het mogelijke effect hiervan op het saldo van de begroting. Er zijn vele honderden scenario's/gebeurtenissen denkbaar. De kern van deze paragraaf is vooral te laten zien wat de effecten kunnen zijn van een aantal nadelige scenario's en in welke mate de begroting in staat is deze risico's op te vangen. Het gaat hier om onzekere ontwikkelingen die zich mogelijk kunnen voordoen. Het zijn dus geen scenario's die we verwachten. Als dat wel het geval was geweest waren deze effecten in de begroting zelf opgenomen. Hierna zijn de effecten toegelicht van een scenario waarbij de grondopbrengsten de komende 4 jaar voor 50% van de begroting gerealiseerd worden (als gevolg van lagere prijzen of niet realiseren van verkopen). Ook de mogelijke effecten van de vennootschapsbelasting en tegenvallers bij de decentralisaties en de algemene uitkering zijn opgenomen.

De scenario's worden gepresenteerd op basis van de saldi van de vast te stellen Begroting 2020-2023.

<i>Bedragen x € 1.000.000</i>				
Effect op exploitatie saldo	2020	2021	2022	2023
Saldo Begroting 2020-2023	1	0,9	-0,5	0,4
1. Effect grondverkoop 50% van begroting	-0,4	-0,7	-0,9	-1,1
2. Risico VPB	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
3. Algemene uitkering 1% lager	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
4. Effect indien decentralisaties 5% budgetoverschrijding	-0,75	-0,75	-0,75	-0,75
Saldo Begroting 2020-2023	-1,25	-1,65	-3,25	-2,55

Financiële kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

	<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Netto schuldquote	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
A) Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	224.433	183.711	156.367	138.098	121.903	80.709
B) Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	16.160	19.000	23.544	38.037	33.777	58.354
C) Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	18.708	17.003	17.003	17.003	17.003	17.003
D) Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	376	376	376	376	376	376
E) Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	16.992	25.111	12.000	12.000	12.000	12.000
F) Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	0	0	0	0	0	0
G) Overlopende activa (cf. art. 49 BBV)	3.971	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
H) Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	195.673	143.390	149.511	143.414	132.304	131.315
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	122%	133%	121%	124%	119%	107%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Omdat er bij leningen onzekerheid kan bestaan of ze allemaal worden terugbetaald, wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden te berekenen. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en wat dat betekent voor de schuldenlast. Bij beide berekeningen worden bij de financiële activa de verstrekte leningen opgenomen.

	<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
A) Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	224.433	183.711	156.367	138.098	121.903	80.709
B) Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	16.160	19.000	23.544	38.037	33.777	58.354
C) Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	18.708	17.003	17.003	17.003	17.003	17.003
D) Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	4.138	3.959	3.778	3.590	3.397	3.196
E) Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	16.992	25.111	12.000	12.000	12.000	12.000
F) Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	0	0	0	0	0	0
G) Overlopende activa (cf. art. 49 BBV)	3.971	3.000	3.000	3.000	3.000	3.000
H) Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	195.673	143.390	149.511	143.414	132.304	131.315
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	120%	131%	119%	122%	117%	105%

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Bedragen x € 1.000

Solvabiliteit	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
A) Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	115.060	108.204	105.759	104.026	101.406	100.784
B) Balanstotaal	395.709	347.273	323.208	319.399	297.962	282.242
Solvabiliteit (A/B) x 100%	29%	31%	33%	33%	34%	36%

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft het structurele en reële evenwicht van de begroting weer. Thans wordt er onderscheid gemaakt tussen de structurele en incidentele lasten. Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaren voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld de personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan de gemeenschappelijke regelingen.

Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

Bedragen x € 1.000

Structurele exploitatieruimte	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
A) Totaal structurele lasten	147.033	145.941	123.930	124.196	124.955	123.679
B) Totaal structurele baten	150.411	142.711	122.756	123.593	122.826	123.436
C) Totaal structurele toevoegingen aan de reserves	1.071	2.543	745	730	744	727
D) Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	3.182	3.369	2.564	1.930	2.294	1.766
E) Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	195.673	143.390	149.511	143.414	132.304	131.315
Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/E x 100%	3%	-2%	0%	0%	0%	1%

Belastingdruk

De belastingcapaciteit van de gemeente geeft de belastingdruk voor een gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde ten opzichte van het landelijk gemiddelde (t-1) weer. Een percentage > 100% geeft weer dat de belastingdruk van de gemeente hoger is dan het landelijk gemiddelde.

Bedragen x € 1,-

Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar ervoor	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
A) OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	381,33	366,00	366,00	366,00	366,00	366,00
B) Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	241,08	245,18	249,35	253,59	257,90	262,28
C) Afvalstoffenheffing voor een gezin	187,02	240,48	290,49	294,30	288,56	282,89
D) Eventuele heffingskorting	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
E) Totale woonlasten gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	809,43	851,66	905,84	913,89	912,46	911,17
F) Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	751,97	749,02	749,02	749,02	749,02	749,02
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar ervoor (E/F) x 100%	108%	114%	121%	122%	122%	122%

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft een indicatie van risico's van de boekwaarde van de bouwgronden op de totale baten van de gemeente. De boekwaarde van de bouwgronden moet terugverdiend worden via de totale baten. Het betreft de verhouding tussen de boekwaarde van de bouwgronden en de totale baten. > 100% betekent dat de boekwaarde hoger is dan de totale baten in enig jaar. Dit betekent een verhoogd risico voor de gemeente.

Bedragen x € 1.000

Grondexploitatie	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
A) Niet in exploitatie genomen gronden (cf. art. 38 lid a punt 1 BBV)						
B) Bouwgronden in exploitatie (cf. art. 38 lid b BBV)	126.474	95.300	71.011	58.615	32.529	18.413
C) Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	195.673	143.390	149.511	143.414	132.304	131.315
Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	65%	66%	47%	41%	25%	14%

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

Door de Provincie zijn een aantal signaleringswaarden geformuleerd voor de kengetallen. Samengevat ziet het beeld voor Lansingerland er op basis van de Begroting 2020 als volgt uit:

Kengetal	Categorie A: minst risicovol	Categorie B: neutraal	Categorie C: meest risicovol
1. Netto schuldquote			
a. zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90-130%	> 130%
b. met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90-130%	> 130%
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20-50%	< 20%
3. Grondexploitatie	< 20%	20-35%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	Begr > 0%	Begr = 0%	Begr < 0%
5. Belastingcapaciteit	< 95%	95-105%	> 105%

Kengetal	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
1. Netto schuldquote						
a. zonder correctie doorgeleende gelden	122%	135%	123%	124%	118%	106%
b. met correctie doorgeleende gelden	120%	132%	121%	122%	116%	103%
2. Solvabiliteitsratio	29%	33%	33%	34%	36%	37%
3. Grondexploitatie	65%	66%	47%	41%	25%	14%
4. Structurele exploitatieruimte	3%	-1%	8%	9%	4%	3%
5. Belastingcapaciteit	106%	112%	113%	113%	114%	114%

Meerjarige ontwikkeling balans 2020-2023

De ontwikkeling van de balans is opgenomen in hoofdstuk 4 van de begroting.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

Kapitaalgoederen zijn eigendommen van de gemeente zoals wegen, riolering, bruggen, bomen en gebouwen die we duurzaam in stand houden. In onderstaande tabel geven we de kerncijfers weer van de belangrijkste kapitaalgoederen conform het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

<i>Bedragen x € 1,-</i>			
Kapitaalgoederen	Areaal	m2/st	Vervangingswaarde
Groen - algemeen	3.000.000	m2	22.750.000
Groen - bomen	23.000	stuks	
Wegen	3.300.000	m2	180.000.000
Riolering	557.000	m2	260.000.000
Civiele kunstwerken	2.219	stuks	125.000.000
Gebouwen	63	stuks	150.000.000
Totale vervangingswaarde			737.750.000

Het beheer en onderhoud is gebaseerd op door de gemeenteraad vastgestelde Beheerplannen. In de Beheerplannen is opgenomen hoe het reguliere en periodieke onderhoud plaatsvindt. Voor alle beheerplannen geldt dat het vastgestelde onderhoudskwaliteitsniveau minimaal B is of een equivalent hiervan. Kwaliteit B is een sobere kwaliteit waarbij de openbare ruimte er minder aantrekkelijk uitziet. Randvoorwaarden daarbij zijn: het waarborgen van de veiligheid en het voorkomen van kapitaalvernietiging. Sinds 2018 onderhouden we de onderdelen onkruidbestrijding, zwerfvuil, vegen en maaien voor de woonkernen op onderhoudsniveau A.

Het Integraal Beheerplan (IBP) Openbare ruimte 2017-2024 zorgt ervoor dat we het beheer zo integraal mogelijk aanpakken. Op deze manier zorgen we voor een zo hoog mogelijke kwaliteit en werken we efficiënt. In onderstaande tabel is een overzicht van de beheerplannen opgenomen.

Omschrijving Beheerplan	Vastgesteld door de raad	Frequentie Actualisatie	Actualisatie	Financiële vertaling in de begroting	Achterstallig onderhoud	Reserves en Voorzieningen
Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2017-2024	27 oktober 2016	4 jaar. In 2018 verwerken we eenmalig eerder genomen besluiten.	2020	Ja	Deels, zie toelichting wegen.	Reserve Waterbaggeren
Gemeentelijk Rioleringsplan 2015-2020	26 november 2015	5 jaar	2020	Ja	Deels, zie toelichting Riolering.	Voorziening Riool
Beheerplan Gebouwen 2017-2024	27 oktober 2016	4 jaar. In 2019 verwerken we eenmalig de impact van verduurzaming.	2019	Ja	Nee	Bestemmingsreserve gebouwen

Groen

Het beheer en onderhoud van Groen voeren we uit volgens het deelbeheerplan Groen dat onderdeel is van het IBP 2017-2024. De onderhoudswerkzaamheden vallen uiteen in klein onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen. Voor het klein en groot onderhoud is voor elke kern een raamcontract afgesloten met een aannemer. Het groot onderhoud baseren we op de resultaten van jaarlijkse schouwen die de technische kwaliteit van het groen in beeld brengen.

Het boomonderhoud volgt uit de boomveiligheidscontrole. Bij vervanging van groen zetten we in op het verduurzamen van de groene buitenruimte. Meerdere keren per jaar vindt monitoring van het onderhoudsniveau plaats via schouwen. Hierdoor kunnen we bijsturen wanneer het onderhoud van het afgesproken ambitieniveau afwijkt.

Vanuit Groen zetten we in 2020 extra in op klimaatadaptatie, biodiversiteit en participatie. In het door het Rijk vastgestelde Deltaplan Klimaatadaptatie, wordt gemeenten gevraagd passende maatregelen te nemen. De klimaatopgave heeft raakvlakken met onze doelstellingen op het gebied van biodiversiteit. Door de aanleg van meer groen en daarin specifieke keuzes te maken dragen we als gemeente bij aan een hogere biodiversiteit. Ons groenbeheer is zo vormgegeven dat het de biodiversiteit ten goede komt.

Binnen de gemeente zijn er de afgelopen jaren meerdere zelfbeheer-initiatieven ontstaan waarbij bewoners een stuk gemeentelijk groen geadopteerd hebben. Zelfbeheer geeft bewoners de gelegenheid om de onderhoudskwaliteit van het groen te verhogen, bovenop de kwaliteit die de gemeente kan leveren binnen het budget voor onderhoud. Naast de zelfbeheerprojecten laten we waar mogelijk ook bewoners participeren bij groot onderhoud en herinrichtingen.

Civiele Kunstwerken (water)

Het beheer en onderhoud van Civiele Kunstwerken voeren we uit volgens het deelbeheerplan Civiele Kunstwerken dat onderdeel uitmaakt van het IBP 2017-2024. Uitgangspunt voor Civiele Kunstwerken is een upgrade naar onderhoudsniveau B, mits de veiligheid in het openbaar gebied niet in het geding komt en er geen kapitaalvernietiging plaatsvindt. De doelstelling onderhoudsniveau B willen we bereiken voor 2022.

De belangrijkste beheerstrategie is het uitvoeren van onderhoud op basis van planmatige inspecties. Aan de hand van inspecties en kwaliteitsonderzoeken stellen wij de feitelijk uit te voeren onderhoudsmaatregelen en het onderhoudsprogramma op.

De maatregelen bestaan uit het uitvoeren van klein en groot onderhoud en het vervangen van kunstwerken. Hierbij streven wij naar een integrale aanpak. In het cyclisch onderhoud stemmen wij af met de verschillende beheerdisciplines om zoveel mogelijk in één werkgang de benodigde werkzaamheden uit te voeren in de openbare ruimte. Deze gezamenlijke aanpak zorgt voor minder kosten in de uitvoering en minder overlast voor de omgeving tijdens de uitvoering van werkzaamheden. Onderhoudswerkzaamheden voeren we zoveel mogelijk duurzaam uit. Bij het vervangen van kunstwerken passen we onderhoudsarme en duurzame materialen toe en waar mogelijk vormen we beschoeiingen om naar natuurvriendelijke oevers om de waterkwaliteit te verbeteren.

Wegen

Het beheer en onderhoud van wegen voeren we uit volgens het deelbeheerplan Wegen dat onderdeel uitmaakt van het IBP 2017-2024. Uitgangspunt voor wegen is een upgrade naar onderhoudsniveau B, mits de veiligheid in het openbaar gebied niet in het geding komt en er geen kapitaalvernietiging plaatsvindt. De doelstelling onderhoudsniveau B willen we bereiken voor 2022.

De belangrijkste beheerstrategie is het uitvoeren van onderhoud op basis van tweejaarlijkse inspecties. Aan de hand van inspecties en kwaliteitsonderzoeken stellen wij de feitelijk uit te voeren onderhoudsmaatregelen en het onderhoudsprogramma op.

Bij het opstellen van het onderhoudsprogramma staat het effect op de levensduur van de verharding centraal in onderhoudskeuzes. Hierdoor zorgen we voor het economisch meest voordelige onderhoud. Hierbij streven wij naar een integrale aanpak met de verschillende beheerdisciplines, om zoveel mogelijk in één werkgang de benodigde werkzaamheden uit te kunnen voeren in de openbare ruimte. Deze gezamenlijke aanpak zorgt voor minder kosten in de uitvoering en minder overlast voor de omgeving tijdens de uitvoering van werkzaamheden. Onderhoudswerkzaamheden voeren we zoveel mogelijk duurzaam uit.

Riolering

In tegenstelling tot andere kapitaalgoederen, heeft Riolering geen beeldkwaliteitscriterium waaraan het moet voldoen. Voor Riolering geldt dat we aan de wettelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater moeten voldoen. De invulling hiervan is beschreven in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) 2015-2020, dat door de gemeenteraad is vastgesteld. Het GRP is het huidige kader voor beheer- en onderhoudsactiviteiten voor het kapitaalgoed Riolering.

Daarnaast zijn in het GRP enkele thema's benoemd, die we belangrijk vinden en waar we de afgelopen jaren maar zeker ook in de toekomst aandacht aan beste(e)d(d)en. Klimaatadaptatie en aandacht voor duurzaamheid is een gemeentebreed thema waar Riolering actief aan deelneemt. Bij de voorbereiding van werkzaamheden nemen we maatregelen om eventuele toekomstige problemen - als gevolg van klimaatverandering - op te lossen en zo wateroverlast of droogteproblemen te voorkomen.

Om het beheer en onderhoud optimaal uit te voeren is meten, monitoren en op orde brengen en houden van gegevens noodzakelijk. Afgelopen jaren hebben we stappen gezet en daar gaan we de komende jaren in verder. Een belangrijk onderdeel is het Basisrioleringsplan (BRP), ook informatiedrager voor het GRP. De komende tijd herzien we de huidige BRP's om maatregelen te bepalen.

De komende jaren investeren we extra om de gemalen en drukriolering te optimaliseren. Hiermee streven we naar het terugdringen van het aantal storingen van drukrioleringsgemalen.

Gebouwen

De gemeente is juridisch eigenaar van circa 60 vastgoedobjecten. De vastgoedportefeuille bestaat onder andere uit het gemeentehuis, gemeentewerf, afvalbrengrstation, sporthallen, maatschappelijke accommodaties, kinderdagopvang, strategische objecten en onderwijsgebouwen. Van deze laatste groep (onderwijsgebouwen) zijn 20 stuks overgedragen aan schoolbesturen voor primair onderwijs. Van 3 onderwijsgebouwen is de gemeente vooralsnog eigenaar en zijn wij in onderhandeling met schoolbesturen over het formeel in gebruik geven of in eigendom overdragen van deze schoolgebouwen.

Wij streven naar sociaal en financieel rendement van ons vastgoed. Uitgangspunt is dat er alleen sprake is van eigendom en/of exploitatie daar waar dat noodzakelijk is voor de uitoefening van een publieke taak. We pakken mogelijkheden om niet essentieel vastgoed van de hand te doen op. De komende jaren zullen nog enkele verkopen volgen welke in het verleden zijn ingezet (zoals de Laan van Koot). Ons vastgoedbezit is wat dat betreft op orde.

Het beheer en de exploitatie van een groot aantal gebouwen is door de gemeente bij een externe partij belegd. Vanaf 2018 is dit ondergebracht bij Sportfondsen. Het groot onderhoud voert de gemeente uit, conform het Beheerplan Gebouwen en het bijbehorende Meerjaren-Onderhoudsprogramma (MJOP). De kosten voor het groot onderhoud worden gedekt door de bestemmingsreserve Gebouwen.

Daar waar sprake is van vervanging kijken we of er mogelijkheden zijn om de producten te verduurzamen. Het verduurzamen van ons vastgoed zal onderdeel worden van het MJOP van de gebouwen om zo kapitaalvernietiging te voorkomen en op natuurlijke momenten verduurzaming te kunnen toepassen. Een aantal zaken zijn uitgesteld om investeringen af te kunnen stemmen op het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed, er is geen sprake van een structurele onderhoudsachterstand.

Paragraaf Financiering

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie (treasury). Hoofddoel van deze functie is dat er tijdig voldoende geld aanwezig is om aan alle financiële verplichtingen te voldoen.

Met betrekking tot treasury is wet- en regelgeving van toepassing die zowel extern als intern van aard is. De belangrijkste externe wet- en regelgeving omvat:

- Wet Financiering Decentrale Overheden (FiDo)
- Regeling Uitzetting Derivaten Decentrale Overheden (Ruddo)
- Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof)
- Regeling Schatkistbankieren
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- Gemeentewet (toezichthoudende rol Provincie)
- Financiële-verhoudingswet (toezichthoudende rol Provincie)

De belangrijkste interne regelgeving omvat:

- Treasurystatuut 2015
- Financiële Verordening Gemeente Lansingerland 2017

Treasurybeleid

De gemeente onderscheidt een drietal subdoelstellingen van de treasuryfunctie:

1. Het verzekeren van duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities.
2. Het beschermen van gemeentelijke vermogens- en (rente)resultaten tegen ongewenste financiële risico's zoals met name renterisico's, kredietrisico's, liquiditeitsrisico's.
3. Het streven, binnen de kaders van wet- en regelgeving en binnen de bepalingen van het Treasurystatuut, naar een optimale financieringsstructuur en beheersing van de daarmee gemoeide kosten.

Om deze doelstellingen te realiseren richt de treasuryfunctie zich op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de huidige en toekomstige financiële inkomende en uitgaande geldstromen, financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Binnen de wettelijke kaders is het doel om tegen zo laag mogelijke kosten te financieren.

Daarbij is het van belang om de financiële inkomende en uitgaande geldstromen adequaat te administreren en betrouwbare prognoses te hebben van toekomstige geldstromen. Onze liquiditeitsprognoses worden in beginsel op weekbasis geactualiseerd.

Toegang tot financiële markten

Gezien de kredietwaardigheid van de overheden is, volgens onze geldverstrekkers, het risico verwaarloosbaar dat op enig moment geen geld beschikbaar zou zijn.

Rentevisie

Onze rentevisie houdt in dat wij een inschatting maken van het rentepercentage dat komende jaren moet worden betaald voor nieuw aan te trekken leningen op de kapitaalmarkt. Voorzichtigheidshalve schatten wij deze herfinancieringsrente conservatief in. Bij de Kaderbrief 2020 is deze herfinancieringsrente ingeschat op 1,5 procent en dit percentage is verwerkt in de Begroting 2020-2023.

Schatkistbankieren

Gemeenten dienen verplicht eventuele financiële tegoeden, boven een drempelbedrag, aan te houden bij het Ministerie van Financiën, het zogenaamde schatkistbankieren. Het drempelbedrag bedraagt 0,75 procent van het begrotingstotaal. Voor Lansingerland is het drempelbedrag voor 2020 ruim € 1,0 miljoen. Wij maken gebruik van het schatkistbankieren.

Financiële risico's

Rente risico's

Kasgeldlimiet

Om een grens te stellen aan korte financiering (rentetypische looptijd tot één jaar) is in de Wet FiDo de kasgeldlimiet opgenomen. Het doel van de kasgeldlimiet is het voorkomen dat fluctuaties in korte rente (schulden < 1 jaar) direct een grote impact hebben op de rentelasten in het exploitatiejaar. De kasgeldlimiet voor gemeenten bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal. Deze wordt gedefinieerd als alle lasten op de begroting vóór verdeling van de reserves. De hoogte van de kasgeldlimiet is voor 2020 berekend op € 12,7 miljoen (2019: ruim € 12,5 miljoen):

Kasgeldlimiet	Bedragen x € 1.000			
	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Omvang Begroting 2020-2023	149.511	143.414	132.304	131.315
1. Toegestane kasgeldlimiet				
In procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
In bedragen	12.708	12.190	11.246	11.162
Renterisico's afgedekt met CAP	0	0	0	0
Totaal kasgeldlimiet	12.708	12.190	11.246	11.162
2. Omvang vlottende schuld				
Opgenomen gelden < 1 jaar	12.000	12.000	12.000	12000
Schuld in rekening courant	0	0	0	0
Gestorte gelden door derden < 1 jaar	0	0	0	0
Overige geldleningen (geen vaste schuld)	0	0	0	0
Totaal omvang vlottende schuld	12.000	12.000	12.000	12.000
3. Vlottende middelen				
Contante gelden in kas	0	0	0	0
Tegoeden in rekening courant	0	0	0	0
Overige uitstaande gelden < 1 jaar	12.000	12.000	12.000	12000
Totaal vlottende middelen	12000	12000	12000	12000
Toets kasgeldlimiet				
4. Totaal netto vlottende schuld (2-3)	0	0	0	0
Ruimte(+)/Overschrijding(-); (1-4)	12.708	12.190	11.246	11.162

Renterisiconorm

In het kader van de wet FiDo wordt jaarlijks de renterisiconorm vastgesteld. Het doel van het beheersen van de renterisiconorm is spreiding in de aflossing en / of renteherziening in de leningenportefeuille waardoor mogelijke renterisico's worden beperkt. Door deze spreiding wordt voorkomen dat op een bepaald moment veel leningen op hetzelfde moment moeten worden afgelost of de rente herzien wordt waardoor sterk afwijkende markttrentes grote gevolgen hebben op de begrotingssaldi.

De renterisiconorm is wettelijk bepaald op 20% van de op 1 januari bestaande omvang van het begrotingstotaal. De hoogte van de renterisiconorm bedraagt voor 2020 € 29,9 miljoen (voor 2019: € 29,5 miljoen):

	Bedragen x € 1.000			
Renterisico's vaste schuld	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Renterisico's				
Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
Renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0
1. Saldo renteherziening op vaste schuld	0	0	0	0
2. Aflossingen	27.347	18.269	16.198	69.198
3. Renterisico op vaste schuld (1+2)	27.347	18.269	16.198	69.198
4. Renterisiconorm (4)	29.902	28.683	26.461	26.263
5. Ruimte renterisiconorm				
5.a. Ruimte onder renterisiconorm	733	8.453	9.825	0
5.b. Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	43.175
Berekening renterisiconorm				
Begrotingstotaal	149.511	143.414	132.304	131.315
Vastgelegd percentage (bij min. regeling)	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	29.902	28.683	26.461	26.263

Lansingerland overschrijdt in 2023 de renterisiconorm. Bij de provincie wordt een ontheffingsverzoek ingediend. Dit is in voorgaande jaren ook gedaan en daar hebben wij goedkeuring op ontvangen. Omdat Lansingerland weliswaar in 2023 een fors bedrag aan leningen moet aflossen maar op basis van de huidige liquiditeitsprognoses slechts zeer beperkt moet herfinancieren, loopt de gemeente nauwelijks financieel risico. Wanneer herfinanciering aan de orde is, zal bij het afsluiten van nieuwe leningen de renterisiconorm in acht worden genomen.

Kredietrisico

Het kredietrisico is het risico op een waardedaling van een uitstaande vordering ten gevolge van het (tijdig) kunne nakomen van de verplichtingen door de tegenpartij als gevolg van insolventie of deficit. De gemeente Lansingerland kent garantieleningen en garantstellingen.

Garantieleningen

De gemeente Lansingerland heeft enkele garantieleningen lopen die in de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw zijn verstrekt aan de woningcorporatie 3B Wonen. Het betreffen leningen waarbij de aflossingen en de rentebetalingen één op één worden doorgezet naar de corporatie en wij als garantsteller fungeren. Ultimo 2019 bedragen deze leningen in totaal € 3,2 miljoen. Het betreffen annuïtaire leningen en deze zijn contractueel geheel afgelost in 2030.

Garantstellingen en borgstellingen

De gemeente heeft aan verschillende partijen garantstellingen en waarborgen afgegeven. Er zijn achtereenvolgende afsloten met de stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Deze borgstellingen hebben betrekking op het aantrekken van vaste langlopende leningen door woningstichtingen voor (her)financiering van al bestaande gewaarborgde geldleningen. Ook zijn er garantstelling afgesloten met de Stichting Waarborgfonds Sport. Aan particulieren zijn gemeentegaranties afgegeven onder de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW). Deze stichting is in 1995 verzelfstandigd onder de naam Nationale Hypotheek Garantie (NHG). Er komen geen gemeentegaranties meer bij en het totale bedrag aan gewaarborgde geldleningen neemt af met de door particulieren gedane aflossingen.

Voor de WSW en SWS en de particuliere hypotheekleningen is het gemeentelijk aandeel beperkt tot 50%. De garantie inzake de hypotheekleningen van personeel betreffen een tweetal hypotheekleningen afgesloten bij het Hypotheekfonds voor Overheidspersoneel (HvO). Er worden geen nieuwe hypotheekgaranties voor overheidspersoneel meer afgegeven.

Per 31 december 2018 bedraagt het totaal van gewaarborgde geldleningen € 235,6 miljoen:

Bedragen x € 1.000.000

Waarborgsommen en garantieleningen	Primaire zekerheid	Secundaire zekerheid	Tertiaire zekerheid	Oorpronkelijk bedrag	restant 31-12-2018
Garantiefonds WSW	woningbouwver.	WSW	gem. (50%)	203,3	191,7
Garantiefonds SWS	sportver.	SWS	gem. (50%)	0,4	0,1
Hypotheekleningen particulieren	particulier	WEW	gem. (50%)	3,4	2,5
Hypotheekleningen personeel	personeel	gem. (100%)	-	0,4	0,4
Onderwijsinstellingen	instelling	gem. (100%)	-	53,4	39,6
Overige instellingen	instelling	gem. (100%)	-	2,5	1,3
Totaal				263,4	235,6

De verwachting is dat in 2020 het totaalbedrag de gewaarborgde leningen rond de € 240 miljoen beweegt.

Liquiditeitsrisico's

Het liquiditeitsrisico is het risico dat een gemeente over onvoldoende middelen beschikt om aan onze directe verplichtingen te voldoen. In onze liquiditeitsprognose wordt onze geldbehoefte gevolgd en tijdig afgedekt. Gezien de kredietwaardigheid van de overheden is, volgens onze geldverstrekkers, het risico verwaarloosbaar dat op enig moment geen geld beschikbaar zou zijn.

Rentelasten

De totale rentelasten worden op jaarbasis geheel toegerekend aan de taakvelden, de zogenaamde renteomslag. Het volgende renteschema geeft inzicht in de rentelasten externe financiering, de wijze van toerekening en het renteresultaat. De Commissie BBV adviseert vanwege het verlangde inzicht, de eenvoud en transparantie geen bespaarde rente meer toe te rekenen aan eigen vermogen en voorzieningen. Lansingerland volgt dit advies sinds 2016.

Dit voorgeschreven renteschema is voor Lansingerland als volgt:

Schema rentetoerekening 2020	x € 1000
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	3.920
De externe rentebaten	-103
<i>Saldo externe rentelasten en rentebaten</i>	<i>3.817</i>
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-2.275
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-
<i>Aan taakvelden toe te rekenen externe rente</i>	<i>-2.275</i>
<i>Saldo door te rekenen externe rente</i>	<i>1.542</i>
Rente over eigen vermogen	-
Rente over voorzieningen (die gewaardeerd zijn op contante waarde)	-
<i>Totaal rentetoerekening intern</i>	<i>-</i>
De aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toe te rekenen rente (renteomslag)	1.542
<i>Boekwaarde vaste activa die integraal zijn gefinancierd per 1 januari 2020</i>	<i>216.000</i>
<i>Berekende omslagrentepercentage</i>	<i>0,71%</i>
Gekozen renteomslagpercentage (mag 0,5% afwijken van berekend)	0,75%
De werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht Overhead) toegerekende rente (renteomslag)	1.620
Renteresultaat op het taakveld treasury	78

Externe rentelasten

De rentelasten voor 2020 bedragen naar verwachting € 3,9 miljoen voor langlopende leningen. In 2020 zijn geen kosten voor kortlopende (< 1 jaar) financiering geraamd.

De rentelasten met betrekking tot de leningen van de woningcorporatie worden weer geheel doorbelast aan deze woningcorporatie.

Rente grondexploitatie

In 2020 wordt naar verwachting € 2,3 miljoen rentelasten toegerekend aan de grondexploitaties. Deze toerekeningsmethodiek is dwingend voorgeschreven. Omdat de verwachte boekwaarde van de grondexploitaties 2020 ten opzichte van voorgaand jaar afneemt, daalt ook de financieringsbehoefte en daarmee de verwachte rentelasten. Deze trend zet zich de komende jaren verder voort.

Renteomslagpercentage

Voor 2020 bedraagt het renteomslagpercentage 0,75%. Op basis van dit renteomslagpercentage worden de rentelasten toegerekend aan de verschillende taakvelden.

Financiering

De gemeente voert een veelheid aan activiteiten uit, doet investeringen in bijvoorbeeld riolen en gebouwen en voert grondexploitaties uit. Al deze zaken leiden tot een financieringsbehoefte. Deze financieringsbehoefte is meerjarig. Op basis van deze meerjarige liquiditeitsprognoses stemmen wij onze leningportefeuille op de lange termijn en op de korte termijn af.

Financieringsbehoefte

Op basis van deze programmabegroting is de verwachte financieringsbehoefte voor de komende jaren: Het rentepercentage om deze toekomstige rentekosten voor herfinanciering te berekenen is gesteld op 1,5%.

	x € 1000
2020	0
2021	0
2022	0
2023	34.080

Leningenportefeuille

Gebaseerd op de afgesloten leningsovereenkomsten dienen de komende jaren de volgende aflossingen plaats te vinden op de langlopende leningen:

Contractuele aflossingen op langlopende leningen	
	x € 1000
2020	27.347
2021	18.269
2022	16.198
2023	69.198

In totaal bedragen de aflossingen op langlopende over de jaren 2020-2023 € 131,0 miljoen.

Langlopende leningen 2020 - 2023

Op basis van deze programmabegroting is de verwachting dat er in de periode 2020 - 2023 alleen in het jaar 2023 een aanvullende financiering plaatsvindt van circa € 28 miljoen. Het totaalbedrag van de langlopende leningen ultimo boekjaar, inclusief aanvullende financiering in 2023, bedraagt daarmee:

Saldo langlopende leningen ultimo boekjaar	
	x € 1000
2020	156.318
2021	138.049
2022	121.851
2023	80.354

Netto schuldquote en vaste schulden

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en wordt de 'netto schuldquote' genoemd. Deze netto schuldquote bestaat uit de totale schulden ultimo boekjaar gedeeld door de totale baten van de gemeente in datzelfde jaar. De netto schuldquote geeft daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Door de Provincie is als toezichthouder op de financiën van de gemeenten een signaleringswaarde geformuleerd voor de kengetal:

Kengetal	Categorie A: minst risicovol	Categorie B: neutraal	Categorie C: meest risicovol
Netto schuldquote	< 90%	90-130%	> 130%

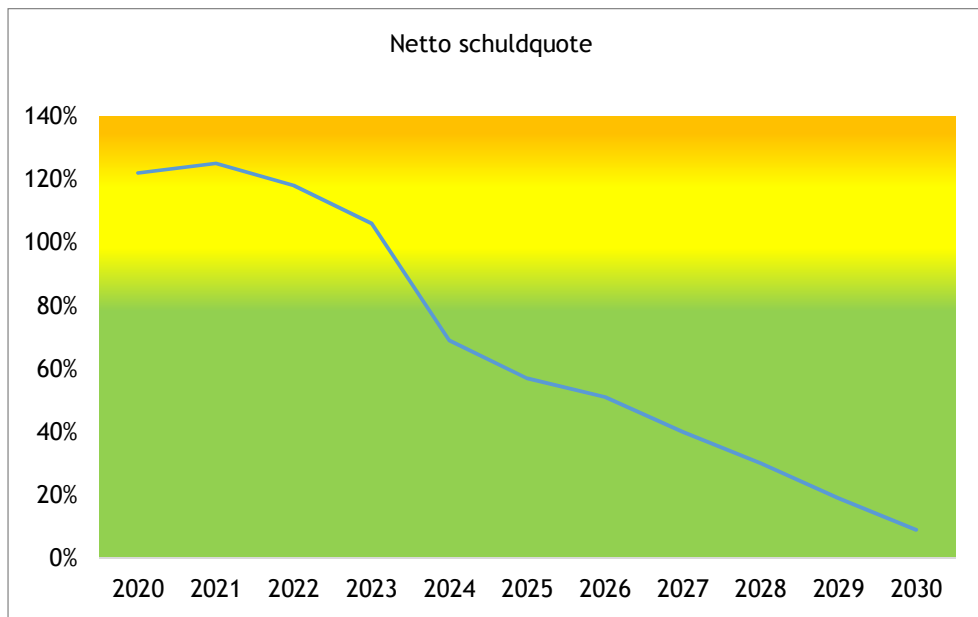
In het coalitieakkoord is aangegeven dat 'de netto schuldquote wordt teruggebracht naar de categorie neutraal (90-130%), waarbij wij ons richten op een percentage van 110%'.

Het effect van de programmabegroting op de netto schuldquotes van onze gemeente voor de komende 11 jaar geeft het volgende beeld:

Bedragen x € 1.000.000

Netto schuldquote	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023	Begr 2024	Begr 2025	Begr 2026	Begr 2027	Begr 2028	Begr 2029	Begr 2030
A) Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	156	138	122	80	58	43	35	21	7	0	0
B) Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	19	19	19	19	19	19	19	19	19	12	0
C) Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	24	37	30	55	28	28	28	28	28	28	28
D) Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
E) Uitzetting < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	13
F) Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
G) Overlopende activa (cf. art. 49 BBV)	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
<i>Netto schuld ultimo jaar</i>	184	178	156	139	90	75	67	53	39	25	12
H) Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV)	150	143	132	131	131	131	131	131	131	131	131
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	122%	125%	118%	106%	69%	57%	51%	40%	30%	19%	9%

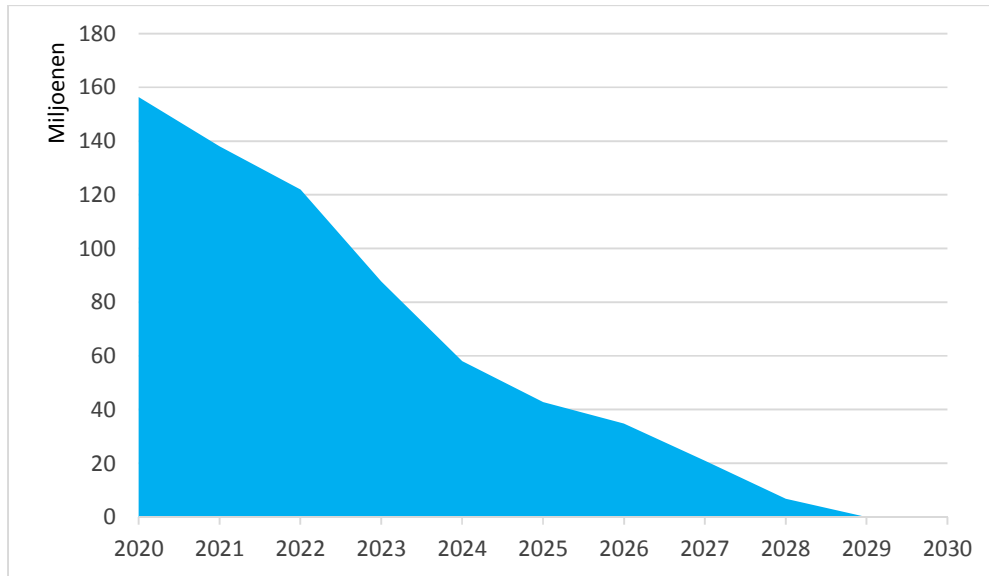
In de volgende grafiek zijn vorenstaande meerjarige netto schuldquotes afgezet tegen de drie categorieën signaleringswaarden:

De grafiek laat zien dat de netto schuldquote zich de komende 11 jaren duidelijk verbetert en in 2023 de doelstelling uit het coalitieakkoord behaald wordt om rond de 110% uit te komen. Vanaf 2020 valt de netto schuldquote in de neutrale categorie B en vanaf 2024 naar verwachting in de categorie 'minst risicovol'. De berekening van de netto schuldquote is berekend op basis van een aantal aannames en op basis van nu bekende ontwikkelingen. Met name het al dan niet realiseren van de grondverkopen en de 'timing' van de grondverkopen in de jaren bepaalt in belangrijke mate hoe de schuldquote zich ontwikkelt. Des te verder in de tijd des te groter de onzekerheid is dat deze aannames ook precies zo uitkomen. Ook is geen rekening gehouden met de opbrengst uit de mogelijke verkoop van het aandelenpakket in Eneco.

Vaste schulden

De onderstaande grafiek toont het verloop van de vaste schulden (conform artikel 46 BBV) in de komende 11 jaar. De grafiek laat zien dat de vaste schulden naar verwachting afnemen tot nihil in 2029 bij de huidige investeringsniveaus. De verwachting is wel dat de investeringen over circa 10 jaar zullen toenemen wanneer de huidige Vinex wijken gerenoveerd worden.

EMU-saldo

Nederland maakt deel uit van de Europese Monetaire Unie. Voor landen die deelnemen aan de Europese Monetaire Unie gelden Europese begrotingsvoorschriften waaronder de zogenaamde EMU-normen. De EMU-normen stellen een grens aan het nationale begrotingstekort van 3% van het bruto binnenlands product (BBP) en de overheidsschuld mag niet meer dan 60% van het BBP bedragen. In Nederland zijn de Europese afspraken over de begrotingsdiscipline opgenomen in de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof). Er kunnen sancties worden opgelegd bij van overschrijding van de tekortnorm.

De BBV schrijft voor dat de gemeente het EMU-saldo van het voorgaande jaar, het actuele begrotingsjaar en drie daaropvolgende jaren opneemt in de begroting.

De EMU-saldi van Lansingerland op basis van deze begroting zijn als volgt:

EMU-saldo (bedragen x EUR 1.000)					
	2019	2020	2021	2022	2023
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking aan reserves (zie BBV, artikel 17c)	- 6.931	- 2.445	- 1.232	- 1.846	54
2 Mutatie (im)materiële vaste activa	10.584	11.756	6.890	3.654	- 2.669
3 Mutatie voorzieningen	- 1.994	1.180	1.699	1.694	1.520
4 Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-30.452	-23.970	-22.220	-25.513	-14.213
5 Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	-	-	-	-	-
Berekend EMU-saldo	10.943	10.949	15.797	21.707	18.456

De Begroting 2020 heeft een positief EMU-saldo van € 10,9 miljoen en draagt daarmee positief bij aan de gezamenlijke Nederlandse tekortnorm.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf geven wij inzicht in de beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering. De term 'bedrijfsvoering' verwijst naar de ondersteunende processen om ambities te realiseren. De ambitierichting - zoals bepaald in de Kaderbrief 2020 - heeft gevolgen op het gehele speelveld van de bedrijfsvoering.

Ondanks de verschillende aspecten binnen de bedrijfsvoering, is er een gezamenlijk doel: proactief werken, aantoonbaar en zichtbaar betrokken zijn bij de ontwikkelingen in Lansingerland en adviseren op basis van integrale afwegingen.

Per bedrijfsvoeringsonderdeel geven we inzicht in de ontwikkelingen voor 2020 en verder.

Personeel en Organisatie

De gemeentelijke organisatie is in ontwikkeling om een toekomstbestendige organisatie te zijn en te blijven. Op 1 januari 2019 ging de nieuwe organisatiestructuur van start. Het ontwerpen van een structuur is een begin. Door middel van de toegekende middelen voor de jaren 2019, 2020 en 2021 (€ 200.000 per jaar) zijn er financiële middelen beschikbaar om deze ontwikkeling verder te ondersteunen.

In 2019 zette de organisatie ook de eerste belangrijke stappen naar de verdere doorontwikkeling. Per team brengen we in beeld wat de opgaven zijn, welke formatie(opbouw) hier bij hoort (inclusief benodigde inschalingen), welke kennis en kunde nodig zijn voor de realisatie van de ontwikkelopgaven van de teams en het management. In 2020 ronden we dit onderdeel van de organisatieontwikkeling af. Komend jaar start ook een MD-traject voor de teammanagers.

De organisatieontwikkeling vereist naast een culturaanpassing van houding en gedrag, ook de daarbij passende investeringen in ondersteunende faciliteiten zoals ICT(middelen), aantrekkelijk werkgeverschap, sturing op realisatie van opgaven en ruimte voor (talent)ontwikkeling.

Het ziekteverzuim is in het afgelopen jaar gedaald. We continueren de begeleiding van managers en medewerkers bij complexe ziektegevallen, tevens bij kortdurend (frequent) verzuim en vroegtijdige signalering en preventie van overbelasting. Bovendien is en blijft vitaliteit en inzetbaarheid van medewerkers een belangrijk onderwerp van gesprek in de functionering- en beoordelingssystematiek.

Lansingerland is een middelgrote gemeente die -als gevolg van geografische ligging en potentie- een bovengemiddelde ambitie en ontwikkelmogelijkheden kent. Met een sterk aantrekkende arbeidsmarkt in een sterk concurrerende omgeving moeten we alle zeilen bijzetten om 'aantrekkelijk' te zijn en blijven als werkgever. Ervaren, maar ook jonge professionals vertrekken en laten vacatures achter die de organisatie kwetsbaar maken. Dit maakt het noodzakelijk om te intensiveren op werving en selectie. In 2019 besloten we tot een aantal acties gericht op het intensiveren van de arbeidsmarktbenadering. Waaronder het inhuren van een recruiter en het moderniseren en meer uitstraling geven van (digitale) wervingsactiviteiten.

Per 1 januari 2020 gaan de medewerkers over naar de nieuwe rechtspositie zoals vastgelegd in de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA). Inmiddels is duidelijk welke wijzigingen hiervoor moeten worden doorgevoerd in aanstellingen, besluiten en beleid. Al met al is het een behoorlijke operatie die zijn climax kent in de tweede helft van 2019. Dit is een project dat de normale inzet voor personeel en organisatie overstijgt en dat incidenteel projectbudget vraagt ter hoogte van € 70.000 voor ondersteuning in de beleidsmatige en uitvoerende taken als gevolg van die Wet normalisering.

Intensivering van proactief, integraal en het werken vanuit maatschappelijke opgaven, betekent ook iets voor de ontwikkeling van functies en medewerkers van Personeel en Organisatie. In alle functies krijgt het aspect van businesspartnerschap een plek. Medewerkers volgen daarvoor de komende jaren een opleidings- en ontwikkelingstraject.

In 2020 vindt de (voorbereiding op) aanbesteding plaats van een nieuw salaris- en personeelsinformatie-systeem. Dit gaat gepaard met een verdere verbetering en digitalisering van P&O werkprocessen en met de intensivering van medewerkers- en management selfservice.

Coördinatie op- en ondersteuning van de in 2019 ingezette concernbrede organisatieontwikkeling zijn ook in 2020 en de jaren erna één van de belangrijkste taken. Vanaf 2020 worden nieuwe initiatieven ontwikkeld ter ondersteuning van de organisatieontwikkeling.

In 2019 houden we ons strategisch P&O- beleid in brede zin tegen het licht en passen deze aan de eisen van de moderne tijd aan en wat nodig is voor Lansingerland. Vanaf 2020 concretiseren en voeren we dit beleid -meerjarig- uit.

Financiën en planning & control

In 2020 blijven we ambtelijk strak sturen om de voorspelbaarheid en betrouwbaarheid van de (financiële) resultaten te verbeteren. In aanloop naar de Begroting 2020-2023 is al een flinke stap gezet om de opgaven en ontwikkelingen in beeld te brengen en deze financieel te vertalen. We werken, in lijn met de Kaderbrief 2020, de komende jaren naar zo SMART mogelijke P&C-documenten en het zo overzichtelijk mogelijk houden van de verbanden tussen de verschillende P&C-documenten en het collegeprogramma. Naast de reguliere P&C-documenten continueren we in 2019 de periodieke budgetreviews en 'in control'-gesprekken met de teammanagers/domeindirecteuren. Ook toetsen we de financiële consequenties van ieder raadsvoorstel.

We voeren actief liquiditeitsbeheer, waarbij onze huidige schuldpositie continue aandacht krijgt en wij ons inzetten om de schuldquote te verlagen.

Audit en AO/IC

Een deugdelijke administratieve organisatie en interne controle zijn een belangrijke randvoorwaarden om betrouwbare cijfers te rapporteren en rechtmatig te handelen. Door middel van audits stellen we periodiek vast of interne procedures en afspraken zijn nageleefd en te rapporteren cijfers betrouwbaar zijn. Het gaat daarbij niet alleen om financiële cijfers maar ook niet-financiële cijfers, zoals indicatoren en kengetallen. Door middel van onderzoeken en benchmarking vergelijken we onze gemeente met andere gemeenten en formuleren we waar nodig acties en voeren deze uit. We voeren een doelmatigheidsonderzoek ex artikel 213a van de Gemeentewet uit en verstrekken een afschrift van de onderzoeksresultaten en de actiepunten naar aanleiding van het onderzoek aan de gemeenteraad.

Informatievoorziening en automatisering

Door blijvend te investeren in ICT (vernieuwen/vervangen) blijft de kwaliteit, veiligheid en continuïteit van ICT op het gewenste en nodige niveau. Om de ambities van de gemeente waar te maken (bijvoorbeeld op het gebied van dienstverlening) is het nodig dat we Tijd- en Plaats Onafhankelijk (TOP) kunnen werken en daarmee flexibel zijn als werknemers en werkgever. Ook maakt dit ons als potentiële werkgever aantrekkelijker.

In het eerste kwartaal van 2020 ronden we het project TOP-werken definitief af. Elke medewerker in de organisatie heeft een laptop en mobiele telefoon waardoor er optimaal tijd- en plaats onafhankelijk gewerkt wordt.

Omdat het project *Verstand van Zaken* (lees: de invoering van het Zaaksysteem) in 2020 ten einde loopt, gaat het project over van de project- naar de beheerfase. Wij passen de organisatie van het beheer (taken, rollen, functies van DIV en applicatiebeheer) hierop aan. De invoer van het Zaaksysteem gaat gepaard met de uitfasering van Corsa, het huidige documentsysteem. Waar mogelijk vergroten/verbeteren wij de integratie met MijnOverheid.

In 2020 verbeteren wij de veiligheid van onze systemen op basis van de nieuw geïnstalleerde systemen en technieken uit 2019. Tevens werken wij in 2020 verder aan een rapportageset over informatieveiligheid op systeemniveau (*logging* en *hardening*).

In 2020 reviseren we de noodstroomvoorziening (noodaccu's) van de serverruimte op de hoofdlocatie. Daarmee borgen wij de continuïteit in geval van stroomuitval.

Verder besteden wij in 2020 de software voor de Geo-Informatievoorziening aan (beheersysteem voor de openbare ruimte, BAG en BGT) omdat de bijbehorende contracten verlopen.

In 2020 werken wij verder aan de realisatie van informatiemanagement in Lansingerland.

Juridische zaken

In 2019 hielden we een Quick Scan voor de juridische functie in de organisatie. In 2020 voeren we de aanbevelingen naar aanleiding van deze Quick Scan uit. Dit betekent onder meer aandacht voor juridische escalatie en control, grip op algemene juridische advisering en dienstverlening, beter inzicht en onderhoud van algehele en specifieke juridische kennis concernbreed.

Taken op het gebied van informatieveiligheid en privacy worden conform jaarplannen uitgevoerd. De klachtencoördinator intensiveert activiteiten ter verbetering van de concernbrede dienstverlening.

Ambtelijk horen binnen de context van bezwaarprocedures is de afgelopen jaren met succes ingevoerd. In 2020 ontwikkelen we dit verder.

Vanaf 2020 professionaliseren we de verantwoording over de dienstverlening van juridische zaken. Vanaf verslagjaar 2019 komt er één jaarverslag waarin alle aandachtsgebieden op een toegankelijke, eenduidige en aansprekende manier worden aangeboden.

Dienstverlening

In 2019 is de visie op dienstverlening vastgesteld. Onder dienstverlening verstaan wij alle vormen van contact, transactie en interactie tussen inwoners, bedrijven of instellingen en de gemeente. Zij vormen onze 'klanten'. Dienstverlening betreft alle domeinen waar de gemeente verantwoordelijk voor is. De gemeente vervult hierbij verschillende rollen: publieke dienstverlener, vergunningverlener, toezichthouder, handhaver, belastinginnehmer, beheerder, ontwikkelaar en ondersteuner. In al deze rollen is een dienstverlenende houding van belang. Interne dienstverlening en externe dienstverlening hebben een direct verband met elkaar en dit betekent tevens dat iedere ambtenaar een rol heeft in- en bijdraagt aan de dienstverlening.

Op basis van deze Visie op dienstverlening wordt een Dienstverleningsplan uitgewerkt. In dit plan is tenminste opgenomen welke projecten en middelen ontwikkeld moeten worden. Per middel en project stellen we een projectplan op waarin is opgenomen: de stakeholders, een tijdsplanning en een implementatie- en communicatieplan.

Daarnaast is Dienstverlening vooral ook een kwestie van houding en gedrag en de cultuur in de organisatie en de teams. Onderdeel van het organisatie ontwikkeltraject vormt ook het via het lijnmanagement (directie en teammanagers) actief sturen op het ontwikkelen van medewerkers, waaronder competenties.

Inkoop

Op het gebied van inkoop hebben we als hoofddoelstellingen: blijven voldoen aan de rechtmatigheidseisen, inkopen tegen de meest optimale (integrale) prijs-kwaliteit verhouding en het optimaal functioneren van de inkoopfunctie in de organisatie. In 2020 passen we daar waar nodig het inkoop- en aanbestedingsbeleid aan naar aanleiding van de uitgevoerde evaluatie in 2019.

De professionaliseringsinslag die we in de afgelopen jaren hebben gemaakt zetten we voort op basis van de PDCA-cyclus. Dit betreft onderwerpen als maatschappelijk verantwoord inkopen, social return, lokale economie, contractbeheer- en management, inkooptools en sjablonen en samenwerkingskansen.

Communicatie en dienstverlening

Communicatie speelt een belangrijke rol bij het verbinden van mensen en organisaties. Goede communicatie draagt bij aan een sterke profilering en positionering van de gemeente Lansingerland en zijn bestuurders.

Burgers zoeken in toenemende mate via steeds meer kanalen contact met of delen informatie over de gemeente. Wij maken in onze communicatie optimaal gebruik van social media en andere moderne communicatiemiddelen die passen bij de doelgroep. Onze communicatie is persoonlijk, betrokken en dichtbij. Wij zoeken de inwoners, ondernemers en organisaties op en gaan met ze in gesprek. De huidige samenleving en onze gemeentelijke opgaven vragen een communicatieve overheid in alle geledingen.

Privacy

De inwerkingtreding van de AVG, het rekenkameronderzoek, de diverse audits op informatiebeveiliging en onze ervaringen maken continu duidelijk dat informatiebeveiliging en privacy aandacht vragen. Voor beide onderdelen hebben we een jaarplan opgesteld, dat ook in 2020 zijn uitvoering vindt.

Voor informatiebeveiliging ligt de focus allereerst op beleidsmatige taken, waaronder het actualiseren van het beleid. Hierin verwerken we de omslag van de BIG-maatregelen (Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten) naar de BIO-maatregelen (Baseline Informatiebeveiliging Overheid). Voor de beleidsmatige keuzes werken we risico gebaseerd; hiervoor implementeren we een tooling 'governance, riskmanagement & compliance'. Ten tweede zijn ICT aanpassingen noodzakelijk om kwetsbaarheden op te lossen; op basis van *hardening* en *logging* worden systemen en informatie sterker beveiligd en continu geanalyseerd. Voor deze drie onderdelen is een investering nodig van € 65.000.

Daarnaast is het van belang om de beveiliging te toetsen om vervolgens weer te kunnen verbeteren waar nodig. Dit organiseren we door onder meer penetratietesten en audits. Tenslotte valt of staat het succes van informatiebeveiliging met mensen. Om deze reden is een bewustwording ook in 2020 weer een speerpunt.

Deze bewustwording wordt in samenhang met privacy opgepakt gezien het feit dat houding en gedrag van mensen bepalend is. In 2019 voerden we voor de meest risicovolle processen Privacy Impact Assessments (PIA's) uit (WMO, Jeugd en Veiligheid). Het opstellen van deze PIA's leidt vervolgens tot organisatorische en technische maatregelen die we treffen om persoonsgegevens voldoende te beschermen.

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien de gemeente risico loopt met aan deze partijen beschikbaar gestelde middelen of als de gemeente aangesproken kan worden als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van bestuurlijk belang is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, vanwege vertegenwoordiging in het bestuur of vanwege het hebben van stemrecht. Als gemeente kunnen wij door toenemende uitbreiding en complexiteit niet al onze taken meer zelfstandig uitvoeren. Samenwerking met andere partners, waaronder andere overheden, kan dan een oplossing bieden. Iedere afzonderlijke situatie vraagt om een specifieke afweging en een politieke keuze.

De 'Nota verbonden partijen 2016 - 2020' (Corsa-nummer T16.02321) geeft een beeld van onze visie op en beleidsvoornemens voor verbonden partijen. De nota is aangevuld met een addendum (T17.01105) op het uitvoeringsdocument met de omschrijving van de rollen van de burgemeester, wethouders, en de afgevaardigde raadsleden. De nota geeft inzicht in het (wettelijk) kader en geeft het afwegingskader een handvat voor het toe- en uittreden bij verbonden partijen. De nota gaat ook in op de vertegenwoordiging in verbonden partijen. Daarnaast besteedt de nota aandacht aan de spelregels voor governance en het uitvoeren van risicomanagement met de bestaande (wettelijke) instrumenten van informatievoorziening en aanvullende mogelijkheden om bij te dragen aan de kaderstellende, toezichhoudende en controlerende rol van de raad. Elk jaar bespreekt de raad in een speciale raadsvergadering de factsheets van verbonden partijen tegelijkertijd met de zienswijzen op de begrotingen van verbonden partijen. De factsheets zijn voorzien van een bestuurlijke en financiële risicoanalyse.

Overzicht

In onderstaand overzicht staat de meest essentiële financiële informatie van de verbonden partijen. In de latere tabellen staat per verbonden partij de informatie die op grond van artikel 15 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht is inclusief bij welk programma uit de begroting het hoort en op welke wijze de verbonden partij bijdraagt aan de realisatie van de doelstelling van het programma. Daarnaast schrijft artikel 15 BBV voor dat de lijst van verbonden partijen, wordt onderverdeeld in:

1. gemeenschappelijke regelingen;
2. vennootschappen en coöperaties;
3. stichtingen en verenigingen;
4. overige verbonden partijen.

De uitgebreidere informatie per verbonden partij is in de zogenaamde factsheets opgenomen. Deze zijn 13 juni 2019 door de raad vastgesteld (T19.05644). Op de website van Lansingerland staat, conform artikel 27 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr), het register Verbonden Partijen.

Gemeenschappelijke regelingen	Programma	Bijdrage 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Bedrijfschap Hoefweg	6. Lansingerland Ontwikkelt	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Bleizo	6. Lansingerland Ontwikkelt	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
DCMR Milieudienst Rijnmond	6. Lansingerland Ontwikkelt	1.280.610	1.401.891	1.456.591
Jeugdhulp Rijnmond	4. Maatschappelijke ondersteuning	5.994.118	6.693.193	7.690.033
MRDH (Metropoolregio Rotterdam-Den Haag)	6. Lansingerland Ontwikkelt	150.846	157.829	165.134
Openbare Gezondheidszorg Rotterdam-Rijnmond	4. Maatschappelijke ondersteuning	408.281	434.540	451.714
Recreatieschap Rottemeren	3. Sport, cultuur en onderwijs	187.807	191.497	196.400
Schadevergoedingsschap HSL-Zuid	6. Lansingerland Ontwikkelt	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing
SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffingen en Waardebepaling)	8. Algemene dekkingsmiddelen	511.850	509.000	488.000
Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond	2. Openbare orde en veiligheid	2.923.595 waarvan: 2.895.595 basiszorg 28.000 individuele taken en bijdragen	3.316.751 waarvan: 3.290.751 basiszorg 26.000 individuele taken en bijdragen	3.617.368 waarvan: 3.591.368 basiszorg 26.000 individuele taken en bijdragen

Vennootschappen en coöperaties	Programma	Dividend 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Dunea (vh Duinwater-bedrijf Zuid-Holland)	8. Algemene dekkingsmiddelen	Te completeren	Te completeren	Te completeren
Eneco Groep N.V.	8. Algemene dekkingsmiddelen	2,1 mln	2,3 mln.	2,25 mln.
Stedin Holding N.V.	8. Algemene dekkingsmiddelen	0,9 mln.	1,5 mln.	1,6 mln.

Vennootschappen en coöperaties	Programma	Bijdrage 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
Parkmanagement Bedrijvenpark Oudeland (PMBO)	6. Lansingerland Ontwikkelt	56.737 en 21.689 incidenteel	57.000	57.000

Vennootschappen en coöperaties	Programma	Bijdrage 2018	Begroot 2019	Begroot 2020
BNG (Bank Nederlandse Gemeenten)	8. Algemene dekkingsmiddelen	Niet van toepassing	Niet van toepassing	Niet van toepassing

Bedrijvenschap Hoefweg

Naam verbonden partij	Bedrijvenschap Hoefweg
Vestigingsplaats	Bleiswijk
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Ontwikkeling van het bedrijventerrein Hoefweg (Hoefweg Noord) voor vestigingsmogelijkheden voor bedrijven. Met de ontwikkeling van dit gebied wil de gemeente een gunstig economisch klimaat en daarmee indirect een interessant werk - en woongebied creëren voor de inwoners.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Geen structurele bijdrage aan of van het Bedrijvenschap. Art. 24 en 25 van de GR: de gemeente levert een financiële bijdrage aan het startkapitaal, de gemeenten zorgen voor voldoende middelen zodat de GR aan verplichtingen aan derden kan voldoen. De inbreng en risicoverdeling is op 50%- 50% voor elke gemeente vastgesteld. De GR neemt voor 30% deel aan de CV Prisma en voor 31% in de BV Prisma.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 3,4 mln. Per 31-12-2018: € 6,3 mln.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 53,2 mln. Per 31-12-2018: € 47,4 mln.
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	€ 2,9 mln.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Geen. Het financiële belang blijft gelijk. Door gronduitgifte is de verwachting dat het resultaat verbetert.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De gemeenten Lansingerland en Zoetermeer nemen beiden voor 50% deel in deze gemeenschappelijke regeling. De grondexploitatie van Bedrijvenschap Hoefweg per 1-1-2019 is positief: € 12,9 mln. Netto Contante Waarde (NCW). Bedrijvenschap Hoefweg heeft een risicoprofiel, waarbij ook rekening wordt gehouden met kansen, van ca. € -3,0 mln. De risico's betreffen het uitgiftetempo en grondprijsontwikkeling. In Lansingerland is in de Jaarrekening 2018 bij de berekening van het benodigd weerstandsvermogen geen rekening gehouden met risico's voor Bedrijvenschap Hoefweg. De grondexploitatie Hoefweg bevat nog voldoende weerstandscapaciteit om de risico's zelf op te vangen.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Het onderzoek naar het ontwikkelprogramma van Bleizo kan mogelijk een wijziging van de opdracht voor de GR Bleizo opleveren. Een bestuurlijke keuze over de ontwikkelrichting is hierover nodig. Afstemming hierover binnen de samenwerking Corridor A12.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Financiële analyse: Gemiddeld Bestuurlijke analyse: Laag De grondexploitatie van Bedrijvenschap Hoefweg loopt tot 2026. In deze periode is bijsturing nog goed mogelijk. Bestuurlijk hebben we (indirecte) invloed.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De ontwikkeling van het bedrijventerrein Hoefweg stimuleert de vestigingsmogelijkheden voor bedrijven en een gunstig economisch klimaat.

BLEIZO

Naam verbonden partij	BLEIZO
Vestigingsplaats	Bleiswijk
Deelnemende partijen	Gemeente Zoetermeer en Gemeente Lansingerland
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Het doel van deze GR is het ontwikkelen van het gebied rondom het OV knooppunt Bleizo (station Lansingerland-Zoetermeer), gericht op het realiseren van een nieuw economisch knooppunt met een eigen identiteit. Met de ontwikkeling van een OV-knooppunt en het gebied daarom heen wil de gemeente een gunstig economisch klimaat en een interessant werk- en woongebied creëren voor de inwoners.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	(art. 32 GR Bleizo) Beide gemeenten staan ervoor in dat de GR Bleizo altijd over voldoende middelen beschikt om verplichtingen aan derden te voldoen. Verder komt een batig/nadelig saldo voor 50% ten gunste/laste van Lansingerland, waarbij tevens de afspraak is gemaakt dat Zoetermeer garant staat voor een bedrag van € 9,5 mln. (nadelig saldo) in relatie tot de bijdrage die GR Bleizo levert aan de financiering van het OV Knooppunt Bleizo.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 6,9 mln. Per 31-12-2018: € 2,4 mln.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 56,0 mln. Per 31-12-2018: € 59,0 mln.
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	€ 4,6 mln.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Het financiële belang van Lansingerland is ongewijzigd: 50% van winst of verlies van GR Bleizo. Zoetermeer staat garant voor € 9,5 mln. voor de bijdrage van GR Bleizo aan de vervoersknoop Bleizo. De afspraken hierover zijn in 2017 uitgewerkt en met brief U17.03185 is de gemeenteraad hierover geïnformeerd.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De gemeenten Lansingerland en Zoetermeer nemen beiden voor 50% deel in deze gemeenschappelijke regeling. De grondexploitatie van GR Bleizo per 1-1-2017 is negatief: € 6,9 mln. Netto Contante Waarde (NCW). Bleizo heeft een risicoprofiel, waarbij ook rekening wordt gehouden met kansen, van ca. € -5,3 mln. De risico's betreffen het uitgiftetempo, grondprijsontwikkeling en kostenstijging. In Lansingerland is in de Jaarrekening 2017 voor de berekening van het benodigd weerstandsvermogen rekening gehouden met een bruto risicoprofiel van € 1,75 mln. De hoogte van dit bedrag is bepaald op basis van de risicoanalyse van Bleizo, rekening houdend met onze eigen grondslag van 90% zekerheid. Daarbij is ook gekeken naar een scenario waarbij niet tot ontwikkeling van leisure wordt overgegaan en het risicoprofiel wat daaraan verbonden is en wordt rekening gehouden met de dekking vanuit Zoetermeer (garantstelling tot maximaal € 9,5 mln.).
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Het onderzoek naar het ontwikkelprogramma van Bleizo kan mogelijk een wijziging van de opdracht voor de GR Bleizo opleveren. Een bestuurlijke keuze over de ontwikkelrichting is hierover nodig. Afstemming hierover binnen de samenwerking Corridor A12.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Financiële analyse: Gemiddeld Bestuurlijke analyse: Laag De GR Bleizo kent nog een behoorlijke looptijd. Ondanks dat de belangen aanzienlijk zijn, maakt dit dat bijsturing mogelijk is. Bestuurlijk hebben we (indirecte) invloed.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De realisatie van vervoersknooppunt Bleizo (station Lansingerland-Zoetermeer' en de ontwikkeling van het gebied rondom het knooppunt dragen bij aan de ontwikkeling van Lansingerland als gemeente waarin aantrekkelijk en op duurzame wijze kan worden gewerkt en gewoond.

DCMR Milieudienst Rijnmond

Naam verbonden partij	DCMR Milieudienst Rijnmond
Vestigingsplaats	Schiedam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Uitvoeren van de Wet Milieubeheer (Wm), de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de Wet bodembescherming (Wbb) voor de Gemeente Lansingerland en advisering op het gebied van milieu en ruimtelijke ordening. Het publieke belang is het bereiken van een goed leefmilieu voor burgers en bedrijven.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	2020: € 1.456.591 2019: € 1.401.891
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 8.117.000 Per 31-12-2018: € 5.680.000
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 11.838.000 Per 31-12-2018: € 9.669.000
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Het financieel resultaat over 2018 na bestemming bedraagt € -839.000.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	De informatieplicht energiebesparing verplicht bedrijven om uiterlijk 1 juli 2019 bij de RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland) te rapporteren welke energiebesparende maatregelen zij hebben genomen met een terugverdientijd van vijf jaar of lager. Deze taak voert DCMR namens ons uit. Aangezien deze taak extra kosten met zich meebrengt, heeft het Rijk besloten een bijdrage te verstrekken ter dekking van eenmalige voorbereidingskosten en de structurele uitvoeringskosten. Dit bedrag is als bijdrage voor de jaren 2019 en 2020 aan de uitkering van het gemeentefonds in 2019 toegevoegd. Lansingerland heeft een bedrag van € 11.500 ontvangen voor deze taak. Deze doeluitkering uit de decembercirculaire is overgeheveld naar het budget voor de DCMR.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Er is sprake van een aantal financiële risico's, die met name zitten in het op orde krijgen van de bedrijfsvoeringssystemen. De nu begrote en gedekte bedragen zijn zo realistisch mogelijk geraamd, maar ervaringen uit het verleden laten zien dat dit soort projecten toch hoger uit kan vallen dan verwacht. Om dit risico te verkleinen zal een ambtelijke afvaardiging van de participanten (financiële en ICT-experts) een soort klankbordgroep vormen voor de DCMR bij het verder uitwerken van deze bedrijfsvoeringssystemen.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Vanwege de toegenomen werkzaamheden voor Lansingerland (o.a. groter bedrijvenbestand gekregen de afgelopen jaren) en enkele nieuwe taken, hebben we in 2019 het budget structureel verhoogd. We verwachten dat we hiermee de komende jaren voldoende dekking hebben voor de uit te voeren werkzaamheden. Vanaf eind 2019 voert de DCMR in mandaat ook alle asbestgerelateerde taken uit. Hiervoor is op basis van een voorcalculatie bepaald hoeveel dit jaarlijks gaat kosten. Lopende 2019 en 2020 monitoren we de uitvoering van deze taak nauwlettend om te kunnen sturen op de voortgang van het beschikbaar gestelde budget (€43.000). De komst van de Omgevingswet en het voorbereiden hierop kan financiële consequenties hebben. Op dit moment zijn de kosten voor 2020 hiervoor gedekt, maar het is nog onduidelijk welke werkzaamheden we daarna nog verwachten en wat dit gaat kosten. Dit zal eind 2019/ begin 2020 duidelijker zijn.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Het financiële risico is gemiddeld. Dit heeft te maken met het feit dat in de Gemeenschappelijke Regeling een garantstelling voor de deelnemende gemeenten is opgenomen. De bedrijfsvoering is zoals gezegd nog niet volledig op orde, maar Lansingerland heeft slechts deels invloed om hierop financieel bij te sturen (een belang van 2,5%). Lansingerland heeft vooral invloed op het financieel bijsturen op de bijdrage die wij betalen voor de uitvoering van het werkplan. In die laatste zit geen risico. Het bestuurlijke (inhoudelijke) risico is laag, omdat de belangen van DCMR hetzelfde zijn als onze belangen, en er duidelijke afspraken met de DCMR zijn gemaakt die we regelmatig monitoren.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De DCMR Milieudienst Rijnmond levert met inzet van wettelijke instrumenten en vanuit zijn specifieke deskundigheid een bijdrage aan het verlagen van de milieubelasting van bedrijven en aan het verhogen van de milieukwaliteit en veiligheid in het Rijnmondgebied. Hiermee draagt het bij aan de ontwikkeling van Lansingerland als gemeente waarin aantrekkelijk kan worden gewoond, gewerkt en gerecreëerd.

Jeugdhulp Rijnmond

Naam verbonden partij	Jeugdhulp Rotterdam
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoering te geven aan de wettelijke verplichtingen tot regionale samenwerking uit de Jeugdwet in het kader van Veilig Thuis (AMHK), jeugdreclassering en jeugdbescherming. 2. Het uitvoeren van bovenlokale taken door middel van het contracteren en/of subsidiëren van aanbieders van jeugdhulp, -reclassering en -beschermingsmaatregelen in het kader van de Jeugdwet. 3. Realiseren van overleg, kennisontwikkeling- en overdracht tussen de aangesloten gemeenten.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	De GR Jeugdhulp is opgericht voor de inkoop van verschillende vormen van jeugdhulp waar gemeenten verantwoordelijk voor zijn. De inleg van de gemeente Lansingerland bedraagt in 2019 € 6.693.193 (inclusief organisatiekosten).
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 3.648.144 Per 31-12-2018: € 2.249.090
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Vreemd vermogen: Per 1-1-2018: € 2.747.007 Per 31-12-2018: € 0 Overlopende passiva: Per 1-1-2018: € 44.031.554 Per 31-12-2018: € 35.377.589
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	€ 0
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	<p>In april 2018 heeft het Algemeen Bestuur van de GRJR ingestemd met het verhogen van de begroting van de GRJR over 2018 door de volgende ontwikkelingen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uitkering transformatiefonds 2. De verlengde pleegzorg 3. De verhoging van de bijdrage voor de accountant 4. Verhoging subsidiebudget JBRR 5. Verhoging subsidiebudget VTRR 6. Ophoging ZIN <p>De bovenstaande ontwikkelingen leiden voor 2019 tot een extra bijdrage voor Lansingerland van € 472.296. Deze bijdrage is meegenomen in de zomerrapportage.</p> <p>In april 2019 is tevens de begroting van de GRJR over 2020 bijgesteld. Hierin is de bijdrage van de gemeente Lansingerland verhoogd tot € 7.690.033. Dit is € 379.675 hoger dan het voor deze jaarschijf in vastgestelde begroting opgenomen budget (€ 7.310.358).</p>
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	<p>Toenemend zorggebruik in een open einde regeling</p> <p>De jeugdwet bevat een open einde regeling. Omdat er sprake lijkt te zijn van een toenemend zorggebruik is Lansingerland levert dit een financieel risico op. Wij sturen hierop door middel van de (lokale) toegang, de samenwerking met onze toegangspartners en samenwerking met huisartsen.</p> <p>Resultaatgerichte inkoop 2018</p> <p>Met ingang van 1 januari 2018 is de GRJR overgegaan op het resultaatgericht inkopen van ondersteuning. De insteek hiervan is om bij de inzet van ondersteuning minder product- en meer resultaatgericht te werken. De insteek van deze gewijzigde inkoop is budgetneutraliteit. Niettemin houdt deze wijziging een zeker risico van een verhoging van de kosten in.</p>
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	<ol style="list-style-type: none"> 1. In het licht van de (financiële) ontwikkelingen in de specialistische jeugdhulp intensiveren en versterken wij onze inspanningen op het gebied van de transformatie. Wij formuleren hiertoe een samenhangende aanpak, op zowel lokaal als subregionaal niveau. 2. In subregionaal verband brengen wij in beeld of en in hoeverre de resultaatgerichte inkoop leidt tot hogere kosten. Wij betrekken de bevindingen hiervan bij het besluit over de inkoop van specialistische jeugdzorg in 2022 en verder. 3. In 2019 beoordelen en verbeteren wij (waar nodig) het functioneren en de interne aansturing van de Gemeenschappelijke Regeling. Wij implementeren de aanbevelingen uit het 'Berenschot-onderzoek' naar de toename van jeugdhulp in onze gemeente.

Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting

Risicobeleid GR

In het kader van de Begroting 2018 heeft de GR een risico-inventarisatie opgesteld. Op basis van deze inventarisatie is besloten het risicopercentage in de huidige begroting op 1,5% te zetten. Een update van deze inventarisatie in 2018 resulteerde in een gewogen risicopercentage van 3,0 % voor 2018 en 2,3% voor 2019. Dit wordt mede veroorzaakt door enkele (incidentele) grote risico's die voortkomen uit de nieuwe resultaatgerichte financiering van de Jeugdhulp. Het Algemeen Bestuur heeft besloten om het risicopercentage 2018 en 2019 te handhaven op 1,5%. De risico-inventarisatie wordt gedurende 2018 enkele malen geactualiseerd op basis van de dan bekende informatie. De eerste actualisatie vindt in april plaats en de tweede in principe in september. Voor de deelnemende gemeenten geldt daarbij dat eventuele overschrijdingen in het budget lopende het begrotingsjaar, of bij jaarrekening door de gemeenten moeten worden vergoed.

Gemeentelijk risicobeleid

Op basis van de financiële analyse is er een hoog risico verbonden aan de GR Jeugdhulp. De gemeente heeft een hoge jaarlijkse financiële bijdrage. In 2015 is besloten dat eventuele tekorten door de deelnemende gemeenten worden gedekt waardoor het weerstandsvermogen van de GR bij de gemeenten wordt gelegd.

Op basis van de bestuurlijke analyse is er een gemiddeld risico verbonden aan de GR. De te leveren afspraken zijn van invloed op de gemeentelijke doelstellingen. Lansingerland is vertegenwoordigd in het AB en DB. Omdat Rotterdam een grote invloed heeft op de besluitvorming (50% van de GR gevormd wordt door de gemeente Rotterdam) brengt dit een zeker risico met zich mee.

Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?

De GRJR heeft tot taak de gemeenschappelijke inkoop zodanig vorm te geven dat lokale ambities kunnen worden gerealiseerd en dat zorgcontinuïteit is geboden.

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Naam verbonden partij	Metropoolregio Rotterdam Den-Haag (MRDH)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Het versterken van de internationale concurrentiepositie van de regio.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	De Brede Doeluitkering (BDU) voor verkeer en vervoer is de belangrijkste dekking voor de kosten van de twee programma's exploitatie verkeer en openbaar vervoer, infrastructuur verkeer en openbaar vervoer. De inwonerbijdrage bedraagt € 2,68 per inwoner voor het programma economisch vestigingsklimaat; voor 2020 is dat een totaalbedrag van € 6,34 miljoen. Uitgaande van het inwoneraantal van Lansingerland op 1 januari 2019 van 61.617 bedraagt dit voor Lansingerland € 165.134.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 7.425.581 Per 31-12-2018: € 15.361.267
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 1.348.170.234 Per 31-12-2018: € 1.543.298.479
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	€ 7.935.876
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Op dit moment zijn er geen veranderingen in het financiële belang voor 2019 en 2020.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De MRDH heeft de komende jaren tijdelijk te maken met een tekort (overbesteding) op de BDU-middelen. Overbesteding houdt in dat het saldo van beschikbare middelen en bestedingen in enig jaar negatief is. Tot en met de Begroting 2018 hanteerde de MRDH het uitgangspunt dat een tekort op de BDU-middelen is toegestaan onder de voorwaarde dat over een periode van tien jaar het saldo van beschikbare middelen en bestedingen positief is. Een extern kader voor deze termijn ontbrak toen nog. Een externe partij is daarom gevraagd om nader onderzoek te doen naar de kaders voor overbesteding. De provincie is betrokken geweest bij dit onderzoek. Conclusie uit dit onderzoek is dat de MRDH zich voor wat betreft de termijn van overbesteding dient te houden aan de uitgangspunten voor structureel begrotingsevenwicht die de provincie Zuid-Holland als toezichhouder hiervoor hanteert. De wettelijke termijn van overbesteding is daarmee bepaald op een maximale periode van drie achtereenvolgende kalenderjaren. Een tekort in 2019 moet dus uiterlijk in 2022 zijn aangezuiverd. Hierbij geldt ook dat de begroting in de drie jaar na het inlopen van het tekort geen tekort mag laten zien. Vanwege de afronding van een aantal grote infrastructurele projecten in deze periode (o.a. Hoekse Lijn, Bleizo) is er vanaf 2022 weer sprake van een overschot.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	<p>Projecten zijn vaak gemeente en regio overschrijdend waardoor ook andere overheden en/of bestuurslagen bij betrokken zijn. Investerings voor de projecten moeten bedrijven, kennisinstellingen en overheden bij elkaar brengen. De aandachtspunten voor Lansingerland zijn de verdere uitwerking van de projecten uit het investeringsprogramma en de daarbij behorende financiën te genereren. In het investeringsprogramma zijn ook andere projecten opgenomen zoals corridor A12 (o.a. logistieke hotspot, railterminal), energie-infrastructuur (warmtenet), geothermie, greenport en vaarroutes (Rotte - Rijn - Vliet). De MRDH kan in het samenbrengen van gemeenten en het definiëren van regionale projecten een voortrekkersrol vervullen om in gesprek te gaan met andere gemeenten en marktpartijen.</p> <p>Als vervolg op de MIRT Rotterdam Den Haag (Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport) wordt aan een aantal tafels de strategie van de regio uitgewerkt. Deze studies moeten richting geven aan nieuwe grote infrastructurele projecten in relatie tot andere ruimtelijke ontwikkelingen zoals de woningbouwopgave. Dit geeft richting aan de doorontwikkeling van het hoogwaardige OV-net in onze regio. Ook in Lansingerland worden OV-lijnen verkend, zoals de ZoRo.</p> <p>De projecten en de organisatie van de Vervoersautoriteit (VA) worden grotendeels bekostigd uit de reguliere Brede Doeluitkering verkeer en vervoer (BDU). Daarnaast zijn er nog specifieke rijksbijdragen, zoals gelden voor het programma Beter Benutten Vervolg en het Actieprogramma Regionaal OV die beiden zijn toegevoegd aan de BDU. De komende jaren is er een stevige opgave om de kosten van het openbaar vervoer te drukken. Door een olopende beheerlast neemt het investeringsvermogen af.</p>

Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting

Uit de financiële analyse blijkt dat het risico gemiddeld is. Dit is met name gelegen in het beperkte weerstandsvermogen van de MRDH enerzijds en de afdekking van de risico's door de MRDH anderzijds zoals ook opgenomen in het treasury statuut. De wettelijke termijn van overbesteding is bepaald op een maximale periode van drie achtereenvolgende kalenderjaren. Om in de toekomst meer duidelijkheid te hebben over de (financiële) risico's van grote infrastructurele projecten verwachten we dat de MRDH de reeds aangekondigde beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen in 2018 opstelt. Het bestuurlijk risico is laag. Lansingerland onderschrijft het belang van de MRDH en staat achter de missie en de visie. De uitwerking van de programma's vindt in goed overleg met alle gremia plaats.

Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?

In de gemeenschappelijke regeling (GR) Metropoolregio Rotterdam Den Haag is opgenomen dat er vijfjaarlijks geëvalueerd wordt en de eerste evaluatie plaatsvindt twee jaar na inwerkingtreding van de GR. Uit het evaluatierapport, afgerond eind 2017, komt naar voren dat de steun voor MRDH is toegenomen, de relatie tussen de MRDH en provincie is verbeterd en dat er binnen de bestaande structuur gezocht moet worden naar verbeteringen. Met name de rol van de adviescommissie behoeft verdere uitwerking. In de zienswijze (U17.13458) heeft de raad van Lansingerland aan gegeven dat de adviescommissie niet een lichtere maar een andere invulling dient te krijgen. Een concrete verbetering is de invoering van portefeuillehouders in het AB waardoor het bestuurlijk eigenaarschap is versterkt.

De MRDH heeft in 2016 en 2017 grote stappen voorwaarts gezet met de uitwerking van de aanbevelingen uit het OESO-rapport en Roadmap Next Economy als leidraad voor het investeringsprogramma. De MRDH werkt in 2018 verder aan de concretisering, ook voor projecten waarbij Lansingerland is betrokken.

Gemeenschappelijke Regeling GGD Rotterdam-Rijnmond

Naam verbonden partij	Gemeenschappelijke Regeling GGD Rotterdam-Rijnmond
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	<p>Artikel 3 van de GR: Het lichaam heeft tot doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het beschermen en bevorderen van de gezondheid van de bevolking of van specifieke groepen daarbinnen, in het rechtsgebied van het lichaam; • het voorkómen en het vroegtijdig opsporen van ziekten onder de bevolking; • alles wat met het bovenstaande in de ruimste zin verband houdt. <p>De regeling regelt de deelnemersbijdrage van de deelnemende gemeente voor de inkoop van het basispakket. De GGD is leverancier en uitvoerder van het basispakket. Het publieke belang is de openbare gezondheid.</p>
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	<p>De gemeenschappelijke regeling van de GGD-RR kent geen balans en andere financiële staten om in de begroting op te nemen aangezien alleen de gemeente Rotterdam eigenaar is van de organisatie. Personeel en eventuele risico's zijn daarmee voor rekening van de gemeente Rotterdam. De gemeenschappelijke regeling GGD-RR regelt in materiële zin slechts de inkoop van producten.</p> <p>Lansingerland draagt in 2019 € 434.540 bij, bestaande uit € 320.183 voor de inkoop van het algemene basistakenpakket en € 114.357 voor de inspecties kinderopvang.</p>
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	<p>De gemeenschappelijke regeling van de GGD-RR kent geen balans en andere financiële staten om in de begroting op te nemen aangezien alleen de gemeente Rotterdam eigenaar is van de organisatie. Personeel en eventuele risico's zijn daarmee voor rekening van de gemeente Rotterdam. De gemeenschappelijke regeling GGD-RR regelt in materiële zin slechts de inkoop van producten. Daarmee is de gemeenschappelijke regeling financieel "leeg", dus zonder bezittingen, waardoor er ook geen balans is. Het financiële risico voor deelname aan de regeling is voor regiogemeenten dus ook niet aanwezig.</p>
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Niet van toepassing, zie tekst bij 'Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018'.
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Niet van toepassing, zie tekst bij 'Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018'.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Geen, voor zover nu bekend.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Geen. De gemeente Rotterdam is risicodragend.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	<p>Uitvoering van de verplichtingen uit de Wet publieke gezondheid (WPG) tegen een aanvaardbare kostprijs blijft een aandachtspunt.</p> <p>Het basispakket moet garanderen dat wij voldoen aan de verplichtingen die wij hebben vanuit de Wpg.</p>
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Er is zowel financieel als bestuurlijk een beperkt risico. De gemeente Rotterdam is financieel risicodragend. Daarnaast dragen de activiteiten van de verbonden partij bij aan het oorspronkelijke doel van de verbonden partij.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De Gemeentelijke Gezondheidsdienst Rotterdam-Rijnmond zet zich in voor een goede en voor iedereen toegankelijke gezondheidszorg. Daarnaast zet de GGD zich in om ziekten en andere problemen te voorkomen. Hiermee draagt het bij aan Lansingerland als gezonde samenleving.

Recreatieschap Rottemeren

Naam verbonden partij	Recreatieschap Rottemeren
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	In stand houden, ontsluiten en exploiteren van recreatiegebied Rottemeren. Openlucht recreatie, natuurbescherming en natuur- en landschapsschoon bewaren en bevorderen.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Deelnemers: Zuidplas 4%, Rotterdam 91%, en Lansingerland 5%, bijdrage in 2018 € 187.807.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 17.242.221 Per 31-12-2018: € 16.300.718
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 5.397.134 Per 31-12-2018: € 6.991.129
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	€ 24.348
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Geen veranderingen in het financiële belang van 5%.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Concrete risico's, overigens van een laag en middel gehalte, worden genoemd bij de weerstandsparagraaf in de begroting van het recreatieschap: <ul style="list-style-type: none"> • invoering VPB; • koersrisico ingeval van gedwongen verkoop beleggingen bij calamiteiten; • locatie asfaltfabriek; • essentaksterfte; • baggeren watergangen; • nazorg grondwaterverontreiniging Lage Bergse Bos; • warmteleiding
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Met de vaststelling van het Kader voor het Recreatieschap Rottemeren worden de recreatiekaders gesteld waaraan het Recreatieschap uitvoering geeft. Dit wordt uitgewerkt in een ontwikkelplan met uitvoeringsacties. De kwaliteitsimpuls Lage Bergse Bos en de essentaksterfte maken dat het gebied in de picture staat en de (deel)gebieden de komende jaren aangepakt gaan worden. In de samenwerkingsovereenkomst met Staatsbosbeheer is afgesproken dat vanaf 2019 de jaarlijkse kosten niet meer als fixed price bepaald worden maar kostendekkend (op basis van nacalculatie) worden. Samen met de herijking van het Terrein Beheer Model (t.b.v. onderhoud) en het ontwikkelplan met uitvoeringsagenda verwachten wij dat dit tot financiële veranderingen kan leiden.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Het financiële risico is laag. Er is sprake van een hoge Algemene reserve. De genoemde risico's zijn dusdanig beperkt van aard, dat er sprake is van meer dan gewenste weerstandsratio. Daarnaast is de financiële bijdrage van de provincie in overgenomen door Rotterdam en dit is tevens vastgelegd in de aangepaste GR. Bestuurlijk risico is laag vanwege (indirecte) invloed via AB en DB.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	Het in stand houden, ontsluiten en exploiteren van het recreatiegebied Rottemeren draagt bij aan de ontwikkeling van Lansingerland als gemeente waarin op aantrekkelijke wijze gewoond, gewerkt en gerecreëerd kan worden.

Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4

Naam verbonden partij	Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	In artikel 2 van de gemeenschappelijke regeling staat opgenomen; "Het doel van de regeling is het bevorderen dat de behandeling van verzoeken om schadevergoeding die verband houden met de aanleg van de HSL-Zuid en de verbreding, verlegging en reconstructie van de A-16 (...) respectievelijk de A-4, zoals bedoeld in artikel 1 onder f, en de beslissingen op die verzoeken doelmatig, deskundig en op gelijke wijze plaatsvinden. Door deze regeling wordt tevens voor de burgers duidelijkheid geschapen over de terzake bevoegde instantie."
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Alle kosten van het Schap en van de door het Schap toegekende schadevergoedingen worden betaald door de Rijksoverheid.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Er is geen sprake van een eigen vermogen.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Er is geen sprake van vreemd vermogen.
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Financieel resultaat 2018: Algemene kosten € 55.380,86 Deskundigenkosten € 6.400,90 Schadevergoedingen € 0,00 Totaal € 61.781,76
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Vanwege het feit dat alle kosten voor rekening komen van het Ministerie van I&W is er geen sprake van een financieel belang voor de gemeente.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Er zijn thans geen financiële risico's bekend. Het Schap heeft met de accountmanager van het Ministerie de afspraak gemaakt dat wanneer er een schadeverzoek met een aanmerkelijk belang wordt ingediend dat deze, met het oog op risicomanagement, direct bij het Ministerie kenbaar wordt gemaakt.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Naar verwachting zal eind 2018 inzicht bestaan in het effect van het maatregelenpakket. Het Schap kan de nieuwe en aanvullende aanvragen tot schadevergoeding eerst in behandeling nemen als door de geluidsdeskundige (belast met de akoestische berekeningen) uitsluitsel wordt gegeven op de vraag of er sprake is van een toename van geluid en de mitigerende effecten van de maatregel bekend zijn. ProRail coördineert de uitvoering van het maatregelenpakket.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Er is geen sprake van een financieel risico omdat alle kosten voor rekening komen van het Ministerie van I&W. In bestuurlijke zin is geen risico te verwachten omdat het Algemeen bestuur van het Schap bevoegd is te beslissen op de aanvragen.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	Het doelmatig, deskundig en gelijkmatig behandelen van alle verzoeken om schadevergoeding in verband met de aanleg van de HSL-Zuid draagt bij aan het minimaliseren van de negatieve impact.

SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffingen en Waardebepaling)

Naam verbonden partij	SVHW (Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie, Heffingen en Waardebepaling)
Vestigingsplaats	Klaaswaal
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	(art 3 GR) Een zo doelmatig mogelijke uitvoering van werkzaamheden met betrekking tot <ul style="list-style-type: none"> - de heffing en invordering van belastingen - de uitvoering van Wet waardering onroerende zaken (woz) - de administratie van vastgoedgegevens - het verstrekken van vastgoedgegevens aan deelnemers en derden
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	De bijdrage van Lansingerland voor 2020 bedraagt € 491.000.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 1.273.000 Per 31-12-2018: 1.507.000
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 5.633.000 Per 31-12-2018: € 5.488.000
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Een positief resultaat van € 589.000.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Geen.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Het SVHW streeft ernaar om risico's zoveel mogelijk te ondervangen. Dat is de reden waarom diverse verzekeringen afgesloten zijn voor het onroerend goed, inventaris en personeel. De risico's waarmee het SVHW geconfronteerd zou kunnen worden zijn: <ul style="list-style-type: none"> - automatiseringsomgeving - calamiteiten van huisvesting - renterisico op een geldlening - personeel SVHW is een belangrijke organisatie voor haar 22 deelnemers. Continuïteit van de bedrijfsvoering is daarom essentieel. Het borgen van de bedrijfsvoering dient op het niveau van directie en DB te kunnen worden beslist. Bij het opvangen van de gevolgen van calamiteiten is het onwenselijk dat de organisatie afhankelijk zou zijn van de besluitvorming van de deelnemers. Gelet op genoemde risico's en de behoefte aan continuïteit van de bedrijfsvoering is het gewenst een financiële buffer in stand te houden. In de vergadering van het Algemeen bestuur van 5 december 2013 is daarom besloten de omvang vast te stellen op minimaal € 400.000 en maximaal € 700.000.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Door gemeentelijke herindelingen (samenvoeging) zullen in 2019 deelnemers uittreden en nieuwe toetreden als gevolg van gemeentelijke herindelingen. Het aantal deelnemers gaat daardoor van 22 naar 15. Het veranderproces is reeds in 2018 ingezet. De uittredende deelnemers betalen een uittredingsvergoeding die de frictiekosten van dit proces dekken.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel gemiddeld is. De jaarlijkse bijdrage is gemiddeld en de gemeente is deels financieel aansprakelijk. Het weerstandsvermogen van SVHW is op peil en de bedrijfsvoering en kwaliteit van het risicomanagement zijn toereikend. Uit de financiële analyse komt derhalve de score gemiddeld. De bestuurlijke analyse geeft tevens een score van gemiddeld. Lansingerland is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur, er zijn duidelijke afspraken over de informatievoorziening en het belang van het SVHW komt volledig overeen met het belang van Lansingerland. De te leveren prestaties door het SVHW zijn echter maximaal van invloed.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De uitbesteding van de werkzaamheden m.b.t. belastingen past in het streven van de gemeente om waar mogelijk in regie te werken en een kostenbesparing te realiseren.

Veiligheidsregio Rotterdam - Rijnmond

Naam verbonden partij		Veiligheidsregio Rotterdam - Rijnmond
Vestigingsplaats		Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)		De VRR behartigt ons publieke belang door het voorkomen, beperken en bestrijden van rampen en crises.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)		Bijdrage 2019 is € 3.316.751. Dit bedrag is als volgt opgebouwd: € 3.290.751 (Basiszorg) en € 26.000 (Individuele taken en bijdragen). Bijdrage 2020 is € 3.617.368. Dit bedrag is als volgt opgebouwd: € 3.591.368 (basiszorg) en € 26.000 (individuele taken en bijdragen).
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)		Per 1-1-2018: € 10.902.995 Per 31-12-2018: € 12.781.473
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)		Per 1-1-2018: € 76.442.548 Per 31-12-2018: € 64.799.541
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)		€ 1.421.373
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft		De gemeentelijke bijdrage basiszorg is aangepast aan de actuele inwonersaantallen per 1 januari 2018.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?		In de Begroting 2020 zijn de volgende risico's opgenomen: <ul style="list-style-type: none"> • Vrijwaring van gemeenten voor aansprakelijkheid niet verzekerbare risico's. Het gaat hier om juridische gevolgen, zoals claims; • Overdracht van de meldkamer aan de Landelijke Meldkamer Organisatie (LMO) in 2020; • Gevolgen van (veranderde) wet en regelgeving niet tijdig op kunnen vangen; • Vertraagd tempo en/of onvoldoende aanpassingen bijdragen van stakeholders van de VRR t.b.v. kostenontwikkeling; • Het niet halen van aanrijtijden en het niet leveren van een aantal diensten door de ambulance, als gevolg van een tekort aan verpleegkundig personeel (ingehuurd duurder personeel leidt tot extra kosten). Het niet halen van de aanrijtijden leidt mogelijk tot een (straf)korting van de zorgverzekeraars; • Wegvallen en niet toereikend zijn van subsidie impuls Omgevingsveiligheid; • De invoering van de Omgevingswet, verwacht vanaf 2021; • Wegvallen en niet toereikend zijn van gelden landelijk expertisecentrum (LEC); • De dekking van de brandweezorg staat onder druk bij gebrek aan vrijwilligers die overdag beschikbaar zijn. Ondanks alternatieven, zoals opgenomen in het Plan brandweezorg, lukt het niet om de gewenste dekking te garanderen. Verwachting is dat verdere aanpassingen gaan knellen qua financiën; • Afstemmen taken/budgetten VRR. De samenleving veranderd. Denk hierbij aan klimaatverandering, energietransitie, vluchtelingenvraagstuk, cyber, terrorisme en hoog water. De VRR gaat hierover met gemeenten in gesprek; • Gezien de leeftijdsopbouw van het brandweerpersoneel is de verwachting dat in de nabije toekomst veel nieuwe medewerkers worden aangetrokken en opgeleid, waardoor de uitgaven stijgen. • De ambulancedienst AZRR gaat voor de overname van de BIOS groep een lening aan. De VRR staat garant voor deze lening die een looptijd heeft van 15 jaar. In geval van een faillissement is de VRR verantwoordelijk voor de restschuld. • Als gevolg van het bereikte principeakkoord over een nieuwe CAO stijgen de lonen in de periode 2019-2021 met in totaal 6,25%. Tevens is er sprake van een eenmalige uitkering van € 750 in 2019. In 2019 dekt de VRR deze stijging middels een onttrekking aan de algemene reserve. Verwachting is dat in 2020 en 2021 de basisbijdrage per inwoner met in totaal met € 3,01 stijgt.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?		De belangrijkste punten zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Invoering van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) en het risico dat de vrijwilligersstatus bij de brandweer vervalt; • Er is een risico dat er kosten ten laste van de VRR overblijven na overname van het beheer van de meldkamer door de politie in 2020; • In 2020 verhoogt de inwonersbijdrage met 0,69 per inwoner als gevolg van het wegvallen van de inkomsten uit het Openbare meldsysteem (OMS) • Samen met de regiogemeenten onderzoekt de VRR of budgetten en taken van de VRR nog voldoende op elkaar zijn afgestemd. Het is op dit moment niet in te schatten of dit financiële gevolgen heeft.

<p>Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting</p>	<p>De omvang van de jaarlijkse financiële bijdrage aan de VRR is hoog. Ondanks dat de jaarlijkse financiële bijdrage hoog is, is het financiële risico gemiddeld. Dit heeft er mee te maken dat VRR vaste taken heeft. De in kaart gebrachte negatieve risico's zijn laag. Het risico wordt verspreid doordat 15 gemeenten deelnemen aan deze Gemeenschappelijke regeling.</p> <p>Het bestuurlijke inhoudelijke risico is laag. Er zijn duidelijke afspraken gemaakt met de VRR die we regelmatig monitoren. De gemeente Lansingerland is in het Dagelijks Bestuur vertegenwoordigd door de burgemeester, met de portefeuille 'Bedrijfsvoering'.</p>
<p>Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?</p>	<p>De Veiligheidsregio voert taken uit op het gebied van rampenbestrijding, crisisbeheersing, risicobeheersing, brandweezorg, ambulancezorg en geneeskundige hulpverlening. Daarmee draagt het bij aan Lansingerland als een veilige en leefbare gemeente.</p>

NV Duinwaterbedrijf Zuid-Holland Handelsnaam Dunea

Naam verbonden partij	NV Duinwaterbedrijf Zuid-Holland Handelsnaam Dunea
Vestigingsplaats	's Gravenhage
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Dunea wil een vitale organisatie zijn die toekomstbestendige producten en diensten levert en daarbij duidelijk zichtbaar is als maatschappelijke onderneming. De nieuwe strategie Koers 2020 heeft vier accenten: <ul style="list-style-type: none"> • Klantaccent, onderscheidend in dienstverlening en kwaliteit; • Beter voorbereid op de toekomst door verbreding producten & diensten; • Het zijn van duinbeheerder van wereldklasse; • Strijden voor het drinkwaterbelang van de Lek en de Maas. Het publieke belang bestaat uit de gewaarborgde levering van drinkwater aan alle klanten binnen het verzorgingsgebied en het natuurbeheer in de duingebieden.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Statutair mag Dunea geen dividend uitkeren. Lansingerland bezit 186.584 aandelen (na de periodieke herverdeling in 2018) van de in totaal 4.000.000 uitgegeven aandelen.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 205,3 mln. Per 31-12-2018: € 220,9 mln.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 371,7 mln. Per 31-12-2018: € 358,5 mln.
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	€ 15,7 mln.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Geen.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Geen.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	De aandachtspunten blijven het verzorgen van een goede drinkwatervoorziening en beheer van het duingebied.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel laag is. Lansingerland is aandeelhouder en loopt daardoor in principe geen of een beperkt financieel of bestuurlijk risico.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	Dunea beheert de natuur (duinlandschap) en het water in Zuid-Holland. Dunea zorgt voor schoon drinkwater, rust en ruimte in Lansingerland.

Eneco Groep N.V.

Naam verbonden partij	Eneco Groep N.V.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	Deze verbonden partij draagt niet meer bij aan de realisatie of borging van een publiek belang. Ter toelichting het volgende. De gemeente Lansingerland heeft zich in 2017 bezonnen op het toekomstig aandeelhouderschap van Eneco Groep N.V. Daartoe is in 2017 een traject gelopen, gezamenlijk met alle aandeelhouders van Eneco, om hier op een zorgvuldige wijze naar te kijken. In dit proces is de raad intensief betrokken. Uitkomst is dat Lansingerland constateert dat het aandeelhouderschap in Eneco niet noodzakelijk is om publieke belangen te realiseren of te borgen. Mede om die reden heeft Lansingerland op 31 oktober 2017 besloten om het aandelenbelang in Eneco af te bouwen.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Het geprognoseerde dividend is in de meerjarenbegroting opgenomen als algemeen structureel dekingsmiddel. Lansingerland is de vijfde aandeelhouder met een aandeel van 3,38% in het aandelenkapitaal. Het geprognoseerde jaarlijkse dividend bedraagt voor 2020 éénmalig € 2,25 mln. en voor de jaren daarna € 1,6 mln.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 2.869 mln. Per 31-12-2018: € 2.939 mln.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018.: € 2.787 mln. Per 31-12-2018: € 2.804 mln.
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Het nettoresultaat over boekjaar 2018 bedraagt € 136 mln.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	In 2019 zijn nog geen veranderingen in het financiële belang te verwachten. De uitkomst van het transactieproces is op dit moment (peildatum: augustus 2019) nog niet bekend.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De dividenduitkering is een vast dekingsmiddel in onze begroting. De omvang van het uit te keren dividend is afhankelijk van de nettowinst in enig jaar en de solvabiliteit. De mogelijke tegenvallers in de nettowinst van de onderneming én een eventuele verkoop van het aandelenbelang zijn een financieel risico. Als gevolg van verkoop valt een structureel geraamd dividend weg. Het resultaat over het jaar 2018 van Eneco bedraagt € 136 mln. De verwachting is dat het resultaat over 2019 (ons boekjaar 2020) niet lager is dan het resultaat over 2018. Om die reden is het dividend over ons boekjaar 2020 inzake Eneco geraamd op € 2,25 mln.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	De gemeente Lansingerland heeft zich in 2017 bezonnen op het toekomstig aandeelhouderschap van Eneco Groep. Uitkomst is dat Lansingerland constateert dat het aandeelhouderschap in Eneco niet noodzakelijk is om publieke belangen te realiseren of te borgen, dat de zeggenschap over Eneco beperkt is en dat het risicoprofiel van Eneco significant veranderd is en op basis van de huidige strategie verder veranderen zal. Daarom heeft Lansingerland op 31 oktober 2017 besloten om het aandelenbelang in Eneco af te bouwen. Van alle aandeelhouders heeft meer dan 96 procent van het geplaatst kapitaal hetzelfde afbouwbesluit genomen (peildatum: augustus 2019). Naar verwachting eind 2019 / begin 2020 resulteert het transactieproces resulteren in een concreet bod. Op dat moment is er dus zicht op de uiteindelijke waarde van het te verkopen aandelenpakket zullen voorstellen gedaan worden over de aanwending van deze verkoopopbrengst. Verkoop van het aandelenbelang heeft onder meer een direct effect op de omvang van het jaarlijkse geprognoseerde dividend van Eneco én de totale financieringspositie van de gemeente.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Uitkomst van de financiële analyse is dat het financieel risicoprofiel gemiddeld is. De geraamde dividenden zijn aanzienlijk, terwijl Eneco opereert in een commerciële markt met een aanzienlijk investeringsprogramma, mede in het buitenland. Dit geeft een vergroot risico met betrekking tot de stabiliteit van de nettowinst en daarmee van het dividend. Ook heeft Eneco in 2018 een meerjarig intern verandertraject ingezet met als doel het rendement te verbeteren. De financiële effecten daarvan zijn al merkbaar in boekjaar 2018. Uitkomst van de bestuurlijke analyse is dat het bestuurlijke risicoprofiel hoog is. Eneco bevindt zich in een complex transactieproces c.q. privatiseringsproces. Eneco is een zogenaamde structuurvennootschap. De rechtstreekse invloed van aandeelhouder(s) op de RvC en RvB is daardoor beperkt.

Stedin Holding N.V.

Naam verbonden partij	Stedin Holding N.V.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	De waarborging van levering van energie aan de klanten binnen het verzorgingsgebied door middel van netbeheer als bedoeld in de Electriciteitswet en de Gaswet.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Het geprognostiseerde dividend is in de meerjarenbegroting opgenomen als algemeen structureel dekkingsmiddel. Lansingerland is de vijfde aandeelhouder met een aandeel van 3,38% in het aandelenkapitaal. Het geprognostiseerde jaarlijkse dividend bedraagt € 1,6 mln.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 2.583 mln. Per 31-12-2018: € 2.699 mln.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 3.968 mln. Per 31-12-2018: € 4.292 mln.
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Het nettoresultaat over boekjaar 2018 bedraagt € 118 mln.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Lansingerland is niet voornemens om wijzigingen aan te brengen in het aandelenbelang in Stedin. Stedin heeft in 2018 de commerciële activiteit Joulz Energy Solutions (JES) verkocht aan VolkerWessels en in 2019 de commerciële activiteit Joulz Diensten aan 3i Infrastructure.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	De dividenduitkering is een vast dekkingsmiddel in onze begroting. De omvang van het uit te keren dividend is afhankelijk van de nettowinst in enig jaar en de solvabiliteit. De solvabiliteit is mede afhankelijk van de hoogte van het investeringsprogramma uit hoofde van de energietransitie. De mogelijke tegenvallers in de nettowinst van de onderneming én een verslechtering van de solvabiliteit zijn een financieel risico.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Aandachtspunten zijn met name de vereiste operationele snelheid ten opzichte van de aard en omvang van de energietransitie en de beschikbare financiële investeringsruimte. De commerciële activiteiten zijn in 2018 en 2019 grotendeels afgebouwd en zijn daarmee geen belangrijk aandachtspunt meer.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Uitkomst van de financiële analyse is dat het financieel risicoprofiel gemiddeld is. De geraamde dividenden zijn aanzienlijk. Stedin opereert in een gereguleerde markt echter de verwachte investeringen uit hoofde van de energietransitie zijn aanzienlijk hetgeen druk legt op de solvabiliteit. Uitkomst van de bestuurlijke analyse is dat het bestuurlijke risicoprofiel laag is. Enerzijds is Stedin een zogenaamde structuurvennootschap waarbij de rechtstreekse invloed van aandeelhouder(s) op de raad van commissarissen en de raad van bestuur beperkt is. Anderzijds zijn er met Stedin eenduidige afspraken gemaakt over ondermeer het goedkeuringsrecht van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders met betrekking tot (des-)investeringsbeslissingen en een adviesrecht ten aanzien van de vaststelling van het meerjarig strategisch plan alsmede een herziening daarvan, alsmede een daarop aansluitend jaarplan en de herziening daarvan, voor zover de inhoud daarvan ziet op het gereguleerde domein.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	De waarborging van levering van energie aan de klanten binnen het verzorgingsgebied door middel van netbeheer als bedoeld in de Elektriciteitswet en de Gaswet. Vanuit deze rol heeft de verbonden partij een belangrijke rol in de energietransitie. Daarnaast is met betrekking tot Stedin een structureel dividend geraamd.

Stichting Parkmanagement Bedrijvenpark Oudeland (PMBO)

Naam verbonden partij	Stichting Parkmanagement Bedrijvenpark Oudeland (PMBO)
Vestigingsplaats	Berkel en Rodenrijs
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	De stichting heeft ten doel: a. het uitvoeren of doen uitvoeren van het algemeen management voor de dienstverlening met als doel het initiële kwaliteitsniveau van en het verblijfsklimaat op bedrijvenpark Oudeland te behouden en waar mogelijk te verhogen, een en ander overeenkomstig de daartoe in het parkmanagementplan opgenomen prestatie-eisen; b. het uitvoeren of doen uitvoeren van terreinbeveiliging op bedrijvenpark Oudeland overeenkomstig de daartoe in het parkmanagementplan opgenomen prestatie-eisen; c. het (doen) realiseren, (doen) beheren en (doen) onderhouden van bedrijfsverwijzingen op bedrijvenpark Oudeland overeenkomstig de daartoe in het parkmanagementplan opgenomen prestatie-eisen; d. het beheren en onderhouden of doen beheren en onderhouden van de openbare ruimte op bedrijvenpark Oudeland overeenkomstig het daartoe opgestelde beheerplan; en voorts al hetgeen met een en ander verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn. Het publieke belang is het creëren van een gunstig economisch klimaat. Daarnaast is de taak van de stichting PMBO het organiseren, in stand houden en daar waar mogelijk verbeteren van het kwaliteitsniveau (ruimtelijk, technisch en voor veiligheid) op bedrijvenpark Oudeland.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	De gemeente Lansingerland draagt het beschikbare budget voor het dagelijks beheer en onderhoud van de openbare ruimte over aan de stichting PMBO. Het gaat om een bedrag van € 57.000.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 292.981 Per 31-12-2018: € 332.090
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 40.803 Per 31-12-2018: € 10.295
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	€ 1.609
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Er hebben zich geen veranderingen in het financieel belang voorgedaan. In 2014 is de Beheerovereenkomst tussen de gemeente Lansingerland en de stichting PMBO ondertekend. In deze overeenkomst zijn de afspraken voor het dagelijks beheer en onderhoud van Oudeland vastgelegd. De kaders hiervoor staan beschreven in het bijbehorende beheerplan.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Geen bijzonderheden.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Het beheerplan is aan actualisering toe. We kijken opnieuw naar de werkzaamheden die de komende jaren nodig zijn om het gewenste kwaliteitsniveau te behalen en het budget dat daarvoor nodig is. Uitgangspunt daarbij is dat het kostenneutraal voor de gemeente moet zijn. We evalueren bestaande afspraken met de stichting PMBO en kijken waar aanscherping en/of verduidelijking nodig is.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Financieel en bestuurlijk zijn de risico's vooralsnog laag.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	Een goed georganiseerd en vitaal bedrijventerrein levert een belangrijke bijdrage aan de plaatselijke en regionale economie.

Bank Nederlandse Gemeenten

Naam verbonden partij	Bank Nederlandse Gemeenten
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling van de VP. (Hoe ziet ons publiek belang eruit?)	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.
Veranderingen in 2019 en 2020 in het bestuurlijke en publieke belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft.	Er worden geen veranderingen verwacht.
Wat draagt LL financieel bij aan deze VP? (Hoe ziet ons financieel belang eruit?)	Wij dragen financieel niets bij. Als aandeelhouder van 15.015 van de totaal circa 56 mln. aandelen ontvangen wij dividend.
Eigen vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 4.687 mln. Per 31-12-2018: € 4.991 mln.
Vreemd vermogen begin en einde begrotingsjaar 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	Per 1-1-2018: € 135.185 mln. Per 31-12-2018: € 132.518 mln.
Financieel resultaat 2018 (Uit: Jaarrekening 2018)	De netto winst 2018 bedraagt € 337 mln. (in 2017: € 393). Per aandeel zal € 2,83 worden uitgekeerd aan dividend. De dividenduitkering over 2017, die in 2018 uitgekeerd is, bedroeg € 2,53. In 2019 kan BNG de pay-out per aandeel verhogen van 37,5% naar 50%.
Veranderingen gedurende het begrotingsjaar 2019 in het financiële belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft	Niet van toepassing.
Welke financiële risico's zijn er nu bekend?	Niet van toepassing.
Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten of mogelijke knelpunten voor LL de komende 2 jaar?	Niet van toepassing.
Resultaat financiële en bestuurlijke (inhoudelijke) risicoanalyse met toelichting	Op basis van de financiële en bestuurlijke analyse kan worden vastgesteld dat het risicoprofiel laag is. Lansingerland is aandeelhouder en loopt daardoor in principe geen of een beperkt financieel of bestuurlijk risico.
Op welke wijze draagt de verbonden partij bij aan realisatie van de doelstellingen van het programma?	Lansingerland is aandeelhouder. De dividenduitkering is een vast dekkingsmiddel in onze begroting.

Paragraaf Grondbeleid

Grondbeleid

Het Lansingerlands grondbeleid draagt bij aan de realisatie van onze ruimtelijke doelstellingen op het gebied van wonen, werken en recreëren. De nota Grondbeleid 2020-2023 geeft aan hoe wij het grondbeleid de komende jaren invullen. De nota stelt kaders en geeft richting, waarbij er ook ruimte is voor maatwerk indien de ruimtelijke opgave hierom vraagt. Het grond(prijs)beleid voor woningbouw is met name voor de categorieën sociaal en starters nader uitgewerkt, waarbij we niet alleen kwantitatief sturen op het te realiseren programma, maar ook kwalitatief. Dit geldt voor zowel onze eigen grondexploitaties als de private ontwikkelingen.

Strategische aankopen

Lansingerland heeft meerdere gronden in bezit die ooit zijn aangekocht met het doel deze te ontwikkelen. De meest in het oog springende gronden zijn de gronden in het plangebied Wilderszijde. Daarnaast zijn er ook nog gronden gelegen in Bleiswijk. Deze gronden zijn gewaardeerd tegen de huidige bestemming. De waarde van de gronden in Wilderszijde beoordelen we jaarlijks opnieuw: de door ons opgenomen waarde mag niet boven de marktwaarde uitstijgen. In 2017 is het ambitiedocument voor Wilderszijde vastgesteld, dit werken we op dit moment uit tot een stedenbouwkundig masterplan. Ook de gronden van Wilderszijde die al wel in ontwikkeling zijn, nemen we hierin mee. Vaststelling van de grondexploitatie voor het totale plangebied Wilderszijde is gepland in 2020.

Grondexploitaties, risico's en weerstandsvermogen (MPG 2019)

Op 27 juni 2019 heeft de raad ingestemd met de Meerjaren Prognose Grondexploitatie (MPG) 2019. Het MPG 2019 vormt de basis voor deze Begroting 2020-2023. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen wij dan ook naar het MPG 2019.

Het MPG en daarmee de jaarlijkse actualisatie van alle grondexploitaties is gekoppeld aan de jaarrekening. Daarnaast geven we in, of gelijktijdig met bestuurlijke besluitvorming van, de begroting inzicht in grote afwijkingen ten opzichte van het MPG en een globale doorkijk naar de eerstvolgende actualisatie. Bij de actualisatie sturen we vooral op de 4 P's: programma, planning, prijzen en parameters. Deze vier elementen bepalen in hoge mate het resultaat van de grondexploitaties. Bij het MPG 2019 zijn de volgende grondexploitaties betrokken:

Kern	Woningbouw	Bedrijventerreinen	Centrum-ontwikkeling	Overig
Berkel en Rodenrijs	Meerpolder Westpolder/Bolwerk Rodenrijse Zoom RvR Groenzoom	Oudeland	Berkel Centrum	
Bergschenhoek	Wilderszijde (doorlopende deel) Parkzoom Kavels Boterdorp	Leeuwenhoekweg		Landscheidingspark Horeca
Bleiswijk	De Tuinen			

Programma en planning

Woningbouw

Qua programma is er sprake van een mix van woningen in verschillende woningbouw categorieën en typologieën. Zowel het programma als de planning (fasering) worden regionaal afgestemd.

De categorieën sociaal en starterswoningen hebben nadrukkelijk onze aandacht. Doelstelling is het voorzien in voldoende woningbouw voor deze doelgroepen, op korte én lange termijn. Naast het realiseren van nieuwe woningen is het dus ook van belang dat deze woningen in de toekomst behouden blijven voor de doelgroep. Via de nota Grondbeleid sturen wij hierop.

In totaal gaan we uit van een gemiddelde oplevering van 400-500 woningen per jaar voor de komende 5 jaar. Dit betreft zowel de gemeentelijke grondexploitaties als de particuliere initiatieven.

Bedrijventerreinen

Binnen Lansingerland heeft de gemeente twee terreinen in eigen ontwikkeling: Oudeland en Leeuwenhoekweg. Daarnaast worden er nog twee terreinen ontwikkeld gezamenlijk met de gemeente Zoetermeer: Bleizo en Hoefweg. Elk terrein heeft zijn eigen kenmerken en de terreinen liggen verspreid over Lansingerland.

In het MPG 2019 gaan we uit van onderstaande uitgifteplanning:

Verwachte uitgifte bedrijfsterrein in hectare (ha)	2019	2020	2021	2022	2023
Oudeland	1,5	6,1	3,0	2,5	2,3
Leeuwenhoekweg	0,8	0,4	1,0	0,0	0,0
Bleizo	9,5	8,6	1,8	1,8	1,8
Hoefweg	9,6	2,4	2,4	2,0	2,0

Looptijd projecten

De looptijd van een project verschilt per project. Daarbij is het goed om te motiveren, vooral voor projecten met een langere looptijd, waarom ervoor gekozen is deze als “gronden in exploitatie” te beschouwen. Ook de commissie BBV schrijft dit voor in haar notitie Grondexploitaties. Lansingerland kent op dit moment 1 grondexploitatie met een looptijd langer dan 10 jaar: Oudeland. De grondexploitatie Oudeland heeft op dit moment een looptijd tot en met 31-12-2036 en overschrijdt daarmee de richttermijn van 10 jaar. Om de risico's van de (lange termijn) ontwikkeling van Oudeland te beheersen heeft de gemeente beheersmaatregelen getroffen.

Prijzen

In de jaarlijks vast te stellen kaderbrief Grondprijzen staat hoe we de grondprijzen in de gemeente Lansingerland bepalen. Voor een aantal categorieën noemen we daarbij een richtprijs. De grondprijzen in de grondexploitaties sluiten aan op de kaderbrief. Daarnaast is er binnen de grondexploitaties ruimte om, onder voorwaarden, maatwerk toe te passen, zodat we goed op de markt kunnen inspelen.

Parameters

Jaarlijks worden de te hanteren parameters voor de rente, kosten- en opbrengstenstijging vastgesteld, zie onderstaande tabel.

	MPG 2019			
	2018-2019	2019 en 2020	2021-2028	2029 e.v. *
Prijzontwikkeling kosten				
Kosten	3,00%	3,00%	2,00%	2,0%
Prijzontwikkeling grondopbrengsten				
Woningbouw	3,00%	2,00%	1,00%	0,00%
Bedrijventerreinen	2,00%	2,00%	1,00%	0,00%
Lopende contracten	<i>conform gesloten overeenkomsten</i>			0,00%
Rente	1,70%	1,70%	1,70%	1,70%
Disconteringsvoet	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

* conform het BBV mogen we de opbrengsten na een termijn van 10 jaar niet meer indexeren. Dit is op dit moment enkel van toepassing op de grondexploitatie Oudeland.

VTA

Jaarlijks herzien we bij de actualisatie ook de VTA kosten voor de resterende looptijd van een project. Daarbij maken we een inschatting van de tijdsbesteding in uren op basis van cijfers uit het verleden en verwachtingen voor de toekomst. Daarnaast ramen we kosten voor concrete producten die vallen onder de post planontwikkelingskosten, zoals bijvoorbeeld bestemmingsplannen.

Uitgangspunt voor de raming van de interne uren zijn de uurtarieven zoals vastgesteld bij de Begroting 2019-2022.

Resultaten

Het MPG 2019 kent het volgende resultaat:

	A= Actualisatie 2018	B= MPG 2019 / JR 2018	C= Verschil B t.o.v. A
<i>prijspeil</i>	1-1-2018	1-1-2019	
Totaal negatieve grexen op NCW	-45,63	-42,46	3,17
Totaal positieve grexen op NCW	4,44	19,42	14,98
Totaal op NCW	-41,19	-23,04	18,15

Bedragen x € 1.000.000

Voor het totaal te verwachten negatieve resultaat van circa € 42.46 miljoen is een verliesvoorziening gevormd. Voor een toelichting op de resultaten per grondexploitatie verwijzen we naar het MPG 2019.

Voor een toelichting op de resultaten per grondexploitatie wordt verwezen naar het MPG 2019.

Tussentijdse winstnemingen

Het BBV schrijft een tussentijdse winstneming voor bij winstgevende projecten, naar rato van de voortgang. De regelgeving omtrent deze tussentijdse winstneming is in 2017 aangescherpt en de methodiek van de winstbepaling wordt landelijk toegepast.

Voor het tussentijds winstnemen gelden 3 voorwaarden:

- Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
- De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
- De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

De hoogte van de tussentijdse winstneming bepalen we jaarlijks per project op basis van het zogenaamde percentage of completion (POC) en de geactualiseerde grondexploitaties. Eventuele risico's (onzekerheden) mogen hierop in mindering worden gebracht. Vorig jaar verwerkten we de winstneming in de resultaten van het MPG. Op basis van voortschrijdend inzicht presenteren we de winstneming nu apart. Hierdoor blijft het feitelijke eindresultaat van de grondexploitaties inzichtelijk. De hoogte van de tussentijdse winstneming bepalen we jaarlijks opnieuw en verrekenen we met eerder genomen winsten. Het kan hierbij ook voorkomen dat op basis van de geactualiseerde grondexploitaties een deel van de eerder genomen tussentijdse winst wordt teruggeboekt.

Bij de Jaarrekening 2017 is voor het eerst tussentijds winst genomen, in totaal ca. € 1,09 mln. Bij de Jaarrekening 2018 is wederom winst genomen. Ditmaal betrof het de volgende grondexploitaties:

1. Oudeland	€ 3,33 mln
2. Rodenrijse Zoom	€ 0,17 mln
3. Parkzoom	€ 0,79 mln
4. Scholen Boterdorp	€ 0,00 mln

Totaal namen we bij de Jaarrekening 2018 € 4,29 mln aan winst waardoor het totaal aan tussentijds genomen winst € 5,29 mln bedraagt. Voorzichtigheidshalve houden we in de begroting geen rekening met verdere winsten. Die verwachten we wel (zie resultaten MPG 2019). Indien deze zich voordoen worden de winsten conform de Nota Grondbeleid en de Nota Reserves en Voorzieningen 2016 verrekend met de algemene reserve.

Risico's

Ondanks dat we de ramingen binnen de grondexploitaties met de grootst mogelijke zorgvuldigheid opstellen, blijven er risico's bestaan. Niemand kan de toekomst voorspellen en de berekeningen zijn gebaseerd op aannames en uitgangspunten, die in de praktijk anders (zowel positief als negatief) kunnen uitvallen. De belangrijkste risico's die samenhangen met de grondexploitaties hebben betrekking op de planning, de prijs en het programma. Voor de komende 4 jaar (2020 t/m 2023) zijn de opbrengsten geraamd op een totaal van ruim € 142,19 miljoen, gemiddeld zo'n € 35,55 miljoen per jaar. Het college stuurt dan ook actief op de realisatie van deze opbrengsten.

Bij de actualisatie van de grondexploitaties actualiseren wij ook de risico's. Op totaalniveau is het risicoprofiel gekoppeld aan de benodigde weerstandscapaciteit, zie paragraaf Weerstandscapaciteit. In onderstaande tabel worden de risico's per project weergegeven.

Risicoprofielen	2019
Parkzoom	Laag
Wilderszijde	Midden
De Tuinen	Laag
Leeuwenhoekweg	Laag
Scholen Boterdorp	Laag
Meerpolder	Laag
Berkel Centrum	Laag
Westpolder	Hoog
Oudeland	Hoog
Rodenrijse Zoom	Laag
RvR Groenzoom	Laag
Landscheidingspark Horeca	Laag
Bleizo	Hoog
Hoefweg	Hoog
Wilderszijde (MVA)	Hoog

Op totaalniveau is het risicoprofiel gekoppeld aan de benodigde weerstandscapaciteit, zie paragraaf Weerstandscapaciteit.

Voor een gedetailleerder overzicht van de risico's per project wordt verwezen naar het MPG 2019.

Tussenstand en doorkijk grondexploitaties en risico's (t-MPG 2019)

Alle grondexploitaties zijn op hoofdlijnen doorgenomen op afwijkingen in realisatie én prognose. Dit betreft nadrukkelijk geen algehele actualisatie, maar geeft enkel een indicatie van de op dit moment verwachte bijstellingen bij het MPG 2020. Genoemde bedragen zijn indicatief en op nominale waarde. Afhankelijk van de hoogte van de parameters en de looptijd van projecten zijn zijn de effecten op het resultaat zoals gepresenteerd bij het MPG soms groot.

De meeste grondexploitaties lopen volgens planning en kennen op dit moment geen grote afwijkingen ten opzichte van het MPG 2019. Voor een aantal grondexploitaties zal, voor zover wij nu in kunnen schatten, een verschuiving plaatsvinden van zowel kosten als opbrengsten naar achteren in de tijd. Het gaat om circa € 3,0 miljoen aan de kostenkant en € 700.000,- aan de opbrengstenkant. Nominaal heeft dit geen effect op de grondexploitaties.

Voor Meerpolder en Parkzoom voorzien we wel een bijstelling van zowel de kostenraming als de opbrengstenraming. Op MPG-niveau hebben deze bijstellingen per saldo een positief effect. We zien daarnaast nog enkele risico's, maar ook kansen die we nog niet opgenomen hebben. Financieel verwerken we de bijstellingen pas als deze voldoende zeker zijn. Dit is bijvoorbeeld het geval als er een getekend contract is of een aanbesteding is afgerond. Dit beoordelen wij bij de actualisatie eind dit jaar (MPG 2020 / Jaarrekening 2019). Het MPG 2020 verwerken we na vaststelling in de begroting.

Ontwikkelingen

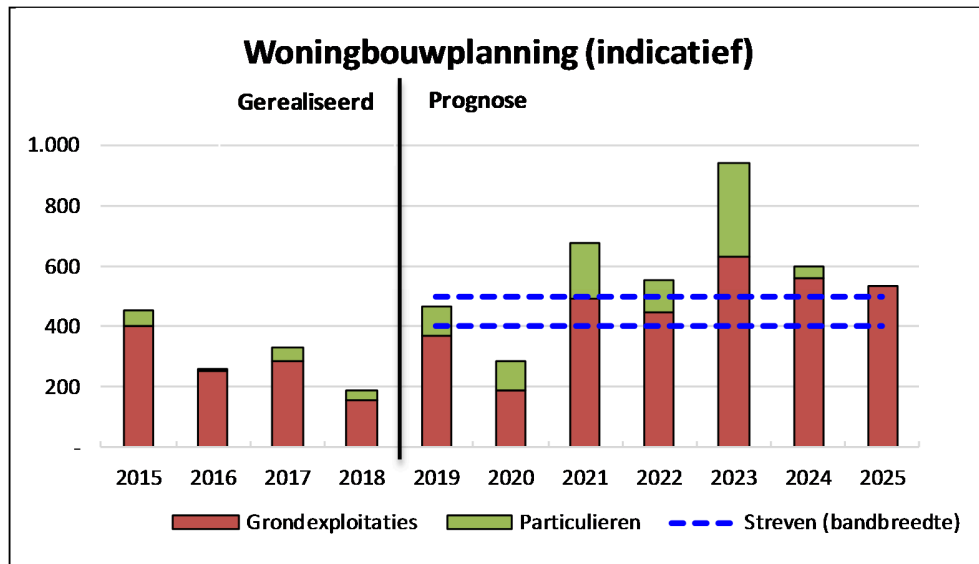
Er is nog steeds een grote vraag vanuit de markt naar zowel woningen als bedrijventerreinen. De bouw kan het gevraagde tempo echter niet aan. Er is gebrek aan materiaal, materieel én menskracht. Dit heeft een effect op de planning en zien wij ook terug in onze projecten. Daarnaast zijn wij door een wetswijziging per 1 juli 2018 verplicht om nieuwbouwwoningen zonder gasaansluiting op te leveren. Dit heeft een impact op niet alleen nieuwe plannen, maar ook op de plannen waarvoor reeds contracten zijn gesloten. Voor een aantal korte termijn plannen moet de ontwikkelaar de woningontwerpen aanpassen, waardoor deze plannen vertragen. Voor plannen waar nog grote aantallen woningen gepland staan, onderzoeken we wat de meest efficiënte wijze is om deze wijken te verwarmen.

Woningbouwplanning

Voor de komende 5 jaar gaan we nog altijd uit van een gemiddelde planning van 400-500 woningen per jaar. Dit betreft zowel de gemeentelijke grondexploitaties als de particuliere initiatieven. Ondanks dat het aantal op te leveren woningen per jaar fluctueert, zien we dat de totale plancapaciteit voldoende is om dit te realiseren.

Bij het opstellen van het MPG 2019 leek voor 2019 de bovenkant van de bandbreedte van 400-500 woningen haalbaar. De huidige raming geven nog steeds aan dat we in 2019 binnen de gestelde bandbreedte blijven. Het tempo van de planontwikkeling en de bouw bij met name de particuliere ontwikkelingen loopt qua planning achter. De gemeente participeert bij dit soort ontwikkelingen alleen maar publiekrechtelijk waardoor sturing op de voortgang beperkt is. In een aantal gevallen zien we dat het moment waarop we de vergunning afgeven niet direct het moment is waarop gestart wordt met de bouw. In een markt waarin een schaarste heerst van materieel, materiaal en menskracht is het lastig inschatten wanneer een woning uiteindelijk opgeleverd wordt. Dit heeft invloed op de woningbouwplanning en geldt voor zowel de gemeentelijke grondexploitaties als de particuliere ontwikkelingen. Het financiële risico van een latere oplevering is beperkt aangezien de gemeente de gronden verkoopt voor aanvang van de bouw. Als de bouwperiode toeneemt en een woning later wordt opgeleverd heeft dit geen effect op het saldo van de grondexploitaties.

Een lager aantal opleveringen in 2019 betekent niet dat ontwikkelaars minder woningen bouwen (de plancapaciteit blijft immers gelijk). Alleen het tempo ligt lager dan verwacht. Met deze kennis is de woningbouwplanning opnieuw herzien waarbij we rekening houden met een langere doorlooptijd van de bouw. Het blijft echter een inschatting.

Planning bedrijventerreinen

Mede door een nog actievere benadering van de markt stijgt de belangstelling en ook het aantal serieuze kandidaten stijgt. Door Buck Consultants International (BCI) is een onderzoek uitgevoerd naar de uitgifteprognose voor Oudeland. Op de korte termijn is er vraag naar grote kavels. Dit wordt onderschreven door de reeds gesloten grondverkoopovereenkomsten en reserveringsovereenkomsten. Voor de langere termijn prognosticeert BCI een tempering in uitgifte. Om die reden is de looptijd gelijk gehouden aan vorig jaar.

De uitgifte van gronden voor bedrijventerreinen verloopt vaak in een golfbeweging. Een hoge uitgifte nu is dus geen garantie dat het gemiddelde ook alle andere jaren wordt gehaald.

Belangrijkste verschillen per project

Parkzoom:

Verwachte bijstelling opbrengsten € 1,2 mln. (positief effect):

- Verwachte opbrengsten voor een appartementencomplexen in Parkzoom 4. Dit appartementencomplex kende een hoge mate van onzekerheid en is daarom financieel (nog) niet opgenomen in de grondexploitatie. De verkoopovereenkomst is ondertekend.

Meerpolder:

Verwachte bijstelling kosten maximaal € 1,0 mln. (negatief effect):

- In een van de deelproject in Meerpolder loopt al geruime tijd een gerechtelijke procedure met de ontwikkelaar. Deze heeft betrekking op een discussie over onder andere de staat van de openbare ruimte en het riool. De noodzakelijke investeringen voor het herstel moeten vooruitlopend op de claim richting de ontwikkelaar door de gemeente gemaakt worden. In de grondexploitatie is voor deze kosten in de risico's een bedrag opgenomen van circa € 280.000. Nu doet het risico zich dus voor en moeten we de herstelkosten van circa € 750.000,- gaan maken en claimen bij de ontwikkelaar. Mogelijk kan het bedrag nog oplopen tot € 1,- miljoen. Aan de andere kant is de kans reëel dat we de claim (gedeeltelijk) terugkrijgen na de gerechtelijke uitspraak.

Verwachte bijstelling opbrengsten met circa € 140.000 (positief effect):

- Voorzichtigheidshalve is in de grondexploitatie geen rekening gehouden met indexering van de grondprijs.

Risico's en kansen

Door het sluiten van verkoopovereenkomsten en een meer concrete inschatting van de nog te maken kosten nemen de risico's van de grondexploitaties (verder) af. De financiële consequenties van vertraging in de bouw liggen in de meeste gevallen bij de ontwikkelaar: contractueel is vaak een rentevergoeding afgesproken indien later wordt afgenomen. Ook verwachten we dat bij het sluiten van nieuwe verkoopovereenkomsten voor zowel bedrijventerreinen als woningbouwlocaties de nog in de grondexploitaties opgenomen risicoreserveringen verder vrijvallen.

Financiële overzichten

Bedragen x € 1.000

Verloop grondexploitaties	2020	2021	2022	2023
<u>Kostensoort:</u>				
Verwerving	5259	277	273	389
Tijdelijk beheer	215	211	201	137
Sloop	25	11	11	11
Milieu	181	5.428	77	62
Civiel technische werken	14.284	9.225	5.351	5.090
VTA	3.097	2.482	1.907	1.231
Fondsen en afdrachten	394	181	184	78
Rente				
Totaal kosten	23.455	17.815	8.004	6.998
<u>Opbrengstensoort:</u>				
Grondopbrengsten	44.953	38.547	31.990	19.666
Overige opbrengsten	2.473	1.488	1.529	1.544
Totaal opbrengsten	47.426	40.035	33.519	21.210
Saldo kosten en opbrengsten	23.971	22.220	25.515	14.212
Boekwaarde per einde jaar	-122.132	-81.440	-58.171	-38.481
Boekwaarde 31-12-2018	-161.533			

Bedragen x € 1.000

Project	Nog te realiseren kosten	Nog te realiseren opbrengsten
Meerpolder	6.656	4.786
Berkel Centrum	9.579	6.119
Westpolder Bolwerk	8.316	74.872
Oudeland	35.565	107.813
Rodenrijse Zoom	452	1.362
De Tuinen	1.006	857
Parkzoom	8.472	2.907
Leeuwenhoekweg	570	5.901
Wilderszijde	13.436	25.803
Scholen Boterdorp	51	228
RvR Groenzoom	13.357	15.778
Landscheidingspark Horeca	704	350

Paragraaf Interbestuurlijk toezicht

Inleiding

De wet revitalisering generiek toezicht (Wet RGT) gaat ervan uit dat de raad in eerste lijn het college controleert, waardoor het verticaal toezicht van de provincies op gemeenten vermindert. De provincie wil haar verticale toezichtrol sober, proportioneel en risicogericht invullen. Om dit in de praktijk vorm te geven heeft de provincie in samenwerking met de Vereniging van Zuid-Hollandse Gemeenten (VHG) in 2013 met alle 65 Zuid-Hollandse gemeenten afzonderlijk -maar met identieke inhoud- een bestuursovereenkomst gesloten.

De provincie spreekt via de bestuursovereenkomst met de gemeenten af dat zij binnen de reguliere planning & control-cyclus (jaarverslag) jaarlijks informatie verschaffen over de stand van de taakbehartiging op de belangrijkste toezichtdomeinen: financiën, ruimtelijke ordening, omgevingsrecht, monumentenzorg, archief- en informatiebeheer en huisvesting vergunninghouders. Via deze paragraaf verschaffen wij deze informatie aan de provincie.

Financiën

De Begroting 2020 en de Meerjarenraming 2021-2023 zijn structureel en reëel in evenwicht, met uitzondering van het jaar 2022. Gemeenten mogen in hun meerjarenbegroting voor 2022 en 2023 een stelpost 'extra middelen jeugd' opvoeren, maar Lansingerland heeft ervoor gekozen om deze niet op te nemen.

Ruimtelijke ordening

In 2020 voldoen al onze bestemmingsplannen aan de verordening ruimte.

Omgevingsrecht

In 2016 heeft de Raad de Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht Lansingerland vastgesteld. Over de naleving van de kwaliteitscriteria doet het college van burgemeester en wethouders jaarlijks mededeling aan de gemeenteraad.

Monumentenzorg

Ook in 2020 beschikt de gemeente over een Erfgoedcommissie. Deze is opgebouwd conform de vastgestelde Erfgoedverordening 2016 m.b.t. deskundigheid.

Archief- en informatiebeheer

De inrichting van het fysieke en digitale archief- en informatiebeheer is solide en aan randvoorwaarden om de kwaliteit, ook op langere termijn, te waarborgen wordt voldaan. In 2020 wordt een nieuw verslag aan de Raad gepresenteerd.

Huisvesting van verblijfsgerechtigden /vergunninghouders

De taakstelling voor het huisvesten van verblijfsgerechtigden /vergunninghouders is aan het dalen ten opzichte van het hoogste punt in 2016. Bij tijdige en voldoende koppeling aan onze gemeente door het COA verwachten wij aan de taakstelling te kunnen voldoen.

Meerjarenbegroting

Overzicht van baten en lasten

Staat van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

	Realisatie 2018			Begr 2019			Begr 2020			Begr 2021			Begr 2022			Begr 2023		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
1. Bestuur en dienstverlening	5.392	1.421	-3.971	5.780	732	-5.048	5.350	633	-4.717	5.288	670	-4.618	5.284	687	-4.597	5.284	687	-4.597
2. Openbare orde en veiligheid	4.652	51	-4.601	5.356	66	-5.291	6.023	65	-5.958	5.988	65	-5.923	5.890	65	-5.825	5.890	65	-5.825
3. Sport, cultuur en onderwijs	11.195	1.077	-10.118	12.169	1.115	-11.054	11.442	1.056	-10.386	11.478	1.005	-10.473	12.158	953	-11.205	12.041	953	-11.088
4. Sociaal Domein	35.853	9.112	-26.742	38.898	9.046	-29.853	40.866	8.805	-32.061	40.715	8.573	-32.142	40.335	8.317	-32.018	40.039	8.064	-31.975
5. Lansingerland schoon, heel en veilig	22.405	12.545	-9.859	25.481	12.489	-12.992	27.228	14.721	-12.508	28.021	15.113	-12.908	27.911	15.145	-12.766	28.642	15.320	-13.322
6. Lansingerland ontwikkelt	13.697	6.726	-6.971	15.310	4.424	-10.886	15.188	4.312	-10.876	14.446	4.183	-10.263	13.919	3.909	-10.010	13.251	3.677	-9.574
7. Grondzaken	70.870	77.519	6.649	26.503	25.314	-1.189	26.861	25.735	-1.126	20.292	19.551	-741	10.170	9.408	-762	8.507	7.883	-624
Subtotaal Programma's	164.065	108.450	-55.615	129.496	53.184	-76.313	132.958	55.326	-77.632	126.228	49.160	-77.068	115.667	38.485	-77.182	113.654	36.649	-77.005
Lokale heffingen	390	15.427	15.037	387	14.900	14.513	366	15.029	14.664	370	14.862	14.493	376	14.482	14.106	382	14.637	14.256
Algemene uitkering gemeentefonds	0	61.208	61.208	0	66.228	66.228	0	69.893	69.893	0	70.914	70.914	0	71.233	71.233	0	72.414	72.414
Dividend	104	3.082	2.978	138	3.875	3.737	5	3.876	3.872	5	3.226	3.222	5	3.226	3.222	5	3.226	3.222
Financieringsfunctie	5.504	5.690	186	4.465	3.936	-530	4.144	4.194	49	3.788	4.060	271	3.710	3.686	-24	2.833	3.196	363
Overige algemene dekkingsmiddelen	1.476	1.640	165	841	1.238	398	-192	1.263	1.455	71	1.263	1.192	304	1.263	959	794	1.263	469
Subtotaal Algemene dekkingsmiddelen	7.474	87.047	79.573	5.830	90.177	84.347	4.323	94.256	89.933	4.233	94.325	90.091	4.394	93.891	89.497	4.014	94.737	90.723
Stelpost onvoorzien	0	0	0	0	0	0	50	0	-50	50	0	-50	50	0	-50	50	0	-50
Overhead	14.402	176	-14.226	14.995	29	-14.965	14.625	-71	-14.696	14.636	-71	-14.707	14.813	-71	-14.884	14.219	-71	-14.290
Geraamd Totaal saldo van baten en lasten	185.940	195.673	9.733	150.321	143.390	-6.931	151.956	149.511	-2.445	145.147	143.414	-1.733	134.924	132.304	-2.620	131.936	131.315	-622
1. Bestuur en dienstverlening	22	51	29	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. Openbare orde en veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	100	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3. Sport, cultuur en onderwijs	409	660	251	17	898	882	17	191	174	17	240	223	17	123	106	17	14	-2
4. Sociaal Domein	13	99	86	13	5	-8	3.013	1	-3.013	13	0	-13	13	74	61	13	2	-11
5. Lansingerland schoon, heel en veilig	501	2.726	2.224	241	2.575	2.334	241	973	732	241	747	506	241	708	467	241	807	567
6. Lansingerland ontwikkelt	128	705	577	2.195	5.348	3.153	1.272	2.925	1.652	382	1.602	1.220	396	944	548	379	342	-37
7. Grondzaken	9.837	1.929	-7.908	2.599	3.481	881	26	881	855	0	690	690	0	704	704	0	566	566
Algemene dekkingsmiddelen	763	945	182	0	237	237	13.285	16.285	3.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Overhead	206	449	244	66	332	267	66	58	-7	66	107	41	66	233	167	66	44	-22
Subtotaal Mutaties reserves	11.880	7.565	-4.315	5.130	12.876	7.746	17.919	21.413	3.493	718	3.386	2.668	732	2.785	2.053	715	1.776	1.061
Geraamde resultaat	197.820	203.238	5.417	155.451	156.267	815	169.875	170.924	1.049	145.865	146.800	935	135.656	135.089	-567	132.651	133.090	439

Overzicht incidentele baten en lasten

In dit overzicht worden de incidentele baten en lasten weergegeven voor de periode 2020-2023. Het opnemen van het overzicht van incidentele baten en lasten is gebaseerd op artikel 19 van het BBV. Het opnemen van dit overzicht is relevant voor de vraag: in welke mate wordt het begrotingsaldo in de meerjarenbegroting beïnvloed door incidentele baten en lasten?

Het overzicht van de incidentele baten en lasten van de gemeente Lansingerland ziet er als volgt uit:

	<i>Bedragen x € 1.000</i>			
	2020	2021	2022	2023
INCIDENTELE LASTEN				
<i>Programma 1 - Bestuur en dienstverlening</i>	0	0	0	0
<i>Programma 2 - Openbare orde en veiligheid</i>	164	68	0	0
Ondermijning	96	0	0	0
Tijdelijke formatie junior jurist	68	68	0	0
<i>Programma 3 - Sport, cultuur en onderwijs</i>	181	181	121	0
Combinatiefunctionarissen AU dec 2018	61	61	61	0
Personele capaciteit cultuur	60	60	60	0
Uitwerking sportvisie	60	60	0	0
<i>Programma 4 - Sociaal domein</i>	3.000	0	0	0
Instellen reserve Sociaal Domein	3.000	0	0	0
<i>Programma 5 - Kwaliteit openbare ruimte</i>	143	-220	73	0
Tuin van de toekomst	70	70	0	0
Bijstellen begroting afval	73	73	73	0
Bijstellen reserve Baggeren	0	-363	0	0
<i>Programma 6 - Lansingerland ontwikkelt</i>	2.481	1.174	370	0
Centrumontwikkeling Bergschenhoek	200	200	0	0
Extra tijdelijk toezichthouder	127	0	0	0
Extra tijdelijk vergunningverlener	126	0	0	0
Greenport centrum kennis en innovatie	250	250	250	0
Middengebied	170	170	120	0
Mobiliteitsbeleid parkeerbeleid	100	0	0	0
Netwerkstudie Randstadrail	100	100	0	0
Omgevingswet	350	300	0	0
Ondermijning	4	0	0	0
Onderzoek locatie Bosland	150	150	0	0
Regionale afspraken woningmarkt	25	0	0	0
Tijdelijke formatie junior jurist	3	4	0	0
Vrijval fonds Bovenwijks	876	0	0	0
<i>Programma 7 - Grondzaken</i>	25.732	19.548	9.405	7.880
Grondexploitaties	25.732	19.548	9.405	7.880

<i>Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen</i>	13.485	200	0	377
Instellen reserve Afschijvingslasten	10.420	0	0	0
Instellen reserve Ombuiging	1.200	0	0	0
Instellen reserve Onderzoekskosten	1.665	0	0	0
Organisatieontwikkeling	200	200	0	0
Stelpost IHP 2023	0	0	0	377
<i>Overzicht Overhead</i>	0	0	0	0
Implementatie Motion en Manager Selfservice	25	0	0	0
Lagere WW lasten	-25	0	0	0
Totaal incidentele lasten	45.187	20.951	9.969	8.257
INCIDENTELE BATEN				
<i>Programma 1 - Bestuur en dienstverlening</i>	0	0	0	0
<i>Programma 2 - Openbare orde en veiligheid</i>	100	0	0	0
Ondermijning	100	0	0	0
<i>Programma 3 - Sport, cultuur en onderwijs</i>	181	181	121	0
Combinatiefunctionarissen AU dec 2018	61	61	61	0
Personele capaciteit cultuur	60	60	60	0
Uitwerking sportvisie	60	60	0	0
<i>Programma 4 - Sociaal domein</i>	0	0	0	0
<i>Programma 5 - Kwaliteit openbare ruimte</i>	73	-290	73	0
Bijstellen begroting afval	73	73	73	0
Bijstellen reserve Baggeren	0	-363	0	0
<i>Programma 6 - Lansingerland ontwikkelt</i>	1.971	870	370	0
Centrumontwikkeling Bergschenhoek	200	200	0	0
Extra tijdelijk vergunningverlener	100	0	0	0
Greenport centrum kennis en innovatie	250	250	250	0
Middengebied	170	170	120	0
Mobiliteitsbeleid parkeerbeleid	100	0	0	0
Netwerkstudie Randstadrail	100	100	0	0
Onderzoek locatie Bosland	150	150	0	0
Regionale afspraken woningmarkt	25	0	0	0
Vrijval fonds Bovenwijks	876	0	0	0
<i>Programma 7 - Grondzaken</i>	25.732	19.548	9.405	7.880
Grondexploitaties	25.732	19.548	9.405	7.880
<i>Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen</i>	17.135	200	0	0
Instellen reserve Afschijvingslasten	10.420	0	0	0

Instellen reserve Ombuiging	1.200	0	0	0
Instellen reserve Onderzoekskosten	1.665	0	0	0
Instellen reserve Sociaal Domein	3.000	0	0	0
Precariorechten kabels/leidingen	200	200	0	0
Verhoging dividend Eneco	650	0	0	0
<i>Overzicht Overhead</i>	0	0	0	0
Totaal incidentele baten	45.192	20.509	9.969	7.880
Saldo incidenteel (lasten minus baten)	-5	442	0	377
Saldo Begroting 2020 - 2023, inclusief incidenteel	1.049	935	-567	439
Saldo Begroting 2020 - 2023, excl. incidenteel	1.044	1.377	-567	816

Recapitulatie begrotingsevenwicht

Bedragen x € 1.000

Recapitulatie begrotingsevenwicht	Begr 2020			Begr 2021			Begr 2022			Begr 2023		
	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.	Totaal	Inc.	Str.
Lasten programma 1	5.350	0	5.350	5.288	0	5.288	5.284	0	5.284	5.284	0	5.284
Lasten programma 2	6.023	164	5.858	5.988	68	5.919	5.890	0	5.890	5.890	0	5.890
Lasten programma 3	11.442	181	11.261	11.478	181	11.297	12.158	121	12.037	12.041	0	12.041
Lasten programma 4	40.866	0	40.866	40.715	0	40.715	40.335	0	40.335	40.039	0	40.039
Lasten programma 5	27.228	143	27.085	28.021	-220	28.242	27.911	73	27.838	28.642	0	28.642
Lasten programma 6	15.188	1.606	13.583	14.446	1.174	13.272	13.919	370	13.549	13.251	0	13.251
Lasten programma 7	26.861	25.732	1.129	20.292	19.548	744	10.170	9.405	765	8.507	7.880	627
Totaal lasten programma's	132.958	27.826	105.132	126.228	20.751	105.477	115.667	9.969	105.698	113.654	7.880	105.774
Baten programma 1	633	0	633	670	0	670	687	0	687	687	0	687
Baten programma 2	65	0	65	65	0	65	65	0	65	65	0	65
Baten programma 3	1.056	0	1.056	1.005	0	1.005	953	0	953	953	0	953
Baten programma 4	8.805	0	8.805	8.573	0	8.573	8.317	0	8.317	8.064	0	8.064
Baten programma 5	14.721	73	14.648	15.113	73	15.040	15.145	73	15.072	15.320	0	15.320
Baten programma 6	4.312	100	4.212	4.183	0	4.183	3.909	0	3.909	3.677	0	3.677
Baten programma 7	25.735	25.732	3	19.551	19.548	3	9.408	9.405	3	7.883	7.880	3
Totaal baten programma's	55.326	25.905	29.421	49.160	19.621	29.539	38.485	9.478	29.006	36.649	7.880	28.770
Saldo van baten en lasten programma's	-77.632	-1.921	-75.711	-77.068	-1.130	-75.938	-77.182	-491	-76.691	-77.005	0	-77.005
Lasten algemene dekkingsmiddelen	4.323	200	4.123	4.233	200	4.033	4.394	0	4.394	4.014	377	3.637
Lasten overhead	14.625	0	14.625	14.636	0	14.636	14.813	0	14.813	14.219	0	14.219
Lasten vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Lasten onvoorzien	50	0	50	50	0	50	50	0	50	50	0	50
Totaal lasten diverse	18.998	200	18.798	18.919	200	18.719	19.257	0	19.257	18.282	377	17.905

Baten algemene dekkingsmiddelen	94.256	850	93.406	94.325	200	94.125	93.891	0	93.891	94.737	0	94.737
Baten overhead	-71	0	-71	-71	0	-71	-71	0	-71	-71	0	-71
Baten vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Baten onvoorzien	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal baten diverse	94.185	850	93.335	94.254	200	94.054	93.820	0	93.820	94.666	0	94.666
Saldo van diverse	75.187	650	74.537	75.334	0	75.334	74.562	0	74.562	76.383	-377	76.760
Totale saldo van baten en lasten van de programma's en diverse	-2.445	-1.271	-1.174	-1.733	-1.130	-604	-2.620	-491	-2.129	-622	-377	-245
Stortingen in reserves	17.919	17.161	759	718	0	718	732	0	732	715	0	715
Onttrekkingen aan reserves	21.413	18.437	2.976	3.386	688	2.698	2.785	491	2.294	1.776	0	1.776
Geraamd resultaat	1.049	5	1.044	935	-442	1.377	-567	0	-567	439	-377	816
Totaal structurele lasten	169.875	45.187	124.688	145.865	20.951	124.914	135.656	9.969	125.687	132.651	8.257	124.395
Totaal structurele baten	170.924	45.192	125.732	146.800	20.509	126.291	135.089	9.969	125.120	133.090	7.880	125.211
Saldo totaal, incidenteel en structureel	1.049	5	1.044	935	-442	1.377	-567	0	-567	439	-377	816

Geprognosticeerde balans

In deze paragraaf is, conform de actuele BBV-voorschriften, een geprognosticeerde balans opgenomen. Zie onderstaand overzicht.

Bedragen x € 1.000

Activa (per 31 december)	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Immateriële vaste activa	9.997	12.672	14.621	15.427	15.289	15.151
Materiële vaste activa	202.301	206.608	218.175	226.144	231.125	229.859
Financiële vaste activa	4.761	4.581	4.400	4.213	4.019	3.819
Vaste activa	217.058	223.861	237.197	245.783	250.433	248.829
Voorraad gronden in exploitatie	126.474	95.300	71.011	58.615	32.529	18.413
Voorraden	126.474	95.300	71.011	58.615	32.529	18.413
Overige activa	52.177	28.111	15.000	15.000	15.000	15.000
Kortlopende vorderingen	52.177	28.111	15.000	15.000	15.000	15.000
TOTAAL ACTIVA	395.709	347.273	323.208	319.399	297.962	282.242

Passiva (per 31 december)	Realisatie 2018	Begr 2019	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023
Algemene reserves	105.061	102.131	86.414	86.575	85.319	85.207
Bestemmingsreserves	10.000	6.073	19.345	17.451	16.087	15.578
Eigen vermogen (1)	115.060	108.204	105.759	104.026	101.406	100.784
Voorzieningen voor risico's (niet GREX)	7.501	4.270	4.116	4.054	3.992	3.930
Onderhoudsvoorzieningen	13.848	15.085	16.419	18.180	19.881	21.462
Voorzieningen	21.349	19.354	20.535	22.234	23.873	25.392
Langlopende leningen	224.433	183.711	156.367	138.098	121.903	52.709
Nog aan te trekken leningen	0	0	0	0	0	28.000
Vaste schulden	224.433	183.711	156.367	138.098	121.903	80.709
Handelscrediteuren	6.532	7.000	7.000	7.000	7.000	7.000
Overige passiva	28.336	29.003	33.547	48.040	43.780	68.357
Kortlopende schulden	34.867	36.003	40.547	55.040	50.780	75.357
TOTAAL PASSIVA (2)	395.709	347.273	323.208	319.399	297.962	282.242
Solvabiliteit (1/2)	29%	31%	33%	33%	34%	36%

Uitgangspunten Begroting 2020-2023

Inwoner- en woningaantallen / groei gerelateerde baten en lasten

De cijfers over 2019 betreffen de werkelijke aantallen, per 1 januari, van inwoners en woningen en die van leerlingen VO per juli 2017.

Het geraamde aantal inwoners vanaf 2020 is gebaseerd op de bevolkingsprognose van januari 2019.

Het geraamde aantal woningen vanaf 2020 is gebaseerd op de woningbouwplanning van januari 2019.

Het geraamde aantal leerlingen VO vanaf 2020 is gebaseerd op leerling prognose uit 2019 uitgevoerd door Pronexus.

Hieronder worden per jaar de onderdelen genoemd waarop de hoogte van het groei gerelateerde gedeelte van de Algemene Uitkering is gebaseerd:

Aantal per 1 januari	2019	2020	2021	2022	2023
Inwoners	61.900	63.000	64.400	65.600	66.600
<i>toename in begrotingsjaar</i>	1100	1.400	1.200	1.000	1.000
Woonruimten	23.965	24.415	24.815	25.215	25.615
<i>toename in begrotingsjaar</i>	450	400	400	400	400
Leerlingen VO, per 1 oktober jaar t-1	4.219	4.282	4.318	4.361	4.384

Prijscorrectie (inflatie) - en loonontwikkeling

Inflatiecorrectie

Medio maart 2019 heeft het Centraal Plan Bureau (CPB) het Centraal Economisch Plan (CEP) 2019 uitgebracht. De verwachte prijscorrectie (inflatie) in 2020 e.v. bedraagt 1,4%. De uitgavenramingen 2020 worden niet met inflatie verhoogd.

Loonontwikkelingen

De VNG en de vakbonden hebben op 12 september 2019 de nieuwe CAO Gemeente 2019-2020 bekrachtigd. De nieuwe Cao loopt van 1 januari 2019 tot 1 januari 2021. Hierin is per 1 oktober 2019 een salarisverhoging van 3,25% opgenomen. In 2020 volgen per 1 januari, 1 juli en 1 oktober nogmaals drie salarisverhogingen van 1% ieder. Voor onze gemeente leidt dit in 2020 tot circa € 1,74 miljoen extra loonkosten in 2020 ten opzichte van de huidige begroting. In de kaderbrief hielden we rekening met een structurele verhoging van 2,5% in 2019.

Op 1 januari 2020 treedt de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Wnra) in werking. Daarmee vervalt de huidige sectorale arbeidsvoorwaardenregeling CAR-UWO en de daarop gebaseerde regelingen. In de plaats daarvan komt de Cao Gemeenten. De Cao Gemeenten kent dezelfde bepalingen als de CAR-UWO, maar is aangepast aan het vanaf 1 januari 2020 geldende recht (Burgerlijk Wetboek en Wet cao).

Tarievenbeleid met betrekking tot belastingen

Tarievenbeleid met betrekking tot belastingen en leges

- *Belastingen*

De tarieven van de algemene belastingen worden als uitgangspunt niet geïndexeerd. Slechts indien uit de doorrekening van de kosten blijkt dat verhoging van de belastingen noodzakelijk is worden de tarieven bij het uitwerken van de Begroting 2020-2023 op specifieke belastingen aangepast.

- *Leges*

De tarieven van de leges worden niet standaard geïndexeerd. Slechts indien uit de doorrekening van de kosten blijkt dat in relatie tot de kostendekkendheid de leges moeten worden aangepast zullen de tarieven worden aangepast.

Rente

Rente ontwikkelingen

- *Interne Rekenrente*

De door te berekenen rente aan investeringen exclusief grondexploitaties bedraagt 0,75% vanaf 2020. De door te berekenen rente aan grondexploitaties is, conform de regels van het BBV, 1,70%.

- *Nieuwe langlopende geldleningen*

Voor nieuw af te sluiten langlopende leningen, onder andere in verband met herfinanciering van bestaande leningen wordt vanaf 2020 1,5% gehanteerd.

- *Rente ontwikkeling grondexploitatie*

Conform het MPG 2019 waarin de grondexploitaties zijn bijgesteld is ook het bedrag aan toegerekende rente aangepast naar 1,70%. Dit heeft te maken met de mutaties op de kosten en opbrengsten binnen de grondexploitatie.

BBV: Begroting 2020 naar taakvelden

In onderstaande tabel wordt de gemeentebegroting van Lansingerland gepresenteerd conform de nieuwe taakveldindeling uit de vernieuwde BBV-voorschriften.

Bedragen x € 1.000

(sub)taakvelden	2020		2021		2022		2023	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
0.1 Bestuur	2.645	0	2.630	0	2.630	0	2.630	0
0.2 Burgerzaken	2.531	633	2.484	670	2.481	687	2.481	687
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	162	1	160	1	159	1	158	1
0.4 Overhead	14.798	-71	14.810	-71	14.987	-71	14.392	-71
0.5 Treasury	4.149	8.070	3.793	7.286	3.714	6.912	2.838	6.422
0.61 OZB woningen	366	8.472	370	8.221	376	8.019	382	8.154
0.62 OZB niet-woningen	0	6.013	0	6.097	0	6.118	0	6.139
0.64 Belastingen overig	0	544	0	544	0	344	0	344
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	69.893	0	70.914	0	71.233	0	72.414
0.8 Overige baten en lasten	-280	264	84	264	408	264	959	264
0.10 Mutaties reserves	17.919	21.413	718	3.386	732	2.785	715	1.776
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	1.049	0	935	0	-567	0	439	0
Hoofdtakveld: 0	43.339	115.232	25.983	97.311	24.920	96.293	24.994	96.130
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	3.612	42	3.649	42	3.645	42	3.645	42
1.2 Openbare orde en veiligheid	2.185	65	2.110	65	2.037	65	2.037	65
Hoofdtakveld: 1	5.797	107	5.760	107	5.682	107	5.682	107
2.1 Verkeer en vervoer	10.545	626	11.244	630	11.114	621	11.508	621
2.2 Parkeren	79	0	84	0	78	0	78	0
2.5 Openbaar vervoer	100	0	100	0	0	0	0	0

Hoofdtakveld: 2	10.724	626	11.428	630	11.192	621	11.587	621
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	152	86	152	86	152	86	152	86
3.3 Bedrijventoket en bedrijfsregelingen	211	175	209	175	205	175	205	175
3.4 Economische promotie	1.026	3	1.024	3	824	3	574	3
Hoofdtakveld: 3	1.390	264	1.385	264	1.181	264	931	264
4.1 Openbaar basisonderwijs	377	0	377	0	377	0	377	0
4.2 Onderwijshuisvesting	5.184	250	5.211	251	5.426	251	5.397	251
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.554	255	1.558	204	1.452	153	1.402	153
Hoofdtakveld: 4	7.115	506	7.147	455	7.255	404	7.176	404
5.1 Sportbeleid en activering	131	0	132	0	72	0	72	0
5.2 Sportaccommodaties	5.134	2.519	4.888	2.489	5.140	2.515	4.859	2.483
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	533	0	534	0	1.079	0	1.019	0
5.4 Musea	16	0	16	0	16	0	16	0
5.5 Cultureel erfgoed	35	0	34	0	34	0	34	0
5.6 Media	955	0	955	0	955	0	955	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	6.433	229	6.048	229	5.857	41	6.095	41
Hoofdtakveld: 5	13.236	2.748	12.608	2.718	13.153	2.557	13.050	2.525
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	10.348	43	10.195	43	10.269	43	10.218	43
6.2 Wijkteams	0	0	0	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	11.242	8.579	11.127	8.327	11.058	8.077	11.060	7.824
6.4 Begeleide participatie	319	0	319	0	319	0	319	0
6.5 Arbeidsparticipatie	1.674	0	1.631	0	1.631	0	1.631	0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.015	0	1.019	0	1.010	0	1.010	0
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	5.067	224	5.083	244	4.971	238	4.972	238
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	12.061	0	12.105	0	11.958	0	11.655	0

Hoofdtakveld: 6	41.727	8.845	41.480	8.614	41.216	8.357	40.866	8.105
7.1 Volksgezondheid	352	3	352	3	352	3	352	3
7.2 Riolering	5.400	6.502	5.640	6.704	5.839	6.943	6.032	7.193
7.3 Afval	5.790	7.177	5.964	7.363	5.981	7.353	5.887	7.278
7.4 Milieubeheer	3.243	202	3.286	202	3.295	202	3.306	202
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	218	212	230	212	224	212	226	212
Hoofdtakveld: 7	15.002	14.096	15.472	14.484	15.691	14.713	15.802	14.887
8.1 Ruimtelijke ordening	2.280	10	2.260	10	2.195	10	2.075	10
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	27.119	25.883	20.551	19.699	10.278	9.556	8.615	8.031
8.3 Wonen en bouwen	3.195	2.607	2.726	2.507	2.324	2.207	2.311	2.007
Hoofdtakveld: 8	32.594	28.501	25.537	22.217	14.797	11.774	13.001	10.048
Eindtotaal	170.924	170.924	146.800	146.800	135.089	135.089	133.090	133.090

BBV: Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel wordt de verplichte basisset van beleidsindicatoren getoond, conform de vernieuwde BBV-voorschriften.

#	Taakveld	Indicator	Waarde	Periode
1.	0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	6,49 FTE per 1.000 inwoners	2019
2.	0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	5,63 FTE per 1.000 inwoners	2019
3.	0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	€ 629,85 per inwoner	2019
4.	0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	14,10% van totale loonsom + externe inhuur	2019
5.	0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	9,57% van de totale lasten	2019
6.	1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	85 per 10.000 inwoners	2018
7.	1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	1 per 1.000 inwoners	2018
8.	1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	2,6 per 1.000 inwoners	2018
9.	1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	1,7 per 1.000 inwoners	2018
10.	1. Veiligheid	Vernieling	3,8 per 1.000 inwoners	2018
11.	3. Economie	Funcziemenging	52,80%	2018
12.	3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	133,3 per 1.000 inwoners (15-65 jr)	2018
13.	4. Onderwijs	Absoluut verzuim	0,17 per 1.000 leerlingen	2017
14.	4. Onderwijs	Relatief verzuim	30,65 per 1.000 leerlingen	2018
15.	4. Onderwijs	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	1,10%	2018
16.	5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	40,10%	2016
17.	6. Sociaal domein	Banen	677,7 per 1.000 inwoners (15-65 jr)	2018
18.	6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	1,02%	2015
19.	6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	3,00%	2015
20.	6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	72,70%	2018
21.	6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	0,64%	2015
22.	6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	17,6 per 1.000 inwoners (18 jr en ouder)	2018
23.	6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	18,5 per 1.000 inwoners (15-65jr)	2018
24.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	8,4% van alle jongeren (tm 18 jr)	2018
25.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	0,60%	2018
26.	6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	0,20%	2018
27.	6. Sociaal domein	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	30 per 1.000 inwoners (15-65jr)	2018
28.	7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	188kg per inwoner	2017
29.	7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	1,80%	2017
30.	8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	€ 287.000	2018
31.	8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	11,5	2016
32.	8. Vhrosv	Demografische druk	76,60%	2019
33.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€ 743	2019
34.	8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€ 780	2019

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl (peildatum 3 september 2019)

Bijlagen

Reserves en voorzieningen

Bedragen x € 1.000

Reserves	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan- 19	Dotatie 2019	Onttrekking 2019	Vrijval 2019	Saldo 31-dec-19
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	105.061	3.415	6.344	0	102.131
Algemene reserves			105.061	3.415	6.344	0	102.131
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	28	0	0	0	28
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2021	2.142	789	0	0	0	789
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	1.627	225	1.152	0	700
Reserve (Tijdelijke) Huisvesting primair onderwijs	2021	1.400	43	0	0	0	43
Reserve Overdracht schoolgebouwen	2019	900	883	0	883	0	0
Reserve A.M.G. Schmidtpark	2019	5.962	2.357	0	2.357	0	0
Reserve Sociaal Domein	2021	3.000	0	0	0	0	0
Reserve i.a.v. begraafplaats onderhoudsplan	2019	922	125	0	125	0	0
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	2020	onbeperkt	876	0	0	0	876
Reserve Actieplan Omgevingswet	2021	1.030	0	1.030	380	0	650
Reserve Nog te maken kosten afgesloten Grex-en	onbeperkt	onbeperkt	131	0	0	0	131
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	1.905	2.318	1.368	0	2.856
Reserve Onderzoekskosten	2022	1.665	0	0	0	0	0
Reserve Afschrijvingslasten	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve Ombuiging	2022	1.200	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserves			8.764	3.573	6.264	0	6.073
Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing	onbeperkt	onbeperkt	1.236	0	1.236	0	0
Egalisatiereserves			1.236	0	1.236	0	0
Totaal reserves			115.060	6.988	13.844	0	108.204

Voorzieningen	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan- 19	Dotaties 2019	Bestedingen 2019	Vrijval 2019	Saldo 31-dec-19
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	4.236	150	207	0	4.178
Voorziening Afvloeiingsregeling personeel	onbeperkt	onbeperkt	425	0	334	0	92
Voorziening Planschade	2019	2.840	2.840	0	2.778	62	0
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			7.501	150	3.319	62	4.270
Voorziening Riolering	2041	onbeperkt	13.848	1.237	0	0	15.085
Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen			13.848	1.237	0	0	15.085
Totaal Voorzieningen			21.349	1.387	3.319	62	19.354
Voorziening BIE verliezen grondexploitaties	onbeperkt	onbeperkt	42.460	714	0	0	43.173
Voorzieningen grond- en hulpstoffen overig (SA)	onbeperkt	onbeperkt	1.739	0	0	0	1.739
In mindering op boekwaarde Grex en grond			44.199	714	0	0	44.912

Bedragen x € 1.000

Reserves	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan- 20	Dotatie 2020	Onttrekking 2020	Vrijval 2020	Saldo 31-dec-20
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	102.131	1.531	17.248	0	86.414
Algemene reserves			102.131	1.531	17.248	0	86.414
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	28	0	0	0	28
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2021	2.142	789	0	0	0	789
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	700	225	862	0	63
Reserve (Tijdelijke) Huisvesting primair onderwijs	2021	1.400	43	0	0	0	43
Reserve Overdracht schoolgebouwen	2019	900	0	0	0	0	0
Reserve A.M.G. Schmidtpark	2019	5.962	0	0	0	0	0
Reserve Sociaal Domein	2021	3.000	0	3.000	0	0	3.000
Reserve i.a.v. begraafplaats onderhoudsplan	2019	922	0	0	0	0	0
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	2023	onbeperkt	876	0	876	0	0
Reserve Actieplan Omgevingswet	2021	1.030	650	0	350	0	300
Reserve Nog te maken kosten afgesloten Grex-en	onbeperkt	onbeperkt	131	0	0	0	131
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	2.856	507	767	0	2.597
Reserve Onderzoekskosten	2022	1.665	0	1.665	805	0	860
Reserve Afschrijvingslasten	onbeperkt	onbeperkt	0	10.840	34	0	10.806
Reserve Ombuiging	2022	1.200	0	1.200	471	0	729
Bestemmingsreserves			6.073	17.437	4.164	0	19.345
Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Egalisatiereserves			0	0	0	0	0
Totaal Reserves			108.204	18.968	21.413	0	105.759

Voorzieningen	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan- 20	Dotatie 2020	Bestedingen 2020	Vrijval 2020	Saldo 31-dec-20
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	4.178	150	212	0	4.116
Voorziening Afvloeiingsregelingen personeel	onbeperkt	onbeperkt	92	0	0	0	92
Voorziening Planschade	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			4.270	150	212	0	4.208
Voorziening Riolering	2041	onbeperkt	15.085	1.334	0	0	16.419
Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen			15.085	1.334	0	0	16.419
Totaal Voorzieningen			19.354	1.484	212	0	20.627
Voorziening BIE verliezen grondexploitaties	onbeperkt	onbeperkt	43.173	394	0	0	43.567
Voorzieningen grond- en hulpstoffen overig (SA)	onbeperkt	onbeperkt	1.739	0	0	0	1.739
In mindering op boekwaarde Grex en grond			44.912	394	0	0	45.307

Bedragen x € 1.000

Reserves	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan- 21	Dotatie 2021	Onttrekking 2021	Vrijval 2021	Saldo 31-dec-21
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	86.414	935	773	0	86.575
Algemene reserves			86.414	935	773	0	86.575
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	28	0	0	0	28
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2021	2.142	789	0	0	0	789
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	63	225	288	0	0
Reserve (Tijdelijke) Huisvesting primair onderwijs	2021	1.400	43	0	0	0	43
Reserve Overdracht schoolgebouwen	2019	900	0	0	0	0	0
Reserve A.M.G. Schmidtpark	2019	5.962	0	0	0	0	0
Reserve Sociaal Domein	2021	3.000	3.000	0	0	0	3.000
Reserve i.a.v. begraafplaats onderhoudsplan	2019	922	0	0	0	0	0
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	2023	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve Actieplan Omgevingswet	2021	1.030	300	0	300	0	0
Reserve Nog te maken kosten afgesloten Grex-en	onbeperkt	onbeperkt	131	0	0	0	131
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	2.597	493	607	0	2.483
Reserve Onderzoekskosten	2022	1.665	860	0	680	0	180
Reserve Afschrijvingslasten	onbeperkt	onbeperkt	10.806	0	367	0	10.439
Reserve Ombuiging	2022	1.200	729	0	371	0	358
Bestemmingsreserves			19.345	718	2.613	0	17.451
Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Egalisatiereserves			0	0	0	0	0
Totaal Reserves			105.759	1.653	3.386	0	104.026

Voorzieningen	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan- 21	Dotatie 2021	Bestedingen 2021	Vrijval 2021	Saldo 31-dec-21
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	4.116	150	212	0	4.054
Voorziening Afvloeiingsregelingen personeel	onbeperkt	onbeperkt	92	0	0	0	92
Voorziening Planschade	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			4.208	150	212	0	4.146
Voorziening Riolering	2041	onbeperkt	16.419	1.761	0	0	18.180
Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen			16.419	1.761	0	0	18.180
Totaal Voorzieningen			20.627	1.911	212	0	22.326
Voorziening BIE verliezen grondexploitaties	onbeperkt	onbeperkt	43.567	181	0	0	43.748
Voorzieningen grond- en hulpstoffen overig (SA)	onbeperkt	onbeperkt	1.739	0	0	0	1.739
In mindering op boekwaarde Grex en grond			45.307	181	0	0	45.487

Bedragen x € 1.000

Reserves	Looptijd	Max. hoogte	Saldo	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo
	Eindjaar	* € 1.000	1-jan-22	2022	2022	2022	31-dec-22
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	86.575	-567	689	0	85.319
Algemene reserves			86.575	-567	689	0	85.319
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	28	0	0	0	28
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2021	2.142	789	0	0	0	789
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	0	225	104	0	121
Reserve (Tijdelijke) Huisvesting primair onderwijs	2021	1.400	43	0	0	0	43
Reserve Overdracht schoolgebouwen	2019	900	0	0	0	0	0
Reserve A.M.G. Schmidtpark	2019	5.962	0	0	0	0	0
Reserve Sociaal Domein	2021	3.000	3.000	0	0	0	3.000
Reserve i.a.v. begraafplaats onderhoudsplan	2019	922	0	0	0	0	0
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	2023	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve Actieplan Omgevingswet	2021	1.030	0	0	0	0	0
Reserve Nog te maken kosten afgesloten Grex-en	onbeperkt	onbeperkt	131	0	0	0	131
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	2.483	507	965	0	2.025
Reserve Onderzoekskosten	2022	1.665	180	0	180	0	0
Reserve Afschrijvingslasten	onbeperkt	onbeperkt	10.439	0	537	0	9.903
Reserve Ombuiging	2022	1.200	358	0	311	0	47
Bestemmingsreserves			17.451	732	2.096	0	16.087
Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Egalisatiereserves			0	0	0	0	0
Totaal Reserves			104.026	165	2.785	0	101.406

Voorzieningen	Looptijd	Max. hoogte	Saldo	Dotatie	Bestedingen	Vrijval	Saldo
	Eindjaar	* € 1.000	1-jan-22	2022	2022	2022	31-dec-22
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	4.054	150	212	0	3.992
Voorziening Afvloeiingsregelingen personeel	onbeperkt	onbeperkt	92	0	0	0	92
Voorziening Planschade	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			4.146	150	212	0	4.084
Voorziening Riolering	2041	onbeperkt	18.180	1.756	0	0	19.936
Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen			18.180	1.756	0	0	19.936
Totaal Voorzieningen			22.326	1.906	212	0	24.019
Voorziening BIE verliezen grondexploitaties	onbeperkt	onbeperkt	43.748	184	0	0	43.932
Voorzieningen grond- en hulpstoffen overig (SA)	onbeperkt	onbeperkt	1.739	0	0	0	1.739
In mindering op boekwaarde Grex en grond			45.487	184	0	0	45.671

Bedragen x € 1.000

Reserves	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan- 23	Dotatie 2023	Onttrekking 2023	Vrijval 2023	Saldo 31-dec-23
Algemene reserve algemene dienst incl. resultaat	onbeperkt	onbeperkt	85.319	439	552	0	85.206
Algemene reserves			85.319	439	552	0	85.206
Reserve Rekenkamer	onbeperkt	variabel	28	0	0	0	28
Reserve Afronding Overbuurtsepolder	2021	2.142	789	0	0	0	789
Reserve Baggeren	onbeperkt	onbeperkt	121	225	228	0	118
Reserve (Tijdelijke) Huisvesting primair onderwijs	2021	1.400	43	0	0	0	43
Reserve Overdracht schoolgebouwen	2019	900	0	0	0	0	0
Reserve A.M.G. Schmidtpark	2019	5.962	0	0	0	0	0
Reserve Sociaal Domein	2021	3.000	3.000	0	0	0	3.000
Reserve i.a.v. begraafplaats onderhoudsplan	2019	922	0	0	0	0	0
Reserve Bovenwijkse voorzieningen	2023	onbeperkt	0	0	0	0	0
Reserve Actieplan Omgevingswet	2021	1.030	0	0	0	0	0
Reserve Nog te maken kosten afgesloten Grex-en	onbeperkt	onbeperkt	131	0	0	0	131
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	onbeperkt	onbeperkt	2.025	490	460	0	2.055
Reserve Onderzoekskosten	2022	1.665	0	0	0	0	0
Reserve Afschrijvingslasten	onbeperkt	onbeperkt	9.903	0	537	0	9.366
Reserve Ombuiging	2022	1.200	47	0	0	0	47
Bestemmingsreserves			16.087	715	1.224	0	15.578
Egalisatiereserve Afvalstoffenheffing	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Egalisatiereserves			0	0	0	0	0
Totaal Reserves			101.406	1.154	1.776	0	100.784

Voorzieningen	Looptijd Eindjaar	Max. hoogte * € 1.000	Saldo 1-jan- 23	Dotatie 2023	Bestedingen 2023	Vrijval 2023	Saldo 31-dec-23
Voorziening Wethouders	onbeperkt	onbeperkt	3.992	150	212	0	3.930
Voorziening Afvloeiingsregelingen personeel	onbeperkt	onbeperkt	92	0	0	0	92
Voorziening Planschade	onbeperkt	onbeperkt	0	0	0	0	0
Totaal verplichtingen, verliezen en risico's			4.084	150	212	0	4.022
Voorziening Riolering	2041	onbeperkt	19.936	1.582	0	0	21.517
Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen			19.936	1.582	0	0	21.517
Totaal Voorzieningen			24.019	1.732	212	0	25.539
Voorziening BIE verliezen grondexploitaties	onbeperkt	onbeperkt	43.932	78	0	0	44.010
Voorzieningen grond- en hulpstoffen overig (SA)	onbeperkt	onbeperkt	1.739	0	0	0	1.739
In mindering op boekwaarde Grex en grond			45.671	78	0	0	45.750

Toelichting op het overzicht van reserves en voorzieningen

Algemene Reserve

De stand op 1 januari 2019 was € 99,6 mln. Het resultaat van de Jaarrekening 2018 was € 5,4 mln. Dit bedrag is gedoteerd aan de algemene reserve. Daarna werd er, conform besluitvorming bij de jaarrekening, gelden onttrokken voor de reserve Actieplan Omgevingswet en budgetoverheveling. Per saldo werd er € 3,9 mln. gedoteerd. Ook werd het bedrag toegevoegd van € 2.356.663 zijnde de vrijval van de reserve AMG Schmidtpark. Voor de actualisatie van de GREX en het MPG 2019 wordt er per saldo een onttrekking begroot van € 800.000. Bij de Zomerrapportage is een bedrag van € 3,5 mln. onttrokken voor afboeking en omzetting van investeringen gemeentelijke gebouwen (verduurzaming). Voor de A13 wordt € 48.550 onttrokken welke is gemeld in de Zomerrapportage. Het begrote saldo komt hiermee per 1 januari 2020 op € 101,3 mln.

Kaderbrief 2020

Bij besluit van de Kaderbrief 2020 is besloten om diverse nieuwe reserves te vormen. De gelden voor deze te vormen reserves worden onttrokken aan de algemene reserve.

De volgende reserves zijn gevormd:

Onderzoekskosten	€ 1.665.000
Afschrijvingslasten	€ 10.420.000
Ombuiging	€ 1.200.000
Sociaal Domein	€ 3.000.000
Totaal	€ 16.285.000

De vrijval van de reserve Fonds Bovenwijks wordt toegevoegd voor een bedrag van € 456.152. De dotaties voor de komende jaren komen overeen met de begrotingssaldi. De onttrekkingen hebben betrekking op de actualisatie van de grondexploitaties.

Reserve Sociaal Domein

In de Kaderbrief 2020 is besloten tot vorming van deze reserve met een omvang van € 3,0 mln. welke onttrokken zou worden uit de algemene reserve. Deze reserve heeft een looptijd van twee jaar (eind 2021) en is bestemd om de transformatiekosten op het gebied van Jeugd te dekken en het opvangen van eventuele tegenvallers op heel sociaal domein de komende jaren.

Reserve Actieplan Omgevingswet

Deze reserve is ingesteld bij het vaststellen van de jaarstukken 2018. De kosten voor werkzaamheden zullen in drie jaar worden onttrokken aan deze reserve.

Reserve Onderzoekskosten

Het doel van de reserve onderzoekskosten is om de onderzoeksopgaven uit de Kaderbrief 2020 goed in kaart te brengen. Duur van deze reserve is tot en met 2022. De volgende onderzoeken worden voorzien:

Cultuurhuis Berkel Centrum, Middengebied, Bosland, Regionale afspraken woningmarkt, Mobiliteitsbeleid parkeerbeleid, Netwerkstudie randstadrail en Perspectief centrumontwikkeling Bergschenhoek.

Reserve Afschrijvingslasten

Bij de Kaderbrief 2020 is besloten tot vorming van deze reserve. Voor een bedrag van € 10.420.000 betreft het de investeringen uit de Kaderbrief 2020. Daarnaast wordt een bedrag toegevoegd van € 419.717 zijnde drie lopende investeringen die nu werden gedekt uit reserve Fonds Bovenwijks.

Reserve Ombuiging

Het doel van de reserve ombuiging is het dekken van kosten voor een extra incidentele inspanning die nodig is om een verandering (ombuiging) te krijgen in werkprocessen en/of beleid. De reserve heeft een looptijd van 3 jaar (eind 2022) is gevormd uit de algemene reserve, zoals besloten bij besluit van de Kaderbrief 2020. Er is besloten voor kosten betreffende Greenport Lansingerland centrum kennis en innovatie; combinatiefunctionarissen en aanpak ondermijning.

Structurele mutaties op reserves en voorzieningen

De beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves voor de jaren 2020-2023 zijn:

	<i>Bedragen x € 1.000</i>				
	2019	2020	2021	2022	2023
Structurele toevoegingen					
Reserve Baggeren	225	225	225	225	225
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	2.318	520	505	519	502
Totaal toevoegingen	2.543	745	730	744	727
Structurele onttrekkingen					
Reserve Baggeren	1.152	862	288	104	228
Reserve GO gemeentelijke gebouwen	1.368	731	538	903	389
Reserve Afschrijvingslasten	0	105	437	607	607
Algemene reserve t.b.v. GREX	849	866	666	680	542
Totaal onttrekkingen	3.369	2.564	1.930	2.294	1.766

Investerings

Inleiding

De investeringen binnen de gemeente kunnen we globaal onderscheiden in twee soorten, namelijk de investeringen in de grondexploitatie en de investeringen buiten de grondexploitaties. Deze laatste soort investeringen betreffen hoofdzakelijk vervangingsinvesteringen in de kapitaalgoederen van de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn rioleringen en wegen maar ook ICT en schoolgebouwen. De Meerjaren Investeringsplanning (MIP) laat de nieuwe (vervangings)investeringen zien voor de komende jaren. Voor de investeringen beginnende in het jaar 2020 wordt expliciet, bij vaststelling van deze Begroting, toestemming gevraagd om de kredieten voor de investeringen beschikbaar te stellen. Hieronder worden deze nader toegelicht op nut en noodzaak. De investeringen die starten in het jaar 2021 en verder zijn ter illustratie opgenomen om inzicht te geven in het nieuwe investeringsvolume voor de komende jaren.

Investeringsprogramma 2020-2023

Bedragen x € 1.000

	Kern	Totaal	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023	Kpl 2021	Kpl 2022	Kpl 2023	Kpl 2024
PG 3 Sportvelden en -terreinen		1.650	37	883	730	0	3	68	121	121
HBR veld 2 - Totaal renovatie	B&R	245	0	245	0	0	0	17	17	17
HBR veld 3 - Totaal renovatie	B&R	245	0	245	0	0	0	17	17	17
Sportpark Het Hoge Land	B&R	37	37	0	0	0	3	3	3	3
SV Soccer Boys veld 1	BLW	133	0	133	0	0	0	10	10	10
SV Soccer Boys (trainingsstrook)	BLW	41	0	41	0	0	0	3	3	3
De Kievitten (atletiekveld)	BLW	41	0	41	0	0	0	3	3	3
Weidevogels (korfbal kunstgras) - Totaal renovatie	BLW	179	0	179	0	0	0	14	14	14
CVV veld 6	B&R	48	0	0	48	0	0	0	4	4
HBR veld 4 - Zandrenovatie	B&R	250	0	0	250	0	0	0	18	17
BVCB veld 1	B&R	169	0	0	169	0	0	0	13	13
HVB veld 2	BLW	263	0	0	263	0	0	0	18	18
Totaal programma 3		1.650	37	883	730	0	3	68	121	121
PG 5 Bebording, bestrating en straatmeubilair		973	250	200	200	323	52	93	134	200
Vervangen BBS 2020	LSL	250	250	0	0	0	52	52	51	51
Vervangen BBS 2021	LSL	200	0	200	0	0	0	42	41	41
Vervangen BBS 2022	LSL	200	0	0	200	0	0	0	42	41
Vervangen BBS 2023	LSL	323	0	0	0	323	0	0	0	67
Groenvoorziening		790	330	165	170	125	16	23	31	37
Groen investering 2020	LSL	330	330	0	0	0	16	16	15	15
Groen investering 2021	LSL	165	0	165	0	0	0	8	8	8
Groen investering 2022	LSL	170	0	0	170	0	0	0	8	8
Groen investering 2023	LSL	125	0	0	0	125	0	0	0	6

Bedragen x € 1.000

	Kern	Totaal	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023	Kpl 2021	Kpl 2022	Kpl 2023	Kpl 2024
Waterkering		1.385	0	351	634	400	0	20	56	79
Vervangen oeverbescherming 2021	LSL	351	0	351	0	0	0	20	20	20
Vervangen oeverbescherming 2022	LSL	400	0	0	400	0	0	0	23	23
Vervangen oeverbescherming 2023	LSL	400	0	0	0	400	0	0	0	23
Vervangen beschoeiing Bleiswijk	BLW	234	0	0	234	0	0	0	13	13
Kunstwerken		2.351	630	634	415	673	36	72	96	134
Vervangen brug Clausstraat BH-HB012	BSH	48	0	48	0	0	0	3	3	3
Vervangen brug Klapwijkseweg BR-HB009	B&R	25	0	0	0	25	0	0	0	1
Vervangen duikers	LSL	75	75	0	0	0	4	4	4	4
Vervangen brug Vogelaarstraat BR-BB0039	B&R	260	260	0	0	0	15	15	15	15
Vervangen brug Vlaggenmansdreef BH-HB002	BSH	44	0	44	0	0	0	3	3	2
Vervangen brug IJlandmos BH-HB005	BSH	56	0	56	0	0	0	3	3	3
Vervangen brug Watermolen BH-HB007	BSH	41	0	41	0	0	0	2	2	2
Vervangen brug Naaldvaren BH-SV016	BSH	150	0	150	0	0	0	9	9	9
Vervangen brug Koetsveldstr/Raadhuislaan BR-HB010	B&R	159	0	0	159	0	0	0	9	9
Investering kunstwerken 2020 ikv verhogen beeldkwa	LSL	295	295	0	0	0	17	17	17	17
Investering kunstwerken 2021 ikv verhogen beeldkwa	LSL	295	0	295	0	0	0	17	17	17
Investerings 2022 (nieuw BHP) - Kunstwerken	LSL	256	0	0	256	0	0	0	15	15
Investerings 2023 (nieuw BHP) - Kunstwerken	LSL	648	0	0	0	648	0	0	0	37
Openbare verlichting		1.999	413	818	415	355	29	70	95	147
Renovatie OVL installaties 2020	LSL	188	188	0	0	0	14	14	14	14
Renovatie OVL installaties 2021	LSL	205	0	205	0	0	0	15	15	15
Renovatie OVL installaties 2022	LSL	90	0	0	90	0	0	0	7	7
Renovatie OVL installaties 2023	LSL	100	0	0	0	100	0	0	0	7
Vervangen OVL Schildersbuurt (bl)	BLW	90	0	10	40	40	0	0	0	7
Vervangen OVL Julianalaan dl Beethvln-N209 (bh)	BSH	45	0	30	15	0	0	0	3	3
Vervangen OVL Hoeksekade	BSH	65	0	0	15	50	0	0	0	5
Vervangen OVL Bergweg-zuid	BSH	120	0	0	20	100	0	0	0	9
Vervangen OVL Bergweg-noord	BSH	195	0	20	170	5	0	0	1	14
Vervangen OVL Oosteindseweg	BSH	205	20	180	5	0	0	2	15	15
Vervangen OVL installatie Bloemenbuurt (br)	B&R	183	10	53	60	60	0	0	1	14
Investering OVL 2020 ikv verhogen beeldkwaliteit	LSL	195	195	0	0	0	14	14	14	14
Investering OVL 2021 ikv verhogen beeldkwaliteit	LSL	320	0	320	0	0	0	24	24	23

Bedragen x € 1.000

	Kern	Totaal	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023	Kpl 2021	Kpl 2022	Kpl 2023	Kpl 2024
Riolering		9.611	1.414	2.795	5.403	0	44	117	311	310
Vervangen en renovatie riool Gemeentewerf (centru	B&R	75	0	75	0	0	0	2	2	2
Renovatie riool Julianaln dl Beethvln-N209 (bh)	B&R	409	25	384	0	0	0	13	13	13
Verbeteringsmtregelen riool Hoeksekade-Julianalaan	B&R	248	24	222	2	0	0	2	8	8
Vervangen en rioolrenovaties Dorp Noord	B&R	50	0	50	0	0	0	2	2	2
Vervangen en rioolrenovaties Dorp Zuid	B&R	35	0	35	0	0	0	1	1	1
Vervangen en rioolrenovatie Schildersbuurt (bl)	BLW	283	15	263	5	0	0	2	9	9
Vervangen en rioolrenovatie Weidebloembuurt	B&R	254	11	236	8	0	0	2	8	8
Vervangen en aanpas.riool terrein Hergerborch (br)	B&R	145	145	0	0	0	5	5	5	5
Verv/aanpassing vrijvalriool Westersingel (centrum	B&R	149	149	0	0	0	5	5	5	5
Vervangen en vrijval riool (te verdelen 2020-2021)	LSL	1.047	1.047	0	0	0	34	34	34	33
Vervangen en vrijval riool (te verdelen 2021-2022)	LSL	1.532	0	1.532	0	0	0	50	49	49
Vervangen en vrijval riool (te verdelen 2022-2023)	LSL	5.389	0	0	5.389	0	0	0	175	174
Rioolgemalen		1.901	668	747	486	0	28	105	140	139
Renov. elektro-/mech.Bergbezinkbassins 2020 (3 st)	LSL	70	70	0	0	0	5	5	5	5
Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2020 (12st)	LSL	363	328	35	0	0	2	27	27	27
Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2021 (12st)	LSL	442	0	442	0	0	0	33	33	32
Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2022	LSL	216	0	0	216	0	0	0	16	16
Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2020	LSL	270	270	0	0	0	20	20	20	20
Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2021	LSL	270	0	270	0	0	0	20	20	20
Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2022	LSL	270	0	0	270	0	0	0	20	20
Speelvoorzieningen		2.706	231	761	880	834	18	78	147	212
Vervangen speeltoestellen 2020	LSL	231	231	0	0	0	18	18	18	18
Vervangen speeltoestellen 2021	LSL	761	0	761	0	0	0	60	60	59
Vervangen speeltoestellen 2022	LSL	880	0	0	880	0	0	0	69	69
Vervangen speeltoestellen 2023	LSL	834	0	0	0	834	0	0	0	66

Bedragen x € 1.000

	Kern	Totaal	Begr 2020	Begr 2021	Begr 2022	Begr 2023	Kpl 2021	Kpl 2022	Kpl 2023	Kpl 2024
Wegen, straten en pleinen		8.712	745	2.562	2.665	2.740	35	155	250	423
Reconstructie Zuidersingel	B&R	640	40	600	0	0	0	37	37	36
Reconstructie Julianalaan (dl Beethovenln-N209)	BSH	805	40	360	400	5	0	3	6	46
Reconstructie Kerkstraat (centrum bgh)	BSH	159	0	159	0	0	0	9	9	9
Reconstructie Schildersbuurt (bl)	BLW	1.513	50	186	628	650	0	2	6	11
Reconstructie Weidebloemwijk (br)	B&R	373	0	373	0	0	0	21	21	21
Reconstructie Chrysantenweg (bl)	BLW	460	460	0	0	0	26	26	26	26
Reconstructie bomen en struikenbuurt (br)	B&R	100	0	0	50	50	0	0	0	6
Reconstructie Bergweg-zuid (bg)	BSH	790	0	30	60	700	0	0	1	45
Reconstructie Hoeksekade	BSH	240	0	0	40	200	0	0	0	14
Reconstructie Bergweg-noord (bg)	BSH	230	0	30	200	0	0	0	13	13
Reconstructie Oostendseweg (bg)	BSH	220	20	200	0	0	0	13	13	12
Investerings 2021 (nieuw BHP) - Wegen	LSL	490	0	490	0	0	0	28	28	28
Investerings 2022 (nieuw BHP) - Wegen	LSL	1.152	0	0	1.152	0	0	0	66	66
Investerings 2023 (nieuw BHP) - Wegen	LSL	1.000	0	0	0	1.000	0	0	0	58
Investering wegen 2020 ikv verhogen beeldkwa	LSL	135	135	0	0	0	8	8	8	8
Investering wegen 2021 ikv verhogen beeldkwa	LSL	135	0	135	0	0	0	8	8	8
Investering wegen 2022 ikv verhogen beeldkwa	LSL	135	0	0	135	0	0	0	8	8
Investering wegen 2023 ikv verhogen beeldkwa	LSL	135	0	0	0	135	0	0	0	8
Totaal programma 5		30.427	4.680	9.032	11.266	5.450	258	734	1.261	1.680
Kp. Beheer en Onderhoud, tractie en gereedschap		465	210	150	105	0	44	63	84	84
Vervangen Ford Transit 1-VPB-77	LSL	70	70	0	0	0	15	14	14	14
Vervangen Ford Transit 2-VVG-21	LSL	70	70	0	0	0	15	14	14	14
Vervangen Ford Transit 8-VVF-73	LSL	70	70	0	0	0	15	14	14	14
Vervangen Johnston veegmachine	LSL	150	0	150	0	0	0	20	20	20
Vervangen Ford Transit VJ-036-J	LSL	70	0	0	70	0	0	0	15	14
Vervangen Ford Connect VH-506-X	LSL	35	0	0	35	0	0	0	7	7
ICT		1.558	280	400	405	473	48	151	248	368
Investerings ICT 2020 Overig	LSL	130	130	0	0	0	17	17	17	17
Investerings ICT 2020 Software	LSL	150	150	0	0	0	31	31	31	30
Investerings ICT 2021 Hardware	LSL	400	0	400	0	0	0	103	102	102
Investerings ICT 2022 Hardware	LSL	355	0	0	355	0	0	0	91	91
Investerings ICT 2022 Overig	LSL	50	0	0	50	0	0	0	7	7
Investerings ICT 2023 Hardware	LSL	473	0	0	0	473	0	0	0	122
Totaal kostenplaatsen		2.023	490	550	510	473	92	214	332	452
Eindtotaal		34.100	5.207	10.464	12.506	5.923	353	1.016	1.715	2.253

Investeringsvolume

Ten opzichte van de Begroting 2019 is het totale investeringsvolume op de nieuwe investeringen over de periode 2020-2023 stabiel gebleven.

Bedragen x € 1.000

	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019 (excl. investeringen 2019)	4.691	11.723	13.527	0
Begroting 2020	5.207	7.746	11.399	5.209
Vershil	516	-3.977	-2.128	5.209

Kapitaallasten

In de investeringen 2020 zijn er wel aanpassingen geweest ten opzichte van de Begroting 2019. Daarnaast is de fasering van diverse kredieten aangepast. De aanpassingen hebben o.a. plaatsgevonden bij de investeringen van sport, begraafplaats, waterkering, rioolgemalen, wegen en ICT.

Het nieuwe investeringsvolume met de bijbehorende faseringen en afschrijvingstermijnen, zorgt voor hogere kapitaallasten t.o.v. de Begroting 2019. Dit effect komt mede door het hogere rentepercentage.

Onderstaand overzicht betreft enkel nieuwe investeringen vanaf 2020. Het totale investeringsvolume inclusief de reeds geaccordeerde investeringen door de raad ligt hoger.

Bedragen x € 1.000

	2020	2021	2022	2023
Begroting 2019 (excl. investeringen 2019)	372	837	1.612	0
Begroting 2020	353	1.016	1.715	2.253
Vershil	-19	179	103	2.253

Investerings 2020

Bedragen x € 1,-

Nr.	Omschrijving investering	Omvang investering
1	Sportpark Het Hoge Land	37.000
2	Vervangen BBS 2020	250.000
3	Groen investering 2020	330.000
4	Vervangen duikers	75.000
5	Vervangen brug Vogelaarstraat BR-BB0039	260.000
6	Investering kunstwerken 2020 ikv verhogen beeldkwa	295.000
7	Renovatie OVL installaties 2020	188.000
8	Vervangen OVL Oosteindseweg	205.000
9	Vervangen OVL installatie Bloemenbuurt (br)	182.500
10	Investering OVL 2020 ikv verhogen beeldkwaliteit	194.615
11	Renovatie riool Julianaln dl Beethvln-N209 (bh)	408.500
12	Verbeteringsmtregelen riool Hoeksekade-Julianalaan	247.500
13	Vervangen en rioolrenovatie Schildersbuurt (bl)	282.500
14	Vervangen en rioolrenovatie Weidebloembuurt	253.500
15	Vervangen en aanpas.riool terrein Hergerborch (br)	144.500
16	Verv/aanpassing vrijvalriool Westersingel (centrum	149.000
17	Vervangen en vrijval riool (te verdelen 2020-2021)	1.046.500
18	Renov. elektro-/mech.Bergbezinkbassins 2020 (3 st)	70.000
19	Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemaal 2020 (12st)	362.500
20	Vervangen pompen en datatransm drukriolering 2020	270.000
21	Vervangen speeltoestellen 2020	231.000
22	Reconstructie Zuidersingel	640.000
23	Reconstructie Julianalaan (dl Beethovenln-N209)	805.000
24	Reconstructie Schildersbuurt (bl)	1.513.000
25	Reconstructie Chrysantenweg (bl)	460.000
26	Reconstructie Oosteindseweg (bg)	220.000
27	Investering wegen 2020 ikv verhogen beeldkwaliteit	135.000
28	Vervangen Ford Transit 1-VPB-77	70.000
29	Vervangen Ford Transit 2-VVG-21	70.000
30	Vervangen Ford Transit 8-VVF-73	70.000
31	Investerings ICT 2020 Overig	130.000
32	Investerings ICT 2020 Software	150.000
Totaal aan investeringen 2020		9.745.615

Toelichting op de Meerjaren Investeringsplanning (MIP), jaarschijf 2020

Onderstaand geven wij een toelichting op de nut en noodzaak van de investeringen die hun oorsprong hebben in jaarschijf 2020. De totale kredietaanvraag bedraagt € 9.745.615 waarvan € 5.206.615 in 2020 wordt geïnvesteerd en € 4.539.000 in 2021 en verder. De investeringskredieten worden met vaststelling van deze begroting vrijgegeven.

Algemene toelichting investeringstabel

Een aantal van bovenstaande investeringen worden gefaseerd uitgevoerd over de jaren heen. Deze fasering is te vinden in het investeringsprogramma 2020-2023 eerder in deze bijlage.

1 Sportpark Het Hoge Land (€ 37.000)

De investeringen voor de sportvelden en -terreinen zijn conform het beheerplan sportcomplexen. De sportvelden zijn verdeeld over de drie kernen en moeten gerenoveerd worden om te blijven voldoen aan de kwaliteitseisen van de sportbonden.

2. Vervanging bebording, hekwerken en straatmeubilair 2020 (€ 250.000)

Deze investering is conform het beheerplan. Het benodigde krediet is lager dan opgenomen in het Beheerplan. Visuele inspecties tonen aan dat het aantal vervangingen vanwege onder andere beschadigingen, vandalisme, onvoldoende reflectie en slijtage lager is dan verwacht.

3. Groen investering 2020 (€ 330.000)

In 2020 gaan de groen werkzaamheden voor de Vogelbuurt in Berkel en Rodenrijs en het Project Dorp Noord-Oost in Bergschenhoek van start. Daarnaast is er budget opgenomen voor klimaatadaptatie in onder andere Bergschenhoek - Project Dorp Noord-Oost.

4. Vervangen duikers (€ 75.000)

Deze investering is conform de budgetten uit het Beheerplan. Uit technische inspectie is gebleken dat de duikers in slechte zijn. Vervanging is daarom noodzakelijk.

5. Vervangen brug Vogelaarstraat BR-BB0039 (€ 260.000)

Deze investering is conform de budgetten uit het Beheerplan. Uit technische inspectie is gebleken dat de brug in slechte staat is. Dit voeren we integraal uit met de werkzaamheden aan de Noordeindseweg.

6. Investerings kunstwerken 2020 ikv verhogen beeldkwaliteit (€ 295.000)

Voor de upgrade van het areaal naar onderhoudsniveau B investeringen we in diverse kunstwerken.

7. Renovatie OVL installaties 2020 (€ 188.000)

Inspecties tonen aan dat vervanging van masten en armaturen noodzakelijk is in verband met de betrouwbaarheid van de verlichting. De verlichtingsinstallatie is inmiddels ouder dan de technische levensduur. Gelijktijdig voeren we energiebesparende aanpassingen door waardoor het energieverbruik daalt.

8. Vervangen OVL Oosteindseweg (€ 205.000)

Inspecties tonen aan dat vervanging van masten en armaturen noodzakelijk is in verband met de betrouwbaarheid van de verlichting. De verlichtingsinstallatie is inmiddels ouder dan de technische levensduur. Gelijktijdig voeren we energiebesparende aanpassingen door waardoor het energieverbruik daalt. De werkzaamheden behoren tot de integrale aanpak met Stedin en Dunea en loopt door tot in 2022.

9. Vervangen OVL installatie Bloemenbuurt (€ 182.500)

Inspecties tonen aan dat vervanging van masten en armaturen noodzakelijk is in verband met betrouwbaarheid van de verlichting. De verlichtingsinstallatie is inmiddels ouder dan de technische levensduur. Gelijktijdig voeren we energiebesparende aanpassingen door waardoor het energieverbruik daalt. De werkzaamheden behoren tot de integrale aanpak van de wijk en loopt door tot in 2024.

10. Investerings OVL 2020 ikv verhogen beeldkwaliteit (€ 194.500)

Voor de upgrade van het areaal naar onderhoudsniveau B investeren we in openbare verlichting.

11. Renovatie riool Julianalaan (deel Beethovenlaan-N209) (€ 408.500)

Deze investering is conform het beheerplan. Het betreft een integrale aanpak van de straat.

12. Verbeteringsmaatregelen riool Hoeksekade - Julianalaan (€ 247.500)

13. Vervanging en rioolrenovaties Schildersbuurt (€ 282.500)

Deze investering is conform het beheerplan. Het betreft een integrale wijkaanpak van de Schildersbuurt en loopt door tot in 2024.

14. Vervanging en rioolrenovaties Weidebloembuurt (€ 253.500)

Deze investering is conform het beheerplan. Het betreft een integrale wijkaanpak van de Weidebloembuurt.

15. Vervanging en aanpassing riool terrein Hergerborch (€ 144.500)

Rondom de nieuwbouwtontwikkelingen Hergerborch vervangen we het riool.

16. Vervanging en aanpassing vrijval riool Westersingel (centrum) (€ 149.000)

Voor de nieuwbouwtontwikkeling van de centrumuitbreiding, vervangen we het riool aan de Westersingel.

17. Vervanging/vrijval riool (te verdelen per 2020-2021) (€ 1.046.500)

18. Renovatie elektro-/mech. Bergzinkbassins 2020 (gepland 3 st) (€ 70.000)

Inspecties tonen aan dat het elektrische en mechanische deel van een tiental gemalen gerenoveerd dient te worden in 2020.

19. Renovatie hoofd- en gebiedsrioolgemalen 2020 (gepland 12 st) (€ 362.500)

Inspecties tonen aan dat een deel van de hoofd- en gebiedsrioolgemalen gerenoveerd dient te worden.

20. Vervanging pompen en datatransmissie drukriolering 2020 (€ 270.000)

Inspecties tonen aan dat een deel van de drukriolering gerenoveerd dient te worden.

21. Vervanging speeltoestellen 2020 (€ 231.000)

In 2020 gaan wij op basis van de inspectiegegevens speelvoorzieningen vervangen. Grotere projecten zijn de Schildersbuurt en de Vogelbuurt.

22. Reconstructie Zuidersingel (€ 640.000)

Deze investering is conform het beheerplan en sluit aan op de nieuwbouwtontwikkelingen in dit gebied. We voeren de werkzaamheden integraal uit en lopen door tot in 2021.

23. Reconstructie Julianalaan (deel Beethovenlaan - N209) (€ 805.000)

Deze investering is conform het beheerplan. Het betreft een integrale aanpak van de straat.

24. Reconstructie Schildersbuurt (€ 1.513.000)

Deze investering is conform het beheerplan. Het betreft een integrale wijkaanpak van de Schildersbuurt en loopt door tot in 2024.

25. Reconstructie Chrysantenweg (€ 460.000)

Deze investering is conform het beheerplan en draagt bij aan de upgrade van het areaal.

26. Reconstructie Oosteindseweg (€ 220.000)

Deze investering is conform het beheerplan. De werkzaamheden behoren tot een integrale aanpak met Stedin en Dunea en loopt door tot in 2021.

27. Investering wegen 2020 ikv verhogen beeldkwaliteit (€ 135.000)

Voor de upgrade van het areaal naar onderhoudsniveau B, investeren we in verharding.

28 t/m 30 Tractie en gereedschap (€ 210.000)

De technische afschrijvingstermijn van de voertuigen is 8 jaar. Het te vervangen gedeelte van het voertuigenpark is eind 2019 8 jaar of meer in gebruik. Daarmee is de ingeschatte technische afschrijvingsduur voltooid. In het voorjaar van 2020 beoordelen we hoe het wagenpark zich heeft gehouden en welke voertuigen we medio 2020 vervangen. Bij deze beoordeling kijken we ook naar verduurzaming van het wagenpark.

31. Investerings ICT 2020 overig (€ 130.000)

- **Vervanging Audiovisuele middelen Raadszaal (€120.000)**

De audiovisuele middelen zijn economisch en technisch afgeschreven en aan vervanging toe. De middelen zijn belangrijk voor de ondersteuning van raadsvergaderingen en andere bijeenkomsten. We voeren dit project in nauwe samenwerking met de griffie en gemeenteraad uit.

- **Vervanging Datacenter en Access Switches (€ 275.000)**

De basis van ons computernetwerk wordt gevormd door de apparatuur die het datatransport tussen netwerkservers en werkplekken verzorgt. De huidige apparatuur is verouderd. Om een goede performance voor het nieuwe platform voor TOP-werken te kunnen garanderen is vervanging noodzakelijk.

32. Investerings ICT 2020 software (€ 150.000)

- **Aanschaf tools voor logging en hardening (€ 52.000)**

In het kader van informatiebeveiliging (BIG) moeten wij een aantal technische maatregelen implementeren. Het gaat om maatregelen m.b.t. hardening en logging van systemen. Hiervoor investeren wij in oplossingen (applicaties) waarmee wij deze maatregelen kunnen uitvoeren.

- **Aanschaf tooling governance (€ 13.000)**

Om goed te kunnen rapporteren/verantwoorden over informatieveiligheid en privacy investeren wij in specifieke software die dit ondersteunt.

- **Ontwikkeling zaakstelsel (€ 35.000)**

In 2019 werken wij verder aan de implementatie van het zaakstelsel. Nieuwe processen worden in het zaakstelsel opgenomen. Hiervoor zijn aanvullende werkzaamheden (o.a. koppelingen) noodzakelijk.

Stand van zaken Collegeprogramma

nr	Onderwerp	Portefeuillehouder	Stand van zaken (zie voor uitgebreidere informatie ook de beleidsvelden)	Beleidsveld Begroting
1	Lansingerland voor en door inwoners	Pieter van de Stadt	Lansingerland neemt ambtelijk en bestuurlijk actief deel in diverse relevante samenwerkingsverbanden.	1.2 Samenwerking en Participatie
2	Organisatieontwikkeling	Pieter van de Stadt	Organisatiestructuur is per 1 januari 2019 aangepast. Het organisatie-ontwikkeltraject is na deze aanpassing van de structuur opgestart en loopt.	Paragraaf bedrijfsvoering
3	Uitbreiding met 3 wijk-BOA's	Pieter van de Stadt	In 2019 zijn de 3 extra BOA's geworven, zij krijgen gedurende dit jaar ook extra opleiding in het kader van de uitvoering van hun taken.	2.1 Openbare Orde en Veiligheid
4	(Mobiele) camera's op hotspots	Pieter van de Stadt	In 2019 zetten we mobiel cameratoezicht in op Koningsdag. Daarnaast hebben we camera's ingezet bij het Annie M.G. Schmidtpark naar aanleiding van ervaren onveiligheidsgevoelens door incidenten. Inzet tijdens de jaarwisseling staat gepland. De resultaten en ervaringen koppelen we terug in het jaaractieplan.	2.1 Openbare Orde en Veiligheid
5	Onderhoud en beheer openbare ruimte	Simon Fortuyn	In 2019 verhogen we de onderhoudsniveaus voor groen, spelen, onkruid- bestrijding en zwerfvuil. In de contracten met groenaanemers verwerken we deze nieuwe eisen. Richting 2022 verhogen we ook gefaseerd het onderhoudsniveau voor civiel, wegen en openbare verlichting, belijning en straatmeubilair. De aanvullende budgetten hiervoor worden in de voorliggende begroting gekoppeld aan concrete projecten.	5.1 Beheer openbare ruimte
6	Recreatieve bebording	Simon Fortuyn	In 2018 plaatsten we in het AMGS-park nieuwe bebording om recreatiegebieden beter vindbaar te maken en het historisch besef te vergroten. Staatsbosbeheer plaatst nieuwe recreatieve bewegwijzering in het Rottmeren-gebied. Informatieve bebording bij monumenten en historisch belangrijke locaties volgt. In 2020 volgt de bebording in de Groenzoom.	5.1 Beheer openbare ruimte
7	Afvalbrenngstation en afvalscheiding	Simon Fortuyn	Een ervaren projectleider is aangesteld voor het Bosland gebied. Hierbij komt een uitvoeringsprogramma, waarin zijn opgenomen het afvalbrenngstation, de infrastructuur en perspectief op het woonwagenkamp Bergschenhoek. Dit loopt naar verwachting door naar 2021. Separaat volgt ook het nieuwe afvalbeleid, waarover u wordt geïnformeerd.	5.2 Afval- en afvalwatermanagement
8	Klimaatadaptatie / toekomstig bestendig maken van wijken	Simon Fortuyn / Albert Abee	We voerden de klimaatstresstest uit en informeerden u over de uitkomsten. Het college heeft voor de zomer de DIOR (Duurzame Inrichting Openbare Ruimte) vastgesteld. Voor de zomer vond voor de raad beeldvorming plaats over klimaatadaptatie. Er vinden risicodialogen plaats met onze stakeholders en inwoners. De resultaten van de risicodialogen zijn input voor onze klimaatstrategie Lansingerland. In Q1 2020 starten wij met het opstellen van de klimaatstrategie.	6.4 Duurzaamheid
9	Toegankelijkheid minder validen	Simon Fortuyn	Het verwijderen van drempels voor mindervaliden, zowel letterlijk als figuurlijk, is onderdeel van onze aanpak. We namen dit ook zo op in de DIOR. Daarnaast schouwen we elk jaar onze winkelcentra op toegankelijkheid en voeren we, waar mogelijk, verbeteringen door die worden aangedragen door de doelgroep.	5.1 Beheer openbare ruimte
10	Verbeteren kwaliteit oppervlaktewater	Simon Fortuyn / Albert Abee	Samen met de glastuinbouwsector werken we aan het terugdringen van schadelijke lozingen. Een voorbeeld hiervan is de gebiedsgerichte aanpak in de polder van Berkel, samen met het Hoogheemraadschap, de DCMR en Glastuinbouw Nederland. De tuin van Floddertje ontving eenmalig een extra bijdrage voor het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater aldaar.	6.1 Ruimtelijke ordening

nr	Onderwerp	Portefeuillehouder	Stand van zaken (zie voor uitgebreidere informatie ook de beleidsvelden)	Beleidsveld Begroting
11	Visie op bereikbaarheid winkelcentra	Simon Fortuyn	De raad besloot op 3 oktober over de Nota van Uitgangspunten herontwikkeling Berkel Centrum Oost inclusief een mogelijke uitbreiding van de parkeersituatie en een nieuwe ontsluiting. We stellen een nieuwe Mobiliteitsvisie Lansingerland op als onderdeel van de Omgevingsvisie. Hierin wordt onze visie op bereikbaarheid opgenomen, evenals de parkeernormering.	6.2 Infrastructuur en mobiliteit
12	Fietsveiligheid	Simon Fortuyn	In 2019 passen wij diverse rotondes aan om de fietsveiligheid te vergroten. De eerste twee rotondes zijn gereed. Later dit jaar passen we nog de rotondes aan op de Oostmeerlaan en Tobias Asserlaan. De resterende drie rotondes passen we volgens planning aan in 2020. Totaal betreft het dus zeven rotondes.	6.2 Infrastructuur en mobiliteit
13	Flexibel vervoer	Simon Fortuyn	De RET rijdt in de avonduren met vraagafhankelijk vervoer op lijn 174. RET, MRDH en gemeente evalueren dit na een jaar. Met diverse partijen zijn we in gesprek over het faciliteren van vraagafhankelijk vervoer tussen de kernen. U wordt geïnformeerd over de uitkomsten van het onderzoek naar de mogelijkheden van gratis vervoer voor ouderen.	6.2 Infrastructuur en mobiliteit
14	Fietsvoorzieningen ZORO-baan	Simon Fortuyn	We zetten in 2020 fietsenrekken neer bij de bushalte aan de Boterdorpseweg en de Berkelseweg.	6.2 Infrastructuur en mobiliteit
15	Bereikbaarheid Lansingerland	Simon Fortuyn	De vervoerswaarde van het station Lansingerland is boven verwachting hoog. RET bereidt de maatregelen voor de frequentieverhoging van metrolijn E voor. Met provincie Zuid-Holland zijn we in gesprek over de verkeersafwikkeling en verkeersveiligheid op de N209.	6.2 Infrastructuur en mobiliteit
16	Opwaarderen Station Rodenrijs	Simon Fortuyn	Het Schetsontwerp is in de eerste helft van 2019 uitgewerkt in een Voorlopig Ontwerp. De consultatie van de omgeving (ondernemers, inwoners en maatschappelijke organisaties) vindt momenteel plaats. Daarna wordt het Definitief Ontwerp opgesteld, waarna het bestek wordt gemaakt en de aanbesteding wordt voorbereid.	6.2 Infrastructuur en mobiliteit
17	Onderzoek naar OV bedrijventerrein Oudeland	Simon Fortuyn	We zijn in gesprek met het parkmanagement Oudeland over toepassen mobiliteitsmanagement en deelmobiliteit. Deelfietsen vanaf de twee metrostations lijken kansrijk. Een OV-lijn of pendelbusjes lijken minder kansrijk.	6.2 Infrastructuur en mobiliteit
18	Verbeteren Dienstverlening	Simon Fortuyn	In 2019 stelde het college de Visie op dienstverlening vast en presenteerde die aan de Raad. Deze visie werken we uit in een uitvoeringsplan en daarnaast is de visie een belangrijke pijler/opgave in de organisatie ontwikkeling. In 2020 voeren we een aantal concrete projecten uit/aanpassingen in de dienstverlening. Zie hiervoor de toelichting bij beleidsveld 1.3 van de Begroting 2020.	1.3 Dienstverlening
19	Participatie gewoon doen!	Simon Fortuyn	In 2019 bracht de Rekenkamer een rapport uit met aanbevelingen t.a.v. de burgerparticipatie. Deze bespreekt uw Raad in oktober 2020. Rekening houdend met de uitkomsten van deze bespreking werkt het college 'burgerparticipatie' verder uit.	1.2 Samenwerking en participatie

nr	Onderwerp	Portefeuillehouder	Stand van zaken (zie voor uitgebreidere informatie ook de beleidsvelden)	Beleidsveld Begroting
20	Vergroten naamsbekendheid met ondernemers	Kathy Arends	Lansingerland voedt en kleurt de wereld en daar zijn we trots op! Samen met onze ondernemers en onder leiding van professor Leo Marcelis (Wageningen Universiteit) ontwikkelen we daarom een (communicatie)strategie in 2019 om het innovatieve cluster te promoten. Het cluster draagt substantieel bij aan het oplossen van het wereldvoedselvraagstuk door 'meer met minder' te realiseren. Dus meer groenten, fruit en planten op basis van minder grondstoffen en water. We zijn koploper en een voorbeeld voor de wereld! Een sympathieke boodschap die we krachtiger gaan communiceren en waarop ondernemers en burgers trots zijn. We zorgen ervoor dat ondernemers en hogere overheden ons kennen. En we helpen nieuwe ondernemers die zich hier willen vestigen.	6.3 Economische ontwikkeling
21	Lansingerland als onderdeel van de regio	Kathy Arends	In 2019 starten en startten we de in het collegeprogramma genoemde onderzoeken naar: <ul style="list-style-type: none"> - Invulling gebied bij Station Bleizo (Bleizo-West). U bent als Raad hierover geïnformeerd. - Uitwerken mission paper naar visie Middengebied. In de afgelopen maanden hebben we kennistafels georganiseerd om tot een gebiedsagenda te komen. Deze is in concept vrijwel gereed. In december is een beeldvormende avond voor de raden gepland. - Netwerkstudie Randstadrail De netwerkstudie is gereed. Deze leggen we in november voor aan het BO Mirt met het verzoek om voor de railverbinding Rotterdam-Zoetermeer een business case op te stellen. We continueerden onze inzet in de corridor A12 en overige regionale samenwerkingen en initiatieven. 	6.3 Economische ontwikkeling en 1.2 Samenwerking en Participatie
22	Centrummanager en dienstverlening ondernemers	Kathy Arends	In 2019 stelden we een centrummanager aan voor Berkel en Rodenrijs en Bleiswijk en huurden we een centrummanager/projectmanager in om een kwaliteitsimpuls te realiseren voor Centrum Bergschenhoek.	6.3 Economische ontwikkeling
23	Verlagen caseload consulenten	Kathy Arends	Het college stelde in 2019 het uitvoeringsplan 'Werken werkt' vast. Daarin staan alle participatie- en re-integratieactiviteiten om te komen tot 15% minder uitkeringsgerechtigden. Onderdeel hiervan is het verlagen van de caseload per consulent door de formatie van het team Participatie uit te breiden met drie consulenten. Deze consulenten zijn inmiddels gestart. Daarnaast namen we in 2019 een toezichthouder rechtmatigheid in dienst. Door deze maatregelen kunnen de consulenten meer tijd besteden aan het in beeld brengen van de hulp- en ondersteuningsbehoefte van onze uitkeringsgerechtigden en aan empowerment.	4.3 Participatie
24	Pilot: "het nieuwe wij"	Kathy Arends	Voorjaar 2019 startte de eerste groep van 10 deelnemers bij Het Nieuwe Wij. In dit samenwerkingsproject tussen ondernemers en gemeente doorlopen de deelnemers een aantal fasen, waarbij ze intensief gecoacht worden om (weer) te participeren op de arbeidsmarkt. Eén deelnemer is inmiddels uitgestroomd richting werk. Eind september is de tweede groep van ca. 20 deelnemers gestart.	4.3 Participatie
25	Intensivering participatie & integratie asielgerechtigden	Kathy Arends	We hebben gesprekken gevoerd met maatschappelijke partners over uitbreiding van ons aanbod aan informele taaltrajecten. Deze trajecten zijn voor de doelgroep die (net) geen gebruik kan maken van het nieuwe inburgeringsstelsel en (niet verwijtbaar) onvoldoende budget overhebben van hun DUO-lening om hun inburgering positief af te ronden. Daarnaast hebben we een pilotvoorstel ingediend bij het ministerie van SZW gericht op het ontzorgen van nieuwe asielgerechtigden in onze gemeente. Alle werkzoekende asielgerechtigden in onze gemeente zijn goed in beeld. We begeleiden hen bij het vinden van de benodigde hulp en ondersteuning en naar werk.	4.3 Participatie

nr	Onderwerp	Portefeuillehouder	Stand van zaken (zie voor uitgebreidere informatie ook de beleidsvelden)	Beleidsveld Begroting
26	Verbeteren procedure omgevingsvergunningen	Kathy Arends	We pasten werkprocessen aan om te versnellen en met meer communicatie vooraf en tijdens de aanvraag met aanvrager, om dienstverlening te verbeteren. Regelmatig evaluatie en bijstellen, ook met het oog op de Omgevingswet.	6.1 Ruimtelijke ordening
27	Aanpak de Kruin in Bergschenhoek	Kathy Arends	We stelden in 2019 een centrumvisie op voor Bergschenhoek Centrum. In de afgelopen maanden zetten we stappen voorwaarts om te komen tot het verbeteren en professionaliseren van de organisatiegraad van de BIZ Bergschenhoek. Deze collectiviteit is noodzakelijk om het draagvlak voor een reconstructie en aanpassing in het centrum te creëren en het project te doen slagen. De vervolgstap ligt in het uitwerken van de bestaande inrichtingsschetsen tot een voorlopig en definitief ontwerp.	6.3 Economische ontwikkeling
28	Wonen	Kathy Arends	In 2019 sloten we met de regio een woningmarktakkoord en boden dit aan de Provincie aan. Daarnaast troffen we de eerste voorbereidingen voor het actualiseren van de woonvisie. Hierbij leggen we een relatie met de omgevingsvisie en zetten we een behoefte onderzoek in de woonkern Bleiswijk uit. Ook voor Bergschenhoek en Berkel en Rodenrijs pakken wij dit op. Dit najaar zijn we gestart met het actualiseren van de prestatieafspraken met de corporaties en huurdersvereniging.	6.1 Ruimtelijke ordening
29	Visie op Duurzaamheid	Albert Abee	De Raad stelde in juli 2019 de visie op Duurzaamheid vast. Eind 2019 volgt de uitvoeringsagenda Duurzaamheid. Deze komt ter vaststelling naar de Raad. Samen met een private partij startten we in 2019 onderzoek naar de mogelijkheden voor nieuwe boringen voor Geothermie. In 2019 namen we actief deel aan een lobby om de zogenoemde 'leiding over Oost' mogelijk te maken en om vertakkingen naar Lansingerland mogelijk te maken. Dit heeft tot nog toe helaas nog geen resultaat gehad. Ook inventariseerden we in samenwerking met de omliggende gemeenten Pijnacker, Zoetermeer, Zuidplas, Waddinxveen en Glastuinbouw Nederland de warmtebehoefte van ons glastuinbouwcluster.	6.4 Duurzaamheid
30a	Energietransitie: verduurzamen panden / woningen	Albert Abee	We organiseerden in 2019 diverse 'markten, loketten, cafés etc.' over duurzaamheid met het doel bewustwording, bekendheid en initiatieven te vergroten rondom duurzaamheid. Inwoners, ondernemers en overige belanghebbenden raken hierdoor geïnspireerd om zelf (sneller) aan de slag te gaan met het verduurzamen van hun panden en gebouwen. tevens stelden we in 2019 de transitievisie warmte op, die inzicht geeft in de mogelijke alternatieven voor aardgas per wijk. Deze leggen we in november voor aan de raad.	6.4 Duurzaamheid
30b	Verduurzamen glastuinbouw	Albert Abee	In 2019 namen we actief deel aan een lobby om de zogenoemde 'leiding over Oost' mogelijk te maken en om vertakkingen naar Lansingerland mogelijk te maken en zo ook delen van de glastuinbouw hierop aan te laten sluiten.	6.4 Duurzaamheid en 6.3 Economische ontwikkeling
31	Gemeentelijke inzet duurzaamheid	Albert Abee	We plaatsten waar mogelijk op gemeentelijke gebouwen zonnepanelen en realiseren tot nu toe al meer dan de 700 in het collegeprogramma opgenomen aantal panelen. Bij de behandeling visie Duurzaamheid zegden we de Raad toe dat het college in Q4 een update van het uitvoeringskader 'Laadpalen' aan de Raad aanbiedt. We maakten plannen om gemeentelijk vastgoed verder te verduurzamen en informeerden uw Raad hierover per brief. De komende jaren voeren we deze plannen uit.	6.4 Duurzaamheid
32	Innovatiezones glastuinbouw	Albert Abee	Om doorontwikkeling van innovatieve projecten (ruimtelijk) mogelijk te maken, wijzen we het gebied op en rondom het Horti Science Parc in Bleiswijk aan als (regelluwe) innovatiezone. Het is reeds opgenomen in de Kansenskaart Verkenning Oostland. In Q2020 ontwikkelen we hier samen met de Provincie beleid op.	6.4 Duurzaamheid en 6.3 Economische ontwikkeling

nr	Onderwerp	Portefeuillehouder	Stand van zaken (zie voor uitgebreidere informatie ook de beleidsvelden)	Beleidsveld Begroting
33	Holland Rail Terminal	Albert Abee	In 2019 rondten we de eerste haalbaarheidsonderzoeken naar de HRT af. Vanuit de Provincie kwam er een positief besluit om Bleiswijk als de locatie voor een railterminal aan te wijzen. Prorail voorziet knelpunten in beschikbare ruimte op het spoor en voert een verdiepende studie uit. Als gemeente stellen we een impactanalyse op om de impact van de HRT op de omgeving/gemeente op de lange termijn in beeld te krijgen. De uitkomsten van deze onderzoeken verwachten we eind 2019. Naar aanleiding daarvan formuleren we samen met onze partners de vervolgstappen.	6.3 Economische ontwikkeling
34	Wilderszijde	Albert Abee	Uw raad is in 2019 meegenomen in de beeldvorming rondom Wilderszijde. Er wordt gewerkt aan een Masterplan dat door uw Raad wordt vastgesteld. Dit werken we hierna uit in een bestemmingsplan (2020/2021).	6.1 Ruimtelijke ordening
35	Verlagen woonlasten (OZB)	Albert Abee	In 2019 verlaagden we versneld de OZB. In de begroting houden we rekening met een getrapte verlaging naar het landelijk gemiddelde.	Overzicht algemene dekkingsmiddelen en Paragraaf Lokale heffingen
36	Parkmanagement in glastuinbouwgebieden	Albert Abee	In 2016 voerden we een draagvlakmeting uit voor parkmanagement in glastuinbouwgebieden. Hieruit bleek onvoldoende draagvlak. In 2019 blijkt uit consultatie met bedrijven uit de polders een ongewijzigde situatie. Het niet aanwezig zijn van Glasvezel dat onderdeel kan zijn van Parkmanagement werd als een gemis ervaren. Wij hebben vrijwel overeenstemming met een bedrijf voor de aanleg van een Glasvezelnetwerk in het buitengebied.	6.3 Economische ontwikkeling
37	Snippergroen	Albert Abee	Het college besloot dit thema nu niet planmatig op te pakken, maar in individuele gevallen maatwerk toe te passen.	5.1 Beheer openbare ruimte en 6.1 Ruimtelijke ordening
38	Bevriezen huurtarieven binnen-, buitensport en culturele verenigingen	Ankie van Tatenhove	De huurtarieven voor culturele-, binnen- en buitensportaccommodaties en accommodaties zijn tot en met 2020 bevroren. In het Accommodatieplan Sport (2020) verkennen we alternatieve, meer passende tarievenstructuren voor sportaccommodaties.	3.1 Sport
39	Sportvoorzieningen laten meegroeien	Ankie van Tatenhove	In het eerste kwartaal van 2020 stellen wij het Accommodatieplan Sport vast. Dit plan wordt o.a. gebaseerd op toekomstige bevolkingsprognoses, trends in de sportbeoefening, onze ambities zoals vastgelegd in de sportvisie en de wensen van de sportverenigingen. Om aan dit laatste invulling te geven voeren wij momenteel gesprekken met alle sportverenigingen in onze gemeente. Vooruitlopend op het accommodatieplan dragen we financieel bij aan het realiseren van padelbanen en een 'in-line' skatebaan.	3.1 Sport
40	Integraal huisvestingsplan onderwijs	Ankie van Tatenhove	In september 2019 gaven wij een presentatie tijdens een beeldvormende avond over het IHP. Daarnaast zijn de uitgangspunten voor het IHP in de commissie Samenleving van september besproken. Op basis van de meegegeven input stellen wij de uitgangspunten definitief vast. Inmiddels hebben alle schoolbesturen hun eerste input voor het IHP aan ons meegegeven. Met deze informatie werken wij toe naar een uitvoeringsprogramma en het uiteindelijke IHP.	3.3 Onderwijs en kinderopvang
41	Chillplekken voor de jeugd	Ankie van Tatenhove	Na een inspraakprocedure wees het college in 2018 vier locaties aan als chillplek aan. Deze plekken zijn in 2019 ingericht. In de zomer van 2019 sprak het college het voornemen uit drie aanvullende plekken aan te wijzen. Hiervoor loopt momenteel de inspraak procedure. Aangewezen chillplekken worden in principe voorzien van WiFi. Hiervoor maken wij gebruik van de begin 2019 toegekende subsidie WiFi4EU.	4.1 Samenleving en 4.2 Jeugd

nr	Onderwerp	Portefeuillehouder	Stand van zaken (zie voor uitgebreidere informatie ook de beleidsvelden)	Beleidsveld Begroting
42	Intensivering aanpak werk voor kwetsbare jongeren	Ankie van Tatenhove	We hebben extra trajecten ingekocht bij De Jonge Krijger voor de begeleiding van jongeren van 16 tot 27 jaar richting school of werk. We hebben zowel kortdurende trajecten (1-3 maanden) als intensieve trajecten (3-6 maanden) ingekocht. De intensieve trajecten zijn voor jongeren die hulp en ondersteuning van één of meerdere hulpverleners nodig hebben. De Jonge Krijger begeleidt deze jongeren ook in de contacten met hulpverleners. Daarnaast werken we samen met Pro- en VSO-scholen om jongeren die van dit type onderwijs uitstromen naar werk te begeleiden.	4.1 Samenleving en 4.2 Jeugd
43	Cultuurhuis Berkel	Ankie van Tatenhove	In 2019 onderzochten we diverse scenario's voor de realisatie van een cultuurhuis in Berkel. In Q4 van 2019 volgt een raadsvoorstel voor definitieve locatiekeuze, eigenaarschap van het gebouw en de exploitatievorm.	3.2 Cultuur
44	Cultureel Erfgoed	Ankie van Tatenhove	In 2019 presenteerde het college het onderzoeksrapport Expo Lansingerland en besloot het drie pilots uit te voeren.	3.2 Cultuur
45	Omgevingswet	Ankie van Tatenhove	In het voorjaar 2019 stelde het college het plan van aanpak Omgevingswet Lansingerland vast en de Raad stelde middelen beschikbaar voor de implementatie. Onderdeel van het plan van aanpak is het betrekken van inwoners, ondernemers en organisaties. Dit deden we onder andere door een burgerpeiling en het bevragen van inwoners tijdens de veiligheidsdag. Ook introduceerden we een klankbordgroep voor de raad. Uiterlijk 2021 is er een vastgestelde Omgevingsvisie.	6.1 Ruimtelijke ordening
46	Zelfstandig en minder eenzaam: - aandacht voor ouderen	Ankie van Tatenhove	We hebben extra ouderenadvies ingekocht bij Welzijn Lansingerland vanaf augustus 2019. Hiermee brengen we de wachtlijst voor ouderenadvies terug van maximaal 5 naar maximaal 2 weken.	4.4 Maatschappelijke ondersteuning
47	- Praatje Pot Zorgprofessionals	Ankie van Tatenhove	We hebben de afgelopen jaren een breed pakket aan maatregelen ontwikkeld om mantelzorgers te ondersteunen. Daardoor houden de mantelzorgers het langer vol. Door de inzet van dit pakket is de inzet van Praatje Pot niet meer nodig (zie Kaderbrief 2020)	4.4 Maatschappelijke ondersteuning
48	- Ontmoeting in de wijken	Ankie van Tatenhove	We hebben de helft van het budget ingezet voor extra hulp in het restaurant van Huize Sint Petrus. Door de gezamenlijke inzet met Laurens kunnen niet alleen bewoners van Petrus, maar ook ouderen in de wijk een warme maaltijd kunnen nuttigen in het restaurant. De andere helft van het budget is besteed aan een interactieve bijeenkomst voor 60 - 70 plussers van Berkel Noord. Ruim 65 bewoners bezochten de bijeenkomst en hebben input gegeven voor toekomstig beleid om mensen zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen in de wijk.	4.4 Maatschappelijke ondersteuning
49	- Domotica	Ankie van Tatenhove	In 2019 hebben we 6 "Tessa"-robots aangeschaft, ter ondersteuning van mensen met dementie en mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH). Via het Steunpunt mantelzorg en de wijkverpleegkundigen is een aantal robots ingezet. We monitoren de resultaten. Aan de hand daarvan beoordelen we of we extra Tessa-robots of andere vormen van robotica en domotica inzetten.	4.4 Maatschappelijke ondersteuning